

مۆللى تاحىرئىنگ حۇدايلىغى

مۆللى تاحىرئىنگ خودايلئىغى – آق ولساپار 2 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

مۆللى تاحىرنىڭ خۇدايلىغى – آق ولساپار 3 آراپ خاتا گچىردى: ع. ص

مۆللى تاحىرنىڭ خۇدايلىغى

© آق ولساپار

“© گاۋن” نىشىرىياتى

سۇراتچى: داغمار آيدىنگ

دىزاينچى: سۇفيا ولسسۇن

رداكتۇر: آيلار اۋرازۇوا

ايسىبن ۹۱-۹۷۴۳۹۷-۸-۹

آق ولساپار

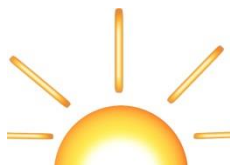
مۆللى تاحىرئىنگ حۇدايلىغى - آق ولساپار 4 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

مۆللى تاحىرئىنگ حۇدايلىغى

رۇمان

آق ولساپار

آراپ حاتا گچىردى: عدالقهار صوفى راد

“گاۋن” نىشورىياتى

ستۇكغۇلم

آق ولساپار. مۆللى تاحىرئىنگ حۇدايلىغى: رۇمان. - ستۇكغۇلم: “گۈن”, ۲۰۰۷ - ۱۸۰

س.

مۆللى تاحىرئىنگ خۇدايلىغى - آق ولساپار 5 آراپ خاتا گچىردى: ع. ص

آك ولساپار، تۆركىن يازىجىسى، شۇ يازىچىلار غۇراماسىنىڭ آغزاسى، يازىچىلارنىڭ خالقاراپىن - كىلۇبۇنىڭ خۇماتلى آغزاسى، مىللى وە خالقاراپىدى بايراقلارنىڭ بىرئاقىسىنىڭ لاۋراتى. اسرلىرىنى تۆركىن، رۇس وە شۇدىللىرىندە يازىپ.

بۇ كىتاپدا تۆركىن خالقىنىڭ تارىخىدا دىيىنىڭ دۇردىجىلىكى، اما چۇنگىگۇر ايچكى داتىغىلىغا يۇغرۇلان دۇۋۇر بۇلان XX - اسىرنىڭ ۶۰-۸۰-نجى يىللارنىدان گۇرۇنىڭ آچىلىپ. كىتابنىڭ باش غاخرىمانى زىلخانىنىڭ وە اۋنىڭ كاردىشلىرىنىڭ اۋىرازى شۇل دۇۋۇردە تۆركىنىستان ائىملار اكاىمىياسىندا ايشلان ائىم زىنانلارنىڭ كايىرىنىڭ اۋمۇر يۇلۇنا اساسلانس، مۇللى تاحىرئىڭ اۋىرازى جانى-تىنى بىلن اۋز خۇنارىنە، اۋز خالقىنا بىلن غاراشسىز زىچىنىڭ، كۇلۇنىال دۇۋۇردە كىمالا گىلن تۆركىن ائىمىنىڭ، ائىق تارىخى شاحسىتىنە دايانىپ.

كىتاپداقى واقالارنىڭ بىيك تۆركىن كلاسسىنى ماغنىمۇلى پىراغىنىنىڭ دۇردىجىلىكى بىلن اۋىغاشقىلى اۋسىگى اسرىنىڭ غىزىقلى آيرائىللىقلارنىڭ بىرىدۇر.

”گاۋن“

نشىرىياتى

۲۰۰۷

ماغىتمغۇلئىنىڭ گۆزلىگىندە

بۇ كىتاپدا غۇزغالىيان مېسەلە ئىر دۇۋۇردىن بارى تۈركىمىن ئىنتىلىگىنسىياسىنا ئىنجالئىق بېرىئۇق، ئۇل نە غۇتارنىقلى چۇزۇلىار، نە-دە ياتدان چىقار، ئىدىيى جىمغىتتەچىلىگىنىڭ ئاراسىندا كۇوسارلاپ ئايلانىپ يۇر.

گۆررۇڭگ بېيىك ماغىتمغۇلئىنىڭ ئىدىيى مىراسى دۇغۇرۇسىندا بارىار. بۇ مېسەلەنى دۇيۇنىدىن ئاغزىمىلى دال دىيىلىنەر-دە بۇ كىتابنىڭ تۈركىمىنىستاندا ئاغدادان ئادىلمىگىنىنىڭ بىر سېبابى، بىلكى، شۇلدۇر؟ تىرسىنە، ماغىتمغۇلئىنىڭ ئىنقىدۇغى شۇبجىلى دىيىلىنەر بىر ئاچە مۇڭ سىتىرى شاحىرئىنگ ئىدىيى مىراسىندا گۆنۇيىرىن ئىترمىلى دىيىلىنەر-دە بار. ئىككى تاراپنىڭ-دا ئىلىلى ئۇزۇنە پىترىلىك، ئىمما بۇ ئاغۇردا جىمىلىرى قانائاتلاندىرئان ئۇمۇمى دۇشۇنجا گىلىك ولىن، ئازىرلىكچە باشاردانۇق.

ئىلتىدە، بۇ مېسەلە ئاخىرسۇڭى ئىلمى دىرە جىدە چۇزۇلىمى. ئىلىملار شاحىرئىنگ دۇردىجىلىگىنى چۇڭگىگۇر ئاۋۇرىنپ، غۇتارنىقلى نىتىجا گىلىمى. يۇنە بۇتىن ئالقا، تۈركىمىن مېلىتتىنە، ئۇنۇڭ مېدىتتىنە، دۇيۇنە، بۇ گۆنكى گۆنۇنە، ئىترىنە داخىللى ئىدىيى مېسەلەنىڭ گىڭشىنى دىنگە بىلىرىمىن ئىلىملارنىڭ دار تۇۋرگىنە غۇيماق دۇغۇرئى بۇلارمىنقا؟ بۇ ئاغۇردان غۇتارنىقلى چۇزۇگۇدى ئاكادىمىكى دىر جىدە ئىلىملار قابۇل ئىتمىلى بۇلسا-دا، بىلكى، ئۇنۇڭ گىڭشىنە بۇتىن ئىلىملى-بىلىمىلى جىمغىتتەچىلىك ئاتاشمالئىدۇر؟ ئاتا-بابالار ئىمىز ئىتمىشلايئىن: "گىڭشىلى بىچىلن دۇن غىسغا بۇلماز."

غالىرىسە-دە، گىڭىنىڭ ئىنتىلىگىنسىيا ئاتالاقلىرىنىڭ، ئۇقنىلار كۇپچۇلىگىنىنىڭ ماغىتمغۇلئىنىڭ دۇردىجىلىگى بىلن باغلى بۇ مۇخۇم ئىدىيى چىكىشما ئاتاشماغى، ئۇنۇڭ بىلن ئىچكىن غىزىقلانماغى غۇتارنىقلى نىتىجا گىلىك ئىدىياتچى، دىلچى ئىلىملارنىڭ جۇغاپكارچىلىك دۇيغۇسىنى ئاس-دا ئىتراردى. چۇنكى ئىلىمنىڭ، سۇڭاتنىڭ جىر بىر ئاغۇردا جىر بىر يۇرتدا بۇلىشى يالى، تۈركىمىنىستاندا-دا ئىلىملار جىمغىتتى، ئىنگىن بۇرىسى بىزىنىڭ دۇرۇمىزدە، ئىدىل

جىمغىت دال، اۇندا دۆرلى اقتملار، دۆرلى دۆشۈنچىلر خۇكۈم سۇرئار، خاتدا دۆرلى باحبىتلىر غۇللۇق اديان تۇپارلار حركت اديارلر. رۇماننىڭ غاخرىمانلارنىڭ بىرىنىڭ دىلى بىلن آيتسانگ، اۇندا: " .. النملارنىڭ بىرىتىگى ائلىم بىلن دىنگە اساسى ايشىلىرىدىن، ياغنى اۇزارا چاقنىشنىقلاردان بۇش واغتلارنى مىشغۇللانىارلار . "

دۇغرۇسى، مۇنى بىيىك ماغنىمغۇلنىڭ كىتاپلارنىدا نىشىردن- نىشيره گچىپ يۇرن كۇپ سانلى اۇرۇغرافىك وه مانى يالنگىشلىقلارنى- دا سۇبۇت اديار. مىسال اۋچىن، " اىندە بىزنى " اتلى غۇشغى سۇوت دۇورۇنداكى نىشىرلردە شىلە جىملىنار:

" حىر مىجلىسدە، سۇحىتدە شات ايلانگ بىز غارىبى،
اي، يارانلار، يات ادىنگ حاير- و دۇغادا بىزنى! "

اىما دۇنيادىن اۋتن بىندانى تۇي- مىجلىسدە، ماچلىلدە، مىجلىسدە يات اديپ، دىنگە دۇغا- تۇويردە شات اديپ بۇلجاقىدئىنى ياتدان چىقارماسانگ، كابىر تۈركىمىن اديبىياتچىلارنىڭ بۇ " غىماتلى ائلمى گۇرشى " پىرلىكى سۇراغلارنى دۇردىار. بۇ سىتىرلىرىنگ شىلە گۇرنۇشده يازىلمالىدئىنى، دىنگە شۇندا مانى تايىدان حاس دۇغرى بۇلجاقىدئىنى گۇرنۇپ دۇر:

" حىر مىجلىسدە، سۇحىتدە يات ايلانگ بىز غارىبى،
اي، يارانلار، شات ادىنگ حاير- و دۇغادا بىزنى! "

اىما، غىنانساق- دا، ماغنىمغۇلنىڭ سۇوت دۇورۇندە چىقان كىتاپلارنىدا بۇ سىتىرلر بىلن باغلاننىشلىقلى حىچ حىلى ائلمى غارايش تىكلىپ اديلىنۇق.

شىلە مىساللار باشقا- دا كان. اۇلاردان چن تۇتسانگ، بىر داناننىڭ اۋنگىن بىللى سۇزۇنى ساجلچە اۋىتىگىدپ: " اديبىيات ائلمى اۋنى دىنگە آلملار ائناناردان، حاس چىنلاقاي ائلىمدىر " دىيىسىنگ گىليار! اۋنسۇنگام، گپ دىنگە اديبى مىراسدا- دا

دال. ماغىئمغۇلى بار پرىندە، ئىتدە، تۆركىن مىللىتى، ئۇنۇنگ دۆينى، شۇ گۆنى جم گىلجىكى دۇغرۇدائى مىللر-دە ئۇرۇيۇنا غالىار. تۆركىننىڭ اينىك بىيىك شاحىرئىنى اغزاپ، تۆركىن مىللىتىنىڭ ئۇنگۇندە كىرىپ دۇران چىنلاقاي وە دۆپىلى سۇراغلاردان سۇوا گچمىك آسلا مۇمكىن دال. چۆنكى ماغىئمغۇلئىنىڭ ئىقبالى، ئۇنۇنگ دۇردىچىلىگى بىلن تۆركىننىڭ ئىقبالى بىرىيىم بىلە بىتتىش.

بۇ كىتابى يازيان دۇرۇمدە، ئىتدە، مېن بۇ مۇقاددىسلىگى گۇز ئۇنگۇندە تۇتۇم. يۇنە جر حالدا كىم-دە كىم بۇ ئىسردىن ئۆز مىللىتىنە گۇنۇمل ئۇوگا غاراشسا، مگر، ئۇنۇنگ لاپى كىچ بۇلار... سىبابى ئۇدا، ياغنى واسپىناما ئانرىندان غايرى ئىسرلر، كىمدىر بىرىنى، حاسىندىر بىر مىللىتى ئۇووپ-ارشا چىقارماق ئۆچىن دال-دە، ئۇقئىجنى ئۇيلاندۇرماق ئۆچىن يازئىلار.

رۇماننىڭ غاىرئىمانلارئىنىڭ بىرىنىڭ دىلى بىلن آيتسانىڭ، ئۇندا: "دىنگە ئۇوگى بىلن مىللىتى مىللىت ئىدىپ بۇلماز. "دېسىندىن آشا وە دۇواملى باسماغنىڭ زىيانلى بۇلشنى يالى، پىرىلكىسىز ئۇوگى-دە خالقنىڭ ئۇسۇشىنە زىيان بىرلار، چۆنكى بۇ ئۇنۇنگ ئۇزۇنە بۇلان تالاپكارلىگىنى، ئۆز-ئۆزى تانقۇدى غاراشىنى كۆتلىدىپ، ئۇنى دۇرمۇش خاقىقاتىندان داشلاشدىلار، ياقىملى ئۇقا باتتىلار.

شۇنۇنگ ئۆچىنم رۇمانى ئۇقاماغا خۇوس بىلدىرىلەر مېنىڭ: "اگر باردى-گىلدى بۇ كىتاپ سىزى خالقئىمىزنىڭ گچمىشى، شۇ گۆنكى گۆنى جم گىلجىكى خاقدا ئۇيلاندۇرسا، بىلكى-دە چىتىنگىزە دگسە، ئۇندا، بىرىنجىدىن، بۇ سىزىنىڭ تۆركىمىنىڭ ئىقبالىنا پروايسىز غارامايانلىغىنىڭىزنىڭ، ايكىنجىدىن-دە، يازئىجىنىڭ بۇ كىتابى يازماق بىلن ئۆز ئۇنگۇندە غۇيان پىسپال ماقسادنا بىلى بىر درجە يىتىپ بىلىلىگىنىڭ ئاماتتىر "دىسىم گىلار.

سۆزۇمىنىڭ سۇنگۇندا آيتجاغىم: ماغىئمغۇلا ياقىنلاشاندا، تۆركىن ئۇزۇنە، ئۆز مىللىتىمىزنى ياقىنلاشپار، ماغىئمغۇلئىدىن داشلاشاندا، ئۇل ئۇزۇندىن داشلاشپار.

”ياغشى-يامان ايشىمە، اي بىرىبار، غارنىشما!“

ماغنىمغۇلى-پىراغى، XVIII آسىر

قىزىق كۆن

زىلىخا ئۆز ئۆيىدە دۇرۇن ئادەتلىك دىنىگە سالىدى. دۇشۇندىرى يالى
دال: يۆزگەنىسدىرنىڭ ئۆمىسۇملىك... دۇغان-غارنىداشلارنىڭ جىمىسى سىپا-
سىپىرنىڭ گىتىدى. ئۇلارنى ساقلاچاق بۇلماق-دا ئرتقىماچ. ئۆلىنىڭ قىزىقىدىن سۇنىڭ
ياس تۇتۇلىان ئۆيدە كىمىنىڭ غالاسى گىلىسىن؟ جىر كىم بىر باخاناچىق تاپنىپ، بۇ
پىردىن غاراسىنى سايلايدى. جىچى خىلى باخاناىسز، ايمىسالا خۇشلاشپ گىدىنلەم كان،
نا ئۇلار: ”مۇنىڭىز بۇلانىق، غالىنىڭ، ئۆتۈرنىڭ ئىتىك! ”دىيىچىكى؟ جىر كىمىنىڭ
مالى-خالى، ايجىرىسى بار. ايجىنىدە زىلىخانىڭ ئۆزى يالى يىك-تۆك سالىمانى
بۇلاياندا-دا، ئۇلارام بۇ تايدا ئرتقى غالىغا دۇوتالاپ دال، گۇنۇنگى يىلغۇرمان، گۇلمان،
يۆزۈنگى ئاسىپ، گىچىرىملى پىردە غالىماق ئنگىساتمى؟ ئۇنى دىنگە باشنا دۇش جىر.
زىلىخانىڭ ئۆزۈنىڭ-دە ياس تۇتۇلىان ئۆيدە تىلىم گۇنلاپ غالىنى يادنا دۇشۇق.
ئىتىگى غارنىداشلارنى زۇر چىقىدىلار: مۇلىنىڭ سارپاسىنى ساقلايدىلار. زىلىخانىڭ
يۆزۈدىن گىچىپ بىلىمدىك بۇلماقلارنى-دا آخمال، غاراز، ئادامىنىڭ قىزى گىچىلنچا
ئۇنگا ئۆز خاسراتى بىلەن ايكىچاك غالىغا ماي پىردىلەر، دىرىنى پايلاشدىلار. شۇنىڭ
ئۆچىنىم زىلىخا قىزى گۇنلاپ ادىل دۇشىدە يالى گىردى: آغى غاتىشقىلى
گۆرۈنگىچىلىك، دىرىنىشەمىك، زىرنىچ. يىتىگى چىكىلرى كۆشىدىرىمك ئۆچىن ياس
پىرىدە كۆپلىنچ: ”ئۇندا ئۇل بۇلۇپدىر، مۇندا بۇ بۇلۇپدىر ”دىيىپ، جىر كىم بۇ ئۆيۈنگ
باشنا دۇشۇدىن باش پىر زادى گۆرۈنگى پىرا، شۇل گىدىپ ئۆتۇرلار. ئۇلارنىڭ
پىرنىتىگىنى ئىشىدىنىڭدە، ياقانگى تۇولاما بىلىنىڭ تۇولاما گۆرىن. ايلچىلىك،

ماشىغالاسى بىلەن تېباغىتىلغا اۋچرايانام بار، اۋىي بىلەن يايانام، بىرى بىرىنىڭ بىئىتىنىدىن پىنچاق اۋريانام، بۇ اداملار چارە بارمى نأ؟ اۋلى شأجرە غۇوغا غىتىچىلىغى يۇق. زىلىغا اۋل گۇررۇنگىلى-دە اۋز غايغىسىغا غارىپ، اۋچۇردىكلاپ دىنگىلىدى، يۇنە حر كىسىنگ اۋز دىردى اۋزۇنە ياقىن، گۇررۇنگىدىن اۋنسى سۇولان دىسىينە، ادامسى يادىنا دۇشۇپ، پىنە گۇزۇنى سىتقانىنى دۇيمادى.

اينە، اينىدى اۋى چۇلاردى غالىدى. اىغىز بىلەن گۇللە-دە ايلىنگ سۇنگۇندىن بۇ گۇن ايرىدى تىركىشىپچىك چىقىدىلار گىتىدىلەر. اۋز غىزلارنىڭ بۇلاند-دا - ...زىلىغا بۇ پىردە آزاچىق سآگىندى، دىم سالىم بۇرۇنى دىنگىلىدى - ...باغرىنىڭدىن اۋنىمىلەر، باغرىنىڭ باسىپ اۋلادلانگىسۇڭ - اۋزۇنگى بۇلار-دا! اۋل غىزلارنى، گۇۋۇس سۇيدۇنى بىرمىسە-دە، اىل سۇيدۇنى بىرىپ اۋسۇردى. پىتىم غالانلارنىدا غىزلىتىنە غۇش چاغاسىندىن اىنايى دالىدىلەر - ...امما اينىدى اۋلارام كىشى ماشىغالاسى، مۇندىن آرتىق ساقلاچاق گۇماننىڭ يۇق. حۇجالىقلارنى تاشلاپ غايدانلارنى - دۇغرى قىرق گۇن. حركى زادىنىڭ چاقى ياغىشى، ائزىنا دۇلانماسالار، اينىدى غاينىلار غاتىرغانار. شۇنگا گۇزلىرى پىتىك بۇلانسۇنگام - گىتىدىلەر، نأتىسىلەر. زىلىغا غۇغارىپ غالان اۋتاغلارنىڭ اىچىنە گىزىكلى-گىزىگىنە ايلانپ چىقىدى، حامانا ايلكىنجى گىزىك گۇريان يالى، سىسىز-ۋىنسۇز دۇران اۋى غۇشلارنى سىنلادى. دۇرت اۋتاغنىڭ چىچ بىرىندە اۋزاق پىرلىمان، گىلىپ اۋرتاقى اۋلى اۋتاغدا غىشاردى. ايمىساللىق ...سىنىڭك اۋچسا، اشىدىلىچىك. اۋزاللار بۇ اۋتاغ چىمىشە شاغالانىڭلى بۇلاردى. زىلىحاننىڭ گۇۋۇنۇنە، بۇ تايى حازىرم بىلىكى اۋتاغلاردىن تاپاۋۇتلىدى، حۇۋالىدى، بۇ پىردە حازىرم گىچىن گۇنلىرىنىڭ ياقىمى باردى.

زىلىغا دىۋارنىڭ يۇزۇنى اۋزابۇيۇنا تۇتۇپ دۇران غۇيى غۇنگۇر رىنگىلى مېلى غىسىسانمازدان سىنلادى، سىنلادىغىچا-دا اۋل حاس بىر اۋسۇنى چىكىدى. غىمىماتىباچا آغاچدان ياسالان مېل، ايلىنىڭ پىتىپ بىلىمىان غۇشى، يۇز يىل آنگىتاسانگام آچىق ساتىلىپ دۇرانتىنىڭ اۋستۇندىن بارمارسىنىڭ، اۋنىڭ آردا-كأندە بۇلچۇلىق دىيىلەن دۇۋىرم، شىندىم شىلە. بۇ مېلى اۋلان زىلىحاننىڭ اۋزى. اگىر اۋنۇنىڭ ارجىللىگى بۇلمادىق

بۇلسا، مۇللۇدىن مۇنۇنگ يالى انايى اۋي غۇشۇنى ادين بۇلارمىدى- بۇلمازمىدى، كىم بىليار؟ غازانچ مۇللۇنىنگكى، يۇنە آرۇتلاپ سۇوماق - زىلئىخاننىڭ گۇيىمىنچىسى. اۋل بۇ ايشە گۇرت بۇلان، اۋكىلىمە كىمنى غۇيىمادى. بۇ مىسىلدە ادامىسنا دىنگە دىگىشىپ اۋنگىماق غالاردى: " سىن، تۈۈلمە، اۋىدىچىك اۋتۇرۇپ، مىڭ ايلغىئىمى پىرىنە پىتىرىپ سۇوسانگ، ايكىمىزە-دە دۇشۈۋەتلى بۇلجاق. اۋزۇنگە ايلىق دىيلىپ پىرلىان-ا يۇل كىرىيىنگە-دە يا پىتچىك، يا پىتچىك دال!"

اۋىدە اۋتۇرماغا قارارى پىتلىگىندە، زىلئىخا اۋتۇراردى، اۋندا ايندى بىر واغتلارقى اۋقغۇن غالىماندىر. يۇنە غاتناشقىلى بۇيداشلارنىڭ جىسى بىر ادارادا ستۇل ساقلاپ اۋتۇرغا، اۋىدە اۋتۇرماغا مىڭسات دال، ايله گۇرا بۇلاسىڭ گىليار. يۇغسا، پىرۇفسۇرنىڭ ايلالى آدى بار، اۋىدىراك بۇلۇپىندە-دە، گىلىشمان دۇرمازدى. ايللىق- گۇنلۇگىنىڭ گۇرۇنىڭم يۇق، " پىر اۋرۇپ، پىردە غالان "شۇل اينىستىتۇتا غاتناپ، كاشكى آرتتىماچ آبراي غازانچ بۇلسادى دىي؟ يۇق-لا، اۋنۇنگ دىنگە آدى ائلمى اينىستىتۇت، اۋزى بىرىيام ياپىق سۇودا اداراسىنا اۋورۇلىن. اتام دۇۋرۇندە بىرى آچدىرئىپىر، ايندىم ياپماغا چىچ كىسىنگ غايراتى چاتانۇق، اينىستىتۇتام اۋز كىپىنە ايشلاپ دۇر. ايشىگىلرىنە اۋلىم-ۋدى ايللىق پىرىيامى - پىريار، اۋنگا-مۇنگا قۇماندىرۇوقا اپىريامى- اپىريار. باشقا نامە گىرك؟ دۇرت-باش يىللىقتا بۇ اينىستىتۇتا خاتدا ائلمى قۇنفرىسىيا- دا گىچىرىلدى. شۇلام بۇ اداراننىڭ پىتنى انگرىباش دىرچىسى بۇلايسا گىرك. يۇلباشچىلار ايتكىلىم اۋنى دىللىرىنە چۇلامالارنى غۇيانۇقلار. شۇندان سۇنگا-خا دىم-دىرسلىق، ايندى اينىستىتۇتا سىنىگ اۋچسا-دا غاناتىننىڭ اۋوازنى دىنگلاپ اۋتۇرمالى. دىنگە ايللىق گۇنى اۋرۇندان آلاغانىڭقى قۇرىدۇرلاردا خۇمۇردى آرتىپ، دىگىشمە-گۈلكى ايشىدلىيار. غالان گۇنلىر - تۇقاتلىق. ادىل خازىر زىلئىخاننىڭ اۋيۇنداكى يالى...

زىلئىخا پىنە-دە كىرىپكىلىرىنىڭ ياشىنى سىلاننى دۇيمان غالىدى. غايغۇدان اۋنسۇنى سۇوارا زات گۇزۇلاپ، گۇزۇنى تۈۋرگىنە ايلادى. اۋل اۋز اۋي غۇشلارنى اۋزاللار سۇيۇچ بىلىن غارامان بىلىمىدى، غۇواناردى، يۇنە خازىر ولىن، جىممە زات باشقاچادى ... مىخمان جايدا غىشارىپ يانتىشنى داشىنداقتى غىمماتباخا مىللىرە غاراپ، بۇ زاتلارنىڭ

اۋىڭلار ئادىپ شىلە كۆپ شاتلىق اچىلىدىگىنە چىچ دۆشۈنپ بىلىنۇقدى. باغت، شاتلىق
آدامنىڭ اۋز يۈرگىندە اكن، زات - يۈنە بىر باحانا. آدامنىڭ اۋز يۈرگىندە بىگىچ بۇلماسا،
زات-دا، اۋي غۇشۇندا بىگىچ نىلىسىن! باغت آدامنىڭ يۈرگىندىن ادىل شۇلە كىمىن
تۈۋرگىنە يايىمالى. خازىر اۋي غۇشلارنىڭ گۇرۇشى دۆيۈندىن باشغا خىلى: سۇس،
تۇقات.

زىلتىغا اۋىڭى ناغىشلى چىكىرلەردىن گۇز-گۇز شىقانىڭ يۈزۈندە يۇقاردان آشاق،
ساغدان سۇلا، سۇلدىن ساغا اۋزاق واغىلاپ گۇز گىزدىردى. اۋتاغنىڭ اۋرتاسىندا اينىڭ
تالاپكار آدامنىڭ-دا گۇزلىرىنى اگلاپ بىلىچى سالداملى ستۇل، تۈۋرگىندە اۋادان جىم
غىمما تىباخا اۋتۇرغىچلار... خايسى جايا گىرسىڭىم، شۇنچا غۇش بار؛ بۇلار اۋزاق
يىللارنىڭ دۇۋامىندا يىغىنانان زىنات. بۇلارنىڭ جىر بىرىنى تاپچاق، آلباق بۇلارنىڭدا، نا
گۇنلر گۇردۇلر! خانى، بۇ زاتلارنىڭ بارىپ ئلىپ غايدىرىملى پىرى بارمى؟ نىرلردىر بىر
پىرە انىلاس بىلىن سۇنۇلدىن غازما خاشاملى غۇنگۇر آغاچ مېلىلدە زىلتىغاننىڭ نازارى
اۋزاق اگلىدى. اينىچە ايش. ناچىلر آزاپ ادىلىپ ياسالان زاتلار، غىمما تىلغام، اىلتدە،
شۇنىڭ اۋچىن-دا. بۇ پىرە زىلتىغاننىڭ كىلىسىنە اىلىكىنچى گىزىك بىر پىكىر گىلدى:
آدامسى بىلىن بىلە ياشاشان يىللارنىڭدا اپ-سلى بايلىق تۇپلان اكنلر. زىلتىغا اۋىڭىم
مۇنى بىلىمان دۇرانۇقدى، نا اۋل اىلىنىڭ اۋيۈنە گىرىپ گۇرۇنۇقمى؟ گۇربار.
اۋزۈنىڭكىنىڭ اۋىتىگىشىكىدىگىنە-دە بىلت. يۈنە خازىر دال، ادىل خازىر اۋىڭىم اۋىسى
باشغا اۋىغا گۇنۈگىن. چىسىڭىپ ياغىيان ياغىش دى نازارى سىنىڭگىن، اىرگىنىسىز. اۋل
گۇزىر بۇ واغت اۋزال يىللار بۇيى گۇرمىدىگىنى-دە گۇربارلر. ايندى اۋلار نىرأ
آلىڭاساسىن؟ اۋمىرۈڭ جىمى جىملىملى دۇۋۇر غۇلايلانا مىڭربار. بىر مىزىلە يىتىلدى،
سۇرلىن دۇۋوران انزدا غالىدى، آدامسى پاخىر يۇردۇنى تازىلدى، غۇشا غۇمىرئ يالى بۇلۇپ
ياشالان يىللار ايندى سۇيىچى دۇيشىن انايى دال. گون گىچىدىگىچە-دە اۋلار اۋىڭىم
داشلاشماق بىلىن. آح، اۋل گۇنلرى اىنىڭ بىلىن آسلىشىپ ساقلاپ بۇلسا، غۇيرۇغىڭىم
تۇتۇپ بۇلسا، نىنە-دە بىرناچە يىل دۇۋوران سۇرسىڭ... زىلتىغاننىڭ گۇزۈنە غىزغىن ياش
چاينلدى، بىلىنىكىسىزدىن.

اۋل يىللار ايندى ئىرتىنا گىلەز، آغلاسانگام گىلەز، ئىگىرىنىگىم، باغرىنىگى پارالاسانگام! بۇ زاتلارنىڭ خىچ بىرىدىن نىپاغا يۇق! بۇ چاقا چىلى يىغنان زاتلارنىڭ جىمى، دۇغرىسى، اۋلارنىڭ اۋمىرىنىڭ جىمى بۇلۇپ چىقىار. مۆللى پاحىرئىنگ كىتاپلارنى، ئىلمى ايشىلىرى بار، يۇنه اۋلارنى ايندى گىرگىلان تاپىلارمىنقا؟ دىرىكا كىچىچىك كىتاپچاسى چىنقايسا-دا، گۈزلاپ اۋلردىلر. ستۇدنتلر - ستۇدنتلر دىيىنىگ، آسىپىرانتلار-دا، اۋز كاردىشلىرى-دە شىلىدى. يا اۋلار مۇنى ايل يۈزۈنە ادىلار دىلر مىكا؟ مۆللىنى اۋقاماق دۇورۇنگ آلاماتى بۇلان-ا دالدىر-دا؟ يا-دا، دۇغرىدانام، مۆللى تاحىرئىنگ يازان كىتابى، اۋنۇنگ پىكىرى اۋلار زۇرۇمىدىنقا؟ غاراز، حايىسى بۇلاندا-دا، اۋلار اوغرىندا-دا ئالغىردىلار. زىلغا-دا اۋز ادامىنىڭ سارپاسىنى گۈرۈپ، اۋنگا بۇيساناردى. ادامىنىڭ كىتابىنى آغىتار يانلارنىڭ كايىرى كاتە زىلغانىڭ ايشىلىان اينىستىتۇتتىنا-دا جانگ ادردىلر: "باغىشلانگ، گىلەجە، ياشۇلنىڭ اۋزۇنى بىمازا اىتمالى دىيدىك. اۋىدە پىك-تۈك غالانى بار بۇلسا، سۇنقى چىقاران كىتابىدىن بىر جىگىنى تاپماغا كۆمىك ادايىنىگىز، ئىلغاپ بارىپ آلپ غايداردىق... "سۇپاچىلنىڭنام آنگرىباشى: "گىتيرىپ بىرىنىگىز، ئىلغاپ بارىپ آلپ غايداردىق "كىتاپ دىيىلنر، دۇغرىسىنى آيتسانگ، چىلىك يالى بىر زاتدىر. مۆللى اۋنى بلى بىر پىرۇبىلما ياناشدىرئىپ، ستۇدنتلرە پىراكتىكى غۇلدا دىيىپ يازاندىر. ستۇدنتلرە ايشىنىڭ داشىندىن ساپاق بىر اۋىم بۇلسا، اۋنۇنگ اۋز اۋقۇوچىلارنى غۇوى گۇرايىشى چاقىنگ دالدىر. اۋل جىمىشە: "ياشلاردان بىر زات چىنقايماسا، بىزىڭ نىسلىمىزدىن اۋمىت يۇق "دىيدىدى. اۋنۇنگ كاردىشلىرىنى غاتىرغاندىرىان يە بىر سۇرم: "كۆتلىك بىزىڭ نىسلىمىزنىڭ مانگىلايتنا يازىلان. كۆتلىكىمىز بايدانجانگلىقتان "دىيىمىدى. ئاتچىك، غاتى گۇرسىلر، گۇرمىسلىر اۋل شىلە پىكىردىدى. "بىر نىسلىڭ اۋمىرىدە ايكى گىرگ اىپىسى چالشان حالقدان ئادىپ اوللاقان زات تاما اىچىك؟ "دىيدىدى، مۇنگا اۋلۇمدىن بىر غىناناردى. كىم بىلمىسە-دە، زىلغا مۇنى غۇوى بىلىار. آسلا مۆللى تاحىر بىر گىبى اۋىلانمان آتپ غۇبىرن كىشى دالدى، ئامە دىيىلنىنى، ئامە اۋچىن دىيىلنىنى غۇوى بىلدى. اۋنۇنگ تۇپلان بىلىمى جىلە-مۆچۈكىمدى ئا؟ آرېنىڭ غۇرساغىندا اۋ دۇنيا كىدىن بايلىغى اۋىداكى

مۆللى تاحىرنىڭ خۇدايلىغى - آق ولساپار 14 آراپ خاتا گچىردى: ع. ص

غۇش-غۇلانگىنىڭ چاقى دالدى، مۇنى زىلخا غۇوى بىلىار. ارى دىرىكا اۇل اۇنگا گېسىز-گۆرۆنگىسىز بۇيۇندى، ادىنىه قايىلدى. قايىل بۇلمان، مۇللىنىڭ نائىرس ادىان ايشى بارمىدى: ادىنى - ادىن، غۇيانى - غۇيان، دىينى-دە -دىين پرىندە. زىلخا خامسقىدى. اۆيتىگىشك ار بىلن ياشاشىپ يۇرئىنى ارى دىرىكا-دە بىلىاردى، حازىرم، قىرقىنى سۇوانسۇنگام بىلىار. بىگىرىمى دۇقۇز يىل بىلە دۇوران سۆرۆشدىلر. شۇيىلنىڭ باشنىدا دالمىدى مۇللىنىڭ غازما دۇتارى غۇجاقلاپ، بىلگىنى چىزغاپ، زۇولادىپ اۇتورانى:

آ-اي، بىر كىم اۇتۇز يىلدىر سۆرۆشدىم دۇوران،
يار سىنىز گىركىز بۇپانى جاحان!

گۆلۇپ آيدىار، دىگىشپ. زىلخا-دا اۇل اۇتاغدان بىلىكى اۇتاغا گچىپ، اۇز ايشىلرىنە گۆمرا بۇلۇپ يۇرشۇنە، ياش گلىنىڭ نازىنى ادىپ، ارىنىڭ دىگىندىن يىلغىرئىپ گچىار.
-بىگىد-ا جۇشدى!
مۆللىم چىن باغىشلار يالى، تامدىرائنىڭ تارلارنى باتلى قاقىپ، گىتىدىكچە يۇقارى پىردا غالىار:

نچۆن جۇشمايىن -ە-ي غاشىمدا يارم،
گچسە ايكى يانا گۆجىڭلاپ نارن!

-ماسغارا اتمە! - دىيىپ، زىلخا بۇ دۆنىدە دىنگە مۆللا دۆشنىكلى دىلدە يىلغىرئار.

بىلە پۇرساتلاردا اۇل اۇز چىە، گلىشكىلى سىناسىنا، ياشى قىرقدان آغسا-دا بىڭلىمىدىك، تۆتۆن يالى غارا ساچلارنى اۇلارنىڭ آغرامىنى اۇل حازىرم دۇيىار! - ياش

غىزئىنگى دىك ساغلىغىغا بۇيىسانىپ، دىنگە داراقلانغىنىدا يۇرۇر. يىنگىل باسماق اۇنگا ياراشىار، اۇل گۇورسىيىنىڭ اgramمىنى دۇيۇبام دۇرانۇق. ئامۇچىن اgram دۇيسۇن؟ اۇل ۱۸ ياشايانچا-دا قىن-غىسساغ گۇرمىدى، مۇللا گىلىپم. اىلكى غۇرپلى ماشغالاننىڭ غىزى، سۇنگام پۇفۇسسۇرئىڭ آيالى. اۇنسۇڭ نامە سىپىدىن زىلئىحاننىڭ گۇونى چۇڭگۇن بۇلمالىنىش؟ دۇغرى، اۇنۇنگام كۇسىن واغىتى بار، يانگى ياش چاتتىنجا بۇلان اۇچۇرلارنى، مۇللى ائىلىدا اۇزۇنە پىر كىرتىانچا. ياش ائىللار پىرلىيان اۇمۇمى ياتاقحانادا-دا، كىرىپىنە كىشىنىڭ غاپىسىنىدا-دا ياشادىلار، بىر جە اۇتاغدا گۇن گۇرچك بۇلۇپ، باي، كۇسىندىلار! بىرىنىڭ اسپىرانت، بىرىنىڭ ستۇدىنت بۇلسانگ، آيرانتنام آيال اۇقۇوچى بۇلسا، ايسە باشغا ناخىلى بۇلسۇن؟ يۇنە مۇنگا اۇلارنىڭ ايكىسىم بۇيۇندى. ”غىزىم ياش، ائىك اۇنى دۇرمۇشا چىقارچاق دال، يۇنە اۇزۇڭ اتا-ئىنە دىرگىنە اۇقادارنى دىيىسىڭ - باشغا گىپ ”دىيىپ، قاقاسى اۇزالىنىدا مۇللىنىڭ بۇيۇنغا غۇيان اكن. انا، شۇل ”باشغا گىپم ”بۇلدى، مۇللى زىلئىحاننى اۇقاتتى. يۇنە اۇنگا اgram دۇشدى. اۇل گۇنلر زىلئىحاننىڭ بىرىيام يادىندان چىقىدى گىتىدى، يۇنە، ئانتىك، مۇللىنىڭ ولىن، يادىندان چىقمادى. دار جايدا، كىشىنىڭ غاپىسىنىدا ياشاپ، ائىلىمى ايش يازچاق بۇلۇپ گۇرن گۇرگۇسى يادىندا دۇشسە، سۇسلاناردى، باشىنى پىرە سالاردى، چالاجا كايىنأىمىسم باردى: ”كۇسىنىپ بىلدىك-ل ”دىيىردى. قىنچىللىغى جىر كىس بىر خىلى چكىار، اgramمىنى دىنگە تايلاشسا-دا، خۇرلۇق زىلئىحاننىڭ سۇڭىڭگۇنە اۇرنامان اكنى. بلكى، ادامسىنىڭ جىر ادىمدە اۇنۇڭ داشىنى غاللاپ يۇرنى اۇچىن شىلە بۇلاندىر؟ اىندى گۇرسە، اۇل باشقى اۇچ-دۇرت يىلنىڭ ناخىلى گىچىنىم بىلىمان غالىپدىر: ياش چاتتىنجالىق، اۇقۇو، ”حا ”دىيىمىم، باكىلىگىنە دىين يالى اۇز اىنە گىلن ايكى چاغاننىڭ آلاداسى، اىلىق-كىرلىك... ياش باشىنا بۇ زاتلارلا پىتىشچك بۇلۇپ گىجە-گۇندىز ائىلغاپ يۇرشۇنە، بىر آيلاودا گۇرسە، ائىنحا، اىيام جايىلارنى-دا بار، دىپلۇمى-دا. دۇرا-بارا غۇش-غۇلانگام بۇلۇپىردى، غىزلارنى-دا پىتىشىدى. اۇلار زىلئىحاننىڭ خۇت اۇز غىزلارنى، خىچ كىس بىلە دال دىيىپ بىلىمىز. زىلئىحاننىڭ ايكى پىتىم غىزا سىنىڭدىن سۇيگۇسىنى، ماحرىنى اۇزگە بىرى اۇز باغرىندان اۇن چاغا-دا

مۆللى تاحىرئىنگ خۇدايلىغى - آق ولساپار 16 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

سىنگىدىن دالدىر! مۆللى-دە مۇندام شىلە دىيىردى: "سېن بۇلارنىڭ ئۈستۈندە گىجە-گۈندىز كۆيىك، گۈۈسۈنگە سۈيىت اينسە-دە گىنگ گۇرچىك دال. مېندە چىن ئاتلىق ماحرىنى ئۇيارنام - سېنىڭ ئىخلاسىنىڭ. باغرىمىزدان ئۈنمىلىرىم، بۇ يېڭى غىز يېزىڭ يۈرگىمىزنىڭ خۇنارى "...ئۇنىڭ ئۇل جىر دىزىندا بىر غىزنى ساقلاپ ئۇتۇران ئايالنى غۇجاقلىرىدى، باغرىغا باساردى، يانغاغىندىن ئۇغشاردى.

بىلىنكىسىزدىن سۈيىچى ياتلاما ئۇچراپ، تۇلقۇنلى ساچنىڭ ئىچىدىن ئۇزىندىن آق بارماقلىرىنى شىرمايى داراق يالى ئىزلى-ئىزلى گچىرىنى زىللەننىڭ ئۇزى-دە دۇيىمادى.

"آ-ايى غارا ساچنىڭ-يىي، ئامان-ئامان! "

مۆللىنىڭ ئۇل گۈنكى جۇشغۇنى ئۈنكۈلىرىنىڭ-دە چاقى دالدى، بىر يىردىن-أ شادىيان بۇلۇپ گىلدى. دىواننىڭ ئۈستۈنە گچىپ، بۆتىن آغشام غۇۋى گۇرۇيان ئايدىملارنى ئايدى ئۇتۇردى، ئايدى ئۇتۇردى... سادىچلە واغدىن گىتچىگىنى بىلن يالى، نېرسە...

زىللەنغا آغلاپ، يۈزۈنى خالا بىردى. چۇغ يالى تۈركىم خالىسىنىڭ چىتىملىرىنىڭ ئۈستۈنە دۆش غىزغىن گۇزىش دامجالارنى ئادىل تاقىر يىرە دۆش سىماپ يالى، يۈزۈگىر سىنگىپ گىدىرمان، ئىككىبا تۇغلار ئىچى بۇلدى دۇردى. بىر دىم پىروايسىز سىردىپ ياتانسۇڭ، زىللەنغا ئۇلارنىڭ ئۈستۈندىن ئايلارنى يۇرتىدى، سۇنگام ئۇز ئىللىرىنى سىنلاپ، گىنگ غالىدى. ئۇنىڭ غۇشارلارنى يىلە آق ئىنى، بارماقلىرى بىلە ئۇزىن-ئۇزىن ئىنى. ئۇل مۇنى ئۇنىڭ نامە ئۇچىن گۇرمىدىكا؟ يا ئۇنى بىرمدىمىكا؟ گۇرۇردى-لە، گۇرمىسە-دە گۇرۇر يۇرۇلدى، ئايالنىڭ گۇرۇنە خىرئىدار غىتمى؟ گۇزىلگىنىچ گۇرۇنە بۇلماسىن، بۇلما يۇلدىن آرقايىن يۇرمىگىم قىن. ئىنىڭ بۇركىسى بۇيداشلارنى نامە، شۇلارام يانغاغىن يانغاغىنى سۈيگەن بۇر، ساچنى سىپلان بۇر، غاراز، داشىندا كېلىدىر. ئايلار-دا بىرى بىرىنىڭ گۇرۇنە ئىشۇق بۇلىلار. ئۇل ئۇزۇنىڭ گۇزىلگىنىچ

گۈركۈنىنىڭ بارلىغىنى بۇ گۈن بىلىملى دال، گۈزە گۈرنىلى بارى پىلت. اۈزۈنە نىچىلرىنىڭ اۈيتكىشىك گۈز بىلن غاراياندغىنىنى ايرگۈزۈندىن ائىگىپدى، يۈنە اۈل مۇندىن اۈتاندردى، يۈزۈنى گىزلاردى. مۆللى نا اۈلارنىڭ بىرى دالمىدى؟ اۈلام ائىلىنىدا، شۇلارنىڭ بىرىدى، يۈنە اىچىنىدە اىنىڭ باغىتلىسى، مانىگلايلىسى بۇلۇپ چىقىدى. مۆللىنىڭ اۈزىم شىلە دىپىردى:

-مىن سىنى واغىتىندا آلايىپدۇرئىن، گىجا غالان بۇلىسام، ائىنگىلااق غاپدۇرچاق اىكىلر! باي، سۇنىڭ كان اءام اىچىنى تۇت-دا! داشنىڭ يۈنە دۇرانجا گۈز اىكىن، اىگلىدىگىم، سۇنىڭرا بۇتىن اۈمروم اۈكۈنىپ ياشار يالى اءايچىك اىكىلر!
-ءادىل بىلە-دە دالدىر-لە-دىيىپ، زىلىئا-دا چالاجا ناز اىدر، غىزارار. -سىم يۈنە اۈت برأياىنىڭ، اۈغلان!

-آيدىنىشۇمءانام بىر - دىيىپ، اۈلام جانىغاردى. - اۈن سىكىزىنىڭدە ساءىلچە دۇزىملىك اءىپ اىگلىن بۇلىسام، سۇنىڭ مىن سىنى گۇراپمىدىكام؟ نأبىلىين-دا؟" كاسە گىتىدى، يارانلار، حابار برىنىڭ، گۇرنلر! "بۇلايمازمىدى يۈنە؟ مىنڭ اۈنى يۇرگىم سىزان اىكىن-لە، گۇرنىمىدىن اۈدۇغىنىردىم. خۇداي غۇرساغىما غۇيدى: "بۇ سىنىڭ تايىنىڭ " دىيدى. يۇغسا، مىن سىنى يالىنىكشىسىز نأدىپ تاناردىم، ايلدە-گۈندە اۈوادان غىز غىتىمى نا!

-شىي دىي-دە، خۇدايىنىڭ بۇيىنۇنا آتاي! - زىلىئا غاش قاقىپ گۇلر. -بۇ ايشى اۈزۈم اءدىم دىيايىمگىن! كىمىنىڭ كىمىنىڭ غۇرساغىنا نامە غۇيانى بىس-بىللى-لە. آسئل بىلىكى ياش-يۇشلانگ گىپى سىنگىكى يالى بىر كرىمدى-لە غىزنىڭ يۇرگىنىدە! تىجرباىنىڭ بىتىك اىكىن-دا، اءىل يۈنە مۇي سۇقان يالى اءايدىنىڭ، اۈقى-دا غالمادى، ايشىدا-دە. "غىزىم، سىنى ۲۵ ياشاتمان اءام اۈغلۇنا بىرمىن، اۈيۇمدىن چىقارمان، ائىك اۈقاتچاق. پاتىشانگ اۈغلى آشتىق بۇلسا-دا، غاراشسىن "دىيىپ اۈتۇران قاقام-دا، اىكىچاك اۈتۇرۇپ گۇرلىشىگىسۇنىڭىز، ائىحا گۇرىم، ياز گۈنۈنىنىڭ غارى يالى، پاغىش-پارا اىردى اۈتأگىتىدى. مىن-أ يۈنە آلسانىڭ قايتىل بۇلاياندۇرئىن، گۇرگۈلىچىك... نأتىچك، اركىنىڭى اىلىگىدىن آلدۇرسانىڭ...يۇغسام، مىكىپدە غىزلانىڭ بىرى اۈغلان دىيىپ، اۈدا-كۇزە

مۆللى تاحىرئىنگ خۇدايلىغى - اق ولساپار 18 آراپ خاتا گچىردى: ع. ص

دۆشەسە، گۆلكىم تۇتاردى " غىز خالىنا، غىل ساچىنا " دىيىپ. اۋزۇڭ دۆشمىزىمىڭ شۇل گۆنە! يازغىندىر-دا.

-آنا، اۋزۇڭىم شۇنى دىيىلىڭ!

-ايسىم، مېن نامە دىيىپىن، ايتىگىنىڭى اىنگىسۇڭ؟! اۋزۇم گۇناكار، بۇيۇنۇڭا

بۆكدۈم دىيىپىمنى؟ غۇياۋرى، دادىسى!

-يىرى، بۇليار-دا، خامانا شىلىمىش دىيىلى: مېن سىنىڭ سۆز بىلەن باشلىنىڭى

ايلان! سېن-ا بىر گۆڭلە غىز، مېنم-ازى ياران ياش بىگىت...

-اۋن ياش-دا اولى!

-خاۋا-دا: تىس-تىگىل اۋن ياش. يۇنە مېن اۋل يىللارنى بىدرك گچىرىن

دالدىرىن! ايل يالى پىتبۇرگدان دىنگە بىر دىپلۇما قايتىل بۇلۇپ غايدان دالدىرىن.

دالدىڭ ياننى سىنىڭ اۋچىن غۇداچىللىغا بارامدا، بىلىنىڭى، ايبام اسپىرانتلىق قاغىزئىم

ايمىدى!

-دادىمىڭ گۇۋۇنى اۋلانام شۇل بۇلايماستىن؟ اۋل سىڭ سارنى غۇلپاقلى

غىزلانگ ايلىندە اۋقانتىڭى بىلەن دالدىر، يۇغسا مېنى سانگا پىرمىزدى!

-سېن پىنە كۇنە جىڭىنگە تۇتىانگ! ادام تالانتلى بۇلسا جىممە اۋغۇردانام

تالانتلى بۇر-دا، اۋنكا پىتگۇمان بۇلماق ناما گىرك؟ مېن سارنى غۇلپاقلى غىزلانگ دال-

دە، اق ساچلى پىرۇفسسۇرلانگ ايلىندە اۋقادىم.

-يىرى، بۇليار، خامانا، شىلىمىش-دا...

-بى دىيىپ، مېنى كىمىسىتىمىن-ە، ائىنمازچىللىق اتمە. اگىر سېن ائىنماسانگ،

اۋندا مېن نادىپ دۇنيانىڭ اۋنگۇندە اۋزۇمى اقايلىن؟ سېن ايكىر جىنگىلىنىڭ، اۋندا

جىمىسىنىڭ غۇتاردىغى، اگىر سېن ائىنماسانگ، اۋندا دۇنيانىڭ گىدرە پىرى بۇلماز!

غۇۋۇسى، ايكىمىز پىتبۇرغا پىنە بىر غايتا اۋچالى، مېنى اۋقادان پىرۇفسسۇرلانگ دىرى

گىزىپ يۇرنى بارقا سۇراغ-يدىگ ايت: " سىز اۋقانتىڭىزنى مۇللىنى يا-دا سارنى ساچلى

غىزلار؟ " دىيى.

- غۇيدۇم! خالى غۇيدۇم!

-اۇندا شىي دىي.

-شىي، واح، شىي! اۇ بۇلمانام، مېنى سىنى گېنىگدە تۇتۇپ بېلىسىم يۇغ-!
تۇتدۇر جاق آدام، آحمال آدام اۇزۇندىن اۇن ياش كىچى غىزى آلارمى؟! سىن خىچ
واغتام آحمال بۇلان دالسىنگ-لە، تىلىكى يالى، گېچن يۇلۇنگى غۇيرۇجاغنىگ بىلن
سۆبسلاپچىك گېچىسىنىگ، مېن اۇنى آنگيان.

-واح، بۇ مانگا ئىنانمانچىك گېچىك-دا: "اگلاسام، ئىگىرىم، يانسام ئىنانما-از!"
-شىت-دە يۇنە، ئىزنىنى آيدىم-سازا يازدىراي، يۇغسا سىپمارسىنىگ. مېن سانگا
بىلتىدىرىن!

زىلتىغا آدامسى بىلن آرادا بۇلان بۇ گۆررۇنگىلىرى، اۇيۇن-جىنكىلى ياتلاپ،
يانتىپ-بىشىيار، گۆزۇنە ياش اينىار. خازىرم اۇل بۇرنۇنى چىكىپ، بېلىسىنە آغدارىلدى-دا،
گۆزۇنىگ ياغىنىنى ايىپ بارىان اۇوادان خالىنى غۇچدى. اۇنۇنگ يۇقاجىق
غاباقلارنىنىگ غىرالارنى زىر كىمىن چايلىنىپ دۇران چىغ دامجالارنى بىرىگىپ،
خالىنىنىگ اۇستۇنە تۇغارلاندنى.

اۇنۇنگ ياغىنىسى، خاسراتى گېچن قىرق گۆندە بىرىجىگم اگسىلمان اكن. آسلا
اۇلار خاچان-دا بۇلسا بىر واغى اگسىلر مىكان؟ زىلتىغا بۇ واغى مۇنگا ئىنانىپ بىلىنۇقدى.
اۇنۇنگ ياغىنىدان يادان باشىنا خاياللىق بىلن شىلە پىكىرلر آرالاشدى: ايسىم اۇنۇنگ
اۋرى كىمدى؟ اۇل ناخىلى آدامدى؟ زىلتىغا دىرى رۇوايات بىلن ياشاشانا مىنگىيار.
اۇنۇنگ اۋز اۋرىنى برە دۆشۈرسى، اۇنى آداتى آداما اۋۇرسى، آداتى آدام پرىندە گۆرسى
گىلدى. ايسە بۇ گىچ داللىمىكا، اۇل ايندى يۇغ-! گىچ. يۇق، گىچ دال. آسلا گىچ دال!
ئىتىك زىلتىغا دىرىكا - بۇ گىچ بۇلۇپ بىلىمىز، خاقى يۇق. اۋرىنىنىگ رۇواياتا اۋۇرۇلمىكى
اۋچىن اينىگ سۇنىگقى آق پاتانى آيالى برىملى بۇلار، يا-دا زىلتىغا يالىنگىشىارمىقا؟! يۇنە
اۋىگۆرتى اۇل اۋز اۋرىنى خۇكىمان غۇتارنىقلى تاناپ پىتىشىملى! بلىكى، شۇندا مۆللى
تاحىر اۋنىگا اۋنىگۆسىندىن-دە خاس ياقىن بۇلار. اۋنىسۇنگ زىلتىغا پىكىسىرمىز.

ايسە مۇندان اۋنىگ اۇل نا اۋز اۋرىنە بىلت داللىمدى؟ بۇ ناخىلى سۇراغ بۇلدى؟
بىلتدە، بىلت! ۳۰ يىل بىلە ياشاشان اۋرىنە بىلت بۇلمان، اۇل نا بىلە ائىسانتمى؟ يۇق.

اۋستۈندە كۆكىدى، يۈنە اۋزۈنە-دە ائنامى باردى. ارىنىنگ حر بير ايشىنە غۇشۇلىشىپ يۇرن آيالارنىڭقىنى اۇنگلامازدى، اۋنۇنگ ائرنىنى آنگتاماغ-ا بىلدە دۇرسۇن. بىدىپ، اۋزۇنگى كىچىلدىپ ئاتچك؟ اۋندان ارىنىنگ ايل اىچىنداكى ابراينندان چن تۇتناننگ غۇۋى دالمى نا؟ مۆللى آياغىنى غىشقى باسسا، گلىپ، حرىل ادىپ پتيرچكلر غت دالدىر-له. "دۇستۇمدان كان دۇشمانىم بار؟" دىيلىپدىر. غۇۋى گۈنۈنگە بىرى بگىنسە، ايكىسى گۇرۇپ بىلىنۇق، ايلچىلىك-دا، باسداشلىق غىتمى؟ كاسى-حا باسداشلىق اتمان ياشابام بىلىنۇق، غىباتسىز ياشاپ بىلىمىانم كان، حۇكىمان اۋنگ گپىنى بىلىكى بىرىنە پتيرايىملى. اۋلار يالئارا نىسىنگ آغىرايماسا، باشقا نامە دىيچك؟ خۇداي غارغان بىندىر-دا، گۇزۇنىنگ آلتىندا بىرىنىنگ آشغى آلچى غۇپسا، بىر ياشىنى غايرا ياشايلار. اۋ-دا بىر كىسل، كىسلىنىگم اربدى.

بىراز واغت مۇندان اۋنگ، حامانا، مۆللىنى بىر اسپىرانت گلنە آشقى بۇلان ائدىلر. بۇ گۇرۇرۇنگى اينستىتۇتا گتيرىنم آلما بۇلمالى. اۋل گۇرۇرۇنگ يايراندا زىلئحا ايشدە يۇقدى. اۋنگات ىرى اۋنگا كان بىر غۇلاق غاباردان بۇلماندىر. يۇغسا، كىم بىلىار اۋنۇنگ ائرنىنىڭ نىرا بارىپ دىگىگىنى؟ دۇردىحال يۇغىن سىسى بىلن آلماننىڭ آلتىمىندان آلدى دىيىپ، سۇنگ زىلئحا پتيردىلر. دۇردىحال اۋنگا ايلكى: "غۇياورى، آلما، اۋنگ يالى گۇرۇرۇنگ يايراتماورى بۇ تايدا! - دىيىپدىر. - ادىين دىيىنىڭ، حر كىمىنىڭم ارقاسىندان اۋنچا گۇرۇرۇنگ تاپىلار، تۇركىمىچىلىكدە گپ غىتمى؟" - "مىنم اشىدىنىمى ايدىان. اۋل اسپىرانت گلىنى تانايان بار... "دىيىپ، آلما چىنئىرغاتچاق بۇلۇپرىندە، دۇردىحال ىرىندىن تۇراگىدىن غاپىنى اىچىندىن برىك ياپىپدىر-دا، "اىتىنگ-ا، آلما، دىلىنىڭى دىشىنىڭم ائگىرىنىڭىداچق ساقلا، يۇغسام-دا اراڭا قۇماندىرۇوقا گىدىنىمىزدە، بىر گىجە نىراك يىتيرىم بۇلانتىڭى بۇ اينستىتۇتداقتلارنىڭ جىمىسى اشىدىر يالى ادىرىن!" دىيىپدىر. اۋسۇنگ آلما لاق بۇلۇپدىر.

زىلئحا گۇزۇنى يۇمدى، اىچىندىن پىكىر اۋۋوردى: "اۋزى يۇققا بىلە ايشلىان آيالانلنڭ اۋنۇنگ سارپاسىنى تۇتانى غۇۋى زات، يۈنە دۇردىحال شۇل گىرك آلماننىڭم اغزىنى يۇمدۇرمادىق بۇلانتىڭىدا، بلىكى، بۇ واغت زىلئحا اۋز ارى حاقدا، جىمە زادى

تأمىزلىدى. اۋى بېكىسىنە ئىدىكىلى بۇ آلاڧالار شۇش-شۇ واغت سۆيچۈلىگىنە-اجئلىغىنا باقمازدان، اۋنۇنگ حاسراتىنى كىرپىك بۇيى كىمدى...

آگشاملىق دۇرمزلىگىنى ئىدىپ، زئلىخاننىڭ كىچى غىزى گۈللە يىنە ئىزنا گىلدى. ايكى ياشلىغا اۋغلام ئىندە. تۇرت بېشىرىپىدىر، اۋنام كۆسىنىپ، يانى بىلن آلتىپ گىلىپىدىر.

-چاغالانگىغا بىرسىڭ بۇلمايماي؟ - دىيىپ، زئلىغا سۇنقى گۈنلىرىڭ غايغى-حاسراتىندىن يانغا تۇتۇقسى بىر اۋوازا اۋورۇلن سىسى بىلن ماسلاحات بىردى. - اجىڭ بۇ واغت يۈرگى سۆيچى زات كۆيساپ دۇرانۇق. ارتىردىن آغشاما اىچيانىم سۇو، اۋلام گۇزىياش بۇلۇپ چىقپار.

اجسىنىڭ يىنە بۇزۇلۇپ اۋغراننى آنگىشئان گۈللە اۋنى گپە گۆيمىك ايسلىدى.

-چاغالارا-دا بىرىنى غۇيدۇم. ايكىنى بېشىرىدىم، اجە. يۇنە باشغا بىر زات بار، مىن-ا ناخىلى آيتجاغىمام بىلىمۇق...

اۋى يىغناشدىردىم ئىدىپ اۋتۇرسا-دا، زئلىغا حازىرم ائىجالماندى، حايسى جايىا گچسە، گۇزى غۇش-غۇلانگلاردا حايلاللىق بىلن گىزىار: " يىنە نامانى نىراك اۋىتىگىدىپ بۇر؟ " دىيىان يالى. كا زادىنىڭ ياننىدا ساقلىنىپ، چۇنگ پىكىرە گىدىار، اىنى بئقئىننا دىراپ، ائرانگ آتپار. گۈللە-دە كىچىچىگىنى اىنە آلتىپ، اۋنۇنگ ائىزندا، ايكىسى "غۇيرۇقتۇدى " اۋىنايان يالى، بۇ اۋتاغدان اۋل اۋتاغا گچىپ يۇرلر، اۋتۇرۇپ ائىجاللىقلارنى يۇق. ياتلىيان جايدا، اۋستى نازىك رىنگىلى يۈپك ماتادان تىكىلن اۋرتگۈلى يايبانگ سىكىنىڭ ياننىدا سۇم بۇلۇپ دۇرشۇنا زئلىغا ائىك غىزىنىڭ گپىنە اۋ دىيىن بىر اۋنسونى سۇۋۇپ پىشىمان، اۋز پىكىرىنە گۇما بۇلۇپ، يۇنكىندىن سۇرادى: -حا، نامە گپ بار؟

اما گۈللە بۇ حابارى اجسىنە پىتىرماگە اۋ دىيىن بىر آيغىت ئىدىپ بىلماسۇنگ، واغىتىدا گپى باشغا يانا سۇۋدى.

-اجە دىيىان-... غايىنلام بىلىنم ماسلاخاتلاشدىم، مىرات ايکىمىز سىنگ ياننىغا گۆچۈپ گىلپى؟ بىر اۋزۇنگە قىن بۇرمۇقا دىيىان. غايىنلام رازى، خۇدايا شۆكۈر، يکە دىکارلارنى دال، زات دال، انىحا، انىر ياننىدان پىتىشىپ گىليان اۋغۇللارنى بار.

زىلىحا بۇ واغت غىزىننىنگ گىيىنىنگ خۇرپۇنىنگ يۈز اۋغرا اۋىتگاندىگىنە اۋىس

بىردى.

- غۇۋى بۇلۇپىتر ماسلاخاتلاشان بۇلسانگ، اۋىنگ گۆررۈنگىنى سۇنگ ادرىس. يۇر، حانى، اىلىكى سىنگ تۇرتۇنگدان دادىپ گۆرلى گىتىر بۇلسانگ. تۇرتۇنگ تاغامام اغزىمدان اۋچۇپىتر. اي، خۇدايجان-ي! بار، حانى، چاي دىملە-دە، مىحمان جايالىت. سىردار ياتىدىمى؟

سىس- اچىقانۇق، ياتاندۇر-دا.

بار، اۋىندا! مىنم باردىم انىزىنگدان.

چاي باشىندا اىلى-غىز اغىر كىروندىن غالان اىكى پىباغت يۇلاغچى كىمىن، داشلارنى غۇرشاپ آلان يۇرگىنىدىنچى اۋمىسۋملىكىدىن حىدر ادىپ، تاپىدىقارنىدىن اۋىندان-مۇندان گۆمۈر-يامىر اىدىلر. گۆررۈنگ تى اۋغۇرنا بارانۇقدى، غىزىغانۇقدى، نامىدىن باشلاسار، "حا" بىرپ پىتىشمانكالىر انىزى اۋزۇلدى دۇردى. گۆللە بىر گۆرسە، پىنە-دە اچىسىنىنگ گۆزلىرىندە ياش بۇلدۇرايىر. قاقاسىنىنگ اۋلۇمىنە اۋلام غىنانىار، اۋىندا-دا نا غىنانماق. قاقاسى اۋنى ناخىلى غۇۋى گۆردى! مىما بۇ واغت، اچىسىنىنگ دردىنى اگىسچى بۇلۇپ، گۆللە اۋىنگا دۇيدانىسىز پىردىن اۋزاقچىل يارا سالانىنى بىلىمان غالىدى. دۇغۇرسى، اۋل ياپ-يانىگىجا دىلىنى دىشلاپ ساقلان گىيىنىنگ نامىدىن بىردىنكا اغزىندىن اچاننىنى بىلىپ بىلىمدى. يۇغسا، اۋل اۋىسۋام يانپ-بىشىپ، گۆچىپ اۋتۇران اچىسىنە بىلە اۋىنچۇنى رۇۋا گۆررەيدى؟

-اىلە-دە گىپ گىرگ - دىيىپ، اۋل بىر بۇلجىك تۇرتى اغزىنا اندى-دا، زىلى

كاسىدىن چاي اۋۋورتلادى.

بۇ كاسانى قاقالار ئى داشار ئى يۇردا گىدندە - حىندىستان بۇلسا گرگ - گىتيرىپىدى. غىز ئى كاسانى آغزىنا ئىتن دىسىنە زىلتىحاننىڭ شۇل يادىنا دۇشدى. دۇشدىم - گۇزۇنە ياش چايدىلى، چۆنكى آدامسىنىڭ جىر گرگ شۇنۇڭ يالى پىردىن غايدىپ گىلدە، آنگىردان آلا-ياز بۇلۇپ گىلىشى گۇز اۋىگنە گىلدى. آي، يۇنە دۇرانجا بىر بۇشلۇق حابار يالىدئىر گىلىشى! خۇلىنىڭ غاپىسىندىن بىر يىلغىر ئىپ گىرر ولىن، زىلتىحاننىڭ دۇنياسى گىنگاپ، باشى آسمانا پىتر. اۋىگىسى پىرە دىگمانىم، ايكى يانا خۇزاناڭ بۇلۇپ، اۋغۇرۇندا ائىلغار يۇرر. بۇ ياتلامالاردان آينگال ئىپ بىلمان، اۋل غىزىنىڭ اۋغۇراللا "خاسىنى "پىردى. -خا، نام بۇلۇپىدئىر؟

-ايله-دە گپ گرگ دىيىان - گۈللە بۇ گرگ اىندى گىپىنى ائىزىنا غايدىپ آلىپ بىلىمىگىنى آنگدى، شۇل سىپلىم بىر دىم بۇرۇنى دىنگىلدى-دە دۇوام ائدى: - شارىنىڭ اچى گپىن دۇلۇپىدئىر. غاينىنىم بىر پىردىن-ا اشىدىپ گىلن ائىنى. - زىلتىحا اۋشىرىلدى، اۋل بۇ گۇرۇڭىنىڭ خۇكىمان بىر چىتىنىڭ اۋزۇنە دىگىدىگىنى آنگىشئىران يالى، سىسىنى چىتقارمان غاراشدى. اۋنۇڭ چاقى بىچمە-دە چىقمادى، گۈللە ائىسىنە آز-كىم حايتىگىلىچىلىك بىلن سىرتدى-دە، دىيىگىنى دىيىدى: - دأدىم حاقتىندا. زىلتىحا اىندى اۋتۇر ئىپ بىلىمىدى. نامە "دأدىڭ حاقتىندا؟"

-آي، يۇنە... - ائىسىنىڭ ائىجالغىنىڭ غاچىرىشىنى گۇرۇپ، گۇللانىڭ اىندى گۇرۇڭىنى دۇوام ائىسى گىلمىدى، گۇمپ-سامپا اۋر جاق بۇلدى. - بۇلار-بۇلمازالار ياپىرادىنام بۇلسا بىلىچك دال، بىدىرك غىباتدئىر-دا...

زىلتىحا بۇرۇنى دىنگال ئىپ، ائى بىلن تىمارلانىدئىر دىيدىريان، آسلىندا ولىن، تىبىغى غىيما غارا غاشلارنى چىتىشىدئىر ئىپ، بىر سىللىم ائىلدى. گۇرۇشىنە گۇرۇ، غايغى-الادالار اۋنۇڭ خۇشۇنا آز-كىم تاسىر ائىن بۇرلى. آخىرسۇڭى اۋل غىزىندىن دىقانلاپ سۇرادى:

-پىرى بۇلىدا، سىن-أ آيتمانمىشنىڭ، مېمىش ئىشيتمايمىشىم. گۆررۆنگ
ايكىمىزىنىڭ آرامىزدا غالىقنى، ئىش بىر ئىشتمىسىن، ئۇلام ئاغلان، مېڭ غاپمىدان گىر
يۇغسام. ئۇڭام غاينى بار-بىلىكىسى بار. كىمىسىن.
-بۇر، ئىشيتدىرمايىن، يۇنە ئۇڭ ئىشيتمىدىك بۇلسا...
زىلئىخا كىسكىن گۆرلىدى:

-ئىشيدىن دالىدىر. سىڭ ئۇل غاينىڭ تىمىسىگىنىپ، گىچى جىلى يالى، ايلده
يۇق گۆررۆنگىم تاپاورسىن! يۇق، بىر پىردىن گىتىرىدىر ئۇل بۇ گۆررۆنگى! ايكىسىنى ولىن،
آلما بىلىن چاتاغاندا، جىزىل ئىدىر-دا گىچىلىڭ، دىللىرىنى بىر غۇلاچ ساللاشپ، كىپىدىن
چىقىسىنلار. نىردىن ئىشيدىمىشىن ئۇ گۆررۆنگى ئۇنسۇڭ؟
-ئادارادا ئاداملار گۆررۆنگى ئىپىدىرلەر.

- غۇيۇپ ئۇتۇرسىنلار. ئۇلانىڭ ئىداراسى مېڭ بىلىمىنىمى، سىڭ بىلىمىنىمىنى
نىردىن بىلىمىش؟ غىبات ئۇچاغى دىپىرلەر ئۇڭا، ئادارا دىيىمىز.

ئىسىنىڭ ئۇدۇغىرىشىدىن بۇ گىتىر گۆررۆنگىنىڭ ئۇنۇڭ جاننى
دېگىدىگىنى بىلىن گۆللە ئۇنى غۇلاغىنا پىتىرىنە ئۇكۇنىم ئۇكۇندى: "پىرى، ئۇڭ آز
ئىشيدىمىدىڭ مۇڭا مېڭىش غىباتى، گىزىر-دا، گىتىرىپ ئۇنى ئىڭنە يىلمىك ناما
گىركىدى دىيىسە-! ئۇل گۆررۆنگىلى يىرايدىنلانگ ئۇزى كىمىدىن آرتىق؟ دادىم پاحىرئىنگ
گۆررۆنگىنى ئىت دىيىسىڭ ئۇلار!"

-ئىچە، يىنە يۇرىتە يىرايدىپ يۇرۇن بۇلماستىنلار بۇ گۆررۆنگىلى؟

زىلئىخانىڭ سىسى يادا جىم لاپىقچ چىقىدى.

-يىرايدىنلار گىچىسىنلەر-لە، يىرايدىپ گىچىلەر. بۇلانىڭ حايىسى بىرىنىڭ آغزىنى
يۇمۇرچاق؟ خازىر داغىن جىزىل ئىدىر بىرىنىڭ، ئۇڭ يالى زات غۇلاغىنا دېگىن
بۇلسا. مېمى يۇق. ئىگىر گۆررۆنگى كۆپ پىردىن چىقىپ بۇلسا، بۇلانىڭ نە پىدا؟

مۇندىن سۇڭ ئۇيۇڭ ئىچىندىكى يۇرگىتىدىرىجى ئۇمۇملىك گۆيچىلىدى. نە
ئىسىنىڭ سىدا چىقىپ، نە-دە غىزىندىن. بۇ ياغدايدىن باسلىان گۆللە گۆررۆنگى باشقا
يانا سۇوماق ئىسلىدى.

مۆللى تاحىرئىنگ خۇدايلىغى - آق ولساپار 27 آراپ خاتا گچىردى: ع. ص

-مىنگم-! بالدىئىم آيرىلىشما دىنچاق دال اۋىدىان...
-آيرىلىشما آيرىلىشلار گچىسىن ولىن، گۈللە، سىن، حانى، دۇغرىنگان گل،
جى، يۇلدا-ئىدا ۋل دىيىلىان آيالى گۇرۇپمىدىنگ؟
گۈللە يۈزۈنى كىسرا ك سۇودى، يانگاقلارىنىنگ نار يالى غىزارىاندىغىنى
بىلدىرمىك بۇلدى.

-بىلىمىدىم، اگر شۇل بۇلسا، بىر گزىك يانتماقلانگ بىر-!:" واي، آنا، پىلانى! "
دىيىن بۇلدى ولىن، سۇو ايچىپ دۇردۇقمى-نأممى " اۋواداننىگ " يانندا. آيال بۇلۇپ بىر
آياللىغا يىشىن زادام دال-لە، بۇلايسا مىنگ بىلن ياشىتىدۇر-دا، اجە... بۇلاماسا ۋلام يۇق،
يۈزى-گۈزى ناپ-نازىك، غىز مىنگىز سۇلماندىر ئىتك. مىن-ا اۋنى چىندىرام اۋىدىمۇق.
ايلىنگ گىمىمىكا دىيىان.

زىلىغا نامۇچىندىر يۈزۈنى اشاق سالىدى. دىنگىشىرىگىدى.
-واح، ايلىنگ گىمى بۇلسا، نە ياغىشى، يۇنە نايىلىين-دا، دۆپ-تىقارنىدا بىر زات
بۇلاماسا. " اۋت يانماسا، تۆسسە چىقماز " دىيىلىدىر. بۇيى-سىراتى زادى ناخىلى اكنى؟
-بۇيا-حا بىزىنگ ائىغىزىمىز يالراق. سىندىن-ا كىلتە. آقياغىز. گۈزلىم اۋ دىيىن
ولى دال.

-غازاق سىپاتىمى؟
-يۇق... دال. بىلىانگ-ا، دادىمىنگ غۇوى گۇربانلىرىنى. اۋز اۋوادان-ا دىيىمىين
ولىن...

-يۇق، دىيى، نامۇچىن دىيىملى دال! ائىنگىن اى گۇرن بۇلسا، دىيىمىك اۋز
اۋواداندىر!

گۈللە يە غىزاردى:

-اجە، بى دىيىمىسە!

زىلىغا غاشنى چىتىپ، ائىغىلى دۇوام ائىدى:

-نايىلىين، بۇ ارىكىلر اۋز آيالىندىن باش ياش كىچى دىيىسىنگ، مايىمىن بىلىم
تىركىشكىلر. اچىنىكى ياقما بىلىسىنگ ياقما، گۇرىين. سىم بۇلارنىگ اۋغۇندا غارامالى.

-يۇق-لا، اجە... - گۈللە نامە دىيىجىگىنى بىلمان ساقىندى، دىمىشلىق امله گىلدى. اما اۇل يەنە گۈرۈنگى آلپ غاچماغا غىسساندى: - بالدئىمام يۇنە گىلپ دۈر اۋىلرېنە، بىر گىزك "ي" دىيىار، بىر گىزك "بى" دىيىار، غاراز، ياشاشىپ بىلجك دال اۋىدىان مەن-اۋلار. اۇل اۋغلانى چاغىرئىپ، كايىم گۈردۈر. نىشە چكىامىش دىيىپ. نىشە چكىسە، يىغىناسىن-دا يىغىنامالى اداملار، اۋنۈنگ اۋچىن يۇرىتە ادارالار بار، سىنگ نا ايشىنگ؟ - زىلغا غىزىنا نأحقدان اىگىسىنى سۈرتيائىنى دۈيۈپ، اجىگىنى بۇمشاندى: - سىن، جى، اۋنگ بىلن گىلشپ داغى گۈردۈنگى؟ مەن گىلشمۇق، غاينىم داغى تلىم ساپار گىلشدى. مىنگ نامە ايشىم بار، سۇقۇلماسى يە سۇقۇلپ؟

-سىن كىمە دىيىانگ؟

-بaldئىمىنگ ادامسىنا.

زىلغا غاچارلانپ، اىلىنى سىلگدى.

-baldئىنگى غۇيسانا، غىز! baldئىم دىيىدىنگ آلايدىنگ-لا! سىندىن كىم بۇ واغت baldئىنگى سۇرايار؟ بىلىكى گلىنى سۇرايان مەن سىندىن. جى، گىلشپ داغى ادىن دالسىن اۋنگ بىلن؟ ادامچىلئىغى داغىن نأحىلى؟

-نامە حاقدىا گىلشپىن مەن اۋنگ بىلن، اجە؟ گىلشپىن دىيىمە، اۇل اۋنى اىچكىمى؟ بىردىن يۈزۈمى آلسا نادىين؟ - گۈللە يۈزۈنى كىسە سۇۋۇپ، اۋۋۋۇلدى.

اچىسىنىنگ نأحىلى دۇيغى بىلن سۇراياننى غىزى دۈيۈپ بىلمدى. زىلغا مۇنگا غاتىرغانچاق بۇلدى. ادامسى بىلن سىرداش بۇلان بۇلسا، اۋنۈنگ بىگىچىنە، غايغىسىنا شارىك چىققان بۇلسا، اۋندا اۇل گىلن ايدى يىكە غالان زىلغا اۋچىن كىم بۇلپار؟ دۇستىمى يا دۇشمانىمى؟ بۇسدىشىمى يا-دا تىباغت سىرداش؟

اۇل ياننىدا غىزىنىنگ اۋتۇراندغىنى اۋنۇدپ، چۈنگ پىكىرە باتدى. بىر آيلاودا ارىنە ياقىن بۇلان اۇل بۇسدىشىنى بۇ واغت بىردىنكا گۇرسى گىلدى. زىلغا اۋنى تاپپ، غارشىسىندا اۋتۇرپ، گۈرۈنگىلشپىسە نأحىلى بۇرقا؟ مۆللى اۋنۈنگ بىلن آراغاتاشق ساقلان بۇلسا، بىر سىبابى باردىر-ا؟ مۇنۈنگ شىلدىگىنە زىلغا ايكىر جىنگىلىمىدى.

گۈنۈنۈ، كآن واغىتدان بارى ياقىن ىردە ئاىلىدىر بىر گىنگىسى سىر ياتان يالى بۇلار دۇرادى ولين، يۈنە ىرە دال اۋغۇشيا، آسىل يۇرگى سىزان اىن. زىلئىحا مۇنى دىنگە واغىتىندا آيتىق ادىپ بىلماندىر. بىلاىندە، اۋل ئاتسىن؟ مۆللى تاحىر اۋئۇنگ داشىنى شىلە بىر چاكلاپ غۇيۇپدىر ولين، اۋل ادىل يىلانئىنگ دىمىنە دۆشىن تۇرغاي كىمىن، جادئىدان چىقىپ بىلمان، ئادىپ اۋرتا ياشىدان آغانئى دۇيمانجىق غالىپدىر. اۋسىسىنە-دە، اۋنلىگلى بۇلمانسۇنگ، مۆىنى اۋزۈندە، اۋمۇر بۇيى اۋئۇنگ دىلىنە باداق آتئان يالىدئى. ارىنىنگ بۇ سىباپلى اۋنگا غنىا غاران، اۋنلىگىسىزلىگىنى دىلىنە چۇلان ىرى يۇق، يۈنە چۇلاماندا نا، اۋئۇنگ اۋز كىمىنىنى آزمى.

زىلئىحانئىنگ گۈنۈنۈ، بۇ اۋغۇردا گۇنا اۋزۈندە-دە دال يالى، آسىل اۋل مۇنگا شۇ چاقا چىلى ائىنانئىام گىلدى، يۈنە تۈركىمىن آيالى حۇكمۇندە اۋل اۋزۈنى گۇناكار سايمان-دا بىلىنۇق. آتا-بابا تۈركىمىنچىلىكدە شىلە: اۋغۇل دۇغماسا-دا آيالدان گۇرۇلىار، آسلا چاغا دۇغماسا-دا. تۈركىمىن ارىكلىرىنىنگ اجىز ىرى شۇل: ”ۇغۇللاق آيال“، ”غۇزلاق آيال“ دىيىن گپ ايسە نىردىن گلىپ چىقانمىش؟ يۈنە، اۋنى دىيىسنگ، ”تاياغىنگ ايكى اۋجى بار ”دىيىلىنى، اۋغۇل دۇغماسا-دا، اۋئۇنگام آبراىى ىنە آيالا برىلىار، تۈركىمىنچىلىكدە ”ۇغۇللاق آتا“ دىيىن گپ يۇق. ارمان، زىلئىحا مۆللى تاحىرا اۋزۈندىن چاغا اۋندۇرپ بىلىمدى. سۇنگىقى دۇۋۈردە ايكىسىنىنگ آراسىندا ادىل دۇماندان دۇقالان يالى بىر ىردانىنگ اىملە گىلندىگىنى زىلئىحا انگىاردى، اۋنجۈسىم ىتىكىدى. حۇت شۇ ياغداى-دا اۋنگا اۋمرونىنگ آحىرئىنا چىلى مۆللى تاحىرئىنگ اۋزى اۋچىن آچىلمادىق سىر بۇلۇپ غالان بۇلایماغىنىنگ آحمالدغىنى گۇمان ائىدىردى. ۲۹ ىىل بىلە ياشاشسا-دا، حىچ واغت اۋنگا آيان بۇلمادىق اىنچە سىر، بلىكى، شۇندىن ائىباراتىر؟ بلىكى، اۋل سىرام دالدىر-دە، دۇيغۇدىر؟ آدئىى تاپىپ بۇلماجاق گىزلىگىن، نازىك بىر دۇيغى. دۇغۇسى، آدامسىندا زىلئىحانئىنگ چاقىندىن اىنچە گلىان شۇئۇنگ يالى حاسىئىدىر بىر دۇيغىنىنگ بارلىغىنى اۋل اۋنگىدىنم، مىداما-دا گۇمان ادىاردى. مۇللا ئاچە ياقىندىرئىن اۋىتسە-دە، اۋئۇنگ بىلىن شۇنچا ىىل سۇيۇشىپ ياشاشسا-دا، بۇ زىلئىحا مىداما آز بۇلۇپ گۇرنىردى. ئابلىلى زادىنگ آدئىى تاپىپ، آدامسىندىن حۇت شۇل سىرئىى آچماغى تالاپ ائىماگە

مۆللى تاحىرئىنگ خۇدايلىغى - آق ولساپار 30 آراپ خاتا گچىردى: ع. ص

اۋل، گۇر، نأچە گزكىل چىلىنىپدى، اما اۋز واغىتىندا پىكىرىنى چۇگداملاماغا
پىتىشىمدى، "رتىر-رتىر" بىلىن گۇنلر گچدى دۇردى ... ايندىم، انىحا، بار-دا سۇرا-دا،
گۇرىين! واح، يىنە بىر جە يىل بىلە ياشان بۇلسالار، بلىكى، جىممە زادى سۇراماغا
پىتىشىردى! آرمان! زىلتىحا گۇزۇنى سىلدى، غىزغىن ياش دامجالارنى تىغ دىك اۋزىن-
ۋزىن كىرپىكلرىندىن سىرتلىنىپ اۋزۇلدى. اجىسىنىنگ نامە سىبايدىن گۇزىاش دۇكىانىنى
اننىق بىلىمسە-دە، گۈللە-دە گۇزۇنى ياشلاپ، بىلىسىنە باقىدى. اگر سىردارنىنگ اغى
سىسى چىقمادىق بۇلسا، انلى-غىز بۇ ايلقاغىشامى اغلاشىپ گچىر چىكىدىلر. حازىر ولىن،
گۈللە تارسا پىرىندىن تۇردى.

باردىم، سىردار جان! باردىم، انىحا!

يانىگىنجا اۋقۇدان تۇران پۇسلاجىق چاغا گلىپ، ماماسىنىنگ غۇجاغىنا دۇلدى.
اجىسى اۋغۇلۇننىگ دۇشكىنە ياپىشىدى.

سىيىپىدىر. دۇشكىنى سىرىشىدىرىين، بىرازاجىق ساقلاسانا، اجە، شۇنى!

تۇردۇنكىمى، اۋغۇلۇم؟ تۇردۇنكىمى؟ ماماسىنىنگ اۋغۇلجىغىندىر-لا! واح،

ماماس-اۋغۇل كۆكۈنى دۇغۇر جاقىدى-لا ولىن، دىيىنى بۇلمادى-دا...

نامە دىيىانگ، اجە؟ - گۈللانىنگ سىسى بىلىكى جايدان ايشىدىلدى.

-چىچ زادام دىيىمۇق، اديير ايشىنىكى! سىنگ بابىكلىگىنىكى سىردارنىما گۇرۇنىگ

پىرئان. باباسىنىنگ اير گىدىنىنىنگ بىر سىبابى ماماسىندىر-لا، اۋىلگىلى بۇلان بۇلساق،

بىلە بۇلمازدى... اۋغۇلۇم يۇق دىيىپ، الىدى يۇردى. "اۋغۇلۇم بۇلسا، اۋنىكا اۋنى

اۋوردىدىم، مۇنى اۋوردىدىم "دىيىپ، غاررانسۇنىگام كاتە بۇلسادى اكردى. - زىلتىحاننىگ

گۇزلىرىندە يىنە ياش گۇرۇندى. - بۇ دۇنيىدىن دۇقۇزى دۇزۇو گىچىن بارمى، ارتىپ غالىمش.

-مانگا بىر زات دىيىدىنكىمى يانگى؟ - داشقى جايدان گۈللە بارلىگىنە بۇيۇنى

اۋزاتىدى.

-حاوا، دىيىدىم. بالدۇرنىنگ نامۇچىن آيرىلتىشچاق بۇليار؟ اۋزى دالىمىدى اۋنى

تاپان؟

آ-ح-جي، تاپاندا نامە، پىلتىسىرى باردى ولين، پىلت زادى يۇق اكنى. اۆيلرم بير اؤ دىيىن دال دىيىار، قاقاسئىنىڭ-جىسىنىڭم، مېن-ا اۋغرى يۇق اۋىدىان. اۋغۇللارنىا بۇيرۇپ بىلمانسۇڭلار، باشقا نامە گىرك؟ بالدئىزئىم: ” اۋغۇڭىز ايله اكنى ” دىيىپ، آرز ائسە-دە، غايىتا: ” اۋزۇڭ گىلدىڭ، گىلىن جان، بىز سىنى زۇرلاپ گىتىرمزۇق ” دىيىامىشلىر. اۋلام مېن-ا، اىچىنىڭ يانگىنىڭنا، غۇۋى دىكلشيار اۋىدىان. دىكلشسە، بارار-دا بير اربىلىگىڭ اۋستۇدىن. ادامسام بىڭگىش بۇلسا، بىرر ايكى گۇزۇنىڭ اراسىنا نىشى پىتمىدىك گۇنى. ا-جە، آغشام ايبىر يالى بير زات اديينىمى؟ تۇرتدان-ا بىزىڭ يۇرگىمىزى تۇتان يۇق.

ا-دائى ائىنىڭ. آچ سۇۋۇتغىجى، اۋڭ اىچىندە سۇۋلى ناچار ادرە-دە، بىلىكىنى ادرە-دە زات باردىر. آل-دا، گۇۋۇڭ ايسلاىنى بىشىرىنىپ، غىزئىم. يۇق، مېن يەكە اۋزۇم اۋچىن-ا غىمىلدا جاغام دال، بىلە ايبىرسىڭ دىيىپ ائىچك بۇليان.

ا-دېيىر، ائىنىڭ ايبىلىر-لە. ادام پاخىر اۋلىمىسە نا، ايبىلم بۇر، اىچىلم. اۋلىنىڭ ائىزىندا اۋلىمىك بارمى؟

گۈللە گۇرۇڭىنى اشانادان دۇۋام ائىدى.

مېنى اۋنجا غۇيىان زات، سۇڭقى دۇۋۇردە اۋل باران اىچىرىسىنىڭ گۇيىجى پىتمىچك اگىن-شىگىنى ائىدى. نىردىن پىدا بۇلدى اۋل زاتلار، بىزىڭ چىچىمىز بىلىمىزۇق، سۇراسانگام ايدانۇق. ايشلاپ آلدئىم دىيىار. اۋل اۋغلانا-دا ايداننىڭ-دىيىنىڭ يۇقانۇق. ايكى تاراپام اۋندان بىزار. اۋسۇڭ بالدئىزئىم اىچىنىڭ يانگىنىڭنا اۋزۇنى نىراك اۋرجاغىنى بىلىنۇق اۋىدىان. ناتسىن گۇرگۇلى، نىبىرم بير ماشغالا. بۇي پىرىندە بۇيى بار، سىرات پىرىندە سىراتى، يۇنە باغىتى پىس اكنى-دا. بىز دىيىان-ا، ا-جە، مىرات بىلىن گىلايلى-لە سىڭ ياننىڭا؟ اۋڭى-سۇڭى كىچىلىرىنى اۋىرىلىر، اۋ تايىدان غۇشۇمىزى اراقامىزدا دانگىرلارمىقا دىيىان؟

زىلىئا سىسىنى چىقارمان اۇتۇرسا-دا، آخىرسۇنگى گۈللە بىرىكى گىزىك:
 "شىدىبانگىمى، اجه؟ شىدىبانگىمى؟" دىنيسۇنگ، جۇغاپ بىرمسە بۇلمايدى.

-ھانى، ئىتتىك ھۇلۇقىما، دادىڭ يىللىنى بىر سۇۋالى. بۇ ۋاقت گۆچە-گۆچلۈك گىرگى دال مانگا. گىرسىنكىز آراسىندا، ياشارسىنكىز، غۇش-غۇلانگىنكىز دۇرۇرسىن دۇران پرىندە. بۇ ايچردە ۋالام غۇش پىترلىك. ھىچ زات آلمادىق يالندىق ولين، ائىنھا، يىگىرەم-ۋتۇز يىللىنگ ايچىندە يىغىنايلىپدىرىس، تۈۈلمە. ايندى يۈنە نىرأك آيلانجاغىنگام بىلىپ بۇلانۇق. اي، ھۇداي، آدام پاھىر ياغا غاچان ايچگە يالى بىزىلدىتقلاپ، اۇرتا ياشدان آغانسۇنگ-ا آدام شىكىللى ياشار يالى بىر اۋي ادينيار، اۇندا-دا يىكە غالمالى. بۇ چۆيرۈك دۇنيادە يازىلغانچىللىق يۇق اۋغۇشيا آداما اۋغلۇنا، آرتىپ غالمىش! ياغتى يالانچى دىيلىنىڭ دۈبىي چۆيرۈك اكنى. يالانچى دىي-دە غۇياي! بىر گۆن آغزىنگى سۆيچۈدىن بۇلۇپ، بىر گۆن آجىندان بۇلۇپ، دۇيمان دۇرقانگ سۇنقىقى پىلانگكە التايان اكنى. مەن ايندى ناچە گۆن ياشارنى دادىڭدىن غالىپ، اۋنى كىم بىليار؟

-إِجە، يِنە آغلایانگمى؟ - گۈللە اۋىنگى اۋىنگلۈكىلى آشكاندان منىمانجايلا غائى-
غائى يۇراپ گىلدى.. غۇيىسان، ا، إِجە، آغلانسان!! انا، سىردار جانانام گۇزۇنى مۇلردىپ
اۋىتىر. چاغا دىيىچكىسىنىڭ، اۋ-دا اۋلى آدام آغلانسا، دررو بىلىار.

-گتیر اۇل بالدۇزئىنگى، مىنگ يانئما بىر گۆن، آدى ئامە دىيىدىنگ اۇنگ؟

گولہ گنگیر گندی.

-آدی حالئگؤزل. سِن اُونئ نامہ اِتجک؟

زىلىھ سىردارى ئۆلچەپ ئۆر تۇردى. ئىلى-غەزنىگ بۇيى دىگىلىدى. ئۆلچەپ ياقىن ئارادان بىر-بىرگىنىگ گۆرگىنە سىردىشىدىلەر. ئۆلچەنگ دىنگە بىر بۇيى دال، يۆزلىم، غۇيۇن گۆزلىرىنىگ ئىگىم بىر ئالمانى ئىكى بۆلەن يالندى. زىلىھ ئۆز ياشلىغىنى ياتلاپ دۇر ئۆرگە غەزنىغا غۇللىنىپ، چالچا يىلغىر ئىتتى-دا دۇيمان غالىدى.

-گیتیر دیییلدیمی، گیتیر-دا، غزئیم. سۇنڭقۇسئنى سۇنڭ گۇرۇبیریس. اجنگم

ایندی غاررئِ حِلّی-أ، بیلّیان زادی آزمئ، ماسلاحت برسه، زئیانی دِگَر اَویدیأنگمی؟

بىي دىيىمىن-ە، اجە، سىنگ انتىك غاررئىلغا يتيشىن زادننگ يۇغ-!! دأدىم
مئداما غۇواناردى: "اچىگىز مىندىن ياش - دىيىپ. - مەن غارراپ بۇ دۇنيىدىن گىدايمدە-دە،
اچىگىز انتىكلار يانتىگىزدا بۇلار. چاغانگىز-ا بىر گۇيىمىش ولىن، آغىتقلانگىگىز-ا-دا
دېلاتى دىگەسە گىرك. شۇنگ اۋچىنم مەن سىزدىن آرقايتىن "دىيىردى.

-واح، مانگا اوزاق اۋمۇر اچىلىن دأدىنگ، اۋزۇنە-دە دىلايملى اكن-دأ. اۇندان
غالىپ، مانگا ياشاماق پىنگىل دۇشەر اۋيدىانگىمى، غىزىم؟ مەن دأدىنگ دىريلىگىندە
ياشدرىن، ايندى اۋل گۇنلر گىچىدىر.

گىچىلىك چىرا سۇندۇرىلىپ، دۇشكىرىنە گىچىسۇنگلار، دىملىرىنى اندىغان
اللىشلارنىدان آغىتقى بىلەن غىزىننىنگ اۋقا گىدىندىكلرىنى بىلەن زىلغا تىرسىگىنە
دايانىپ، يانگاداندان غايغى-غۇسسا غارك بۇلدى. كىلىسىنە مۇنگ دۇرلى پىكىر گىلىپ
گىچىار، جىمىسى-دە بىرى-بىرىدىن توقات. تىلىم گىرك گۇزۇنىنگ اۋواسى دۇلدى،
غىزىن سىردىپ بىر خامسۇقدى، آغىتقىغا سىردىپ- ايكى. قىرق يدى ياشدا يىكە-يالىنگىز
غالاندىغىنگا قايتىل بۇلماق ناچە دىيىسنگ آغىردى. زىلغاننىنگ بدىنى انتىكلر غۇجۇر-
غايىراتدان دۇلۇدى، اۋل مۇنى دۇيىاردى. غارانگقى جايىنگ اىچىندە گۇزلىرىنى
يىلدىرادىپ ياتىشنى اۋزى بىلەن دىنگ-دۇش بۇيداشلارنى بىر-بىرىدىن ياتلاپ چىقىدى.
اۋلارنىنگ كۇپۇسىنىنگ اۋرى بار. غۇۋۇدۇر-رېت، غاراز، يىكە دال، ايكىباش. بۇ چاقا
چىلى زىلغا اۋلارنىنگ اىچىندە اينىك سايلانتىغىسۇدى، مۆللى تاحىرئىنگ آيالى بۇلماق
باغىنى خۇت اۋنۇنگ مانگلايىندان چىقىپدى. اينستىتۇتدا زىلغا غاتى-غايىرئىم دىيىپ
بىلىانى يۇقىدى، يۇلباشچى بۇلسۇن، بىلىكى بۇلسۇن، بارى اۋنگ بىلەن آيراتىن
سۇپايتىچىلىقلىدى، "زىلغا امانۇنا "دىيىش دۇرادىنلار. ايشە-دە "گىچ گىلدىنگ، اير
گىتىدىنگ "دىيىان يۇقىدى، اتىساپ اۋزۇندە. يۇنە اۋنۇنگ بۇ چاقا دىنچى
گۇزچىقنىچلىق ادىن يىم يۇقدۇر. غايتا ايلە گۇز ادىپ، اير بارىپ، گىچ غايداردى.
ادامىسۇننىنگ آبرايىنى غۇراپ، شىدىردى. غالىنگ آغزىبۇشۇنگ "ادامىسۇننىنگ
آرقاسىندىن خانلىق ساتىار "دىيىمگىندىن چىكىردى. ايندى ناخىلى بۇلجاغىنى كىم
بىلىار؟ اربىر اۋل ايشە چىقمالى، اىما اۋنۇنگ بۇ واغت اكر-اكر اۋل تايا ياغانم ادىسى

مۆللى تاحىرئىنگ حودايلئىغى – آق ولساپار 34 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

گىلنۇق. آسلئندا اۇنۇنگ مۇندان بىلاك دىنگە بىر ايش اِدسى، ياغنى آدامسئىنگ سارپاسئى ساقلاپ ياشاسى گىليار. باشغا ايسلگ-دە يۇق، آرزۇ-دا. ايسىم، مۆللى تاحىرئىنگ آبراينى ساقلاپ ياشاماق كيچى-گىرىم ايشمىدىر؟

غارا سچكىلى

تۇيا گىتچىك بۇلاند، زىلئىحاننىڭ اۋزۇنە اگىن-شېك سايلاپ، بىلە كۆسنىنى يادىنا دۆشنىۋۇق. تۇيۇنك ستۇل باشىندامى يا-دا كۈنە تۈركىم دايىنە گۇرا گىچىكدىگىنى بىلىنىڭ، غالىنى اڭگىسات، شۇنگا گۇرا شېك سايلاسا بۇليار. سۇنقى دۇۋۇردە يۇنك بۇلان رىستۇران تۇيلارنى كۆپلىنچ ۋۇرۇپا بېچۇۋىنە ياقىن گىنىليار. اۇلار يالى پردە بىزىم آيال-غىزلارنىڭ اگىن-باشى-اڭرئىباش. سىپايدان گلىشكىلى. غالىرسە-دە، تۇيا جىر كىم اۋز تاپاننى گىيىار. بۇ زاتلار بىرىپام دۆرگۈنە گىرن. زىلئىحا اۋچىن اۋنۇنك اگلىنىم، يادىانجام يۇق، آينالى شقافى آچىپ، سايلاپ تۇتايالى. اۋۋۇشگىنىلى كۆيىنكىلر، يۇنىكىم بار. تۈركىم آياللارنى يىتى رىنگىلرىنك آشغى، پانبارحات دىير، شىپۇن يا ويلۇر دىير، تازىدىن تازىسى چىقىپ گىدىپ اۋتۇراندىر، ائزى كىسىلمىز. تۈركىمنىڭ تۇيۇننىڭ دىگىندىن گىچىنىڭ، گلىن-غىزلار كىلىنك خۇراز سۆلگۈن يالى بۇلىشۇپ، آل-ياشلى اۋۋۇسۇشپ يۇرنىدىرلر. آلىم بۇل، مۇغالىلىم بۇل، ايلدىن چىقماسى يۇقدۇر، كۆپە گۇرا بۇلۇپرمىلىسىنىڭ. يۇغسام، ناچە سىلاسالار-دا، غىيا باقارلار. تۈركىم بىر اۋزبۇلۇشلى مىللىت، اۋنۇنك گىنۋى-دە، ادىم-غىللىمى-دا اۋزۇنە گۇرا. داشىندان جىر كىم بىر حىلى غاراي: كىمىسى غۇۋى گۇرۇپ تۇماشا ائسە، كىمىسى گىنك-تانك گۇرۇپ، اگىنىنى غىسىار. يۇنە اۋنۇنك اۋچىن گىدىن بىر مىللىتىنك اۋز اگىن-باشىنى، ادىم-غىللىمىنى اۋىتىگىدىپ يۇرمىگى چىن. تۈركىمنىڭ اۋزى بىر آيراتىن دۇنيا. اۋنۇنك بىگىنى-دە، غىنانجى-دا، آحمىرى-دا، آزارى-دا اۋزۇنە پىتىك. تۈركىم گۈلىندە جاق-جاقلاپ گۈلۈپ، آغلاندا اۋلۇدان آغلاپ بىلىان مىللىت... غالىرسە-دە جىر كىسىنك گىيىم-گىجىمى اۋز گۇزۇنە ائسىنى.

يۇنە بۇ گۈن زىلئىحاننىڭ اۋز ادىنى اۋز گۇۋۇنە ياقمادى: چىتىندىن تۇتان گىيىم-شېگىنى يە ائزىنا غۇيدى دۇردى. اگىن-شېكىلى شقافنىڭ اۋنۇندە تۇيا اۋغراچاق دىي آيلانپ-ۋۇرۇلىپ دۇرشۇنا، آپالى كۆيىنكىلرىنىڭ يە بىرىنى ايلەنە آلدى، اگىنىنە

دېنگاپ، آينا سېرتىدى. يۇق، رىنگكى يىتى. بۇ بۇلماز. "آدامسۇننىڭ قىرقتىنى سۇۋۇپ- سۇۋمانقا بېلە بېزىمىسى نەمىدنى؟" دىيىدىر ئامىين. گېپ ئانگىتاپ يۇرنلار چىمىنى تاپسا، ايچيان سۇقان يالى، دىرلار، شۇلار بىر جىزىل ئىمىنىلار، غالىتتىنىڭ بىر زادى بۇلار. ئاۋاغت نەمە گىيىنچىلىرىنى ئۆزلىرى- دە بىلىپ دۇران دالدىرلار، يىلە، آت داقمالى بۇلسا، دىل يىكى پايلى ياللىدۇرلار، دىللىرى سالا غۇلاچ. زىللىغا ئىلدىكى كۆيىگى ئۆزىدىن آسدى، بۇ دال. بە، ئۇندا خايسىنى گىيىمىكەم؟ تۆركىم بىر ياس تۇتقان دىيىپ، غارا گىيىپ يۇرن مىللىت دال. مۆللى پاختىرام: "كلاسسىقانى ئۇقاسانگ، خىمىشە: "ئۇل غارا گىيىپ، ياس باغلادى "دىيىپ يازلىغى، ئامما، يىلە، تۆركىمىلار ياسدا- بىلىكىدە- دە غارا گىيىپ يۇرن مىللىت دال، نەمىسىدىن گىيىنى بىلىمىسىگە "دىيىردى. بۇ تۆركىمىنىڭ ئۇرۇنغا دۆشۈنمەك ئانگىسات دال: بىر گۆرىنىڭ شاختاندا، بىر گۆرىنىڭ غىرى، بىر- دە يىرىدىن گىلەم پىلىپچى، تاقىۋا دىيىدىرسە، بىر- دە تۇرۇۋى چاققاندا پىنگىل، يىلىكى ئىچىنى دىيىپ، سۇنۇندىن پىكىر دىيار. بىلىكى، بۇ غىللىقلارنىڭ خىمىسى- دە تۆركىمدە باردۇر؟ شۇلارنىڭ خىمىسىنىڭ خىمىدىن بۇ خاللىنىڭ خاسىيىتى ئىلە گىلىندىر؟

خاچار ئىچىم پاختىر: "بۇ بىر بىياش مىللىتىر - دىيىردى. - آدامسۇننىڭ ئىلى گىچىپ، ساداقاسىنى بىر سۇنىڭ، ئىركىلەر گۆنۈمە غۇيىمادىلار. يۇغسام، تاناپىنا تۇۋسۇپ دۇران جىللىرىدىن دالدىم. قىرقتى ئىركىلدىپ يۇرن، "ئىگى گۆۋشۇللان "دىيىلىن ئال، يىكى سانام باسداشجا غىزىم بار، بىرى- بىرىنىڭ سۇۋىگىنى باسۇپ ئۇسۇپ گىلىن. ئامما چىم گىلن يىردە سۆيىكىنىپ ئۇرغادىلار. يات بىرى لاق آتسا، "يىدى يات " دىيىچىسىنىڭ، ئۇرۇرام، يۇنە ئۆز ئۇبامنىڭ ئۇرۇق ئۇرتاسىندا- دا ئازار ياماننى بىرىلەر. ئىنگى بىر كىسى غالا يالى داشىمى غالىدامالى، غۇراماللىلارنىڭ ئاراستىندام دىگىسىنى تاپىلدى. ئىرتىر نامازنى ئۇقايما بىردى. بىر گۆن نامازنى ئۇقاپ بۇلماسۇن: "چاغلار سۆيىچى ئۇقۇدا ياتىر- لا، گىل، بۇلار ئۇيىرمايىن دىيىپ، دانگدان مىللىكىنىڭ ئىچىنە چىقايمايىمى، ئانا، گىزىلاپ يۇركام دۆلىگىشەر، يۇز- دە- گۆز بۇلۇپ ئۇتۇران ئادام، ئۇرۇمدىن ئۇن ياش- دا، ئۇلى، خاللىت مانگا باقىپ بۇشۇقماغا ئۇتۇرىار. مەن بۇ بۇلشا بىر ئۇلۇپ بىلىدىم. ئۇنىڭ ئۇسۇم چىرگىمى سىپىراغادا، دۇران يىمىدە مەن ئاشاق

اۇتۇرئىرنىدىرىن، " اينە، اۇرقاچى گرک بۇلسا، مېن بار! " دېيىن يالى اداگىدە. داماغنى چالسام-دا ايچىم سۇواجاق دال-دا، يۇغسا شۇل واغت اۇنۇنگ، اۇنسۇنگ باشغا نامە اديين؟ اۇيۇنگە گىلىپ، اۈمە-دۈمە دۈزۈنگى ابيىپ گىدىپ دۇران شىدىنسۇنگ، ىدى ياتدان نامە تاما ادرسىنگ؟ دۈلۈنگ گۈنى گۈن دالدير. ىتىمىنگ گۈنى-دا. " ىتىمى ىتىپ اور، ىتىپ بىلىمىنگ، اتىپ اور! " دىيىلمامى نام...

بۇ گۇرۇنلىرى ياتلندا زلىحاننىنگ داماغى دۇلۇپ، اينى دىگىدىردى، اۇنۇنگام اۇغلى يۇق، ساقلاپ اۇتۇرانى ايكى غىز، اۇلارام اىيام دۇرمۇشا چىقان، واح، اۇل ىتىمىنگ ىتىمى بۇلۇپ غالايان اۇغۇشيا! چىداپ بىلمان، زلىحا اىنە آلان كۈيىگىنى زىئىردادىپ زىنگىپ غۇيىردى-دە، اۇلى اىلى بىلن مۇنگىگۈرىپ، دىواننىنگ اۈستۈنە يۈزۈنلىگىنە ىقنىلدى. سۇچاپلار اغلادى، غىزغىن گۇزىاشى سىرغىنىپ، ياقاسىندان خۇنجى كىمىن اينىچىك سۇۋۇق اقنىم بۇلۇپ گىردى. اۇل: " ايندى مېن نادىر، نادىپ ياشارنى؟ - دىيىپ، بۇزلاىدى. -. غالىنگ ادىسىزىنگ گپ ياسىغى بۇلارمىقام؟ سۇيىچى گۈنۈم آجا ايلاندئىمى؟ "

ناچه ياتسا-دا، اۇنگا" تۇر " دىيىچك يۇق، اۈيدە يىكە اۈزى، گۈللە گۇزۇنى آچان بادىنا اۈز تۈنگىنە گىتىدى. اۇنۇنگ اۈچىنم زلىحا اغلاپ-نىگرآپ، آخىرى ىنە اۈزى كۈشىدى، ىرىندىن تۇردى، اىلۈۈگۈچلى اۇتاغا گىرىپ، غايتادان اىل-يۈزۈنى يۈۋدى. ىنە اىنالى شقافنىنگ اۈنگۈنە گىچدى. اىلى اۈۈرۈپ-چۈۈرسۇنگ، غايتادان جانى ياندى: " نأخىلى مىللىت بۇ تۈركىم؟ جى، مۇنۇنگ بىر " تۇيا اۈنى گىملى، ياسا مۇنى گىملى " دىين اۇرتاللىق بىر دۈزگۈنى بۇلمازمى؟ مىللىت بۇرمى شۇندانام! " اۈيكۈنچى مىللىت. بىرىندە بىر زات گۇرسە، ائىندان ىتىچك بۇلۇپ غارا جلاک! اۇنگۈىر-دا اۈزۈنگى بىلن، غۇي، اىل سانگا اۈيقۇنسىن غايتا!

زلىحا شقافنىنگ اىچىنداكى كۈيىكلىرىنىنگ جىسىنى بىر غاپدالا زىنگىپ گىدىپ اۇتۇرشىنا، ساغىندا-سۇلۇندا خارمان دۇردىپ، آخىرى بىر كۈيىگى اگىنە سۇقۇدى. رىنگى آرالىق، اۈزىم نە كۈنە، نە تازە، بۇ بۇلمان دۇرماز. يۈكى ىنگىلدى. باشتاغىچ ياغلىق گۇزلىدى. بۇ ايش اىگسات دۈشىدى، غارا سىچكىلىسىنى اتتىدى. اينا

غارادى. بۇلجاق. يۇنە آغلاندىغى بىلدىريار. زىلى يۇق، خازىر داشارئىق چىقسا، گۇزىياشى شىمالا كېار. ايندى اۇنۇنگ گۇزىياشنى دىنگە شىمال كېتىملى... غاباقلارئىنىڭ يىللىمىسى ولىن، ئىتكىلر آيرىلماسا گىرك. آيناننىڭ يۇزۇندە باشىنداقى سىچكىلىنىڭ رىنگىكى حاس-دا غارا گۇرۇندى. اۇنى كان واغىدان بارى آتتىنپ داش چىقان دالدىر، آتتمالى-دا اتمىسىن. اۋىمە ياغلىق آتتىنسا-حا مۆللى نىرسە اۋنگا: "سىن-ا دۇرانجا ياش گىلىن بۇلدۇنگ "دىيردى. اۋلام كىم غالمىجاق بۇلۇپ: "اۋزال-ىدىندە ياش بۇلسا، گىتچىك پرىنگ نىرە؟" دىيىپ دىگىردى. گۇلشردىلر. زىلغا گۇزلىرىنىڭ اشاقلارىنى، غاباقلارنى آياسى بىلن سۇپۇرىشىدى. بۇ واغى اۋنگا آينادان بارىلىگىنە تىگىك اق يۇزلى، گۇزلىرى كىرىپكىندىن اۋللاقان، گىلشكىلى دۇداقلارنى كېان، دۇلمۇش گۇۋرىسىنىڭ سۇراتى اۋكدە چىزىلان اۇرتادان اۋزىن بۇيلى آيال ياداۋ غاراياردى. آيناننىڭ اۋنگۇندە بىركى گىرك اۋورۇلىپ، اۋزۇنى تالاپكار سىنلان آيال اۋىدىن گۇۋىسىز چىقىپ گىتتى.

ارتىر ساغات ۱۱-لر بۇلۇپرىندە، اۋرى يۇغالاندىن سۇنگ بىرىنجى گىرك اۋل اۋز ايشىلىان اينستىتۇتنىڭ غاپىسىندىن اۋلدى. ناخىلى بارجاغنى، ايشىلرپىنىڭ باشلىقلارنىڭ اۋنى ناخىلى غارشىلاجاغنى يۇلبۇيى غاغىنى ادىندى. غاغىنى اتمىز يالئىمى؟ اۋل مۇنۇنگ يالئدا يىكە غالان آياللار غارايىشنىڭ ناخىلى اۋىتىگىاندىگىنى گۇرمان يۇرن دال آخىرئى! اۋندىن اۋنگىم بۇ يۇلى گىچىلر بار، اينىڭ خۇرماتلانىان ايشىگاردىن، "تۇر-تۇر، كىرسىن گىتير "چىلى اشاق دۇشسىنىڭ گىنگ گۇرلىك يۇق. اۋنسۇنگ اۋل نىنىڭ ائىجالئىقدان غاچماسئى؟ اگىر اۋزۇنگدە ائلمى درجە بار بۇلسا، اۋندا باشقا گىپ، ايدىرسىنىڭ-بىدىرسىنىڭ باشنىڭى چارارسىنىڭ. ائىما، ائىنحا، زىلئىحاننىڭقى قىن بۇلار، سىبابى اۋل آخمال غالدى. اۋز واغىتىندا زىلئىحا-دا ايلىنىڭ يازان يۇۋانجاق دىسسىرتاسىياسىنى يازىئىم، "دېمە-حالال" غۇرابام بىلجىكدى. بىلكى، اۋنۇنگ ائلمى ايشى بۇ اينستىتۇتدا خىچ كىمىنىڭكىدىن پىسىم بۇلمازدى. يۇنە مۇنى مۆللى ائىدىرىمدى، گىپىن-گۇرۇنگىدىن غاچدى. "بارئىير اۋنى زىلئىحا يازىپدۇر دىيىمىز،

مۆللى يازىپ، آيالىغا غۇرادىپدۇر دىيىرلەر، نأما گىرگ آرتىق گىپ-گۆرۈنگ، گىزىپسىنە
اۋنىكى بۇلىشۇنگا. بىر اۋىدە بىر ئالم پىرلىك.

زىلىغا آحمىر ائدى. اينە، ايندى بىر اۋىدە بىر ئالم-دا غالىمادى. واح، كاشكى
اۋل اۋزۇنىنگ مۇنۇنگ يالى اير گىتجىگىنى بىلن بۇلسادى، اۋندا اۋنگۇندىن آلاداسىنى
ايمىدى؟ اۋندا زىلىخاننىڭ اۋزم دىك اۋتۇرمادى. اۋنگدە-دە ايجى ياناننىڭ بىرى:
”اتامنىڭ اۋلجىگىنى اۋنگۇندىن بىلن بۇلسام، اۋنى ايكى غاداق دۇزا چالشاردىم!“
دىيىمىش. سۇنگقى تۈيكۈلىگىنىڭ ساققال ارجىك گۇمانى بارمى؟ اۋسۇنگام مۆللى
اۋلىسۇنگ، ايندى ئالملىق دىرجه نأمىمىش، نىچسى بىر پۇل؟ بازارم سۇۋۇلدى،
حارندىم ايسىز غالىدى...

بۇ اۋى-پىكىرلەر اۋنگ باتىرغاي ائلىيان غاپىسىندىن اۋنۇنگ يايىدنامچ گىرمىگىنە
سىباپ بۇلدى. ادامسىنىڭ پاتاسىنا گۇرنىم بۇلسالار، قۇرىدۇردا پتە-پت غابات گىلن
ايشىدلىرى اۋنگا يە بىر گىرگ غىنانچ بىلدىردىلەر. سىپايىچىلىغى ادىن بىرمان، ياننىدا
اگلىدىلەر. ”اىزى ياراسىن ”دىيىنە ”تانگىئىالقاسىن ”بىرپ، آلاغارانگقى قۇرىدۇر بىلن
يۇرۇپ، اۋل آخىرى اۋز اۋتۇرپان قابىنىتىنىڭ دىگىنە پىتدى. غاپىنىڭ تۇتاراجىندىن
ياپىشاند، نأمۇچىندىر، الى ساندۇرادى، بىدىندە گۆيچ-قۇۋواتنىڭ آزادلىغىنى
سىزدى، ادىل كىشى غاپىسىنى آچچاق بۇلىان پىتىمك يالى، دۇل آيال غاپىنى
كىمىنىپ، ائامسىز آچدى.

اىما زىلىخاننى گۆرۈپ، قابىنىتىنىڭ ايجىندا كىلىرىنىڭ جىمىسى اۋر تۇردۇلار.
زىلىغا مۇنگا اۋنگۇندىم بىر آجىرادى. بۇساغادا كۆرتدۇردى دۇرۇبىدى، گۆزۈنە نأدىپ
ياش آيلىناننى اۋزى-دە بىلىمان غالىدى. آيالىلار بىرلى-بىردىن اۋنۇنگ ياننىا گىلىپ،
داشنى آلدىلار، بىرى الىندىن تۇتپار، بىلىكىسى گرافىندىن بۇلغۇرا سۇۋ غۇيپار، يە بىرى
اۋز اۋتۇرغىچىندا اۋتۇرتچاق. يۈزۈنىنىڭ رىنگىندىن اۋنۇنگ ياغدايىنى دۇيۇپ،
كۆشىدىرچىك بۇلۇپ، غارا زاردا.

كۆشۈشسىنىڭ، بىرەنە گىچىپ اۋتۇرانسۇنگ، اۋنگا غىنانچ بىلدىرىمىدىن
يادامادىلار، بىلە آحمىر ادىرلەر. زىلىغا اۋزۇنى بۇلبۇبى نأحق جىلك ادىنى بىلدى،

اياللار اۇنۇنگ بىلن يۆركدش غۇيدۇلار، حيچ كىمىنگ يۆزۈندە ياسامالئق يۇق. بۇ اۇنۇنگ بىرىنمە يۆكۈنى ىنگلىتدى، بىراز-دا اجىزلىتدى. اۇنۇنگ اينگ غۇركيان زادى كىمىنگدىر بىرىنىنگ يۆزۈندە گىزلىگىن كىنايا گۇرمكىدى. زىلئحا اۋچىن بۇ اۋلۇمدىن آغر دۆشچكىدى. اكر بىلە آدام بىلە بىر اۋتاغدا ايشلىانلرىنگ اىچىندىن داغى تاپئالسا، اۇندا مۇندان اربىدىنى گۆز اۋنگنە گىتىرمك-دە قىندى. غۇركيان زادى بۇلانئغى اۋچىنم اۋل اۋزۇنى مۇنگا تايئىلاپدى، اۋزۈچە بارئنگ-يۇغۇنگ يانئندا اجىزلىملىك اۋچىن ايتىنى غاتاتجاق بۇلۇپ ىرت-ازاردادى. اىما، ائىحا، حۇدايا شۇكۆر، جىمىسى دىنگ غىنانئشپ اۋتتىر. اۇندا-دارادادا باشغا حىلى آداملارئنگ-دا تاپئىلغاننى اۋل اۋز اىال يۆرگى بىلن سىزىار. بۇلار يۆركدش بۇلانى بىلن، جىممە ايش چۆزۈلآئىق، مىگر، بۇ واغت غۇنگشى قابىتلىرىنگ بىرىندە اۇنۇنگ غارشىئىنا مۇيۇنگ كرىى دىين كرىپ دۇقالىان بۇلماغى آحمالدىر؟ يۇغسام نامە، اينگ باركىسى اۇنۇنگ آيلغىئىنگ ايلىنگىكىدىن آرتقىدئىغىنگ گۆررۇنگىنى ادرلر ولىن، غاراز، يۇنە اۋتۇرمازلار. اىچىنگى ياقايىن دىين يالى، اۇنۇنگ آيلغىئىنگ اۋسدۆرىلىنە-دە كان واغت گىچىق، ائىك ياتدان چىقىئشاردان اىر. اۋنسۇنگ باشلىقلار اينگ باركىسى شۇنگا ياپئشماسالار ناخىلى بۇلار؟ آلسىنلار، زىلئحا اۋنگا قايىل، يۇنە مۇنى آرتقىماچ يۆرگىنى بۇلامان، چىتىنە دىگمان، كىمىتىمان ائىسلىر بۇلانى. اۇنۇنگ اۋچىن دىلىنى چىنچك آدام بۇ اىنستىتۇتدا ىك-تۆك تاپئىلار. تاپئىلماسا، آما نامە ايشلىار؟" سىن حلىجىك نادايدىنگىكأنگ، دىسىرتاسىيا غۇرامادئق حالئىنگا اۋلى ائلمى ايشگارىنگ آيلغىئىنى آلىپ يۆردۇنگ ولىن، ايندىدىن اىلاك بۇلايامئقا مۇئىنگ؟! "دىير. آيلئقلارئ گۆمۇنە گىتسىن! اۋزۇنە آزار برمىسلىر، ياراسئى تآرلىمىسلىر، زىلئحا بۇ ادارادان باشغا ياغشلىغا غاراشانۇق. بۇ چاقا-دا بۇ ادارانگ آيلغىئىنا ياشاماندى، ايندىدىن اىلاگىم گۆنۇنى گۆرر. مۆللى تاحىرئىنگ يازان كىتاپلارئىنگ غازانجى-دا اۋنى آحئر ياشىندا ماتأچلىكىدىن دئندارار.

اياللار ايش آراسىندا غۇشلۇق چايئنا چىقارمان بۇلدۇلار. تال چىبىغى يالى تآجىگۆل دررو چاي غايناتدى، دىملىدى، گىتىرىپ زىلئحائىنگ اۋنگۇندە غۇيدى.

-گلىنگ، خانى، مېن غۇۋى سۆيىچى گىتىردىم. دۇيىن قاقالار ئۇ مۇسكودان گىلدى - دىيىپ، ۋىل شاپاز اندى. - گېچىن يىلدىن بارى غۇۋى سۆيىچى دىشىمىزە دىگنۇق. دىيىمىن دىيىم، سۆيىچىمىز ايندى مۇسكودان گىتىرىپ ايچىملى، چاپان بۇ زاتلانگ سۇنگى گىلر؟ خانى گىلىنگىز لانگ! گىتىرىنگ اۋتۇرغىچلانگىگىزى! بىلىكى يۇرتلاردا دۇكانلارنىڭ تىكچىسى پىگىرىشىپ دۇر دىيىلەر خارىتدان: ايمىت بۇلسۇن، گىيىم-گىيىم بۇلسۇن. دىيىمىن دىيىم، بىزىنگى مۇداما داغدان مۇمىيا تۇپىنگلان يالى. كىمىنگ دۇكانچى تانىشى بۇلس-ا جىزىل اديار، بۇلماسا-دا - بلانگ ساپى.

-شۇلارام جىزىل اداينۇق-لا - دىيىپ، دۇردىئال يۇغىن سىسى بىلىن قابىتىنى يانگلاندىردى. - دۇكانچام خارىتئىنى مۇگت برىاندىر اۋىتمانگ. سۆيىچى-سۆيىچى ايمىانگ آجى-اجى گاگىرمىس باردىر. انحا، سىلىنىڭ گۇنۇنى گۇرنگۇقىمى، ارى بىلىن گۇنى بىر بۇلسا، اورشى ايكى. نامە دىيىسىڭ، دۇكانچى تانىشى بار. ارىم غابانجانگ، دىپىسىندە يۇمرۇق اۋىناديار. اۇندا-دا اۋلام غۇۋى گىيىنچىك، غۇۋى ايجىك. گۇريان ولىن، حاسىيىتىم اۋىتكاپ بارىان يالى شۇنگ-ا سۇنگى دۇۋورد.

زىلئىچا بۇ گۇرۇڭلىرىنىڭ ائزىنىڭ غۇيغۇنا يازايماغىندىن چىكىنىپ، غاپا گۇزۇنى ايلادى. سىلىنىڭ غۇلاغىنا بۇ ايدىئانلار پىتايىسە، ايلالارنىڭ دات گۇنۇنە! باشلىقلار-دا ايش بۇلارلار. زىلئىچا يۇزۇنى آشاق ساللادى، اۋنۇنگ اۋىنگى غايغۇسى-دا پىترلىك، غالانى ارتتىقماچ بۇلجاق. اىما ايلالار مۇنى دۇيانۇقلار. بىلكى، اۋلار زىلئىچاننىڭ اۋىنىنى باشقا گۇرۇڭكە سۇۋۇپ، دىرىنى پىنگىلىتمىك اۋچىن شىدىاندىرلىر؟ اىما بىر ايلودا اۋنۇنگ يۇزۇنە گۇزى دۇشۇن تاجىگۇل يۇق پىردىن سۆيىچۇلى گۇرۇڭ غۇزغاپ، زىلئىچاننىڭ دىرى-الاداسى پىتىككا بىدىرك غىباتنىڭ باشلانماغىنا سىباپ بۇلاندۇغىنا دۇشۇن يالى ايلالارنىڭ غىزۇپ اۋغران غىباتنىنى ياتىر جاق بۇلدى.

-جىر كىمىنگ اۋزى بىلىاندىر نأحىلى ياشاغاغىنى، خانى، چايا كۇپراك اۋىس

پىرىنگ، سۆيىچى پايىنگىزدان غالايمانگ!

يۇنە دۇردىئال اۋىنگا ايجىرتىمدى.

-بىم دىيمە. ياش غىزلار بار، شۇلار ئا بىرتىك اديان زاتلارنى بىلىپ، انگرئسنا يتىپ ادياندىرلر اويديانگىمى؟ دوشۇنمان اديارلر. غۇوى ماتا، غۇوى كۇوشە قۇوالاشىپ، سۇنگام بىر گون گورسىنگ، چاغا ايتىردئليان پردە اولۇملىكلرىنى توتۇپ ياتاندئرلار. واح، اۇنام ادام شىكىللى ايتىردئرئ بىلىسلر دىيىسنە. كۇپۇسى گىزلىگىن اتملى بۇلۇپ، غۇتۇلماز دردە ساتاشىار. يا-دا اۇلگىسىز بۇلۇپ غالىار.

غىباتىنگ غىزئشئپ بارىاندئغىنى گورن ئاجىگۇل، اينگ سۇنگقى نىيجانى خۇدورلىدى:

-تۆركىم غۇتاردى دىيىسنگىز-ل.

-مىم شۇنى دىيىان-دا - دوردئحال سىيىنە بات برىپ، اۇتاغى غۇدۇقلاتدى. - تۆركىم اۇنگراک غۇتاردى، بۇيداش! مۇنگ ارككى اركك پرىندە دۇرماسا، آيالى آيال پرىندە دۇرماسا، اۇنسۇنگ باشغا مرك گركىمى؟

شۇل واغت غاپىندان دۇنيا گىردى. اۇل اۇتۇز باش ياشلارنىداق گۇرمگى آقياغىز گلىندى. دۇلمۇش، اوزىن بۇيلى، گۇزلىرى غىكىماق، گۇرلۇندە، ادىل غاپدانلندا دۇرايماسانگ سىيىنى اشىتىچك گۇمانىنگ يۇق، يۇمشاقدان مىلايم.

-باشلادىنگىمى ايشە؟ - دىيىپ، اۇل زىلئحا يۇواشجا حابار غاتدى. - غۇوى بۇلۇپدئر گلىن بۇلسانگ، اۇيدە-دە نىچزار اۇتۇرجاق؟ اۇيم بۇ ياغدايدا غىسئپ-غۇرۇپ بارىاندئر، قارارنىگ يتىم. ينە بۇلسا، غايغىنى كۇپچۇلىك گۇتئر. اۇز ساغلىغىنگ ناديار، غۇوۇمى؟

-تانگرئىيالىقاسىن، چىچ نىنگ دال. گلىن-ا بۇلدۇق ايشە، غالاننام گۇرۇبىيرىس-دا - دىيىپ، زىلئحا اۇنگا اۇزۇنكى يالى يۇواش سىس بىلىن جۇغاپ غايتاردى.

-بۇليا-دا اۇندا، زىلئحا، غايرات اىت، دۇغان. باشغا نامە دىيىچك، يىتگىنگ اغئرلىغىنا سۇز يۇق. مىم پرىمە باراين، باشلىقلارام سۇنگقى گۇنلر بىر مىنۇت پرىنگدە بۇلماسانگ، گۇزلىشىيم يۇرلر.

-آرزئىنگ آرتاندئر - دىيىپ، تاجىگؤل اۇنگا گۆزى گىدىپ سىسلىندى. - آسئل بىزى ايدىيان يۇق-لا. اۇندا-دا گىلىپ دۇر!

اىاللار چايدان بۇلدۇم اداينده، ينه غاپى آچئلپ، ادارانئىنگ حاساپچىسى تۇغلاجئىق تاتار كىمپىرى زىنپ آيا اۇتاغا بۇينۇنى اوزاتدى.

-كىلدىنىسى، قىزئىم، زىلئىغا؟ بىر بىزنىكا-ده كىرىپ چئق. حاساپلاش-دا، پۇلۇنى آل، پاتا واغتننى باشلىقلار رۇگسات دىيىپ، تۆستىدىلر. بارئپ قايت اۇندا!

ايتدىرمان-دىيدىرمان، اۇزلىرىندىن بىلىپ ياس گۆنلىرىنى رۇگسات دىيىپ دۆزدىندىكىلرى اۋچىن زىلئىغا باشلىقلاردان رازى بۇلدى. "آي، حاوا-دا، ايندى مۆللى يۇق، اۇنگى-سۇنگى دىئىچ آلمىغا-دا گىدىلىپ دۇرلاسى يۇق. بارئبئر اۇتۇرمالى اۋىده، حاچان اۇتۇرانگدا نأ؟ حۇش غال، شادئىيان دۇرمۇش! ايندىدىن اىلاك، گۆنۇنگ ىتىم اىاللئىنگ گۆنۇدىر، تۇمۇس-دا آشغابادئىنگ دىمكىدىرىجى ائىسسئىسنى يۇوۇدار اۇتۇرارسئىنگ. "اۇنۇنگ گۆزۇنه ياش اىلاندى...

شۇل بۇزۇق كىپى بىلن-ده اۇل تلىم گۆن ايشه غاتنادى. اىاللار ينه-ده بىرى-بىرىنه غايتادان اۋورنىشىپ، ياسلى گۆرۇنگىلر ائزا چكىلىپ، قابىئىتده آداتى گۆرۇنگىلر بار-حا كۇپ ادىلىپ اوغرادى.

-تۇبا-تاغسئر! - دىيىپ، دۇردئىحال بۇ گۆن ايشه گلە-گىلمأشه، اىاللارئىنگ آداتىنا گۇرا، "گۆنۇنگ تىماسئىنى" غۇزغادى. - حىمىشه آغشاملارئىنا پىنگىل زىنانلار ايشه چئقىارمئىقلار دىيىسك، ايندى دانگ بىلنىم دۇرالغالانگ تۇورگىنده كۇور چكىلىشپ يۇرنلر بار-لا، غىز؟ اۇزم آغئىن ياش غىزلار-لا ايشىغايىدانلار، بۇ نامە بۇلدۇغئىقا؟ يا-دا آحىرزامانا غۇلايلاپ يۇرمۇكان؟ ايكىندىن-ايكىندىن، ايشىدىن غايدانگدا، حايىسى دۇرالغانگ يانئىنا گۆز اىلاسانگ، ايكىدن-ۋچدىن ياشاجئىق غىزلار گۇرگچىن يالى غالقتىچاقلاشپ دۇراندئر، غايدالارئىندان پىنگىل ماشئىن گچسه، شىمالئىنا اۋوسۇللىشىپ، لاق آتجاغى گۆزلۇپ. آرادا-حا بىر ياشۇلى كاىىنجىگم بۇلدى شۇنگ يالى بىركى سانسئىنا. يۇنه اۇلار تاس اۇنگ ساققالئىندان حىنگىنگىللىك اۋچۇپىدلار، باشئىنى غۇتارسا قايتل گىلدى اۋىدىيان مىن-أ اۋىندى.

واح، شۇل ياشۇلۇ دىيىۋاللىرىنىڭ آدنى يىتتىرسىنە! - تاجىگۈل آحمىرلى سىلىندى. - شۇلار دالىمى بلانگ كۆرۈڭى! ياش غىزلارنى آزدىريان اۇزلىرى دالىمى شۇلانگ؟ بىرىتتىكى پۇلۇنى نىردە غۇيجاغىنى بىلىنۇق. ادارا يۇلباشچىنىڭ ئىدىيىسى يۇرلىرىنىڭ- تابرئىمىر جىمىسى سىرتارشا لارنى شۇنگ يالى سۇو مىيلىدىن تۇتۇنلار. تۆركىمىن غۇتاردى! بىرىيام غۇتاردى! بىرىتتىكى ساجل سۇو مىيلى بۇلسانگ، اۇزۇنگىم ئىزچاق بۇلانگ. - اۇسۇنگ اۇل آياللارنىڭ اىچىنى تۇتدۇران حىكاياننى گۆر بىردى: - ارادا اوتۇبۇسا غاراشىپ اۇزاغراق دۇرايمانمى دۇرالغادا، تاقسا مۇندە گىت- دأ پىرى، چالتراق اۇيۇنگە، گۆرۇنگى بامى دىيىسە، سۇملىپ! - آياللار تاجىگۈلۇنگ اغزىنا انقار دىنلار. زىلخا- دا ايكىگۈۈۋىلىر اكر دىنگىلدى. - آنا، بىلرا گىمە گچاگدىن دۇردى بىر پىنگىل ماشىن، اىچىندىن اىپى بىر پىيادا چىقىپ، غايتىدى مانگا غارشى. مېم اۇنى تانامادىمىقام، تاننىش- بىيلىش يا دۇغان- غارنىداشلانگ بىرىمىكا دىيىان، آسنىل اۇل- ا مېمى ايكىندىكى غازانچىنىڭ اۇغۇنا چىقانلارداندر اۋىدىن بۇلسا ناتىجە؟ ائىنمارسىنىڭىز، دىيىن گېپنى ايدىپ بىرىم، "يۇر، گلىن" دىيدى، گلىدى- دە. مېن غارامانگلايام: "نامە يۇر؟" دىيىپ سۇرايان. اۇل اكر اۇنگ اۋچىن اۋتانمىللىدۇرام اۋىدىنۇق. "يۇر! - دىيىار، - بىز ايكى. سىزىم ايكى بۇلان بۇلسانىڭىز، غۇۋى بۇلچاقىدى، يۇنە غۇۋى ماشغالا اكينىڭىز، سىردام. مېنگ اۋزۇم اۋزىن بۇيۇلارنى غۇۋى گۇريان، شۇنگ اۋچىن يىكە- دە بۇلسانگ، آيالى دىيىدىك. ماشىندا اۋتۇران يۇلداشنىم- ا كىچىنگە، چىملىچىلىرىنى غۇۋى گۇريار. اۇنگا اكر پىرىتىنى يالى بۇلسۇن ولىن، اقچا، پۇسالاجىنى گىرگ، آي، اۋبا اۋغلانى- دا، اۋزۇنگىز بىلىانسىنىڭىز- لە! اۋسسىنىنە، آيالام جىشى يالى حۇنى غارا نىرسىانگ، اۋنۇنگى يۇنە اقباغىز ماشغالا گۇرسە، يۇرگى ائىدىر اۋريار. يۇرۇنگى اۋندا، بىدىشىپ دۇرماللىك، يۇلدا ينە غابات گىلر- دأ سىزە تايلىق بىرى!" دۇران پىرىمدە ائىغىنىم غاچدى. اكر- اكر اۋن پىدى ياشىمدا لاق ائتلامدا- دا، اۇنگ يالى بۇلۇپ گۇرن دالدىرىن. تاس آسفالدىنىڭ اۋستۈنە شالقىلداپ غايدىپىدىم دىنگارقان.

- غايىمانئىنگ غۇۋى بۇلۇپدۇر - دىيىپ، دۇردىئال خۇنىگىگۈلدادى. - يىقئىلان بۇلسانگ، ياتانجا پىرىنگىن گۆتۈردىلەر، اۇلارنىڭ اىچكى شۇلدۇر: "بىگىنچىنە يىقئىلدى بۇ بازارئ سۇلان باغتىغارا-حا" دىيىمىلر بىرى!

زىلئىغا يىلغىرمان دۇرۇپ بىلىمدى. دۇردىئالنىڭ اىركىك سىپاتى گۆزۈنە ايلىندە، غاباق آستىندىن اۆز گۆۋۋىلىرىنە گۆز آيلانئى دۇيمان غالىدى. تاپاۋۇت اولۇدى.

- يىقئىلسانگ، ئاتىچكى گۆرۈپ دۇر اۇنىڭ. ادىل يۇنە خۇراز تۇتان شاغال يالى پاسىرداتىچاق اَلجاق گىدىپىرچىك. باي، مېم-ا اۆزۈمە گىلمىسۇنىڭ، دىيىدىم-ۋو بىركى آغىز اۇل ياشۇلا: "ساجىنىڭ آغىندىن اۋتان! - دىيىدىم. - مېڭ يالى غىزنىڭ باردىر، شۇندىن اۋتان! " دىيىدىم. غىران دىگىن غايتا، "غىزىم بۇلسا-دا، باشغا شۇاردە، مېن بىر ايكى گۆنلۈك مېخمان. اۋتانما، گىلىن، يۇر! " دىيىپار-ا! حى، ئادىپ مۇنگا ائىنانچاق؟

- بۇ اىيامىنىڭ بارا ياشۇلىسى-ياشكىچىسى بۇلماز، - دىيىپ، شىرىنچىمال، آداتداقنىسى يالى، غاپىندان گىرىن دىسىنە اۋغىرىپ گۆرۈنگە غۇشۇلدى. - اۋ زاتلانگ تاپاۋۇدى بىرچاق يىتتىدىر. حر كىم بارا يۇنە اۆزۈنە بىرك بۇلايماسا. يۇق زادتىڭ گۆرۈنگىنى ادىپ، ايشىنىگىن غالاننىڭا دىگىچكى؟

- گۆرۈنگى اىتمان ئامە غىز، بىزىنىڭ دۇقتۇرلىق دىرچىسىنى آلماق آلامىز بارمى؟ - دىيىپ، ئاجىگۈلم غايتارغى بىردى. - جىلىنىڭ آراسىندىن بۇ اىنستىتۇتدا دۇقتۇرلىق ايش يازىپ يۇرىنى گۇرپانگىمى؟ گۆرۈمىسىنىڭم، بىزىنىڭكى قاندىداتلىق بىلىن غۇتارىپار. اۇندىن انگرىق كىم اۋزلىرىنە گىرك بۇلسا، شۇنى سۆيىلەر. حان-حا سىلى غۇرار. بىز اىندى خۇجالغىمىز بىلىن بۇلۇپمىسك، اَلجاق غالامىز يۇقدۇر.

دۇردىئال آغىزنى دۇلدۇرۇپ گۆرلىدى:

- واح، غالانى-حا آلايسا بۇردى ولىن، آرمان گىمىنىڭى چىقارۇپ، بۇلانگ گۆزۈنە گۆرۈملى-دا...

-اۇندا-دا بارا، غاچىپ گىدايىمىلر دىيىپانگىمى؟ - شىرىنچىمال اۇنى

يانگىسئالدى.

دۇردىئال غاتى گۆرچىك بۇلدى:

- غاچىپ نا، غىز، بىز پىس آچىپدئىسمى؟ اۇل گزىپ يۇرلىرىنىڭ بىزدىن نۇمىسى آرتىقمىش؟ اۇز اۋادانلانگام آرتىقماچ پىرىنى گۇرمۇق، آرتىق پىرلىرى بار بۇلسا، گۇركىزىنىلر، گۇرىن. اۇزىن ئىكلىنىڭ جىمىسىنىڭ غىمماتى بىردىر. بۇلدۇنگىز مىڭ باشىما... حانى، گىتىرىنىڭ آرتىق زادىڭىزنى گۇركىزىنىڭ! سىزىم بىر اۋى گۇمىيانگىز، مىم. اۇنسۇڭ بۇ تايدا غىشنىق گۇرۇڭىڭ ناما گىركىمىش؟!

شىرىنچىمال باشىنى غۇتارسا قاينىل گىلدى، آجىراپ، اىللىرىنى كىلىنلەپ گۇرلىدى، دىشلىرىنى آقچاردىپ، اۋتۇنچ سۇرايان گۇرۇشۇدە يىلغۇراندا، اۇل بۇلشۇندىن- دا غاراياغىز گۇرۇندى.

-واچ، مىن بارا، كىم پىرلىرى بۇلانسۇڭ ايدىيان-دا. "ئىك اۋز دىڭىنى غاشار" دىيىلمىنى نامە؟ اۇلار بىز اۋستىرىنە سۇرۇنسىگم ائىنمازلار، غاچارلار غايتا. كىمىنىڭ كىمىدىگىنى اۇلار بىلىمان دۇراندۇرلار اۋىدىانگىمى نا؟

بۇ پىردە گۇرۇڭىڭىلىگىڭ غىزاندىغىنى بىلىن يالى شىرىنچىمالنىڭ ائىزى بىلىن بىلىكى بۇلۇملردىن پىنە بىركى ايال گىلدى. اۇنسۇڭ، دۇردىئالنىڭ دىمىندىن اۋجىز غۇتۇلان شىرىنچىمال، ايلە گىزىك پىرمان، جىمىشكىسى يالى گۇرۇڭىڭىڭ گۇرۇڭىڭە ساپىپ اۋغرادى. مۇنۇڭ يالدا اۋل جىگىز اچىسىنى اۋنگۇنە تۇتۇنمانى غۇۋى گۇرۇردى.

-مىن بارا، شۇ بارا كۇاغت اۋتۇرۇپ پىكىر ادىان-دا ولىنىم، بۇ دۇنياڭ آسئلام اۋنگى بار-دا، حىچ سۇڭى يۇق. اچىم پاحىر ايداردى: "كۇنىكىلر يامان بىلىپ ايدىپدۇرلار" اۋنگۇنى حىچ بىلدىم، سۇڭۇن بۇچ! - دىيىپ دىيىپ بارا...

-يۇنە، شىرىنچىمال، سىڭ بۇ ايدىشنىڭدا اۋنگىم يۇق، سۇڭام، دىيىپان زادىڭ بىلىن گىتىرىپان ئىسالىنىڭ بىرى بىرىنى تۇتانۇق - دىيىپ، دىمما دۇنيا اۋرتا بارماغىندا قى اغىر غىزىل يۇزۇڭى غۇزغاپ، چالاراق يانگىسئالدى.

-مىڭ اچىم-بارا، شى دىيىپادى، اۋل بارا كۇنىلىڭ ايدان ناقتىلى جىر ادىمە گىركىدىر، اۋڭ بارا ائىياسى بۇلماز دىيىپادى.

دۇنيا اۋادان غىكىماق گۇزلىرىنى پىس گۇلدۇردى.

-كۈنلۈم آيدار اۋتۇر-دا، غىز. اۋلانگ حايىسى بىر دىيىنىنى اِتجك؟ الى بۇش
آداملاردىر-دا: اۋيىش، اِرتكى آيدىنشار گىجىن گىجە. باشقا اۋلار نامە ايش اِتسىنلر؟
اۋىسۇنگام، حانى ايندى اۋ دۋوۋر بارمى؟ دۈرمۈش باشقا حىلى، باشىنگى چاراپ
بىلىسنگ زۇر بۇلدۇغىنگ. اِرتكى غۇتاردى، ايندى دىنگە شۇ گۈنكى غالىدى. اِرتكىنى
الى بۇشلار اۋتارىاندۇر.

شېرىنچىمال اۋچىن اِنتك ىنگ بىردىن ايردى.

بىي دىيىمىن-ە، غىز، بارئىمىزى اِكلىان بارا، ىنە گۈرسىنگ، شۇل كۈنلنگ
آيدان-غۇيان گېلىرىدىر، يالان بۇلسا، آيت؟ چۈرگىنى اىيىپ اۋتۇران اىنستىتۇتتىمىز نامە؟
كۈنلنگ گېلى بۇلماسا، اِرتىر ىننىنى غۇتاران ماشىن يالى تاپا ياتمازمى؟
-اۋنىنگ دۇغرى، بىر دۋوۋم چۈرگىمىز-ا شۇلانگ آرقاسىندان. يۇنە كۈنلنگ
گېلىنى كىتاپ اِدپ يازسانگام، آىلىق آلسانگام، بۇ گۈنكى گۈن اۋلانگ وىتىلرەنە گۇرا
ياشاپ بۇلماز. مىنگ چاقىم: اۋز آيدىنشالرى يالى اۋلانگ اۋزىم ياشان دالدىرلر.
بىلىانگىمى، ماركىس، اِنگلىس بۇ بارادا نامە دىيىپدىرلر؟
- غۇبىسان-ا، غىز، شۇ واغت بىر اۋلانگىكى! .. - شېرىنچىمال يالبارالى
گۇرۇندى.

-اچىنگىز پاخىر ماركىسىزمدىن-ا غۇشاغراق اِكىنى... - دۇنيا گېلىنى غۇتاردىم
اِدپ، اۋرۇنە كىنايا بىلن تىمار بىردى.

-اچىم پاخىر بارا، شىي دىيىردى، غىزىم، حىچ غىغى آجى آدامنىگ يانندا
اِكلىمگىن دىيىردى. اۋزىم پاخىرئىنگ شىلە بىر دىلى سۆيجۈدى، شىلە بىر دىلى
سۆيجۈدى، حىي، سىن يۇنە بارا غۇباي! بۇتىن اۋبا اۋنگ داشىندادىر. اۋبا اچىمىنگ
دىلىنە آشقىدى. غىشش-يازىن اۋىمۇزىنگ آدامسىز، گىلىم-گىدىمىسىز پىللىسىنى گۇرن
دالدىرىن. بىرى گىتسە، بىلىكىسى گىر. كاواغت داغىن بارا، يادايادىغام. ايرىمىمىنگ،
غىز، اۋيۈنگ مىداما آداملى بۇلسا؟

-ايرىپ-ا ايرىسىنگ-لە، يۇنە...

تأجىگۈلە گېلىماگە ماي بۇلمادى.

-انا، شۇل يۇنىسى-دا. ارتكى آيدىپ ېرر، لالە-دە قاقىپ اۇتۇراندئر، ياسىئىنلار بۇر ولىن مائالا گچر. نادىپ تاپيانگ اۇنچا گۇرۇنگى دىيائىملىدىر. اۇزۇم-ا بار-ا، يۇمرۇق يالئىجاقلىغىمىدان شۇنگ گۇرۇنگىلىرىنى دىنگلاپ اولالدىم ولىنىم، اۇنۇنگ بىليانىنىنگ اۇندان بىرىنم بىلياندىرىن اۇيدىمۇق. آي، اۇل بىر غۇدرات بىلن دۇراين آدام. خۇداي بىليار، حايىسى جىمغىئىتدە اۇسۇپ، بىلە غۇر ادىنىيدىر. مەن-ا اكر-اگر شۇنگ بار-ا، گلنىنگ اۇنگۇندە گپ تاپمان آلتراپ اۇتۇرانتى گۇرۇن دالدىرىن. اۇزىم بىر گۇرۇنگىنى ايكى گرك غايتالاماسى بۇلماز.

-شۇنىسى-حا غۇوى اكنى، تۇيس اۇورنأيملى غىلىق... - دۇنيا يىندە شىرىنجمالى يانگىئىلادى.

-بۇ جىمغىئىتدە اۇسىدىكى-حأ بىللى اۇلانگ-دىيىپ، دۇردىئال اۇز ياشاپ يۇرن جىمغىئىتىندىن ناگىلىدىگىنى بىلدىردى.

تأجىگۇلم اۇنۇنگ اۇغۇرۇندان غۇپدى.

-واح، بۇ جىمغىئىتى-حأ سىن غۇياي يۇنە. جىنىزىم بىزى بۇ چاقا ياشادىپ يۇرن شۇل آتا-بابالار ئىمىزنىگ غۇرۇدئر، يۇغسام داغىن بىر چاق سىغانا دۇنۇپ، دئر-پىتراق بۇلار گىدىردىك. حانى، آيدىنگ، جى، ايندى اۇبانگ داشىنداقى غۇما چىقۇپ، لالە قاقىپ دۇران يا مۇنجۇغاتدى اۇيناشىپ يۇرن غىزلارئ گۇرۇنكىزىمى؟ بىز غىزقاغام اىيام اۇل زاتلانگ آدى يىتپىدى. اۇيشۇپ اۇينالماسا، دأپ يىتسە، جىر كىم اۇز اۇيۇنە دىقلىق، تىلوزۇرئىگ اۇنگۇندە دىلىنىنگ آشاغىندىن غان آلدىرچاق يالى بۇلۇپ اۇتۇرسا، نىردىن حالىق دۇردىجىلىگى اۇسۇپ، نىردىن مۇنجۇغاتدى دۇرسىن؟ غايتام حازىركىچىلرم يىتپ گىتمسە ياغىشدىر آز واغىتدان.

-بىرىمىزە بارالنىگ، غىزلار! آحلىمىز اۇيشأپىيدىرىس، دىنگە باشلىقلار كىم -

دۇنيا يۇواشجا گپلاپ، ېرىندىن تۇردى.

-باشلىقلار ايندى بۇ تايدا مىداما كىم بۇلسا گرك... - كىمىدىر بىرى، اۇزى-دە

بىلمان، زلىئىلانىنگ ياراسىنا بىر چۇممۇك دۇز اتىپ پىتىشىدى.

ايشە غاتناپ اۋغرانسۇنگ، زىلتا اۋچىن ياسلى گۆنلر دۇرا-بارا يەنە-دە آداتى گۆنلرە آيلاندى گيتدى. يۇنە مۇندان بىلاک اۋز اۋنگۆندە آرتتىماچ شاتلىغىنگ غاراشىپ دۇرمايدىغىنى سىزىپ ياشاماق زىلتا اغىر دىگىاردى، آداتى گۆنلىرىنى-دە تۇقاتلىغا آيلاندۇرىاردى. بۇ گۆنم اۋل اۋيۇنە گىلىنسۇنگ، باشىنى باسىرىپ ياتدى، حىچ زات بىلن سىرى بۇلمادى. گۆللە گىلىپ، ناحار بىشىرىنسۇنگ، اغشاملىق ادىندىلر. ارتسى اير بىلنم غاپنى غۇلپلاپ، يەنە-دە جىرسى اۋز ايشىنە گيتدى.

بىركى چىدە گچىنسۇنگ، زىلتا اينستىتۇتدا اۋزۇنە بۇلان غارايىشدا ئاچىلىدىر بىر اۋىتگىشىكلىگىنگ باردىغىنى سىزدى. مۇنۇنگ سىبابى اىيام مۆللى تاحىر اۋلدىن سۇنگى ياغدايا اينستىتۇتنىگ يۇلباشچىلارنىنگ اۋورىشىپ باشلاندىغىندان بۇلسا گىرك؟ زىلتا اۋلارنىگ گۆزە گۆرۈنمىيۇن آلداسى بىلن باسىم آلتىلىق دىرجىسى يۇقلارنىگ حاتارنىا گچىرىلدى. اۋنۇنگ اۋچىن بۇيرۇق گىرك بۇلمادى، يۇلباشچىلارنىگ اۋز غارايىشنى اۋىتگىدىنە ماچىدىل، اشاقداق يىرنە پىتيرىجىلر اۋز اۋىلى ايشلىرىنە دۆشۈندىلر. اۋىتگىشىكلىگىنگ كىبىر نىتىجىلرىنى زىلتا يارم ايلغىنى آلندا، آياسىندىر بارماقلارى بىلن دۋىدى، اۋنۇنگ اۋچىن ايلغىنىگى ساناپ آزارا غالماغىنگ گىرگى يۇقدى. بۇ، ايتىدە، ياقىمسىزدى، يۇنە: "اۋوارام-لا، مۆللىنىگ يۇقلۇغىندا بۇ ايندى ايرۇ-گىچ بۇلايمالى زات - دىيىن پىكىرە اۋيان زىلتا، اۋنۇنگ اۋچىن سىسىنى-دە چىقارمادى، شىدىيم اۋز مرتىسىنى ساقلادى. غاتى گىدىپىرسە، مكدىبە ايشە گچايملى بۇر "دىيىپ، اۋزۇنى كۆششىدىرىدى.

اۋمۇمان، اۋزۇنىنگ اۋنگ غىپىنچ اۋىمان زاتلارنىا دۋزىلى بۇلجاقىدىغىنا زىلتا ايشە چىقاندان بىرناچە واغىندان سۇنگ دۆشۈندى. بۇ اۋزگىشىنگ اچىندە كىبىر اركىلرىنگ اۋنگا غارايىشنىداق اۋىتگىشىكلىك اۋنۇنگ اۋچىن اينىگ ياقىمسىزدى. زىلتا بۇ بۇلشا غاتى گىنگ غالدى. مىلىم، زىلتا ايش بىلن اۋنۇنگ قايتىنىنىگ بۇساغاسىندان اۋىلى بۇلندا، اينستىتۇتنىگ دىركتۇرنىنگ اۋرۇناسارنىا حايدار غۇلمات: "گىل، اۋتۇر، بىر كاسە چاي اچى!" "باحاناسى بىلن ايلدىن تۇتۇپ، زىلتاننى اۋتۇرغىچدا اۋتۇرتدى. زىلتا مۇنگا شىلە بىر اۋزۇنى يىتىردى ولىن، نۇمە دىيىپ، نۇمە

ايتجاغىنى-دا بىلمان، گېسىز-گۆرۈنگىسىز بۇيۇن اگدى. بىلە ياغدايدا سىلتىنجىران بۇلماغىنىگ اۋزى، مېگرم، حاس گۆلكۈنچ بۇلجاقدى. حايدار غۇلمادىنگ بۇلشنى دىنگە اۋنۇنگ قابىيتىندىن چىقىپ غايدانسۇنگ، اقىل اِلگىندىن گچىرماگە زىلخاننىگ گويىچى يىتدى. "تۆف، دىيمايىن دىيىسىم، - دىيىپ، اۋل جانى يانپ، خىرچىنى دىشىلدى. - ارى اۋلى بىلن بۇ اداملار نا آلاغا ادا ارتسى اۋىتگاير اۋىدايرمىكاير؟ بۇ نا بۇلۇش؟ حانى مۆللى تاحىرئىنگ حاتىراسى؟ حانى زىلخاننىگ اِنچمە يىللار بۇ اينستىتۇتدا ايشلاپ، چىچلاپ يىغىنان آبراى؟ اۋ زاتلار اىندى نامە بۇلدى؟ اۋنۇنگ سارپاسىنى حازان اۋردۇمى؟ مۆللى تاحىر دىرىكا بۇ نالاجدىنلىرىنگ حىمىسىنىگ اقىلى گۆزۈندە، غۇيرۇغى يامىزىندادى. اۋزۈندىن ناچە ياش اۋلۇلار-دا" گىلىچ "دىيىش دۇرادىلار. بۇلانگ يۈزۈندكى پىردانى بىلە تىز سىپىرايىشلارنى دىيىسە!"

يۇنە ولىن، زىلخا ناچە يۇقۇش دىگسە-دە، حايدار غۇلمات اۋنگا پىرلىكىسىز لاق اتماسىنى غۇيىمادى، غايتا گۇنساين گۆيچىلىندىردى. اۋزى-دە زىلخا اۋندان غاچالاق ايتدىگىچە، دىركتۇرئىگ اۋرۇنباسارى اۋنگا اۋنگىكۈدىن-دە پىر سۆرۈندى. شۇنۇنگ اۋچىن "ۋرۇنباسار چاغىريار "دىيىلدە، اىندى زىلخاننىگ اۋنۇنگ قابىيتىنە آياغى چىكىنۇقدى. بۇ گۆنم شىلە بۇلدى، اۋل چاقىللىق گىلىدىن سۇنگ اپ-سىلى واغىلاپ اۋز ايش پىرىندە گۆيىمىپ اۋتۇردى. ايشىش آياللارنىگ يۈزۈنە آسىرئىللىق بىلن گۆزۈنى گىزدىرىپ چىقىدى، اۋلاردان اۋزىاننىدان ناگىلە بۇلدى: "بۇلار مېنىگ بۇيۇمدان اىليان تۇقۇدان حابارسىزىمىقالار؟ حىي، بىر زات انگمايىرمىقالار؟ پىرىنگ آشاغىندا يىلان گاۋۋىشە بىيلىپ اۋتۇراندىرلار ولىن، بۇ واغىت بۇلارنىگ غۇلاقلارنى، بۇرۇنلارنى نە دۇو چالدىقا؟" اىلىنىدا اۋرۇنباسار كايىر ايتىياچلىق چارلىرىنى گۆرۈپ، اراسىندا دۆلى باحانا بىلن بىلىكى ايشگارلىرىم ياننى چاغىرياردى، ايشى چىقىپ، اراسىندا اۋزى بارىپ-غايدىپ دۇرانلارام بار، اۋنسۇنگ آياللار بۇ واغىت نامىدىن چىن تۇتۇپ، بۇليان ايشى گۇمان ايتىنىلار؟ ناچە سىنلاسا-دا زىلخا اۋلارنىگ يۈزۈندىن اىچىياقنىچلىق، يانگسى آلاماتلارنى تاپىپ بىيلىدى. بۇ اۋنگا آزاجىق تىسلى بىرمايم دۇرمايدى: بلىكى، حىمىسى آبراى بىلن غۇتارار؟ بۇ اۋمىت بىيلىم اۋل بىنە اۋرۇنباسارنىگ ياننى اۋغرايدى.

-چاغىران اِكىنىگىز.

اۋرۇنباسارئىنگ گىنىشى " بۇ گۈن ايشىن سۇنگ اۋل نىراكىدىر بىر پرە تۇيا گيتىجكىدىر " دىيىدىياردى. اۋستى-باشىندان آتئىنگ ائسى كوكياردى. يۇنە اۋل ائس ايمىرىن دىن حاس يىتىدى.

-ھاۋا-ھاۋا چاغىردىم! گىلنىنگ غۇۋى بۇلايدى، ھانى گىل، گىچ! شۇجاغاز پرە اۋتۇرچاق دالمى؟ قۇندىسىۋىزىنىڭ غارشىسىندا اۋتۇرسانگ، اۋشىد ايمىسىن؟ مىنگ قابىنىتىمدىكى ياپۇنلانگقتىر، گۈچلۈدىر، دىركتۇرئىنگ قابىنىتىندىكىم مۇنگ يالى دالدىر. آي، ساي-سېلىپ بىلەن بۇ جايا دۆشىدى-دا غۇۋۇسى. كىم بىلىار، ايرۇ-گىچ دىركتۇر بۇلمالى دىيىلىپ ادىلىيانم بۇلسا؟ يۇقارداقنلار غۇۋى بىلىاندىرلر.

ھايدار غۇلمات اۋنى يەنە تۇتاقلاپ اۋغرايدى. زىلئىغا بۇ گىزك: " مانگا شۇ تايام بۇلار " دىيىن باھانا بىلەن اۋنۇنگ اىلدىن قابىنىتىنىڭ اۋرتا گۆپۇندە سېنىپ، دىررو غۇلايدىق اۋتۇرغىجا اۋزۇنى غۇيىردى. اىمما يۇزى غالىنگ اۋرۇنباسار اۋنۇنگ اۋچىن دارىغىپ دۈرمدى، غايتا يۇغىن گۆۋرسىنى سارسىرتىپ گۆل بۇلدى.

-آي، ھاۋا-دا، سىز ائىك بىزدىن حاس ياش-دا، ياپۇن-دا دۇزرسىنىگىز، بىلكا-دە. ايش اىندى بىزدە بار، بىزدە! ياننىڭدا جۇدا بىر گۆۋنۈنگە يارايان ماشغالا بۇلايماسا، دىررو غاررئىلق اۋزۇنى بىلدىرچك بۇلۇپ دۈر. ھا-ھا-ھا! يۇنە، ائىنجا، سىز گىلىانگىز ولىن بۇ قابىنتە، آيىپلاشمانگ، زىلئىغا، اۋزۇمى ادىل ياش بىگىت يالى دۇيان. سىزى مىن شۇ غايمالاشىپ يۈرن ياش گىلىنلىرىنگ بىر دانگىسىندا-دا چالئىشچاق دال.

مۇنۇنگ يالى گۆدكلىگە اۋورنىشىمدىك زىلئىغا نامە جۇغاپ بىرچىگىنى، آسلا جۇغاپ بىرسە غۇۋى بۇلچاقى-يا-دا بىرمسە، شۇنى-دا اىغىت ادىپ بىلمان، آلاسارمىق ياغدايدا غالىدى. خىرچىنى دىشلاپ، ائىتتا غاراشدى. يۇنە دىركتۇرئىنگ اۋرۇنباسارئىنگ چاي دىملىچك بۇلۇپ اگلىيانىنى گۆرسۇنگ، بۇۋىشنگلىكىدىن پىدالانئىپ، گۆۋنى كۆسىمىان گۆرۈنگىچىلىگىدىن چالئىراق دىنماقچى بۇلدى.

-خايدار غۇلما دۇويچ، نامة خىزمات؟ آيتىاق زادتىڭىز بۇلسا، آيدايىسانىڭىز؟
مىنگ قايىنىدە ستۇلۇڭ اۆستۈندە قاغىزلام پىتىراشپ ياتىر، "چاغىريار" دىيىنسۇڭلار،
يىغناشدۇرمان غايدىئېردىم.

اۋرۇنباسار اِگر-اِگر مۇنۇڭ اۋچىن دۆيرۈگىيىم دۇرماي، غايتا زىلتخادان
اۋيىكلان كىشى بۇلدى.

-دىيىسىڭىم-ا، بىرىنمىجىگ-ا غاراشدۇردىڭىڭ اۋزۇڭ. مېم: "خالى گىلر زىلتخا،
شىندى گىلر زىلتخا "دىيىپ، گۇزۇمى غاپا دىكىپ اۋتۇراندۇرۇن. غاتى گۇرچىك
گۇماننىڭام يۇق، اۋادان زىنان بىيلن ايش سالشانىڭدا شىيلە بۇليار-دا. يۇغسام، مېن نىرە،
بىيىپ آيال ادامنىڭ اۋىڭىدە چاي دىملاپ ائىلغاپ يۇرمە نىرە؟ بۇ ياشۇما دىن ايشىم
دال، يۇنە ادام بىرىنى يۇركىن غۇوي گۇرسە، چارسى بۇلماچاق اىكى. نامة دىيىپ اۋل
اۋرسالنىڭ پۇشكىنى؟" سۇيگا اۋلى-كىچى بۇيۇندۇر! "دىيىپمى؟ شۇنى دۇغرى
ايدىندۇر-اي زالۋات، ادىل اداملنىڭ ايشىنە گىرىپ-چىققان يالى. گۇۋۇنىڭە ياران آيال
ماشغالا غاتى-غايىرئىم دىيىپ بۇلماچاق اىكى، خاتدا گۇۋۇنىڭى يىققان پىرىندە-دە.
يۇغسام، چۇرگى سىنىڭ اىلنىڭىن ايشىياندۇر، بۇقۇرداغىندىن بۇغۇپىرىنىڭ، بۇلۇپ
دۇراندۇر ولىن، اۋنام دىسىنىڭ گىلىمىز...

زىلتخانىڭ اڭگىرىسى بارسىنە گىلدى، دۇغايىتىدى غىيما غارا غاشلارنى
چىتىلدى. اۋل: "بۇ پالى آزانى ايكىنى ايسلىمىز يالى ادىپ بىر دۇزلايىن "دىيىن نىيىت
بىيلن آغزىنى مۇڭكۈلدەتدى. اىما گىچا غالىدى، اۋرۇنباسارنىڭ سۇڭىقى آيدانى
اۋىڭىڭىم چاقى بۇلماي.

-بۇ گون آغشام مېن بايرا آيلانماغا گىتىچىك. كىيىنە. بىر خىلى يۇرگىم غىسچاق
بۇليار. اۋىسۇڭ سىن يادىما دۇشۇڭىڭ. اۋرۇمە شىي دىيىدىم: "داش تۇۋرگىنىڭ جاغىل-
دا-جۇغۇلغا، ياسىتىقداشنىڭ داشنىڭدا خۇزاناق بۇلۇپ يۇرگا، سىنىڭ يۇرگىنىڭ غىسىيان
بۇلسا، اۋندا زىلتخا نأتملى؟ "آنا، شۇندا مېنىڭ سانكا باشاردىتىمىدان كۇمىك دىسىم،
گۇۋۇنىڭى آچاسىم گىلدى. بۇ گون مېن سىنى ايلركى بايىرلىغا گىزلىنچە الىپ گىتىچىك.
ناخىلى گۇريانىڭ، غارشى دال گىرك؟ گۇريانىڭىمى، سانكا گۇرۇنچىك بۇلۇپ، ايشىگىمىم

اينگ سۇنقى مۇدادا گىيىنىدىم. بۇ غالىستۇغىمى داغىن بىرىنجى گىزىك داغىنىيان، ارادا چىخۇسلۇواقىيادان گىتىرىيىدىم. اۇمۇرئىلا اينىم مىنى اۇچۇن ادىاندىر بۇلار يالى اۋونۇق-ۇشاق زاتلار بىلن ولين، بۇ گىزىك مىن اۋندان اۋستۇن چىقىدىم. آي، اۋل زاتلار چىچ-لە، مىنگ دىيىچ بۇليانم، حالى ايشىدىن سۇنگ بىراز اگىل-دە، حۇل يىنگىسى دۇرالغا چىق دىيىچ بۇليان. مىنگ ماشىنىم آياغىنگ آشاجىغىنا بارار. چىكىنمە، اۋرۇم سۇرۇپ بار جاق، دل آدام بۇلماز.

حايدار غۇلمات مۇنى بىر كاسە چايى زىلئىحاننىگ اۋنگۇندە غۇيۇپ دۇرشۇنا آيتىدى. غاچاردان يانگا زىلئىحاننىگ كىلىسىنىگ دۇنگانلىغىندىن اۋنۇنگ حابارى يۇقىدى. زىلئىحان ولين، بىرناچە مىنۇتلاپ پىكىرىنى جىملاپ بىلمان، حىرچىنى دىشلاپ اۋتۇردى، سۇنگرا يۇزۇنى غالىدردى.

-حايدار غۇلامدۇويچ، مىنىگ ادىل حازىر-ا چىچ كىم بىلن بايرا گىتىمك حۇوسىم يۇق. اۋل حۇوسىنگ ايردە-گىچىدە دۇر جىگم نابللى. يۇنە، بىلىپ بۇلماز، بىردىن دۇرايسە-دە، اۋرۇمە باسالىق برىپ، اۋتۇزا يىللاپ بىلە ياشاشان ارىمىنگ سارپاسىنى ساقلا جاق بۇلارنى. اكر بۇ-دا باشارتماسا، گابىم آرتىپ، كىپى-ساپانگ اۋغۇرنا چىقايان پرىمدە-دە، سىزە گۇرا گۇرمىگىراك، ياش جىم اينچىمىگراك بىرىنى تاپ جاق بۇلارنى. غۇي، اۋنسۇنگ اۋل، ايسىلسە، ماشىنى اۋزى سۇرۇپ گىلىن، ايسىلسە-دە، آيلىقلى شۇيۇرنا سۇردۇرسىن، اۋل مىنگ ايشىم دال. آسلا آيال آدام بىرىنە گۇوون پرىنسۇنگ، اۋلار يالى زادى سىلچىرمىسى بۇلماز. يۇنە اۋوادان آياللانگ پىكىندە يىگىرنى اۋرۇنگىز يالى سامان آستىندىن سۇو غۇيىرىانلردىر، شۇنى يادىنگىزىدان چىقارمانگ! اۋرۇنگىز ايندىكىدە مىنى قايتىنىگىزە چاغىر جاق بۇلانىنگىز-دا، اۋنگۇرتى مۇنۇنگ غۇوۇجا پىكىرىنى ادىنگ...

غايدىپ گىلدە قايتىنىگ بۇشلۇغى بىر غۇوى زات بۇلدى، يۇغسام آياللار بادا-بات اۋنۇنگ داشىنى آلاردىلار. زىلئىحان يۇزۇنىگ رىنگىنىگ واغى بىلن دۆزىم يالى بۇلاندىغىنى، آينا سىردىپ دال-دە، آياسىنى يۇزۇنە ايتىدە بىلدى. يۇزۇنىگ تىنى اۋرۇنىگىكى دال يالىدى. بىر گۇرسىنگ، لاپ-لاپ غىزىاردى، بىر گۇرسىنگ، غان

مۆللى تاحىرئىنگ حودايلئىغى – آق ولساپار 54 آراپ حاتاگچىردى: ع. ص

بارمايان يالى سۇپ-سۇوۇقدى. اۇل شىديپ، تا آياللار گۇنۇرتا ناحارئىندان گىلچك
اۇچۇرئنا چىلى اۇتۇردى، سۇنگام اۇلار بىلن يۈزبە-يۈز بۇلمايشن دىيىپ، ايلينگ
سۇنگۇندا ناحارحانا گيتدى.

آگشاملىق اۇيۇنە گىلسۇنگ، زىلئحا بۇ گۇنكى دۇشنى گۇنۇنى ايچينە سىغدۇرپ
بىلمان، باشنى باسئىرئىپ حۇنۇيىريان آغلادى: "نا گۇنە دۇشايدىم-ي، نا گۇنلرە
دۇشدۇم؟! مۆللى! آلپ گيتىسنگ بۇلمادىمى مېم اۇز ياننىگ بىلن؟ نامۇچىن مېنى بۇ
آلداچىلانگ آراسىندا يىكە غۇيۇپ گيتىدىنگ؟ نامۇچىن؟ بۇ كىمىسىمىلرە مېن يىنە ناچە
واغتلاپ چىدامالى؟! "

گۈنى گىلىنىڭ گۈزلىگىندە

زىلئىچاننىڭ گىتىدىگىچە دۈنپىسى دارالدى. ئۇل نە داشاردا، نە-دە ايچىردە ئىنجاللىق تاپدى. گۈللە جىر آغشام شأجىرداكى تازىلىكلىرى گىتىرىياردى. ئۇلاردان چىن تۇتسانىڭ، مۆللى تاحىر دۇغىرۇداقلى غىباتلار ياتتىشمان، غايتا گۈنساينىن مۇوجىياردى. "مۆللى تاحىر ياش ئۇيناشنىنى باشداشنىدىن ايلىرى تۇتانمىش. ئۇل آسىل ئۇيۇندىم بىزار بۇلانمىش. "بۇ غىباتلار زىلئىچاننىڭ ايچىندىن ئۇت بۇلۇپ گىچدى. "آداملاردا ئىنسابام غالىماندىر، پالى دۈزۈۋىدىن چىققاق غىباتمى بۇ؟ كىسكىنىڭ ماشغالاسىنا دىللىرىنى پىتىرمىنى چىچ زاتچا گۈزىنۇقلار. مۆللى تاحىر نىرە، زىلئىچاندا غاچماق نىرە؟ آقماق آداملار. ئۇل كىپى چاغ واغىنى زىلئىچاننى "بۇيۇنمۇندۇك "ادىيىم آيلاردى. شۇندا دالىمى ئۇنۇڭ بىلىنى غىچىندىرۇپ، بىر آي غالىمان ياتانى؟ سۇراماغا گىلىنلەر-دە: "آتدان يىقىلدۇم!" "دىيىپ، گۈلۈپ جۇغاپ بىردى ئۇتۇردى. يۇق، ئۇنۇڭ ئۇز آيالىنا مآحرى گىتىدىگىچە آرتماسا، اگىسىلىنۇقدى. ئۇندا بۇ ئۇلى غىباتلار نىردىن چىققار؟"

گىت-گىدە زىلئىچاننىڭ كۆيى بىر زادا سىرتىغدى: كىم-دە بۇلسا، ئۇل ئالتىسىنىگىمىش بۇرنى سۇلىيىسىن ئاسپىرانت گىلىنى تاپمالى-دا، ئۇنۇڭ بىلىن اگىرى ئۇتۇرۇپ، دۇغىرى گۈزلىشىملى! نىچىزار ايلىنىڭ گىپ ياسىغى بۇلچاق يۇرچىك؟ بىلكى، ئۇنى ياقاسىندىن تۇتۇپ، اينىستىتۇتا-دا ائىلىدىر؟ يا-دا گۈللانىنىڭ غاينىن آتاسىنىڭ اداراسىنا؟

دنىچ گۈنى گىلىپ پىتىدى. گۈۈنۈنە دۈۈنىنى ائىمىسە ئىنجاللىپ بىلىمىگىنە زىلئىچا بۇ ئالتىدا ئىقجام گۈز پىتىرىپىدى. ئۇنسۇڭ ئۇل آدامسىنا شارىكىلى بۇلانمىش دىيىلىان ئاسپىرانت گىلىنىڭ گۈزلىگىنە چىقىدى. ايلكى ئۇل ئۇنۇڭ آدنىنى بىلدى، سۇنگرا-دا نىردە ياشاينىنى. شۇنۇڭ ئۇچىنىم ئۇل شأجىرىنىڭ چىتىندىكى "خۇۋۇرتىگىلىگ"، ياغىنى مىكرۇرايۇنا غارشى يۇلا دۇشدى. بىرى بىرىنىڭ ئۇستۇنە ئابانىشىپ دۇران دىمىر-بىتۇن جايلارىنىڭ آراسىندا يارىم گۈن گۈرگۈسىنى گۈرۈپ ايلاندى. شۇل كۈسنىپ يۇرشۇنە،

زىلئىحا اۆز ياشايان پرىنىنگ غۇرىلى آداملارنىڭ مېكانىدئىغىغا گۆز پىتىردى، مۇنگا آز-كىم گىگ غالىدى. سۇنگى ۲۰-۳۰ يىلنىڭ ئىچىدە دۈرمۈش بىر گۆرىنگ، اپ-سىلى اۋسىن يالى، بىر گۆرىنگىم اۋسۇش يۇق. اگىر آداملار اۋچىن سالىنىان ياشايش جايلارى بۇ بۇلسا، اۇندا اۋسۇش نىردىكا؟" تۇبا، تۇبا! - دىيىپ، اۋل ياقاسىنى تۇتدى. - جى، بۇ تايىلاردا چاغا-چۇغا اۋنۇپ-ۋسىلى دالمىكان؟ نە بىر اۋىنارا پىر بار، نە-دە دىئىچ آلازا باغ، گىزىر كۈچە؟ جايلىنگ آراسىندا باغلىغا پىر غۇيمانى داغىن بىرىيام پىس ادىن اۋغۇشيلار! اينىگ گىگ پىرم، بۇ اىشانلىق جىزىزە بۇ گۈنە دىگىچ زىلئىحاننىڭ آزارىنا-دا دال اىكن. بلىكى، اۋزۇنى غۇۋى اۋپىرە آتاناىرنىڭ حىچ بىرىنىنگ-دە آزارىنا دالدىر؟ گۆرۈپ اۋتۇرسانىڭ، زىلئىحا-دا حۇت شۇلارنىڭ بىرى بۇلۇپ چىقار-دا. ادىل پىر تىترىمىڭ انز ياننىدان غۇرلان مىكرۇرايۇنلار پىنە-دە غاننىمات. بۇ پىرە ولىن، گۆندىزىنىڭ گۆنۇرتانى-دا گىرگ آدرسىنىڭ تاپار يالى دال. گۆنۇسىنىڭ جاي نۇمرى اىلىندە بۇلسا-دا، اۋنى تاپپانچا آغزى كپىدى. بۇ گۈن اۋىمىسىنى آتتىپ، دۇغرى ادىپىدىر. اۇندا-دا، بۇ واغى تۇمسۇنىڭ اۋركۇجى بۇلانىلغىنىدا، گۆزلىگىنى پىس ادىپ، ادىل يۇنە انزىنا غايدىئىرمىلىسى غالىجاق اىكى. نامە-دە بۇلسا، حازىر اۋگۇست اۋرتادان آغدى، "يالىدئارق" دۇغدى، حۇۋا سىرگىنلىك آزالاشانى بىلدىرىار، آرام-ارام داغ غاپىدالان ياقىملى پىلجاغاز اۋۋوسىار. حالق دۇردىجىلىگىندىن يادىندا غالان سىتىرلىرى غايتالاندا، زىلئىحاننىڭ دۇداقلارى دۇيىلار-دۇيۇلماز غۇزغاندى:

يالىدئارغىنىڭ يانگىنى،
اۋچ يىلدئىرنىڭ غالىغىنى...

اۋلىك ياغىتلىپ باشلار،
تۇممۇل بۇي آلئپ باشلار...

اۋلىك يالىدئار،

چىغلار بۇلدۇرار،

بۇگدايلار بىشەر،

اۋراغام دۆشەر!

زىلتىغا اۋرۇنە خايران غالىدى، اكر ياش غىزقا اۋندان "يالدئراق" يا "اۋلىر" نامە،
اۋلار چاپان دۇغيار، چاپان ياشيار دىيىپ سۇران بۇلسادئلار، اۋل گۈزۈنى نىگلار
دۈرۈپىردى. گۇرسىنە، تاسىر دىيىلىان زادتىنگ گۈيجۈنى، لالىچىك شاجر غىزىنا تۈركىمن
رۈخى اۋرناپ گىدىيىدەر. اۋل ايندى بۇ خادىسالارنى باش بارماغى يالى بىليار. بىر
واغتلار آراپانى بۇگدايدان تاپاۋوت ايتىرىپ بىلمىدى، اىما ايندى گۈكدكى
يىلدىزلارنىنگ كۈنىكى اتلارنى دىنگىچ بىلىپ اۋتتەر. اۋل بۇ مىكرۇرايۇننىنگ آدنى-دا
سىنگرىگىنى يىغراننى دۇيمان غالىدى: "مىر! تۈيس شۇل اسپىرانت گىلىن يالنىنگ
چىقايچاق ىرى!"

چال، باشلى-بارات، گۈرنۈكسىز جايلارنىنگ بىرىنىنگ اۋچۇنجى غاتىنا
چىقىپ، غاپىننىنگ جانگىنى باسيانچا زىلتىخاننىنگ پىكىرى تىلىم گىرك اۋىنگىدى.
گۈزلىانىنى تاپايداندا، اۋل اۋنگا نامە دىيىلى؟ كىسكى ياش گىلىن بىلىن اۋتۈپ گىدن
اۋرىنىنگ اۋستۈندە ياقا تۈتۈشمالىمى؟ گۈزل اۋنۇنگ اترىنا ايت سالىپ قۇۋۇپ
غۇيىرمىسە-دە ياغىشئىر؟ سىزى تانامۇغام، تانامامام ايسلامۇق! "دىيسە، نامە جۇغاپ
برچك؟ شۇنى دىيىلمىگى-دە داش دالىدەر، جر كىمىنگ اۋز اۋى - اۋز غاپىسى،
كىمىنگ نا حاقى بار اۋستۈنە سۈرنۈپ گىلمىگە؟ اىلتدە، زىلتىخا: "اىلىنگ اىچىنە
گۈرۈنگ ياياردى "دىيىپ بىلەر. يۇنە اۋل يامان گىلىن بۇلسا، "اىلدە گپ كۈپ، مىگىدە
آراپ! "دىيىپ، چۆرت-كىسك ادر. اۋسىسىنە-دە، زىلتىخاننىنگ اۋزۈنى، حامانا، گپ
گۈزلەپ يۈرنىنگ ياغدايىنا-دا سالماغى مۇمكىن. "سىز-ا بىر بۇر-بۇلغۇسىز گىپىنگ
اترىنا دۆشۈپ يۈرن ايشسىز اكنىنگىز! "دىيسە، نامە جۇغاپ برچك؟ يا اۋتانارمىقا؟ آ
اگر-دە اۋل مۇللى خاقىندا مىنگ بىلىمىان زاتلارنىمى بىلىان بۇلسا ناتچك؟ - اۋنۇنگ
يۈرگى اندىردى. - مۇللى بارادا مىنگ بىلىمىان زادتىمام بارمىقا؟ دىرىكا مىندىن سىر

ساقلايدۇمۇ؟ گۇرۇمغا، نىسە چاغا يالى آچىقۇي-لا، غۇناچام، بىگىچم داشىندادى. ايل-گۇن اوچىن دال، زىلخا اوچىن. اۇندا-دا... بىلىسى يۇق، ناچه ياقىن دىيىنگە-دە، سىر ساقلاپ بىلر. ارىك ارىككىر-دا. - باسغانچاقان غالىپ بارشنا زىلخا بۇتىن سۇنگىگۇنىنگ ساندراياندغۇنى سىزدى. مۇللى تاحىر ايكىسىنىنگ اراسىندا گۇزل نىردىن پىدا بۇلدى؟ ايندى اۇل اۇلارنىنگ حايىسى بىرىنە ياقىن: زىلخامى يا-دا گۇزله؟ آيىغادىم!

غاپى آچىلمازنىنگ اۇنگ ياننىداقى دىمده اۇنۇنگ قابلىندا شىله بىر حاراسات غۇپدى ولىن، جى سىن يۇنه غۇياي! حامانا، بۇ اۇيده اۇنى مِر حۇم ادامسى وچرا حالدا غارشىلجاق يالىدى. حىيالىندا، حامانا، گۇزل ايكىسى يۇزۇنى آلىپ، اۇنى ايت ماسغاراسى اديپ، انزىنا قۇويارمىشلار. اۇلارنىنگ ايكىسىم بىتنىشان گۇرۇندىلر. زىلخانىنگ مانگلايىندا قى در دامجالارنى گۇرلىدى. اما اۇنۇنگ ادىن چاقى چىقمادى. آسلا حىچ بىرى-دە! غاپىنى سىپايى گىنىن اوز اۇوادان گىلىن آچدى. آچىشى يالى-دا، دۇنگۇپ غالىدى. نه گپ بار، نه-دە سۇز. زىلخا-دا انگالىپ دۇر. ايكى جۇبۇت گۇز بىرى بىرىنە غارشىما-غارشى دىكىلدى. اۇلارنىنگ بىر جۇبىتى: "تانادىنگى؟ بۇ مَن..." دىيىار، بىلىكىسى: "تانادىم. يۇنه گۇرۇيىمه ائنانامۇق. "دىيىار. اۇماسىر اۇزاق گۇرۇن دىم سالىملىق واغت گچىپ، اۇي ايسى اۇنگۇرتى اۇزۇنه گىلدى. يۇنه اۇنۇنگ سىسى ولىن، آلجىرانگىنى يانگلاندى:

-سىزه كىم گرك؟

زىلخا اۇنۇنگ يۇزۇندىن گۇزلىرىنى سۇومان:

-مَن سىزى گۇزلۇپ گىلدىم-دىيىپ، ياداو جۇغاپ بىردى.

بۇ چاغىرلىمادىق مىحماننىنگ اۇزۇنىنگىدىگىنه گۇمان غالىماسۇنگ، اۇي ايسى اۇمسۇم غاپىندان سۇولۇپ، گىلنه يۇل بىردى.

-گىرىپىرىنگ...

زىلخا بۇساغادان يايدانچلى اتلىدى، اۇزۇنىنگ نۇمه اوچىن بۇ غاپىندان

گىلدىگىنى يادىنا سالىق بۇلدى، بۇ يره گىلگىنىنگ دۇغۇدغۇنى يا-دا نادۇغۇدغۇنى

ادىل بۇساغادا دۇران پرىندە دۆشۈنچىك بۇلۇپ، اۋزۇنى غىنادى. اۋيۇنگ ايچىنە ايلكىنجى دۇلى ادىمىنى-دە: "ناحق گلىدىم اۋيدىان... "دىيىن گۆمان بىلن اُتلىدى.

اۋي ايسى:

-اۋتۇرئىنگ! - دىيدى-دە، اۋزى بىلىكى اۋتاغا گىچىپ، بىر ميدان دىمىنى دۆرسىماگە واغت اُلتى. چاينىنگ اوغرۇنا چىققان بۇلدى، ايتىدى-پىتىدى، غاراز، واغتى بىلن زىلئىحاننىڭ غابادىنا گىچىپ اۋتۇرايمادى. مىنحمان اۋي ايسىنى ايلكىباشدا دىنگە داشىندان سىنلاپ اۋنىگمالى بۇلدى.

مۇندان پىدالاننىپ، زىلئىح غۇرات اۋيدىن چىققان آيالىنىڭ تالاپكار گۇزلىرى بىلن ايچرىنى بۇيدان-باشا سىنلاپ چىقىدى. بۇ ايچرىنى اۋزۇنىنىڭكى بىلن دىڭشىدىرچىك بۇلماغىنىڭ گىرگى يۇقىدى، بۇ اۋيدە دىنگە اينىڭ زىرۇر زاتلار باردى، آرتا-داشا مىل-دە، زىئات-دا گۇزە ايلنىۇقىدى، غۇش آزدى. يۇنە بۇلانىجاسى ولىن تازىدى، پىرلى-پىرىندىدى. اۋي بىكىسىنىڭ ايچرىنى بىزماگە غالاندا الى چىپ بۇلمانلىدى. شۇل بىر واغىنىڭ اۋرۇندە-دە، اۋي غۇشلارنى سىرتىدىگىچە زىلئىحاننىڭ يۇرگىندە ناخىلىدىر بىر غابانجانگلىق جىم مۇنىڭكۆرلىك اۋيانىپ باشلادى. بىلىكى اۋتاغلارنىڭ غۇشۇندان حابارى يۇق ولىن، يۇنە دىنگە بۇ اۋتاغىنىڭ ايچىنى آلاي، شۇندا-دا، ناچە يۇنىكى دىيىسىڭ-دە، آسپىرانتىنىڭ يا-دا ستۇدنتىنىڭ گۆيىچى بىردىن ايچرى غۇرپلۇراق گۇرۇنىان يالى-لا؟ بۇ مۆللى تاحىرئىنگ ايشى-حا دالدىر-دا؟ اۋنيانچا گۇزل اۋتاغا الى اۋوادان گۆللى چاينىكلى غايدىپ گلىدى. كاسىلر اۋوادان، اۋي ايسىنىڭ سۇنىڭقى گىدىپ گىتىر سۆيىچى غاپىرچاغام، بىلىكى اۋونۇق-ۇشاق زاتلارام" بۇيار اكن-دا " دىيىلىپ آنانا مىنگزانۇق. اىما زىلئىحاننىڭ اۋزى مۆللى تاحىر بىلن ياشاشىپ باشلان ايلكىنجى يىللارنىدا بىرىنىك اۋي غۇشۇنى: "بۇر-لا، بۇ واغت بىزە مۇندان غۇوۋسى ناما گىرك؟ گۇچىملى بۇر-غۇنىمالى بۇر ايتىك "دىيىپ آلاردى. گۇزلىنىڭكى بىلە دال، پىتىكىلىنىپ آنان. بۇ گىلىن ناخىلى گلىنىكا؟ اۋنىڭ بىرىنىڭ ماشغالاسى داغى بۇلدۇمۇقا؟ تاك باشىنا ايچرىسىنى نادىپ دۆزىدىكا؟

مۆللى تاحىرئىنگ خۇدابلۇغى - آق ولساپار 60 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

-ھايىسنىئى ايچيانىنگىزى بىلمامسۇنگ، غارا-دا، گۆك چايام دىملايدىم. يا قۇفە
ايچيانىنگىزىمى؟

زىلئىحا ئىنى دالدا لادى.

-يۇغ-ي، يۇق! بىزار. قۇفە ايندى بىزىنگ كىلامىزى اغىردىار، ياتىرانۇق؛
اۋنسۇزام گىجسى بىلىم اۋقى يۇق.

گۆزىل چالاجا غىزارىپ، اشاق باقدى. زىلئىحا-دا غىزاردى، اۋزىن كۈيىگىنىنگ
ئىگى بىلىن آق تۇپۇغىنى ياپدى.

-مىن-ا كاتە ايچىمىم بۇلانۇق، گىجسىنە-دە اۋقامالى، يازمالى بۇليار. اۋنگام-ا
بىر چۇسلاندىرىپ بارىان زادى يۇق-لا، يۇنە ئىدىك ادىلىپىدىر-دا، يۇغسام گۆك
چاينىنگام قۇفدىن كىم ىرى يۇق، ھايىسنا ئىدىك ئىسىنگ، شۇل گىرك. ھايىسنىدان
غۇيايىن؟

-گۆك بۇلسا بۇر-لا.

بىر كاسە چايى زىنانلار دىئمىشىپ ايچىدىلر، يانگى آچىلان گۆرۈنگ بۆردى.
ايكىسىندە-دە "گۆرۈنگ ئىشماز" دىيىن خۇسالا دۆردى. يۇنە بىرك بىرگە گۇونى
يىتمىكىن اىملە گىلن گۆزە گۆرۈنمىيان دۇيغى ولىن، يىتىپ گىدىپىرمىدى. شۇل سىباپىدىنم
گۆرۈنگىنىگ اۋغۇرۇقچاغىنا ايكىسىندە-دە آزدا-كاندە اۋمىت باردى. زىلئىحانى
گۆزلىنىگ ياشلىغى، يۇنىكىدىن گىلن اۋۋادانلىغى يۇمشاتسا، اۋي ايسىنە دۇيدانسىز
دېسىندىن اينىن گۆنۈسىنىنگ ئىلىدىن آغان آيالدا سىپىرك دۇشيان چىكىنىچىگ گۆركى
يارادى. آخىرسۇنگۇندا زىلئىحا ياشۇلۇلق اىتملى بۇلدى، اۋنۇنگ اۋزى دىل ياردى.
آسلىندا گۆرلىشىمك اۋچىن گىلن اۋنۇنگ اۋزى دالىمى نا؟

-اۋگۇستا مىنگىزىش دال، غىز، داشارنى يامان ائىسى، گۆزىم دۇشمان گىچدى.

گۆزىل بۇ گۆرۈنگە گۆۋۈنچىگ غۇشۇلدى:

-بۇ يىل ھىمىشكىلردىم آلا. گىچىن يىل-ا، گۆۋۈمە بۇلماسا، بۇ واغىتلار اىيام
سالقىنلاپىدى. ناىبىلىن، يا گۆۋۈنۈمىزە، بىرھىلى گىچىن يىل مۇندىن غۇۋى گۆرۈنپار...
اۋسسىسىنە-دە، جايلارام" مىندىن سانگا بارىانچا "غۇرلان، آرالارنىدا ىر-يۇم يۇق. باغلىق

بۇلان بۇلسا، مۇنۇنگ يالى بۇلمازدى. كۈاغت ايجىم ياناندا: " واح، بۇ جايلانگ چىزغىسنى چىزاننىگ اۆزۈنى ولىن، گىتيرىپ، تۇمسۇنگ جۇوزاسنىدا چاغلارنى بىلن ياشات-دا ايجىندە! " دىيىمى دۇيمان غاليان. اۇلۇلانگقام كۇسنىچدىر ولىن، چاغلانگ كۇسنىيىشى چىچ زادننگام چاقى دال. اۇلارا بۇ يردە نە بىر اۇيناماغا يېر بار، نە-دە آغاچنىگ آشاغىنا گىرىپ، كۈلگدە دىم آلماغا.

بۇ گۆرۈنگىن سۇنگ زىلئحاننىگ كۇنۇنە اۇلى گۇمان گىتىدى. " مۇنۇنگ چاغلانگ كۇسنىجى باراداقى گۆرۈنگى كىسدىن سىنلاياننىگ گۆرۈنگىدىن ايجىن يالى-لا. آلاجانلارنىم، مۇنۇنگ چاغاسى-يىلكىسىم بارمىقان؟ بار بۇلسا، اۇل كىمىدنىك؟ " اىما ايجكى خۇوسالاسنى باسپ، اۇل اۇنگكى گۆرۈنگى دۇوام اىدى.

" پىلان يردە مىكرۇرايۇن غۇرلۇپدىر " دىي-دە ايشىداي يۇنە، بارما-دا، گۆرمە-دە. سۇنگقى غۇرلۇشنىقلانگ حالئس اۇغرى غاچان اۇغۇشيا. نأمسىندىگىنى بىلىم كىتىن. جىمە كىشى ادىل ادىپ يۇرن ايشىنى بۇلدۇغى بۇ يۇرتدان غاچىپ گىتچك يالى، نە بىر اۇتانچ بار، نە-دە ادىان ايشىنە خۇوس.

" اۇتانچ " سۆزۈنى ايشىدىن گۆزلىنگ يۆزى بۇز-ياز بۇلدى. اۇل بۇ چاغىرئىلمادىق مىحماننىگ گۆرۈنگىنىگ خۇرپۇنى اۆيتگىدىنە غاراشماغا باشلادى. بۇ سۆزدىن سۇنگ گۆرۈنگىنىگ اۇغرى خۇكمان اۆيتگىلىدى، اۆيتگىچك گۇمانى يۇقدى. " اىلكى نأمە دىيىركا؟ - دىيىپ، گۆزىل غۇرانماغا تاييارلىق گۆرۈپ باشلادى. - مىن نأمە دىيىسمىك؟ " سىز-ا ادرسىنگىزى يالنگىشپ گىلىپسىنگىز! " دىيىسمىك؟ آي، يۇق، اۇنىم-ا بۇلماز، يالنگىشپ گىلمىدىگىنى بۇ غۇوى بىلىان بۇمالى. غالان زاتلارام بىلىدىر-لە؟ اۇسۇنگام ايندى چىچ زادى دۆزچىك گۇماننىگ يۇق، گىچىن گىچدى. چىنئىرغابرسە، اينىگ سۇنگقى بۇلان ايشى-دە دۇغرى دۇرۇپ آيتمالى بۇلايماسادىر... بارئىر بۇ يۇنە يېرە گىلن دالدىر، شأجرە يايىران گۆرۈنگىلر مۇنى گۇنۇنە غۇبان دالدىر. شۇنۇنگ اۆچىنىم واقانگ آنىغىنا يىتمە اۇنگماز. غايتا، غۇي، بىلىسىن-دە، مانگا اۇل گۆرۈنگىلرى يانئىرماغا كۇمكىلىشىسىن. ناتچىك، بۇلچاق ايش بۇلدى، ايندى بۇيۇن آلاننگدان غۇوۇسى يۇق. يۇنە مىن-ا مۇنگا ائنانىپ، آچىلسام، بۇ-دا: " آرىمى سىن اۇلدۇرىيىسىنگ!

”دېيىپ، تۇپان تۈرۈۋېرسە، ئاتسە بۇلارقا؟ مېن ئا بۇ آيالىنىڭ غىلىغىنىغا يىلتىمى؟ مۇغالىللىم بۇ ھاقدا ئۇمۇر دىل يارمان گېچدى. ” سىن دېيىپ گىلن بۇلسام، غالان گۇرۇرۇنگ ارتتىقماچ ”دېيىردى-دە، غۇياردى. ئۆز باشداشى بارادا ياغىشئىدان-ياماندان گۇرۇرۇنگ آچمازدى. آرىنىڭ مېنىڭ ئۇيۇمدە ئۆلىنىنى ئىشيتسە، بۇ آيالىنىڭ تىزى ئۆيتگاپرېمىسە-دە ياغىشئىدۇر؟ بۇيۇن ئالماسام ئادىركا؟ آي، يۇق، بۇلماز، بۇ ئىتق ئىشيتىمىسە، يۈرك ئىدىپ، مېنىڭ ئۇيۇمە گىلىپ بىلىمىزدى. يۇنە غىسسانماينىن، بىلكى ئۇل گۇرۇرۇنگىنىڭ ئۆستۈندىن بارماز؟”

چىنلاقاي گۇرۇرۇنگە گېچىگىنى دۇيدۇراينىن دىيىان يالى، زىلئىئا ئۇي ئېسىنىڭ يۈزۈنە سېرىپ ئاگلىدى، ئىكى-ئۆچ ئۈرە گۇرۇچلىرى چاقنىشىدى، ئۇي ئېسى بىلە غارايىشئىدان ئاچە غاچالاق ئاتسە-دە پىداسى بۇلمادى، زىلئىئا ئىتق ئايتىنى بىللىدى. آخىرى ئۇل يۇۋاشجىادان سۆزە باشلايدى.

-گۈزىل، مېنى گېيىمى دىنگىلما ئۇۋۇپ غۇيېرىنىڭ ھاقنىڭ بار، ئۇي سىنىڭكى. يۇنە... - مۇھىمان ساقىتىدۇ.

-تۈركمېنچىلىكدە غاپىندان گىلىنىڭ ھابارىنى ئالمان قۇۋۇلىيان دالىدىر. ” گۇنى گىلن كېيىڭ ئىكى گۇزۇندىن باشقا ئىيى يۇق ”دېيىلىدىر. مېن تۈركمېن، ئىلدىن ئۆيتىگىشك غىلىغىم يۇق.

ئۇنىڭ بۇ سۆزۈنە مۇھىمان آجىمىتىق ئىلغىرىدى.

-تۈركمېننىڭكى يالى دۆرلى غىلىغ-ئا باشقا مىللىتدە يا باردۇر، يا يۇقدۇر. يۇنە مېن سىنى مۇنچا گۇزلاپدېرىن، تاپىدېرئىن ھالاك بۇلۇپ، ئۇنىڭ ئىچىمى بۇشئىمان گېتىم، ارمان بۇلجاق، ئىكىمىز گۇندە-گۇناشا دۇشۇشئىپ دۇراسئىمۇز يۇق. سىبىي مېن ئايندى ئۇزۇمىنىڭ دۇغرى گىلىدىگىمە ئىكىرىجىنگىلىمۇق. سىز شۇل ئىل-گۇنۇڭ: ”مۆللى تاحىرئىڭ ئاسپىرانئىقاسى ”دېيىلىان بۇلمالى. آدنىڭئىرام گۇزلىدىر، شىلە دالىمى؟ -ھاۋا، شىلە -دېيىسە-دە، ئۇي ئېسىنىڭ سىسى پىساي چىقىدى. ھالئىنىڭ يۈزۈنى دىرماپ ئۇتۇرئىشئىدان ئۇنىڭ ھازىركى بۇلجاق گۇرۇرۇنگىدىن دىيىنىڭ پايدانىاندىغى بىلىدىر ياردى.

-گۈزۈل، اگر مېنى قۇوجاق بۇلسانگ، شۇ واغت قۇو - دېيىندە، زىلئىتئىنگ سىسى-دە ئىندىرأپ چىقىدى.

اۋي ايسى گۇررۇنگىشىنىنگ يۇزۇنە اۇزاق واغتلاپ حايبىي گىلىپ سىرتدى. زىلئىتئا-دا يۇزۇنى غالىتىدى، شۇل بادا-دا اۇنۇنگ گۇزلىرىندە ياش پىدا بۇلدى. گۇزلىنىگم حالى تىنگ بۇلدى، اۇل اۇزۇندىن بىدىن زىلئىتئىنگ غىزىل چۇغ حالىتىنگ اۇستۇنداكى اىلىنىنگ اۇستۇندە اىلىنى غۇيدى. گۇزۈل بۇ ايشى شىيلە بىر مىتلايىملىق، دۇيغۇداشلىق بىلەن اىندى ولىن، اىلىنى چىكىپ آماقدان-ا گىچىن، غايتا زىلئىتئىنگ بۇ ماحىرم گىلىنى باغرىئا باساياسى گىلدى. "مۇنۇنگ سۇولانگىجائىغىنى - دىيىپ، اۇل پىكىر اىتدى. - گۈللە دۇغرىي ايدىپتىر، آسلى اىتىك مۇنۇنگ غىزى مىنگىزم سۇلمان اىكى. - سۇنىگم اۇل اۇزۇندىن بىدىن شىيلە اۇيلاندى: - اىتدە، مۆللى تاحىر يۇنە-مۇنە گىلىن اۋچىن زىلئىتئىنگ دىرلىگىندە اۇنۇنگ ماحىرىندىن داش دۇشسى يۇقىدى-لا. "اۇنۇنگ گۇنۇنۇنە، غارىشىنىندا اۇتۇران گىلىندە كۇپۇنگ دۇشۇنمىچىك، دۇشۇنمىچىك-دە بىلىمىچىك، يۇنە آنگرىباش سارپا غۇيۇلماغىئا مىناسىپ غايدۇوسىر گۇزلىلىك، ماحىر بار يالىندى. اۇل گۇنۇسىنە دال-دە، ايسىم شۇل گۇزە گۇرۇنمىيان اۇزۇنە چىكىجى دۇيغا مايىل بۇلدى، شۇنۇنگ اۋچىن-دە اۇنى باغرىئا باساسى گىلدى. ارمان، حازىركى باشلانان گۇررۇنگ بۇ ايكى آيالىنگ آراسىندا بىلە ماحىرلىگە يۇل غۇيانۇقىدى. اۋي ايسى بىرىنمە تۇلغۇنيان سىس بىلەن مىتلايىم گۇرلىدى:

-حازىرم قۇومان، سۇنىگم. ايكىمىز اىندى دىرتىش-أ. مۆللى تاحىر يۇق: سىزە-دە يۇق، مانگا-دا. بىز اىندى نامانى پايلاشمالى؟

-مېنى حر حىلى غىباتلار گۇنۇمە غۇيانۇق، اۋيۇمدە آرقايتىن اۇتۇردانۇق - ... زىلئىتئا گۇزۇنىنگ ياشىنى سىلدى. - مۆللى، حامانا سىنگ اۋيۇنگدە اۋلىنىش؟ سىم غۇرقىتىنگا اۇنۇنگ جىسىنى بۇيداشىنى بىلەن اۋيۇنگدىن چىقارنىپ، يۇلۇنگ غىراسىندا غۇيانمىشنىگ، سۇنىگم، حامانا اۇل شۇل پىردە اۋلىن يالى ايدىپ، "تىز كۇمىگى" چاغىرانمىشنىگ، شۇل چىنىمى؟

زىلئىغا ياشىدان دۇلى اۋالارنى بۇلدۇرادىپ، يايىدانا-يایدانا جۇغابا غاراشدى:
"كاشكى بىلە بۇلمايدى-دا، بۇ اۋنى يالانا چىقارايىدى-دا..." "اۋل اۋى ايسىنىڭ
گۈزلىرىنى گۈزلىدى، دىلى گېلىمىغا گۈزلىرىدىن ائىق جۇغاپ آلاسى گىلدى. بۇتىن
دۇرقى بىلەن ائىدىراپ، اۋل بۇ سۇراغنىڭ جۇغابىنى تالاپ ائىدى. زىلئىخاننىڭ گۇۋونۇنە
بۇلماسا، خازىر ائىنگ قىتىن ياغداي دۇرلىمىدى، گۈزۈل آلبىرمانلىدى، بۇيۇن آلمازلىق،
دۇغۇرسىنى ائىتمازلىق اۋچىن سىپالغا گۈزلىمىدى، ائىنگ بۇلماندا واغى اۋتماق اۋچىن
شىتىملىدى. ائىما گۈزۈل دۇيدانسىز پىردىن مۇنگىگۈرۈپ غۇيىردى، يۈزىن يىقىلىپ،
باغرىنى خالابىردى، آغى غاتىشلىقى سامرادى:

-شىلە بۇلدى-دا! مەن ئايدىن، غۇركدۇم، آلبىرمان، اۋغۇرمى يىتىردىم! سىزى
غايغى ائىدىم! مەنك اۋيۈمدىن جىسىدى چىقان بۇلسا، شۇندا ئاتىجىدىڭىز؟! اۋل اۋندىن
غۇۋى بۇلارمىدى؟! ائىلىڭ غىباتىنى شۇندا گۇردىڭىز!
زىلئىغا بىردىنكە غاچار-غازاپ بىلەن يارىلدى:

-ايل ئامە دىيسە، شۇنى دىيسىن! بۇلجاق ايش بۇلانسۇڭ، ائىزىندا دۇرمالى
اىكىنىڭ-دا! مەن ائىلىڭ گۇرۇڭىگە دىشىمى غىسىپ چىداردىم، چىدابام اۋتۇرۇن،
يۇنە سەن اۋنىڭ ائىڭ سۇڭقۇجا دىمىنى كۇچىدىن آلدۇرمالى دال اىكىنىڭ-دا! غۇركىيان
بۇلسانگ، ائىلىڭ گېيىدىن غاچا دۇريان بۇلسانگ، اۋوال ئامۇچىن بىلە ايشىلە باش
غۇشۇڭ؟ بىرىنىڭ اۋرىنە شارىك چىقانگدا غۇركمادىڭ-دا، اۋل اۋيۈنگە سۇيىندە
غۇرقايدىڭمى؟" اۋتانمازاق غىز گچىڭ گ...دىن اۋتانارلارنى "اىدىڭمى؟

زىلئىغا يۈزۈنى تۇتۇپ آغلادى، اۋنۇڭ گۇۋونۇنە اۋرى يانگاداندان اۋلەن يالى
بۇلدى. بۇ كۆتىك اۋى ايسىنە-دە اربىت دىگىدى. گۈزۈل چىداپ بىلمەن، اۋلى ائىلى بىلەن
مۇنگىگۈرۈپ، وانئالى اۋتاغا ائىلغادى. اۋل زىلئىخاننىڭ اۋزۇنە دۆشۈنىنىڭ
گىلىمىدىگىنى گۇردى. بۇ اۋنۇڭ خالىدىن بارى غۇرقۇپ اۋتۇران زادى داللىمىدى ئامە؟
شۇنۇڭ اۋچىنىم اۋل وانئالى اۋتاغىدىن اۋزاق واغىلاپ غايدىپ گىلمىدى، اۋنۇڭ آغىسى-
دا كىسىلمىدى. شۇندا زىلئىغا اۋزۇنىڭ، بىلكى-دە گىگىدىن ائىق دۇڭگۈركىلىك

دندىگىنى انگىشترىپ، يۇزۇنى غالىدرمان اۇتۇردى. بىر ميدان گچىسۇنگ، آياللار كۇشىشپ، اۇيۇنگ ايچىنە ايمىساللىق ارالاشدى.

مىن مۇغالىمنى سىزىنگ الينگىزدىن الجاق بۇلمايم - گۇزلىنگ اۇكۇنچلى، غايغى-غاما يۇگۇرۇلان سىسى غايتادان غايداللىدا يانگلاناندا، زىللىحا دىنگىشىرگىندى. - كىمىنگ اۇنگۇرتى اجىزلىك دىنىم ايدىپ بىلچىك دال. اۇل-ا ارىك، مىن... مىن آيال ماشغالا، يۇنە اۇل پىنە دۇرنۇقلى بۇلۇپ چىقايدى اۇيدىان. مىن گۇنۇمە-حا شىيلە. يۇغسام، اۇلام مىندىن از اورنان دالدىر-لە ولىن. مىن-ا سۇنگا-باقا غىزىللى شايىم اليمىن گىدىپ بارىان-ا دۇندۇم. نامارتلامدىم. مىن نامارتلامدىق بۇلسام، اۇندا مۇغالىم اۇزۇنە بۇيرىسا-دا بۇيراردى. يۇنە بىلمىدىم-دا... اۇلام-ا سۇنگا-باقا يامان غايغىلى گۇرۇياردى. باحانا بۇلسا، دۇشۇشاياننى كىم گۇرمىزدى. يىغى دۇشۇشدىنمىزچا-دا، آيرىلىشماق قىن دۇشدى. اۇل گۇنلر مىنىگ سىزە گۇزۇم گىدايشى حىچ بىر زادتىگ چاقى دالدى. اي، حۇداي، اغلاپلار چىقاردىم: باش يىلچىق شۇل آيالىنگ پرىندە بۇلسام، دۇنيادە باشغا ارمانىم يۇق دىيردىم.

زىللىحا دۇرۇپ بىلمىدى:

سانگا ارمانىم بار "دىين بارمى؟

گۇزىل مىحماننىگ بۇ گپىنە غاتىرغانجام بۇلمايدى.

بىرناچە يىل ياشاشامسۇنگ، اۇنى بىرى مىندىن ايلرى تۇتۇپ، اليمىن آلىپ گىتسە-دە اۇكۇنمىزدىم دىيردىم. اۇكۇنمىزىمىن دىيسىنە... ياقىنلاشامسۇنگ بىلدىم بىدىپ بۇلماچاغىنى. اۇل بۇلچاق زات دال اكنى. - گۇزىل ساقىنىپ-ساقىنىپ، آراسىنى كسىپ گۇرلىياردى، يۇزى آشاقى. زىللىحا دۇنگىگارا داشا اۇورۇلىپ دىنگىلياردى، اوى ايسىنىنگ احنكى، دىيان گپلىرى جم اۇنۇنگ غابانجىنى اۇدۇقدىرپ، غاچارنى گىتيرىاردى جم-دە آشا گىگىرگىندىرياردى. بۇ چاقا دىنگىچ مۇللى تاحىرنا دۇشۇنيان-دە، اۇنى باشتىنا تۇچ ايدىپ يۇرن-دە تاك اۇزۇدىرىن اۇيدۇپ گزىم بۇلسا، حازىر اۇل، بلكى-دە، مۇنۇنگ اۇ دىين دۇغرى دالدىگىنە گۇزىتيرىپ باشلادى. اكر گۇزلىنگ غارا چىنى بۇلسا، اۇندا، مىگرىم، زىللىحا اۇزۇنە آرتقىماچ باحا كسىنە مىنگىيار؟ گۇزىل ايچىنى

دۆكۈمگىنى دۇوام ئىدى: - مېن مۇغالىمىمۇ ئادىپ ئاشىق بۇلانتىمى بىلىمان غالىدىم، اۇل ايكىمىزىنگ ارمانىمدا اۇتۇز ياش بار آخىرئىن. اۇتۇز ياش! اىلكى گىزىك چىدما، سىرئىمىزى آچىشانىمىزدا مېن بىگىرىمى ياشىمىداتىم، اۇلام - اىللى. مېن غاتى اۇتانايدىم، يۇنە اۇنگ ياغدايى حاس بىردى. مېن - ئامە، كۆپ زادا قاينىل گىلدىم. بۇ اۇيىم قارزا - قۇۋالا گىرىپ اىلدىم، شىتەسىم گىجا غالىجاق اىنىم. باش يىلجىق گۇۋون - ماقسائىمى يىتدىم، اۇ دۆنىە - بۇ دۆنىە اىزىز گۇزىك ادامىم بىلەن اىلدىن اۇغرئىچا - دا بۇلسا، غاراز، ياشاشدىم، ارمانىم غالىمادى. مېن "باغت" دىيىپ، ئامۇ دىيىلىيائىنى بىلىمۇق، يۇنە اۇزۇمى باغىلى سايبان. بىر ارمانىم، اۇل اۇغرئىچا ياشالان يىللار چاققان اشا چالت گىچدى. اىلتەدە، مۇنى ارمان اىدىن، يۇنە ارمانىم يۇق. مېن سىزە مۇنى ئادىپ دۆشۈندىرگىمى بىلىمۇق. باشقا بۇ دۆنىادە ئامە بار؟ اىندى مېنىڭ اۋچىن بارى بىر، دۆنىاى سۇۋ اىلسا - دا، تۇپۇغىم چىققاق دال. مۆللى تاحىر اىندى يۇق، اۇسۇنگ ئامە بۇلاند ئامە؟! بۇ دۆنىە يىقىلىسىن، يىقىلىيان بۇلسا. مېن اىندى غالىن اۋمۇمى اۇنۇنگ بىلەن اىلدىن غۇرقا - غۇرقا ياشان گۈنلىرىمە غۇلانىپ گىچىرىن. نىقالى اىالى بۇلسانگىز، مېنىڭ گۇنامى گىچىنگ. اۇز باغىلى گۈنلىرىم اۋچىن بۆتىن اىمدە دىنگە بىر ادامدان اىردە - گىچەدە اۇتۇنچ سۇرامالى بۇلجاقىدىمى بىلىاردىم، اۇلام، اىلتەدە، سىز. گىچىنگ مېنىڭ گۇنامى! بۇ ايشىدە مېنى يازىقلى سايمانگ! گۈكدە اىكى ادامنىڭ يىلدىزئى دۇشۇران غۇدراتلى گۈيچىنە بىر اۋچۇنچىم اۇلارا تايلاپ بىلەر - ا!

گۈزىل گۈنۈسىنىڭ اياغىنا يىقىلدى. زىلئىغا اۋز اىتگىنە باشىنى غۇيۇپ، كۈيىگىنى گۇزىاشىنا اىزىپ ياتان گۈنۈسىنە ئامە دىيىپ، ئامە ايتجاغىنى بىلىدى. گۈزىل اۋزۇنى بۆتۈنلى اۇنۇنگ اىنە بىرىپ، زىلئىغانىڭ چىقارچاق خۇكۈمىنە غاراشىاردى. زىلئىغا چىققىنىسىز گۈنە غالىدى. تىرسىنە، اىگر گۈزىل اۋزۇنى گىدىم اىلپ باران بۇلسا، زىلئىغا اۋچىن مۇندىن مۇنگ پاي غۇۋى بۇلجاقىدى، يىنگىل دۆشچىكىدى. بىلكى، اۇنۇنگ اۋزۇنى شىلە ياغدايا اۇنگۈندىن تايىنلانى اۋچىندىر؟ اىمما، ائىحا، بۇ حازىركى ياغدايا ولىن، اۇل دۈيۈندىن تايىن دالدى. شۇنۇڭ اۋچىمىم اۇل گۈزىلىنگ اۋستاشىرى نىرا كدىر داشارق بىر يىرە سىردىپ، سارسىمان اۋتۇردى، نە سىس بار، نە سىدا. "ئاتىملى؟ - دىيىپ،

اۋل اۈز-ۈزۈندىن سۇراياردى. - جي، بۇ بۇليان زات آقلىنىڭ سىغارلىقىمى؟ مۇنى ايندى اۈر جاقمى يا سۈكچىمى؟ يالقاسانگ-دا، غارغاسانگ-دا اۈز اينىگىدە، اۈز غىزلانگىدان تاپاۋۇدى نأمە بۇ تىباغىتىنگ؟ چۈز-دا، گۇرپىن، بۇ چىگىش دۈۋۇنى چۈزۈپ بىلىسنگ ايندى! "

بۇ ياغدايى اۋىتىگىن يىنە گۈزلىنگ اۈزى بۇلدى. اۋل زىلئىحاننىڭ اۈزۈنە رىھىمى اينىنى كۆپۈرگىنە دۇندى. ياپ-يانگىجا امان دىلاپ ياتان آيال باشىنى اۋنۇنگ دىئۇندان گۇترىپ، يىنە-دە اۋنۇنگ باسدىشىنە اۋۇرۇلىپ اۋغرادى. باشاچا بۇلانلىغىندا، ايكى اۋدۇنگ آراسىندا غالان زىلئىحا ناتىجىنى بىلمان، كىم بىليار، يىنە ناچە واغت اۋتۇراردى.

-گۈۋۈمە بۇلماسا، سىزىم اۋنى مىنچە تانامادىق يالى. سىز اۋنۇنگ ياننىگىزدالئىغىنا اۋۇرىنىشىنىگىز، اۋنسۇنگ نادىپ تاناجاق؟ مۆللى تاحىرى تاناجاق بۇلسانگ، اۋنۇنگ بىلن مىنىگىكى يالى گىزلىگىن دۇشۇشمالى. اۋل ادامنىڭ اگىرتلىگىنى شۇنسۇز بىلىپ بۇلماز. مىن ناچىلر گۇزىاش دۇكدۇم، گىچىن-گىجە ناچىلر ياسىتىغىمى اىزدىم! واح، وپاسىز دۇنيە... ايندى بارجاسى ياتلاما، بارجاسى! دىنگە بىلە گىچىن گۇنلىرىمىز غالىدى! دىنگە شۇل گۇنلر! مانگا ايندى حاتدا اۋنۇنگ اۋغۇرۇندا دۇكىن گۇزىاشلام-دا اىزىز. يۇنە سىز مۇنگا دۇشۇنمىمىكانگىز اۋىدۇپ غۇركيان. - گۇزل دۇيدانسىز يردىن گۇزىاشىنى سۆپۈرىپ، يىلغىر جاق بۇلدى. - بىر گىرگىم مۇغاللىم اىرتىر ايردىن گىلدى-دە، مىنداما ياننىدا گۇترىپ يۇرن كۇنە غايىش پۇرتقىلىنى دىواننىڭ اۋستۇنە اۋقلادى. "گۇزل! مىن سىنىڭ ياننىكا تۇتۇش بىر آيلىق ايش ساپارنىا گىلدىم! "

دىيدى.

-بە-س! -زىلئىحا اۈزۈنە ارك ادىپ بىلمان، غىغىردى. اۋنۇنگ بىلىم اۋنگىمان، گۈزلىنگ دۇشۇندىن ايتىپ، تارسا يىرىدىن تۇردى. - پىس، غۇي! غۇي، بىتمە، باغرىمى اىلمە مىنگ! رىھىم ات، اۋ دۇنيا گىدىنىڭ ائىتىدىن غارغىش ائىدىرمە مانگا!

گۇزل گىنگىلر غالىپ، گۇزلىرىنى تىگىلدى. باسدىشىنىڭ يۈزۈنە چۈنگىگۇر دۇشۇنمىزلىك بىلن غارادى.

-سىزىنىڭ دىيىيىنىڭىز نامە؟ سىز ايسىم، مۇغالىئما غارغىشام ادايچكىمى؟ سىز نامە دىيىيىنىڭىزى بىليانىڭىزىمى؟ سىز اۇنگا غارغىش اتمانگ-دە، مانگا القىش ايدىنگ! بۇ گزىك ايندى زىلتىغا گۇزۇنى ئىگىلىدى.

-نامۇچىن مېن ارىمە شارىك چىققان ايلالا القىش اۇقامالئىمىشئىم؟ دىلىنىڭ دىيىيىنىنى غۇلاغىنىڭ اشىدىارمى سىنگ؟

گۇزىل توقات، يۇنە بىراز كىنايالى يىلغىردى. بۇ اۇ دىيىن غۇوى يىلغىرما دالدى، تىكىنلىدى، اوۋلىندى. مۇنى دۇيان زىلتىحاننىڭ اىندام-جانى جۇمشۇلدۇپ گىتىدى. اۋل اۋزى اۋچىن ايساسى سىناغىنىڭ اۋنگىدىگىنى يەنە بىر گزىك سىزدى.

-مۆللى تاحىرئى باش يىل اۋنگ مېن اۋز اۋىمىدىن اۋرۇلار يالى ادىپ بىلىچكىدىم. اكر اۋل مانگا اشىق بۇلۇپ كىلىسىنى يىتتىر دالدىر اۋىدىان بۇلسانگىز، اۇندا بارىن غايدىانگىز. اۋنى ساقلان مېن! مېن! گۇنۇمە قاينىل گىلدىم، ايل اىچىندە اۋنۇنگ ابراينىنىڭ پىلىمىگىنى ايسلىمىدىم. يۇق، اھلى غاپىندان داشلانپ قۇۋۇلسا-دا، مېن اۋنى غۇجاقلاپ، غۇلتۇغىنا گىرىپ، اۋيۇمە گىتىرىدىم. يۇنە اۋنۇنگ باسپ گىدىن ائزىنا دىگىيىلىرىنىڭ مۆللى تاحىر يالى اگىردىنىڭ حىر ادىمىدە چىتىنە دىگىم اۋچىن انگىسات باحانا ادىنىمىكلىرىنى ايسلىمىدىم. اۋنى غالان اۋمىر اۋتاتىپ گىزىلى اتمىچىك بۇلدۇم. اۋتاتانام، گىپ چىكىم، كۇسىنىم، يانانام مېن بۇلاين دىيىدىم. سىز باشداشى حۇكمۇندە اۋنۇنگ اۋنگۇندە اۋز بۇر جۇنگىزى اۋدان بۇلسانگىز، مېن اۋز سۇيگۇم اۋچىن چىكىملى جىرىمى چىكىدىم، دۇكىملى گۇزىاشىمى-دا اۋل ايتىك دىرىكا دۇكۇم. اىلتەدە، اۋل دىرىكا سىزىنىڭ پاينىڭىزدا دىنگە باغىتلى گۇنلىر دۇشدى، سىز ايندى اغلايارسىنىڭىز! مېن ولىن، باش يىللاپ گۇزۇم ياشلى بىگىدىم، جىم باغىتلىدۇم، جىم گۇزۇمىنىڭ ياشى كىپاۋۇقدى. اىما مېن اۋنۇنگ ابراينى غۇراپ، اۋزۇمە دۇزدۇم. شۇنۇڭ اۋچىن بۇ گۇنكى گۇن سىز مېنى يازغارىپ بىلىمىسىڭىز. مېن اۋز باغىتتىم اۋچىن تۇلىملى غىمىمات سالغۇدىمى تۇلىدىم، اۋنسۇنگ حىچ كىمىنىڭ اۋنگۇندە مۇينۇم يۇق. حاندا سىزىنىڭىم! چۇنكى اكر مېن اۋنۇنگ ابراينى ساقلان بۇلسام، اۇندا سىزىنىڭىم يەنە سالان دالدىرىن. سىبابى سىزىنىڭىم اۋنۇنگۇقدان ايرى مېرتىبانگىز يۇقدۇر.

-سىز اۈز يانتىڭىزدان اۈنۈڭ مېرتىسىنى نأچە غۇراندئىن اۋىتىسىڭىز، اۈنگا زىلىڭىزىڭ دىڭ پىرى آز دالدىر. مۈللىنىڭ داشنىدا گې-گۈرۈڭگ اۈزالام غىت دالدى، سۇڭقى دۇۋۇردە اۋلار حاس-دا كۆپلدى. اۈنۈڭ اساسى سىپام، البتدە، سىز. مېنى حىچ زات اڭگان دالدىر اۋىتماڭ، بېتىسىڭىز غاتى يالڭىشارسىڭىز! يۈنە مېن - مېن بۇلىان-دا، ائىق بىلىمىان زادنم اۈچىن اىگامى سۆرتۈپ اۋتورمادىم. اۈزى دىرىكا كان بىر يۈزۈنە گىلىپ بىلچىگم يۇقدى. بىرتىڭى اىندى دىلىنىڭ اىگىلىگىنى گۇبار، ابراىنا چاپيان بۇلسانگ، سېن پارحلىراق بۇلايمالى اكنىڭ-دا، اۋل-ا بىر اركك اىشك... غايتىمىشئم غارا غۇشۇم، اىندى دىيىمىدىگىم - زىلئىلئىڭ غاتى غاچارى گىلىنى اۈنۈڭ گۈنۈسىنە "سېن" دىيىپ باشلاندىنام بىلدىردى. - يۈنە سانگا نامە گىركدى، غىز حالنىڭا، غىل ساچنىڭا؟ يا-دا بۇي غىز حالنىڭا مۈللى تاحىردان باشغا سانگا اۈز الىنىڭا بىر اركك تاپىلمادىمى؟

بۇ پىردە اۋي ايسىنىڭ دىلىنە: "اگر تاپيان بۇلسانگىز، اۈندا سىز اۈز واغىتىندا نىردىنىڭىز؟" دىيىن شىرېلى سۆز گىلدى، يۈنە اۋل مىحماننىڭ حاتىراسى اۈچىن دىلىنى دىشلاپ ساقلىدى، غاشنى چىتىدى، يۈزۈنى اشاق سالدى. پىرىندىن تۇرۇپ گىتىدى-دە، بىلىكى جايدا اپ-سلى اگلىپ، گۈزۈنى چىم-غىزىل ادىپ گىلدى. بۇ گىرك اۋل سىسىز، پىكە اۈزى آغلايدى.

زىلئىلئىلى تاس اۈندىن اۋتۇنچ سۇرايدى، اىما سۇنگرا اىچىندى: "غۇي، بىرىنمە چىكىسىن، سۆيچى اىيىدىمى، ائىتىنىڭ اچىتىنىم گۇرسۇن" دىيىدى. -جلا كىدىگىنى حابار ادىڭدە، بۇ اداملار گىلىپ، ارىنى يىغىناماز اۋىتىدۇڭىمى، نامۇچىن جانگ ادايىمىڭ؟ باش يىل شارىك بۇلان بۇلسانگ، سېم اۈنگ داشى دال-ا! - دىيىپ، اۋل گۈنۈسىنە غىجىت بىرىك يۇلۇنا دۆشدى.

اۋل اۈزۈنىڭ كىمىدىر بىرىنە بۇ زاتلارنى دىيىپ، اىچىنى سۇواتمالئىدىغىنى بىلىاردى، ايسىم اۋل بۇ سۆزلىرى مۈللى تاحىرى باش يىللاپ اۋرۇندىن اۋغۇرلاپ گىل گۈنۈسىنە دىيىمىان، باشغا كىمە دىيىسىن؟ يۈنە بۇ گۈرۈڭگ غۇرغالاندا، گۈزلىنىڭ اىگىچىم، دارقاشما-دا يادىنا دۆشمەن، يەنە-دە بۇزۇلدى، گۈزلىرىدىن ياش بۇراتتى.

-واح، مېن غۇرايشن، آلجىرادىم، اليمى-اياغمى يىتيرىپ، نامة ايدىيىمى بىلمىدىرىن. ماسلاحات سۇراپ جانگ ادينىم سۆنبۇل بۇلدى، اۇلام غايتام سىنى باسارلار، سىن اۇلدۇرسىنىگ اۆيدىرلر، يۇر چىقارالى-دا، يۇلۇنگ غىراسىندا يىققان يالى اديپ غايدالى، سۇنگام "تىز كۆمگ" جانگ ادرىس-ده، آلپ گىدايىنى-گىتمىيىنى بىلر اگىندىن گۆرۈپ دۇرارىس دىيدى. مېن غاراباغتام شۇنگ دىيىنى اديان، آلجىراسانگ، اۇرۇنگى يىتيرىسنگ، ادينىگ ترس بۇلجاق اكنى؟ يۇغسام، پرى، سىنگ اۇندان باشقا ياقىنىنگ بارمى دىيىسە، اۇياغدايدا ابراي نىردىن يادىنگا دۇشيار، بىلكى نىردىن يادىنگا دۇشيار؟! واح، مېنى اۇلدۇرسىنگم ازدىر، كىرچىسنىگم - گۆزلى يە باغرىنى پىرە بردى، دىمى دىيىنە يىتىشمان، اچىگىپ، اغلادى. زىلچا-دا اغلادى. اۇلار ايكى بۇلۇپ، دىنگ اغلادىلار اۇتۇردىلار. آخىرى زىلچا دىلىدى:

-چىن بۇلدى چىقايدى-دا بۇ زاتلار. "اۇت يانماسا، تۆسسە چىقماز" دىيلى-دا. واح، واح، واح... پىلدىن پىلاپ، گۆندىن غۇرانىم، غاينامى سىنان سۇدان چاي دىلاپ اۇنگۇندە غۇيماغا دۇرمىدىگىم، ياش اۇمرۇمى باغش ادينىم... واح، گۆزۈنى يۇماندا-دا، ياندىدا بۇلمايشىمى دىيىسە! آلا جان! غۇربانى گىتىدىگىم، مېگ بىلە نامة گۇنام باردى سىنگ اۇنگۇنگە؟ مېنى نامة اۋچىن يىتىدىنگ؟ نامۇچىن ايلە مىنگى ادىنىگ؟ تانگىرى، غۇربانى بۇلدۇغىم!

زىلچاننىگ ناللىشنىا گۆزلىنىگ آغىسى حاس-دا مۇۋجىدى، اۇل ادىل گۇۋنۇنە دىگىل كىچى چاغا دىيىن اۋلى ايلى بىلدىن مۇنگىگۇرباردى. زىلچاننىگ ولىن، بۇ واغى اۋزىگە بىلدىن ايشى يۇقدى، دىردى اۋزۇنە يىتىدى. اۇنسۇنگ آياللارنىگ جىر حايسى اۋز غايغىسىنا چۆمدۈلر.

-اي، تانگىرىم! - دىيىپ، زىلچا ناللىشنى دۇۋام ادى: - نامۇچىن اركىلىرى بىلە ياراتىدىنگ؟ نامۇچىن اۇلار مانگلايىندا چىقان باغىتتا قايتىل بۇلۇنۇقلار؟ يا مېن اۇندان اۇمرۇمى آيادىمىمى؟ اۋزۇمى آيادىمىمى؟ بۇيۇمى-يىمى اۇنگا غۇربان اتمىدىمى؟ اتمىدىمى! واح، يارادان، سىن بۇ اركىلىرىنىگ يۇرگىنە نامة غۇيدۇنگ؟ گۆزلىم آغى غاتىشقىلى سىلىندى:

-واح، مېن غۇرايىن، مېن! نالمۇچىن پىتىدىمكأم؟ باغرىما باسپ، اۋيۇنە، چاغلارئىنىڭ اراسىنا اكيىسىم بۇلمادئىمقا؟! بۇيادىنىڭ گىگىشىم نىردىن يادىنىڭا دۇشدى دىيىسە، سالا سالماق! مۆللى تاحىرا اۋمۇڭى غۇربان دىنگە، بىرىنە گىگىش سالدىنىڭمى! ايلدىن گىزلىن اۋىڭا ماشغالا بۇلانگدا، بىرى بىلن گىگىشدىنىڭمى! حايىسىنى گىگىشلى ائىدىنىڭ بۇ ايشلىرىنىڭ، اۋل تۇرۇڭىدە سۆيىندە، باشغا بىرىنە گىگىش يالى!

بىردىنكا زىلىغا اۋزۇنە گىلن يالى بۇلۇپ، سىسىنىڭ اراسىنى كىسدى، گۇزلىرىنى تىگلاپ، اۋى ايسىنىڭ ياقاسىنا الىنى پىتىردى.

-آيت، اۋل نادىپ اۋلدى! آيت، دۇغرىنگدان گىل! اۋىڭا نأمە بۇلدى؟ سىن اۋزۇڭ بىر ايش دىن-ا دالىنىڭ-دا غىسىساغا دۇشۇپ، غىرىقا؟! نأتىدىڭ اۋى؟! آيت، آيت، يۇغسام گىگ ائىم! ياقانگى غۇيىر اۋىتىمگىن! نأمە بۇلدى اۋىڭا؟ -يۇرگىندىن تۇتدى- دىيىپ، گۇزىل اۋىڭكۆسىندىم بىر مۇڭىگۇردى. -اۋل مىڭ غۇجاغىمدا جان بىردى! - گۇزىل باشىنى يايىپ، آغلادى. كىلىسىنى اۋغار-اۋغار دىندە، دأنە-دأنە گۇزىلاشلاى ايكى غايدالا دۇر دامجالاى يالى سىچرادى. - مىندىن بۇلدى، بارى مىندىن! اۋل مىڭ گۇۋنۇمە يىگىت يالئىدى، يۇنە بىلە دالدى ائىرى! يۇرگى چىندامادى، بىردىن تۇولانئىپ باشلادى...

گۇزىل گۇز ياشىنى سىلىپ، آغلاماقدان يانگا غىرلان سىسى بىلن اشا گۇناكار سىپاتدا سۇزۇنى جىملىدى، جىملىدى-دە، يۇنە بىردىن سۇزۇنى كىسدى، ائىزنى ايتىمادى. زىلىغا-دا آغىسىنى غۇيدى، گۇزۇنى تىگلىدى، دىنگىشىرگىندى.

-دىرماننىڭ زادىنىڭ يۇقمۇدۇ؟ نالمۇچىن دىرو درمان بىرمىنىڭ؟

-پىتىشىمىم...

اياللار گىدىپ، گىزگىنە وانئالى اۋتاغدا يۇز-گۇزلىرىنى يۇۋۇپ گىلدىلر. بىنە-دە غارىشما-غارشى اۋتۇردىلار. زىلىغا گۇررۇڭىدىشىنىڭ يۇزۇنە غارامان، يانگاداندان سۇزە باشلادى:

بۇ ايش بۇلىانچا مېن مۇللا بىتگۇمان بۇلمادىم، گېيە-گۇرۇنكە غۇلاغمى غابارتمادىم، شىدىنىمە ائنامدۇم.

اۋي ايسى يازىقلى گۇرلىدى.

دۇغرى اديپسىنىگىز. بۇ ايشلار دىنگە مۇغاللۇمنىگ گۇناسى دال، اۇنى مېن

اۋنىگم ايتىدىم، گۇنانىنگ اۋلۇسى، بىلكى مىندىر ... مېن آيال ادام، مېن اۋزۇمە ارك اتمىلىدىم ... باشارمادىم. يۇنە مېن اۋمۇمىدىن مۇنگدە بىر رازى، گۇۋۇن ماقسادىما ايتىدىم، ايندى مېنى دۇنيە آلسۇن-دا، غۇۋۇز پرى بۇلسا، بىتلىك ادايسىن...

بىي دىيمە، ياش جاننىگ بار، ايتىك سىنىگ گۇرچىگىنك اۋنگۇنگدە ... -

زىلئىخاننىگ سىسى پايجاسلى-دا بۇلسا، ائنامىز چىقۇدى. اۋل بۇ ياش گلىنىگ باش يىل بىر اركىك بىلېن گىزلىگىن دۇوران سۇردۇم دىيىپ، اۋمى اۋتىنچا اۋۇنگ سارپاسىنى ساقلاپ اۋتۇرچاغنا ائنامدى. - يۇل اۋزاقىدىر، سىزىنگى ايتىك ياش گۇۋۇردىر، اۋنگۇنى گۇرۇپ گىلن بارمى نا؟

-گۇرن يالى-دا.

-گۇرن يالى بۇلماز، باي، ايتىك كان اۋىتگارسىنىگىز-ا. ايش، ائىنا، بىزدە بار،

اۋرتا يۇلدا يۇكۇنگ آغماسىن، اۋرتا ياشدا ارىنگ اۋمىسىن دىيىلى...

اۋي ايسى مىئىخاننىگ يۇزۇنە گىنگىسى بىر گۇز بىلېن چىنگىرىلدى. بۇ غارىئىشدا

دۇشۇنمىزلىك، ناگىللىك، خاتدا بىگىرنجە مىنگىز بىر آلامات چاۋۇپ گىتىدى.

-بىگىرىمى دۇقۇز يىل بىلە ياشاشاننىگىز گۇزۇنگىزە آز گۇرۇنىرامى سىزىنگ؟

-آز گۇرۇنىار. ايندى اۋل بىگىرىمى دۇقۇز آي، بارى-يۇغى شۇنچا چىدە بۇلۇپ

گۇرۇنىار! - مىئىخاننىگ اۋادان كىرىپكىلىرىندە بىنە-دە دۇر دامجالارنى يىلدىرادى. - اۋچ

يۇز يىل ياشادىم ولىن، ايندى گۇرسىم، ادىل يۇرۇپ بارىان كىگىنىگ كۇلگىسى اۋستۇمە دۇشۇپ گىچىن يالى بۇلدى "دىيىپىدىر، لۇقمان كىم.

گۇزل غاچارنى اىچىنە سۇغىتىپ بىلمان، غىغىرۇپ دىيىن يالى سۇرادى:

-اۋندا باش يىل ياشاشانلار ناتمىلى؟!

مىئمان-دا اۆز گىزگىندە اۆي ايسىنە غاچارلى جۇغاپ غايتاردى، اۆل
ايچياقغىچ گپ بىلن اۆي ايسىنىنگ ادىل يازى مانگلايتنا بردى:
-كىشىنىڭ ارىنە شارىك بۇلسانگ، شىلە بۇر اۇ بۇلمانام! ادىنملى اكنىنگ-دا
اۆز الئىنگا بىرىنى! نامە ارىك غىرلىپمى؟ ياشلىغىنگا بۇيساندىگمى؟ ايكى ياشنىڭ
ياشان-دا بۇلسام، مېم اۆزۆمى سىنچە گۇرئاندىرىن، شۇنى بىلىپ غۇيغۇن! سىنگ يالى
بىرى اۆزئىماسا، مۆللى تاحىر اۆزاق ادام دالدى. اشاباندا اۆنۇنگ يالى اغراس
ايكىنجى بىر ارىك يا باردىر، يا-دا يۇقدۇر، اۆنۇنگ بىلىنى-بىتنى اۆز كىتاپلارئىدى،
ايشىدى. چىر حايىسنىڭ ياشلىغىنگىز بۇيسانىپ ادىانگىز بىر ايشى، سۇنگۇندانام
گۇزۇڭگىزى سىنقان بۇلىانگىز. گۇزۇڭگىزىنىڭ ياشنى يانداق بىلن سۇپۇرىنگ دىيىملى
سىزە!

گۇزۇل پىرىدىن تۇرۇپ، دىواننىڭ اۆستۇنە گىچدى، كىسە اۆتۇردى، اۇرناشدى.
گۇزۇڭگىنىڭ خۇرۇپىنىڭ اۆيتىگى اۆنگۇندىن بىلدىردى. گۇزۇلىنىڭ گۇزۇلىرىندە اۆزال
گۇزۇڭمىدىك الاماتلار پىدا بۇلدى، مۇنۇڭ حاياسىزلىقىدىن، ار اَلماق حىجۇونىدىن
دۇران دۇيغۇدىن نام ايتىك بىلىپ بۇلنۇقدى، يۇنە اۆنۇڭ ئاىلىدىر بىر غاراشلىمادىق
خۇجۇمە تايىنلاندىنغى ولين گۇرۇنباردى. ياش گىلن اۆيۇنىڭ اۇرتاسىندا اۆزۇندىن
اۆستۇن گىلىپ اۆتۇران گۇنۇسىدىن بۇ گىزىك اۆكدە چىقچاقلىغىنى اۆنگۇندىن بىلىان
گۇرۇنۇشە دىيىسىڭ ارقاينى گۇرلىدى:

-كىم بىلن ياشاشمالىدىغىنى چىر كىمىنىڭ اۆزى غۇوى بىلىاندىر. يۇنە سىز
مۆللى تاحىر شارىك چىقان پىكە مىندىر اۆيدىان بۇلسانگىز، اۇندا بارىن غايدىانگىز.
اۆنۇڭ مىندىن باشقا-دا بۇ شارىدە تانىشى بار. مېم اۇنى ايندى-يندى بىلىپ غالىان،
انا، اۆل اىالنىڭ ياشى-دا مىنىڭكى بىلن دىڭ دال، ادىپ يۇر ايشى-دە... - گۇزۇل بۇ
تاللىگىنىڭ مىئمانا اغىر دىگىگىنى انگىپ، "ئزنى ايتىملىمى يا دالىمى؟" دىيىن مانتدا
بىراز ايكىرچىنىڭلىدى. يۇنە زىللىحاننىڭ سۇڭقى غىجىتلارنى اۇندا ار اَلماق
خىجۇونىنىڭ دۇرگىنە گىتيرىدى وه اۆل اركىنى ادىن برىنى بىلمان غالىدى. - اۆزىم
اۆل اىال بىرىيام الىنى احمالادان! سىزدىن ياش دالدىر. - گۇزۇل دۇڭنگارا داشا دۇن

مىھماننىڭ ئۈستۈندىن ئۇنۇڭ خىچ خاچان غاراشمادىق خابارتى غايىغا سۇ غۇيان يالى ئىدىپ ئىگىرىدى. - ئۇل ئاللىنىڭ ئارپام مىنگكى يا سىزىنىڭكى يالى دال... مۇنام بىلىپ غۇيۇڭ. آدۇئا گۇلنابات دىيىلەر، گىرك بۇلسا تىلفۇننام، آدرسىنىم يازۇپ بىرىن. زىلىغا بۇ ئىشيدىنى دۇيىشۇندىر ئۇيتدى، غۇلاقلار ئىرپىت شانگلادى. ئۇنۇڭ ئادامسى خاقىندا بۇ گىلىن ئاملىرى يانگراپ ئۇتتى. ئۇل آغزىنى ئاچىپ غالىدى. دىنگە بىر سالىمدان سۇڭ:

-يۇق، يۇق! گىرك دال! - دىيىپ، غاراشمادىق ياقىمىسىز گىپىندىن ئۇزۇنى غۇراماق ئۇچىن ئىلىنى دالالادى. - مىن سانگا ئىتمادىمى "ئىرك - ئىك!" دىيىپ، بۇلانگ خايسى بىر ئىدىن ئىشىنىڭ ئىزىنى ئىزارالاق؟ گۇرمايىمى - كۇيمايىمى. -مىنى- خا بىلىسىڭىز گىلىپىدىر، ئاپىسىنىڭىز ئاللانامە... - گۇزىل ئاگىلىگىنى گىزلىگىم بۇلمادى، ئىكى ئاللىنىڭ گۇرۇڭىگە دۇشمانچىلىق ئىنگى ئارالاشدى. ئۇزىم ياش ئاللىنىڭ دىمى گىتىدىگىچە رۇستىم گىلىاردى. ئاچە يادانسا-دا، بۇ ئۇيۇڭ غاپىسىندىن ئىدىل گۇئاكارىنىڭ ئىزىندىن گىلىن دىك گىرىن مىھمان گىتىدىكچە ئىنگە بىرپاردى. گۇزىل، خامانا، ئىنچە ئىللاپ بۇ ئالدىن غۇرقۇپ، يۇوسىلاپ، سۇيگۇسىنى گىزلاپ ياشامالى بۇلانلىغىنىڭ ئامىرىنى چىقارچاق بۇلىان دىك، بار-خا بىرىگە تۇتىاردى. - مىنى ئاناسىنىڭىز گىلىپىدىر، مىنگ ئىزىما دۇشۇپسىڭىز، دىيىمىك، ئۇنام ئانانگ-دا! ئۇلام، بىلكى، ئاناننىڭىز دىگىيان ماشغالادىر؟ ئۇنگات زادى - ئۇزاغا گىتىملى دال، ئۇچۇمىز بىر شۇجىدە. -ئۇل سۇزۇنە دىنگى بىرپى، بىلىكى جاپا گىدىپ گىلدى. يۇزۇنە آدرىس يازىلان ئال يالى قاغىز ئۇغۇرلىقىدا تۇتۇلان دىك، بىر غىسىم بۇلۇپ ئۇتۇران مىھماننىڭ ئىلىنە تۇتۇردى. - ئاللىنىڭ! گىدىنىڭ، گۇرۇڭ، ئامە دىيىپ ئىشيدىسىڭىز ئۇزۇلاغىنىڭىز بىلىن. خانى، گۇرلى، بىر مىنىمىكام سىزىنىڭ ئادامىنىڭىز شارىك بۇلان! زىلىغا بۇ ئۇيە گىلىنى ئۇچىن ئۇزۇنە كاپىندى: "نە ئىشىنىڭ باردى دىيىسە، بىرى، ئىندىدىن سۇڭ دۇرمىسىز زادى دۇرچلاپ! ئاللىنىڭ دالىمى ئىندى ئاللىنىڭى؟! بىتىدىڭىمى ئىندى گۇوون ماقسادىنىڭا؟! ئاتىكىدىن گىلمىسىز پىرە گىلىپ، گىت ئىندى بۇ ئايدان يۇزۇڭگە ئۇرلان يالى بۇل-دا! " ئۇغۇرلىق ئىدىن ئۇيالىماز، ئۇستۇنە گىلىن ئۇيالا! "

دىيىلىۋاتى، بىلىنىڭ، شۇدۇر. جى، دۇنيە، دۇنيە! ئاتىدىڭ بۇ آدمالارنى، ئادىدىڭ يۇنە؟ شۇنچا يىل دۇوران سۇرشىن آدمئىمدان غالان مىراسىمى ايندى مانگا بۇ بىبارايچىئلىق؟ سۇگۇشمۇن بىر گىتسىم ايندى بۇ تايىدان، ماسغارا بۇلمان جىرنا. غۇنگىشى- غۇلام بىر دۇيماسا ياغىشئىر كىمىنىڭ گىلىپ-گىدىنىنى مۇنۇنگىقا... " ئۇنگا تۇوشانتۇيلىك ئىمكىن باشقا ئالچ غالمادى. ئۇنسۇنگ ئۇل پايجاسلىئلىق بىلن پىكىر ئۇورماگە چالنىشى، ئىنگىنى دۇيىگۇتۇر ئۇيتىگىدى.

-گۇزل، بۇلچاق ايش بۇلدى، ايندى ايكىمىزىنىڭكى ارتتىماچ. ايكىمىزىم ئۇونان. مەن نىقالى آيالى بۇلسام-دا، سىنىڭ يۇكۇنگ يىتىكىدىر، ئۇنى ئۇزۇنىڭم آيدىپ ئۇترىسىنىڭ. گل، آغىر گۇندە غۇوۇسى بىر-بىرگە اديپ بىلىسك، غۇلداو بىرلى. ايندى بىزىنىڭ بۇ تارىخدا ئۇيتىگىچ زادنمۇز يۇق، بۇلۇپئىر-گىچىپئىر... - ئۇل بىراز ساغىنىدى-دا، ئۇي ايسىنىنىڭ يۇزۇنە اديل نىرسە چاغا يالى نايىنچار غارادى. - يۇنە بۇ يانگىقى گۇلنابات دىيىنىنگە ئاچىلى دۇشۇنمىلى، گۇزل؟ ئاننامالىمى يا-دا يۇق؟ سىنىڭ بىلن بۇلان ايشە-دە مەن غاراباغت قاينل بۇلۇپ گىلدىم. غايتا، ئانسانىڭ، آغىر گۇنۇمدە سىندىن دىرتىشلىك حانتاما بۇلدۇم. سۇگۇشمۇگە يا ئۇلىنىڭ غۇلاغىنى غازاما گىلدىم سىنىڭ ياننىڭغا، بىلىپ غۇي شۇنى. يانگىقى دىيىلىنىڭ ولىن، باي، آغىر دىگىبار-ا. - ئۇل ئۇوچۇلدىدى. جى، بۇ بۇلۇپ يۇرن ايشىلىرى گۇر-ا! سىن-ا ئۇنى ىلدىن ىلپاپ، گۇندىن غۇراپ يۇرسۇنىڭ، ئۇ-دا سىنىڭ آرقانىڭدا...

-ئىك يۇنە بۇش گۇرۇنىڭ بۇلماغام آحمال - دىيىپ، ئۇي ايسىم يانگاداندان ئىنگىنى يۇمشاتىدى. - مەن ئۇنى ئاتىق بىلىمۇق، واغىتىندان ئۇنىڭ ئۇزۇنىڭىزى غىناپ ئۇتۇرمانىڭ. كىم بىلىپ، دۇشمان گۇرۇنىڭىدىر، مۇغالىمىنىڭ نامە داشىندىن گۇرۇچىلىك اديان غىتمىدى؟ ئۇلارنىڭ بىرىم ئۇنىڭ بىلن آچىق چاقنىشىپ بىلىنۇقۇدى، كۆمسۇكلىك اديپ، آرقاسىندىن غىبات ياپرايداردىلار.

گپ بۇ يە گىلدە، زىللىغا ئۇيكە-كىنئانى غۇيۇپ، گىللى بارى ئۇزۇنە ئىنچاللىق بىر مەيلى بىر سۇراغى ئىنچالماغىنىڭ كۆل-كۆلۈنە دۇشىدى. سىببى ئۇل گۇزل بىلن آراداقى

گۆرۈڭگ يەنە يېتىلىشسە، بۇ ئاۋىدىن ئاغرىق چىقىپ كېتىملى بۇلجاقىڭغا دۇشۇندى.
شۇندا ئۇل، ئاۋى ئېسىنىڭ چىچ سۇۋالىغا-دا دۇغرى جۇغاپ ئېلىپ بېلىمىسە گىرگ.

-مەن سېنىڭ بىر زادى سۇرايىن-لا - دېيىدە، ئۇلچاننىڭ يۈزۈنە غىزىل رىڭگ
چاينىلىپ، ئۇل مەسە-مەلىم ياداندى. "سۇرايىڭ" دېيىن ئىشارىتى ئالسام، يۈزۈنى
چالاجا كېسە سۇدۇ. - جى، چاغا-يېلىك-ئاۋىن دالدىر ئېكىنىگىزدىن؟

ئېمما، تېرىسىنە، بۇ سۇراغى ئىشيدىدە، گۆزلىنىڭ يۈزى ياغىتىلدى. ئۇل دىۋاردان
ئاستىغا ساغادا غاراپ، يىلغىرىپ گۆرلدى:

-خازىر بىر ساغاتىدىن كېيىن كېتىملى، دايىزاسىنىڭقىدا غۇيۇپ غايتىدىم،
چىققانلارنى بىلىن ئاۋىناسىن دېيىپ... دۇردۇنى دۇلدۇرۇپ بارىان ئۇغلۇمىز بار...

ئۇلچاننىڭ گۆزۈنە يەنە-دە بىر ئاۋرە ياش چاينىلدى. ئۇل خازىر ئامە ئېدىپ، ئامە
غۇيىاننى بېلىمىي ئاۋرەشە پىرىندىن تۇرۇپ كېلدى-دە، گۆزلىنىڭ ئېگىنىدىن
غۇچاقلايدى.

-مەن ئۇچاغزى گۆرىنىمى؟ گۆرگىزىمىڭ مانغا-دا؟ ئادى ئامە، ئامە داقدىڭىز

ئادىئا؟

-ئارمان.

-ئارمان؟

-ھاۋا، ئارمان. ئامە؟

-چىچ-لە... ئات كىمى يۇق. ئارمان... كىمە مىڭزىش؟ ئۆزۈمنى؟ يا...؟

-يۇق - دېيىپ، گۆزلى ئۇنى خاتىرىچى ئىدى. - مانغا مىڭزىيۇر.

-ئارمان...

-ئۇتۇرسانگىز، كېيىن كېتىرىيىن.

ئۇلچا ياداندى.

-مەن ئۇنىڭ ياننى سۇنىڭ يۇرتىغا كېلىن. سۆيۈچىك، ئۇيۇنچاق كېتىرىيىن. بۇ
ۋاقت ياننىدا ئېڭى بار كېسى ئالداۋچىلىغام زات يۇق، ئېلنە پىرىن دېيىسىم. شېدائىيىن-لە،
سۇنىڭ يۇرتىغا كېلىيىن.

گۈزلىنىڭ سىسىندە بۇ گىزك آچ-اچان بۇيسانچ يانگىلاندى:

-گۈرۈڭ-دا، اۈزۈڭىز بىلىنىڭ، مۆللى تاحىرنىڭ دۇغماسىنى سۆيىچى بىلەن
الداپ بىلاپرىمىكەنمىز؟ اۈل ياقىن خۇسارنىڭ ئىگىزى آنگىسا، سۆيىچۈڭ يۈزۈنە-دە
باقماز، يۈنە گۈزۈنى بالقىلادىڭ اۋتۇرماسا. اۈلى آدام يالندىر اۈز-ا، بىر گۈرسىڭىم، شىلە
بىت. ناتىك، اۋغلانچىق-دا...

زىلغا داشارنىق چىققانسۇڭ، اپ-سلى آرا كىچىپ، ياپ-يانگىغا كىرن جاينى
غانگىرنىڭ غارادى. "اۈل بۇ جايا نامە اۋچىن گىلىك؟ يۈكۈنى يىڭلىتىمك اۋچىنىمى؟
يىڭلىتىدىمى؟ يىڭلە نىرە! غايتا يۈكۈنىڭ اۋستۈنە يۈك اۋرۇلدى، كىمىنىڭ
كىمىدىگىنى، نامانىڭ نامىدىگىنى بىلىپ بىلىنىڭ، بىل-دا ايندى! گۈزلىنىڭ اۋندىن
دۈۋى رۆستىم، لىندە اۋغلى بار. زىلغا مۆللى تاحىرى تانانۇق اكن. بىگىرىمى دۇقۇز
يىل ياشاشان آدماسىنىڭ اۋزال اۋزۈنە نابللى بىر تاراپى اچىلىپ باربار. بلكى، اۈل
مۇندىن انگرىق بۇ يۇلدان بىر ادىم اتمان ساقلامالىدىر؟ اھلىسى كۈدۈمىنىڭ قاينى
گىتسىن! بلكى، اۈل اينىڭ غۇۋۇسى باشىنى باسرىنىپ ياتالىدىر؟ اۈل آدمىسى بىلەن
شۇنچا يىللار سۆيىچۈشپ ياشادى، شۇل يىرلىك. مۆللى تاحىر اۋنى لىنىنىڭ
اياسىندا ساقلايدى، زادا زار اتمىدى، "اغىزلا غاپىدىرمايدى، تۇنابقلا دېدىرىمدى." زىلغا
ياغ ايبىپ، يۈپك گىدى. ىرى، اۋنسۇڭ ناما گىرگ اۈل گۈزۈنى يۇمانسۇڭ، بىدىپ،
اۋنۇڭ ائزنى ائزارلاپ يۈرمىك؟ بۇ نامانىڭ الاماتى: ائنامازچىلىغىنىڭمى؟
ايشىزلىگىنىڭمى؟ اچىزلىگىنىڭمى؟ يا-دا باشقا بىر زاننىڭ؟ مۇنۇڭ يالى غىلىق
اۋزال-بىدىندە زىلغاننىڭ كىندە يىگىرنىن غىلىقى دالمىدى نا؟ ايشىز دۇللارنى،
گپ اچىندىن گپ اغتارپ يۈرن اقدابان جىللىرى اۋنۇڭ چىچ حاجانام خۈيى آلماندى.
اۋندا ايندى اۋنۇڭ اۋزۈنە نا دۈۋ چالدى؟ اۋنگا نامە بۇلدى؟ اۋلام ايندى ايشىز
دۈلمى؟ اۈل اۋزال اۋلاقان آدمىنىڭ ادىلى-تربىيلى آيالىدى، ايندىم گۈنۈنى نادىپ
گىچىر كىنى بىلمان يۈرن ايشىز دۈلا اۋورۇلدىمى؟! "

زىلغا ادىل گىلنداكىسى يالى، خاتدا اۋندانام بىر آلاسارمىق دۇيغۇلار
غابىلىنىپ، بۇ ىردىن تىزراك ارانى اچماق بىلەن بۇلدى. اۋنۇڭ يۈزى سالىقىدى، خالى

تېنگىدى. گۆنۈنگ ايكىندى يېرىنە بارىپ، خۇورۇننىڭ بىرىنمە ئۇچىڭكىرلاندېگىنە غارامازدان، ئىتىك خۇوا ئىسىندى، ئۆسسىيىنە-دە ئۆزىنىلى گۆن غىزان غارا آسفالتيان "لاپ-لاپ" دىيىپ، يۇقارلىغىنغا خۇورۇر گۆتۈرلىياردى. زىلخا خۇنگ يالى يېرە يىتمىڭا سۇوساپ، آغزىنىڭ كىپاپ ئاغرىنىغىنى بىلدى. ئۇل يۈزۈنىڭ ئاغرىغا غاچىغىنى دۇرۇشدىرىپ، كۇچانىڭ غىراسىنداقى غازلى سۇو ساتلىيان ئۆتۇماتلارنىڭ بىرىنىڭ ياننى سۇوۋلدى. سىرۇبىنىڭ سۆيچۆسىنە ئۆيىش سارىجا آرئىلارنى غۇرقارقاق قۇوۋۇشدىرىپ، بۇلغۇرى يۇددى، ئۆتۇماتنىڭ آغزىغا مىس تىگىڭانى ئاتىپ، غاراشدى. ئۆتۇمات غىللا يارنى تۇورگىنە سىچرادىپ، رىنگى چالا آغان غازلى سۇودان بۇلغۇرى يارتى ئىدى-دە، خۇرقۇلداپ، سارسىپ، تىترىپ، سىسىنى كىسدى. باشدا بۇلغۇرى خۇوسىك گۆتۈرۈپ بۇلسا، تاغامسىز سۇوا دۇداغى دىگىدىن ايشىداسى غاچان زىلخا ايكى گىزك ئۇورۇتلاپ-ئۇورۇتلامان، ئۇنى غاچار بىلەن ئىلىنىڭ تىسىنە سىرىپ غۇيىردى. شۇل بادا-دا، ئۇنىڭ بىلىسىدىن يىتى سىس چىقىدى.

دايزا-!! كۆيىڭىمى ئادىدىڭ!

زىلخا غۇرقاراغادا كىلىسىنى بىلىسىنە ئۇورىدە، ئۆز سىرپىن سۇوۋنى گىنۋولى ياش غىزنىڭ گۆمىزىكلەپ دۇران دۇشلىرىدە گۆردى. ئۇل شۇندا يىلغۇرچاق يالى دىيىپ، باشىنى يايقاندى، سۇنگام دىررۇ باشىنداقى غارا ئۆيىسىنى سىپىرىپ ئالدى-دا، ئاتچىگىنى بىلمەن سازاناقلايان غىزنىڭ ئىلە تۇتدۇردى.

ال- كىيگىم، غارا گۆرمىنىڭ، بۇ سىنىڭ دۇشۇڭى گىزلار، اگىنىڭە ئاتىن-دا

ئۇتاگىت!

ئاتانىش غىز جۇغاپ بىرماگە-دە يىتىشمەن، دۇزۋىلى ئادىملاپ، ئۆز ياننىدان

داشلاشپ بارىان گۆرمىگى آيالىنىڭ ئىزىندان ئىگقاراپ غالىدى.

گۆيز

مۆللى تاحىر يالى گۆيزۆنگ غادرئىنى بىلن ايكىنجى بىر آدام تۆركمىندە بۇلدۇمىنقا؟ گۆيز گىلسە، اۇنى تانار داغى ادر يالى دالدىر. زىلتىغا مۆللى تاحىرئىنگ گۆيزلىرىنىنگ اشئىغىدى. باشقا واغتام اۇنۇنگ پاچىم-پاچاسى، ماحرى اگسىك دالدىر ولىن، يۇنە گۆيز گىلسە، اۇنۇنگ كىشبنى دىيىماگە سۆز گركدىر: ادىم اۇرشى-دا، آداملار سىردىشى-ده، اۇتۇرۇپ-تۇرشى-دا دۆيۈندىن باشقا چادىر.

ارتىر غۇشلۇق چاغلارنى ايشە گىدىپ بارشنى زىلتىغا مۆللى تاحىردا گۆيز گۆنلىرى باشلانغان اۈزگىرىشى ياتلاچاق بۇلدى. گۆيزدە اۋل، اىلتدە، اىلكى بىلن-ا، سۇسلاناردى. بۇ بىر. ماحرى گۆزلىرىنىنگ آغىندىن-غاراسىندىن آغچاق-اغچاق بۇلار دۇراردى. بۇ ايكى. يۇنكىندىن نازارلارنى چاقنىشاندا، زىلتىغاننىنگ اۋن ايكى سۇنگىگۈنە سۆيىچى غالىپلىدى اۋرئاردى. بۇ اۈچ. يۇق، اۋنگى ايكىلىگىندە دۇر. سىبابى سۇنگىقۇسى: زىلتىغانگ اۋز دۇيغۇسى. اۋچۇنجىدىن، مۆللى تاحىر نىردە-ده بۇلسا، گۆيز گۆنلىرى اۋيە خۇولۇغاردى، يۇنە اۋيە-ده سىغمازدى. يىكلىگى كۆيساردى. اۇنى دىيىسىنگ، اۋزاق يىكە-ده غالىپ بىلمىزدى. داغ دىيىر، جۆلگە دىيىر، چىقار گىدىر. چۆلە-ده بىتمىسە اۋنگىماز...

بىر زات بىللى، گۆيز گۆنى اۋل كان چاغىل-جۇغۇلا بۇلماز، كۆيۈنگ اۋىشنى پىرىندىن غاچا دۇرار، گۆزلىنچە چىققىسا، يا چاغلارنىنى آلا، يۇغىسا-دا يىكدىر. پۇرۇزدىن چۆلۈنى غۇوى گۆرر، "آداملاردان اۋلر يالى يادايان" دىيىمىسى باردىر.

اىسىم، نامە سىباپدىن مۆللى تاحىر آداملاردان ياداياردىنقا؟ زىلتىغا اۋنگىگىسىنى يادىندىن چىقارۇپ، بۇ بارادا يىككىر ائىدى. آداملار-ا اۋندىن غاچمازدى، اۋنۇنگ باران پىرى دررو گۆرۈنگىچىلىگە ايلانار، اۋنۇنگ بىلن تىركىشماگە-ده ايلگىرىكدىرلر. يۇنە بىر گۆرك اۋل نامۇچىندىر: "آداملارنى ياقىنىنىگى كىتىرمان، داشدان غۇوى گۆردۈگىنىگچە غۇۋۇدۇر" دىيىپىدى. بۇ-دا اۋنۇنگ رۇخۇنىنىگ بىر آحوالاتى بۇلسا-دا بۇلياندىر؟

زانىنىدا آداملاردان ايرىگىنلىك بۇلانىلىغىنىدا، ايسىم اۇل ايل-گۆن اۋچىن بىلە
دەرت چىكىمىدى؟ آداملار اۇنۇنگ تۈۋرگىنىدە كېلكلارمىدىلەر؟ يۇق، ايل-گۆن سىنىگ
گۆزۈنگە سىرىپ، كىمىدىگىنىگى، نامىدىگىنىگى بىلىپ بىلىار. شۇنۇنگ اۋچىن دالىمى،
اۇنۇنگ شاگىرتلىرى بۇ اۋىدىن حابار تۇتمان اۇنگانۇقلار، گىرگى چىقسا، كۆمىگىنى
غايتىرچاق دالىلر. يۇنە بۇ چاقدا اۇلارنىگ اۋزلىرىنە كۆمىك گىرگ بۇلماسا-دا بىرىدىر؟
مۆللى تاحىرئىنگ اۇلارنى سالىپ گىدىن يۇلى قىن يۇل، چارقانداقلى يۇل. ايل،
انگىسادىنا باقىپ، ائلىمى ايشىنى مۇر ساققاللارنىگ ايدان-دېيىنىدىن دۇلدۇرسا،
مۆللى تاحىر اۋز اسپىرانتلارنى بۇ اىدىكىدىن دىندارنىپ، حاقىقى ائىلما اوغۇقۇندىرچاق
بۇلاردى. اىلتەدە، بۇ اۇنگا باشارداردى، چۆنكى مۆللى تاحىرئىنگ گىتيرىان دىلىللىرى بىلەن
ياش اۇغلانلارنىگ دۇۋى دىگى گىلچىك گۆمانى بارمى؟ ائلىنىدا اۇنۇنگىنىگى
دۇغۇدۇغىنى بىلىكى پىرۇفسۇرلار بىلىمان دۇراندۇر اۋىدايىنگىمى؟ باي، بىلىاندۇر-!
لىنىدىن يا-دا ماركىسدان ائلىمدا چۆرك يۇقدۇغىنى اۇلارام انگىشۇرلىرىلار، چۆنكى
اۇلار-دا، چۆرگى اغزىندىن اىيىلارلر. اىما كىمىنگ اۋز" دىك باشىنى دىپىرچىك ارە
بىرپ"، اقمىنىگ تىرسىنە يۈزى گىلار؟ اۇنۇنگ اۋچىن مۆللى تاحىر دىك غايدۇۋۇسۇر
آدام گىرگ. اۇنۇنگ غايدۇۋۇسۇلغى ائىلما بىرلىگىنىدى. ايسىم، ائىم دىيىنىگ باشغا
ناحىلى بۇلمالى؟ اۋز مەتسىنى غۇراپ بىلىمىدىكىن-دە بىر ائىم بۇلارمى؟ يۇنە حانى
اۇلار يالى اىدىلى كىشىلەر؟ تۆركمىنىستاندا ائىللىق دىرچانى غۇراماق اۋچىن اىلكى
آدامچىللىق دىرچانگى يىتىرلىمى دىيىن گۆرۈنگ اۋىناماغا دۇران دالىدر. يۇنە شاگىرتلىرى
مىسلىسىندە ارىنىنگ دۇغرى يا-دا يالنىگىش ايش اىدىپ گىدىنىنى زىللىغا اىغىت اىدىپ
بىلىنۇق. اىندى اۇلارنىگ گۆنى قىن. دۇغرى، اۇلارنىگ اىچىندە اۋز سايان يۇلى اۋچىن
آخىرئىنا دىگىچ بىر دۇرچاقلىرى-دا بىك-تۆك بارسا باردۇر، يۇنە جىمىسىنىگ بىلە
بۇلۇپ بىلچىكىگى گۆمانا. اىگر اىدىلى آداملار يۇرتدا بىلە چالتىق بىلەن ارتىان بۇلسا،
اۇندا يۇرت نامە اۋچىن گىتىدىگىچە چۆكىمى بىلەن؟ اىگر مۆللى تاحىر بۇ زاتلارنى
اۋنگۆندىن بىلىپ دۇرۇبام بىرىتىك ياش اۇغلانى ناهاق يە قىن دۇرمۇشا اۋچرادىپ گىدىن
بۇلسا، اۇندا بۇ دۇغرى ادىمىمى؟ اۇنۇنگ اۋزى دالىمىدى: "شاحسىت دىيىنىگ اۋزى

غارىشلىقلىغىنىڭ ايچىنىدە دۇرۇملى. شاحسىتى ئىملى يۇل بىلەن ياسامالى دال. يۇغسام،
اۋل ياساما شاحسىت بۇلار ”دەيىيان؟“، ئىمما، ئامۇچىنىدىر، شاكىرتلىرىنە غالاندا، اۋل
اۋزۇنىڭ بۇ يۇرلىگىسىنى اۋنۇتدئ. اۋنۇڭ اۋنگكى اسپىرانتلارنى گۇرندە، زىلئىخاننىڭ
اۋلارا يۇرگى اۋايار. اكر آيال ادامنىڭ حايىي گىليان بۇلسا، اۋندا اركىگىنىڭ غۇوشاق
بۇلدۇغىندئر، دىيىمىك، اۋلارنىڭ مۆللى تاحىرسىز باشلارنى چاراجاغىنا اۋنۇڭ اتنامى
يۇقدۇر. اىلتدە، اۋنگ اىلملىق ايشىنى غۇراند-دا، اۋلارا آزار بىرلن دالدىر: ”لىنىنىڭ
اسىرلىرىنە سالغىلانمانسىڭىز، ماركسىنىڭ بۇ خاقتا ايدانئا اۋنس بىرمانسىڭىز، اىڭلىس
بۇ خاقتا نۇمە دىيىدىكا؟“، ئانا، تاپيان كىمچىلىكلىرى! بۇ يۇرلىگىن چىقىدنىڭىز دىيىپ،
ناچىلر اۋنۇڭ اۋزۇنى-دە، شاكىرتلىرىنى-دە بۇرچا غاباماغا دىرچاشدىلار؟ اۋل بۇلسا،
كىمىرسىندىن دىيىيانگىزمى-دە دىيىمىز، يىلغىرار-دا، دارىئىپ اۋغران شاكىرتلىرىنى
كۇشىدىرىمىك بىلەن بۇلار. سۇنىڭام گىچىن گىجە اۋتۇرۇپ، اىلمى ايشى خالاس
اىتمىگىنىڭ يۇلۇنى اۋتارار، نە ياداماسى باردئر، نە-دە يالئانماسى.

آنا مىراتنىپسە گۇركىزىن گۇنلىرى مۇنگا مىسال داللى نۇمە؟ اۋل سۇنىڭ
دۇقتۇرلىغام غۇرادئ، يۇنە باشدا اۋنى نأتدىلر! اىندى سىردىپ اۋتۇرساڭ،
شاكىرتلىرىنىڭ ايچىنىدە اۋندان زىنىلىسى-دە يۇق يالى. اۋلام لىت ايبىياندىر، اۋندا-دا
ناحىلى! مۆللى تاحىرئىنگ شاكىردى بۇلارسىڭىدا، بۇ واغت يۇزۇنگە گۇلۇپ باقارلارمى؟
مۆللى: ”مىندىن سۇنىڭ، گۇرايى ولىن، اۋز سۇزۇنىڭ اۋستۇندە دۇرچاق دىنگە شۇل
باردىر ”دەيىردى. آرمان، اۋنۇڭ-دا دۇرشى يابىغۇرلى يالى. خالىئاسى اۋلىنىسۇڭ،
پىكىسىرپىمى يا-دا اۋنۇڭ يۇلۇنى ياپىلدى حاساپ ادىپ، ايبام اۋغۇرۇنى اۋىتىگىدىپ يۇرنە
مىڭىبار. ”آنا مىراتنىپسىم اۋمۇمى اقابا غۇشۇلدى ”دەيىپ، خىشلە-خاقا قاقىارمىشلار.
بىلمان ايدىان دالدىرلر-لە، آغزىنىڭ غۇوشاقلىغىنى گۇرۇپ دىيىياندىرلر. قاقىسنىلار
باقالى، آنا مىراتنىپس لىزىنى يۇۋۇدانى بىلەن، مۆللى تاحىر يۇۋۇتماز، اۋل اۋنگكى
لىزىنىدە دۇر، قىيامات آخىر بۇلىانچا-دا دۇرار. اۋنى اىندى خىچ كىس، خىچ بىر غارا
گۇيچ لىزىندىن داندىرىپ بىلىمىز! ”زىلئىخا بۇ سۇزلىرى داشىندان ايداننى بىلمان غالدى.
اۋل مۇنى ناحىلىدىر بىر خاسراتلى بۇيسانچ بىلەن ايتدى. اىندى خىچ كىسىنىڭ مۆللى

تاحىرئى تۇتان يۇلۇندىن دۇندىرىپ بىلىمچىگىنە، اۇنۇنگ دىرىلىرىنگ داواسىندا اينىدىن ايلاك يۇقلۇغىغا غۇواندى: "اۋلدى - باشىنى غۇتاردى. دىرىلىرىنگى غۇرقۇلى... اۇلارنىڭ اچىنىدە ايتىكلار نامارتلاجاغى، گۇتۇنچىلىگى، پىنگىسە بىرچى غىت دالدىر. تاپىلار... " شىدىپ، اۋل اۋز ادامىنىنىڭ دىرىلىرىنگ اراسىندا يۇقلۇغىغا بۇ دىمدە بىگىنىدىگىنى - دە بىلىمان غالىدى.

مۇنگا اقتىل پىتىرىدە، زىلىغا يۇلۇنى دۇوام ادىپ بىلىمان، غاپدالا سۇۋلۇپ، كىچىنگىراجىك باغنىڭ اۋرنا گۇرپۇنداكى تۇقات اۋتۇرغىنىڭ بىر چىتىنە اۋزۇنى غۇيىردى. پىرە باقتىپ، باشىنى يايقادى: "جى، پىلە - دە بىر زات بۇلار اۋغۇشيا؟! " دىيىپ، تۇبا ائدى. سۇنگام تۇۋرگىنە تۇقات گۇز گزىدىپ، اۋز پىكىرىنە غارك بۇلدى. پىر غىزغىلت - سارى ياپراقلاردان يانگا غىزىل - يايىرت بۇلۇپ ياتىر. يۇقاردان بۇلسا، بىر پاسىللىق غىسغا اۋمرونى پايالان سارى ياپراقلار ادىل ايرى - يىرى ياغىش دامجالارى يالىي حىياللىق بىلىن انغىشلىداپ غاچىشىپ دۇر. گۇيز. مۆللى تاحىرئىنگ گۇيزى! حانى، ايندى اۇنۇنگ اۋزى نىردە؟ اۋل ايندى يۇق. اۇنۇنگ آرۇۋو - حىياللار - دا، گۇۋۇن يۇۋۇرتىملىرى - دە، اۋيۇن - جىكلىرى - دە، سۇيگۇسى - دە، يىگىرىجى - دە يۇق. آسىلىندا اۇنۇنگ يىگىرىجى بۇلۇپمىدى؟ زىلىغا اۋيىلاندى، بىر زاتلار يادىنا سالجاق بۇلدى... حاۋا، ياش واغىتلار، يانگى زىلىغا اۋيىلنى دۇۋۇرلىرىدە اۋل كاتە ايشىدىن گىلىپ، چاي باشىندا كاپىر اداملارنىڭ پىرىندىگىلە دىكدۇشۇلىگىنى جانى ياننىپ، گۇرۇڭ بىردى: "اۋلار تۇركىمىنىڭ ائلىمىنى اۋسۇشدىن غۇيىارلار " دىيىپ، ياننىپ - بىشىردى. اىمما سۇنگ - سۇنگلار اۋل زاتلار غالىدى. سۇنگ اۋندىن پىلە گۇرۇڭلىرى چىقمادى. بىلكى، بۇ - دا اۇنۇنگ كامىللىگە غۇل پىرلىگىندىر؟ يىللار اۋنى تازىدىن يۇگروپ - ياسادى. يۇق، پىلە دال - تاپلادى، اۋل ادىل ساجر چىغىغا تاپلانان شام غىلىجىغا دۇندى، نە يۇزى غايدىار، نە گادىليار، نە سۇزۇليار، نە - دە اگىرليار. اۋل اۋز يۇرلىگىسىنى دۇرتىدى، اۇنۇنگ غارىشداشلار دىشلىرىنى غىجاي - غىجاي، اۋنگا بۇيۇن بۇلدۇلار. داغى آلاچلار غالماسا ئاتىنىلر؟

اگر كىمىدېر بىرى زىلئىخادان: "مۆللى تاحىرئىنگ ائىلئىمداقئى يۇرلىگسى نأمدىن ائىبارات؟" دىيىپ سۇراسا، اۇندا اۇل نأمه دىيىگىنى بىلىنۇق. يۇنه آدامسىنئىنگ يۇرلىگسى، زىلئىخانىنگ پىكىرىچە، ائىلئىمداقئى آدامكارچىلىكىدىن ائىبارات بۇلمالىدى. يۇنه اىلكىيىاشدان: ائىلئىم - ائىلئىم بۇلمالى، يۇرگۇرۇشلىك مىدانئى دال. ائىلئىم، زىلئىخا حاس اۇلۇراق بىر زادئى حم ائىگىار، ائىما اۇل بۇ حاقدى دىل يارنپ بىلىنۇق، چۇنكى حركى زادئىنگ اۇز واغئى-ساغادئى بار. گىدىن بىر حالقنىنگ ائىلئىمىنى ماركىسىزم-لنىنىزىمىنىگ كرىيىدىن بۇشاتماغا سىنانئىشئىق ائىمك ائىسىم كىچى-گىرىم ائىشمىدىر؟

اۇل شىلە دىيىردى: "تۇركىمىنىنگ دىگىلىن تارىخنى دىكىلئىمزدىن مىللى ائىبىياتى-دا، مىللى ائىنگ-دۇشۇنجانئى-دە، ائىلمى-دا اۇسۇدۇرمك مۇمكىن دال. ائىلئىمىنىنگ كىمىدىگىنى بىلىم چاغالاردان نە چىن ائىم چىقار، نە-دە چىن دىيىچان. تۇركىمىنىنگ حازىركى ائىدىان ائىشى غادئىمقى بۇيىنى كۇندىلى غۇلارنىنگ غارا زاحمئى. مىنىنگ غارشىداشالارئىم: "بىزىنىگ بۇيىنۇمىزداقئى كۇندە گۇزە گۇرنۇق! "دىيىپ، داوا ائىدىندىكىلرىنە دۇشۇنۇقلار. ائىسىم لنىنىزىمىنىگ حىزماتئى شۇل كۇندانى گۇزە گۇرۇنۇمىز يالى ائىدىپ بىلىنلىگىندە داللى نأمه؟! "

ائىلئىم، اۇل بۇ بارادا اۇل دىنگە زىلئىخا ائىچىنى دۇكۇپ بىلىلاردى. يۇنه اۇنۇنگ اۇز كىلىسىنى ئىتگىنە سالىپ، پىكىرىدشلىرىنە ائىدان پىكىرلىرى-دە ائىز دالدىر. اۇنۇنگ بىر يىغىنقا: "حانى آل-فاربائىدان، آل-حۇرمىدىن، آل-بىرۇندىدان، ائىبن-سىنادان غايدىان بۇرلىگىلر؟ اۇلار اۇزۇلپىدىر. اۇل يۇرلىگىلر دىكىلدىلمىسە، بىزىنىگ ائىلئىمىز حركىز اۇزگا ياپچا بۇر. مكدىلرە گۇندۇغارنىنگ مۇنگۇللار چۇزۇپ گىلمىزىدىن اۇزالقى ائىلئىمىنىنگ ائىساسلارنى اۇورتىمكىدىن باشلامالى. ائىلمى سئىياسىلاشدىرئىمالى دال، اۇنى چىچ بىر ائىدۇلۇگىيا كۇركىپ غۇيمالى دال. بۇ ائىاغنىگ دۇشاقلى يارشا گىرمكدىر! "دىيىپ چىقىش ائىدىپ دۇرانئى زىلئىخانىنگ يادئىندا. بۇ تىزداكى پىكجە چىقىشئى اۇچىن كاتە اۇنى بىرناچە يىللاپ ائىلى زاتىدان كىسرىدىلر. ائىما قۇمپارتىياننىنگ باش سىكرىتارى چالىشپ، غايتىدان بۇوشىنگىلىك آزالاشاندا، غىسغا واغئىلق ائىقلانسا، شۇل دۇران مۇمكىنچىلىگى بىنە-دە حاقتقاتئى ائىتماق اۇچىن پىدالاناردئى. "مۆللى تاحىر-ا بىنە-دە

كۈنە جىگىنە تۇتدى! "دەيدىردى، يەنە-دە بۆتىن جىمغىتە بىرناچە يىل ايش بۇلجاق چىقىشنى اديپ، ساحندان دۇشېر گىدردى. اسلىندا مۆللى تاحىرئىنگ بۆتىن ائلمى اۈمرى غىسغا واغىلىق اقلانمالاردان جىم دۇواملى غاداغانچىللىقلاردان ائبارات دالمىدى نأمه؟! "

يۇنە سۇنگقى گىرك اۋل دۇيۇندىن غاراشىلمادىق اۋۇرۇم ائدى-دە، تازە گىلن باش سىكرتار بىلن ارانى سازلادى. اۋل مۇنى نأحىلى يۇل بىلن ائدى، مۇندان زىلئىللىككە خابارى يۇق. يۇنە نىتىجىسىنى ولىن، زىلئىللىككە گۇردى. اۋنۇنگ سۇرى پىر كىرىپ، اكادىمىيادا اۋنۇنگقا غۇلاق غابارتماغا مەجبۇر بۇلدۇلار. بىر جىننىكلىك ائلمى غىمىماتى بۇلمادىق "ئلمى ايش" يازىپ، دۇقتۇرلىغى غۇرانلار مۆللى تاحىرئىنگ يۇلۇندىن سۇلۇپ، بۇسۇلار. ياشلارنىڭ اىچىندە خاقتىق ائلمى ايش يازماغا خۇس دۇردى. اۋنگا اۋز ائلمى مەكىدىنى دۇرتماگە، اكادىمىيىنىڭ ائلمى دۇرمۇشنى تاسىر ائتماگە مۇمكىنچىلىك اچىلدى. زىلئىللىك بۇ جىللىگىنىڭ اۋزاغا چىكىگىنى دىلاپ، جىر ادىمە اۋنۇنگ بۇدۇرگىندىن غۇرقۇپ يۇركا-دە، دۇدانسىز پىردىن مۆللى تاحىرئىنگ اۋز اۈمرى يۇلۇندى اۋتۇرئىردى! غۇي، كىم نأمه دىيسە، شۇنى دىيسىن، يۇنە زىلئىللىككە اۋچىن مۆللى تاحىرئىنگ تارپا-تايىن اۋلۇمىنىڭ دۇپ سىبابى دۇشۇنۇكلى: اۋنگا اۋز بۇقۇرداغىنى بۇغۇپ گىلن غاننىلار بىلن اۋ-دە-جۇيە بۇلماق يانالمادىن اغىر دۇش بۇلماغا چىملى! سۇنگقى واقا - دىنگە "يەنە سىباب" دىيىلىدىر. ائىنچا، ائىدى اۋنۇنگ اۋزى گىدىنىشۇنگ، اۋندان ناچە دىيسىڭ ار اۋلارلار. ايدىشلارنىڭ گۇرا، ايبام ائىبام يۇرلىر. شاگىرتلىرىنىڭ كآبىرى-خا كىسكا ازارنى پىتىرمان، اۋز يازان ايشلىرىنى اۋزلىرى تانقۇت ادىشىپ، دۇيىكى ائلمى غارايشلارنى اۋىتىگىدلىرلىر، بىرىتىگى بۇلسا، سىسىنى چىقارمان، باشقا يۇلدان بارىان پىرۇفسۇرلارنىڭ غۇلتۇغىنىڭ اشاغىنى سۇمۇلدلىر. مۆللى تاحىرئىنگ يۇلۇننىڭ شىدىپ يىتىپ گىدىرگى-دە احمال؟ ايسىم نأمه، ائنا مىراتپىس اۋغۇنى اۋىتىگىدىن بۇلسا، كىمال سىسىنى چىقارماسا، غالانى-دا سۇلگۇنىڭ جۇيىجى يالى پىترانىشۇنگ، نأمه تاما ائچك؟" مۆللى تاحىرئىنگ شاگىرد-ا پىتىشىدىرپ بىلىپىدىر! - دىيىپ، زىلئىللىككە غاتىرغاندى. باغنىڭ چىتىدىن اۋلا-ك-پىلاك گىچىشىپ

دۇران آدمالارغا غاچار بىلەن سىرتىدى. - ئاھىلى بىغايرات خالق؟! بۇلار كىمىن بىغايرادى
ايندى جىلى دۇغۇرماز. اۆزلىرىندە اۆت بۇلماسا، مۆللى تاحىر بۇلارنى ئاتسىن، ئا تازىدىن
يۇگروپ-ياساسىنىمى؟ بىغايرات خالقنىڭ بىغايرات نىسلى! .. آدماسى بۇلان بۇلسا،
ئالتىدە، اۇنگا بىلە دىيدىرمىزدى. يۇنە ايندى اۋل يۇق، دىيىسىڭ دىيىپىرمىلى. يۇغسام،
جان چىكر-جان چىكر-دە، سۆزى پىر كىرتمەنسۇڭ: "واح، خالقى زايالادىلار-دا، مۇنۇڭ
آنكىنى خالىس بۇلاشدىرىدىلار. بۇ ايندى اۆزۈڭنىڭ كىمدىگىنى-دە بىلىنۇق، كىلىسىنى
چارىق غىسانا دۇندى. پىداسى نىردە، زىيانى نىردە -شۇڭا-دا دۆشۈنۇق "دىيىر.
پىداسىنى-زىيانىنى، باي، بىلى-لە! - زىلئىخانىڭ اچى ياندى. - اۋلۇدان-كىچا
جىمىسى بىر مانادىنى ايكى مانات ائىچك بۇلشۇپ، خۇكۇدىكىلىشىپ يۇرلىر، ئلىمى-
دايخانى يۇق، اھلىسى شىلە. بىرتىگىنە داغىن ئلىم دىيىچىسىڭ، الىنە يۇرۇنجانگ
رىڭكى اۋرناپ گىدىندىر، مال اۋتى يىغىپ. - اۋل تۆركىمىڭ اىنگ بىيك شاحىرئىنىڭ
غۇلىازمالارنى سىرنىچام برىان بۇلۇمىڭ مۇدىرىنى ياتلادى. بىندانگ چاغاسى، الىنى
داغىن سابىن بىلەن يۇومالئىدئىرام اۋىتىمىز گىلار ايشە شۇل دۇرشۇنا. كىسىڭىگە بىركت! ائىلما
سىرنىچام برىان-دە يىنە شۇلار، ئالتىدە، اۋنسۇڭ مۆللى تاحىر ارتقىماچ بۇر بىلە ائىلىدا.
مۆللى تاحىردا زىلئىخانىڭ بۆتىن اۋمىرى بۇيى خالامادىق زادى - اۋل-دا
الىنىڭ پامىق يالى يۇمشاقلىغىدى. ايندى پۇھىم ائىسە، بۇ-دا اۋنۇڭ اۋز كارىنە
بىرلىگىدىن اكنى. يۇغسام نۇمە، سازانداننىڭ الى اراپاقشىڭ الى بىلەن دىس-دىڭ
بۇلسا بۇلماز-! ائىمىڭقى-دا شۇلدۇر-دا. ياشىل رىڭك اۋتۇران يارچىق-يارچىق
بارماقلار اركىگىڭ الى-دە بۇلسا، ائىمىڭقى دالدىر. بىچارە مىللىت... - دىيىپ، اۋل
يىنە-دە اۋ تايىدان، بۇ تايىدان اۋز پىواغىتىنا اۋتۇپ بارىان آدمالارغا حايبى گىلىپ سىرتىدى. -
اۋمۇرلىرىنى غارزىنىپ گىچىرلىر، يۇغسام، سىردىپ گۇرسىڭ، غازانانلارنى چىچاچان
بىزىنلىرىنە يىتمىز. دىسسە-دىسسە پۇل يىغىنارلار-دا، اۋنام اھىرسۇڭى بىلىكى كۆچىدىن بىر
بۇرنى سۇمۇلكى غىزنىڭ غالىڭىدىن گىچىرلىر. جى، بىلە-دە بىر مىللىت بۇر اۋغۇشيا!
بۇ آدمالار اقتىل آلمالىدئىر اۋىتىمىسە ئاتچىك؟! بىلىنى-بىتىنى اۋغۇلۇنى اۋىرىپ، غىزنى
چىقارماق، بۇ دۇنيادە شۇنداق غالا ايش باردىرام اۋىدىنۇقلار. ئالتىدە، اۋنام ائىلى، يۇنە

آدامئىنگ بۇ دۇنيا گىلىپ اديپ بىلچك اينگ اولى ايشى بۇ دالدير آحتين! اكر كۇر سىچان يالى حىنينىگه دانە داشاپ، اۇنى كىرتىلدىديپ اۋمرونگى اۋتورملى بۇلسا، اۇندا بۇ دۇنيا گىلدىنگ-گىلمدىنگ نامە پارحى بار؟ آتا-باباسىنا دىگىز جىپسىزىلر دىپىرلر بۇلار! مۆللى تاحىرام بۇلار اۋز مېتىلېرىنى دۆشۈندىرچك، بۇلارنى آدام ائىچك! حانى بۇلانى؟ اۋل غۇرنى اۋز اۋمرونى كۆل ائدى. اۋمۇر دۆشۈنچىكىمى بۇلار؟ گىپىنگى دىنگلان يالى ادرلر، اىما كۆيى-كۆچسى ولىن، اۋز اۋونۇجاق باحبىتلىرىنىنگ ائزئىدادىر. غايتا، باشارسا، سانگا پىتچىنگ آتار، اۋتۇران پىرى كۆل اۋستۇدىر، گۆۋنى-دە قاپ داغئىندا. تۆركىمىن كىمىن بىباش مىللىت بۇلماز، بۇلارنى ايل دىگىنە پىتىرچك بۇلۇپ، كان آدامئىنگ گۆل اۋمىرى كۆل بۇلاندىر. ائىگىم بۇلار! ماغىتمغۇلى پاحىر يانئىپ گىچمانى؟ بۇ بىباشلارنى بىر چۇقۇرا تۆيكۆرتچك بۇلۇپ، سىرگىزادانا دۇنۇپدىر: بىر حىندىدىن چىققىدېر، بىر-دە آراپدان. اۋنۇنگ جانئىندان سىزدىرئىپ آيدانلارنى دىنگە ايكى يۆز يىلدىن سۇنگ يانگى پىر كىرتىپ اۋغرادى، ياپ-يانگى بىرى بىرىنى چاپمانى غۇيدۇلار. اۇندا-دا اىلپىدىن شىرمىدە ائىملار "ىنگىسىنە اۋىلىنىپدىر" دىيىپ، اۋبىندانىنگ اۋزۇنى بۆتىن ائلمە ماسغارا ائدىلر. اىنە، بۇلانگ اۋز شاحىرئىنا دۆشۈنىشى! بلكى، بۇ اۋنۇنگ اۋز حالقنىا ادىن باحاسىز حىزماىتى اۋچىن آلان ائمتىندىر؟ ماغىتمغۇلنىنگ آقئىلى حازىرم-ا بۇ آداملانگقئىدان يۆز يىل اۋنگىدىن باربار، نادىپ اۋنسۇنگ بۇلانگ دۆشۈنىنىنە اۋل دۆشۈنمىلى دالمايش؟! "نامئىسلى غۇچ يىگىت آلسا ىنگىسىن، حىر گۆندە آغاسى اۋلن يالىدۇر!" دىيىپ، اىلە-گۆنە آقتل پىرىپ گىدىن آدامئىنگ اۋزۇنە بىلە شىلتاغى دىنگە گۆزلى-كۆرلر ائىپ بىلر. ىنە يۆز يىلدىن مۆللى تاحىرا نامە يۇنگىكارلر؟ بلكى، اۇنگا: "ايدۇلۇگىيا غۇللۇق ائمىدىك ائلمىنگ باحاسى غىزان بازادا غارا شايدۇر! دىيدىرلر؟ اى، تۇبا!"

زىلتا بۇ غاچارى بىلن-دە اۋز ايشىلىان اىنستىتۇتئىنا غارشى يۇردى. يۇل بۇيى-دا غاچارى سۇواشمادى: "تۆركىمىنىگ اۋيۇنى ىتقىان اۋزارا ائانمازچىللىق. اكر دۆرلى ولاياتنىگ حالقى بىرى-بىرىنە يۆركىدىن ائانئىپ بىلىمسە، اۇندا بۇلار يۇردۇنگ ائقبالىنا حىچ چاپان-دا تاسىر اديپ بىلمىزلىر. يۇردۇنگ ائقبالى مئداما آقتللىنىگ دال-دە،

مىكىرىنىڭ ئىلىدە بۇلار. بۇ تىباغىچىلىقنىڭ خىج واغى سۇنكى گىلەر، خاتا اينىدىكى
آسىردا-دا! اينىڭ باركىسى ئۇنىڭ ئۆز ئۇغرىنى ئالپ گۇر، خاتى ئاتلىم؟ خاتى مىللىتى
مىللىت ئىچىك ئاتلىمى ئاچىشلار؟ ئۇلار تۈركىمى ئاتلىمى-بارلاغ ئۇچاقلارنىدا يىقۇ، تۈركىمى
ئىلمارنىڭ ئاتلىم بىلەن چىنلاقى مېغۇللانماغا ئىلم دېگىنۇق، واغىتام يۇق. ئۇلارنىڭ
ئاساسى ايشى - ئۇزارا چاقىنىشلىقلار، ئاتلىم بىلەن دىنگە يۈزۈگرا، خاكى يۈنە ئىللىرىنىڭ
بۇش واغىتى مېغۇللانىارلار. دىيىمىك، تۈركىمى ئاتلىمىدا نامە ئاچىشا غاراشانىڭ،
باسدالىقنىڭ غاراشالى! "اينىستىتۇتنىڭ غاپىسىنىڭ ئاتلىدە، ئۇنىڭ دۈردىنچال
دۈشدى.

-گىچا غالىدىنك-لا، غىز؟ سۇراپ بىزار ئىدايدىلەر، بىر زات ئۆچىن-ا گىرك
بۇلدىنك سىن باشلىقلار.

-ئۇلار كىم يۇق بۇلسا، شۇل گىرك - دىيىن زىلىغا دۈردىنچالنىڭ غاپىلىنىدا
ئىگىلىمىن، قابىنىتە گىرىپ گىتىدى. بۇ يىردە-دە شۇل خابار: "سۇرادىلار. بارىپ غايت!"
اينىستىتۇتنىڭ دىركتۇرى باشىم سارى جىمىشكىلىرى يالى خۇلۇقمان يىرىدىن
تۈرۈپ، زىلىخانى غاپىنىڭ ئاغزىدا غارىشلىدى. سۇنىڭم ئۇل ئۇتۇرىانچا غاراشىپ،
دىنگە شۇندىن سۇنىڭ ئۆز يىرنە گىچدى. خال-ا خوال سۇراشدى. دىنگە بىراز واغى
گىچىسۇنىڭ، گۈزۈندەكى ئۇنىڭكى داقىنىپ ئۇتۇران ئىنگىنى آيرىپ، سۇرلۇپ گىدىن كۈنە
غايش غابىنىڭ اچىدىن بىلىكى ئىنگىنى چىقارپ داقىندى-دا، زىلىخانىڭ يۈزۈنە
گۈنەكار گۈز بىلەن غارادى. سۇنىڭ ئۇنىڭ گۈۈنۈنە دىگىمىمىن دىيىن ئىچىدە يۇواشچادان
گۈرلىدى.

-زىلىغا ئامانۇن، واغىراغىندا گىلىپ-گىدايمىسىنىڭ-ا، مىنى گۈنۈمە غۇبىيان
دالىدىلەر. ئۇندىن-مۇندىن غۇلاغىمى غازاپ دۇرلار، بىر-دە گىچ گىلار دىيىسىلەر، بىلىكى-دە
اير گىداير دىيىلەر، غازاز، آرز-شىقايات ياغىپ ئۇغرىندىر... سىز بۇ زاتلار بىلىسىنىڭ-
لە، بۇ يىردە كان يىل بارى ايشىلىنىڭىز، ئىدارانىڭ ياغىدايىنام مېچە بىلىلىنىڭىز. بۇ تايدا
ئادامانىڭ ئىدىنىنىڭ گىچىيان واغىتى بۇلار، گىچىمىيان واغىتى بۇلار. سىزىنىڭكى ايندى
گۈزە گۈرۈنىار، ئۇنىڭكى يالى دال.

زىلىخا باشلىغىنىڭ يۈزۈنە ياقىمىسىز سىردىنىنى دۇيمان غالىدى، ئۇل ئىتەك ياپ- يانگىچا گۇمرا بۇلان پىكىرلىرىدىن ساپلانپ، كۆشىپ- دە يېتىشمايدى. ئاينىنى چالغىنىپ، ئىيىم ئالغىنىڭ ئاشغىنىدا ياتان قاغىزلا سىردىشىدىرىپ ئاغرىغان غۇجا دىرىكتۇر، گۇرۇشىنە گۇرا، مۇنداق ئارتىقماچ زات دىيىگە مىڭرۇنۇقدى. ئىما ئانگىردان كىيىسىز گىلى زىلىخا بۇجاغاز دىيىلىم يۈك بۇلدى.

باشىم آغا - دىيىپ، اۇل بۇقۇرداغى دۆلۈپ دۇراندغىنى بىلدىمىچك بۇلۇپ، چالاجا آردىنچىرادى. - مەن ئىدىم گىچپان واغتى - دا گۈز چىقغىنچلىق ئىدىن دالدىرىن - لە؟ جەركىمىنىڭ بىر بۇلىشى بار، مەن بۇلىشۇما - دا سىز بىلەت. يۇنە ئۇنسۇرام يۈكۈم تىنىككا، مانگا ئاۋۇنۇق - ۋىشاق ئىنگىردىلەر آغىر دىگىبار. سىز مۇنگا دۆشۈنمەلەر.

-ئىلىخا ئامانۇنغا، غاتى دۇغرى ئايدىانگىز، مېنىڭ دۇشۇنمىلى زادىم كان. يۈنە دۇشۇنبايىمىم آز-كۆش دالدىر. ارېت پرى، مېنىڭم ھازىر گۈنۈم سىزىڭكىدىن غۇۋى دال، ىدىل يۈنە ئالى-ئىپ بارىارلار، آياغىمىڭ اشاغىنى كۈۋچلاپ. شۇندىن اۋترى جر كىم اۋز يۈكۈنى گۈترىمىشك ىدلىڭ، بۇليارمى؟ مېن سىزى مۈللىنىڭ دۇشمانلارنىدىن غۇراپ بىلىزمىكەم اۋىدۇپ غۇركىارنى. اۋلار مېنىڭ چاقىمىدىن گۈپچىلى گىليارلر. غايتا مېنى-دە بۇ گۇرۋىنىڭ اچىنە دۇلاپ آجاق بۇلۇپ جان ىدبارلر. اۋلار بىر زادى غۇۋى بىليارلر: مۈللى تاحىرنىڭ تۇتان يۇلۇنى اۋنگلاماسام-دا، مېن اۋنگا اۋلى ھۇرمات غۇبىيارنى. يۈنە غارشىداشنىڭ مۈللى تاحىر يالى آدام بۇلايسا؟ ارمان، بىيلە دال. مېنىڭ غارشىداشلارمى - اۋز پارتىياداشلارمى، اۋلاردا بۇلسا، رىھىم-شپاغات دىيىن زاتدىن دۇشۇنۇك يۇق. اۋلار ئىقلىملانغانگ دىچك بۇلۇشۇپ دۇرلار، ئىقلىسانگ داغىن دىرىلىگىڭىگە گۇممىكىدىن-دە غايتىچاق داللىر. مېنىڭ بۇ اۋتۇران يىرىم ھازىر كىمىدىر بىرىنە گىرك بۇلدى، شۇندىن اۋترى جر ادىمىدە مېنى بۇدرىتمەگە چاللىشبارلار. مېن يادادىم، ئىلىخا ئامانۇنغا، اۋندا-دا غاتى يادادىم، بلىكى شۇل سىپاىلىدىر بىراز غاچارجانگلىغىم-دا ئىلىخا ئامانۇنغا، اۋندا-دا غاتى يادادىم، مېنىڭ دىيىچك بۇليان زادىم، اۋلۇم بۇ دۇنيا-دە اينىگ چىققىپىدۇر، مىدىن آيتىپ اتمانگ. مېنىڭ دىيىچك بۇليان زادىم، اۋلۇم بۇ دۇنيا-دە اينىگ اغىر ھاسرات دالدىر. ھاس چۆكىدر ھاسرات - آخىر ياشىڭىدا بۇتىن اۋمروڭ نادۇغرى بۇلدىن بۇراندىگىنىگى، زاننىبايمان اداملارنىڭ اچىنە غۇشۇلاندىغىنىگى بىيلىپ

غالمىقدىر. دۆشۈنباغىزىمى مېنىڭ دىيىۋىمىمە؟ - زىلخا باشىنى ئاتىدى. - ئايلىغانچ يالىڭىشلىق ئىكەنلىكىنى گۆرۈپ، ئۇنى دۈزىمگە واغىتىپ چىقىرىپ، ئۇنىڭغا باغلىق بولسا، ئانا، بۇ خاقىقى تىراڭدىيادىر، زىلخا ئامانۇنا. مۆللى تاحىر باغلىق ئادام، ئۇل سالغىما چاپمادى، ئۇز ئايلىغانچىمەن گۆرۈ ياشادى، ئىلىمدا-دا ئۇز ئايلىغانچ بولۇندىن يۈردى، يۇق، ئۇز ئايلىغانچ ئۇرۇندىن يۇل سالىدى! تېيىغات ئۇنىڭغا باغلىق ئۇمۇر بېرىدىر، ئۇنىڭ سىز ئامما چاپا بۇلىرىسىڭىز؟ ئىسىم، بۇ دۇنيادە باشى ئۆلۈمسىز ئادام بارمى ئاممە؟ مۆللىنىڭ گىدىن پىرى چىمىنىڭ بارچاق پىرى. چاپ، يۈنە بۇ دۇنيادە ئۇنىڭ يالى باشىنىڭ دىك تۇتۇپ ياشاماق چىمما نىسىپ ئىمىنىدۇر. ئايلىغانچ چىمىنىڭ ئۇمۇر يانبار، يۈنە ئۇنى دىرلىك زادا ياقماقدا ئاش بار! چاپ، مانگا ئۇز بولۇمى ئۆتۈڭىزدىن ئىندى گىچ. ئۇرۇن گىچ. يۈنە سىز بىر زادى بىلىپ غۇيۇڭ، گۆزۈمنىڭ گۇرپانى مېنىڭ يۈرگىمە سىغانۇق. ئارمان، مېنىڭ ئىلمىن گىلىن زات يۇق. ئىككىم دىنكە بىر زادا تېيىر، ئۇلۇم دىنكە ئازىرلىكچە. مېن بۇ ئالداچىلار ئىتتىك ئۇرۇم بارقام سىزى چىكىلمىچك بۇلارنى. يۈنە مېنىڭ بۇ تايىدا ئىندى ئاچە گۈن ئۇتۇرچاغىم بىللى دال. ئايلىغانچىڭىز ئىسلىمى بۇلانىم ئۇچىن مېندىن ئۆيىلەپ يۈرمەڭ، ئۇل بىر گۆزە دۇرئۆيلىپ دۇران زاتىدى-دا. - زىلخانىڭ گۆزۈنى بالىلىداتىپ ئۇتۇرئىشنىدىن ئۇنىڭ بۇقۇرداغىنىڭ دۇلاندىغىنى، جۇغاپ بىرىپ بىلىمچىدىكىنى ئانگىشۇر غۇجا دىرەكتۇر جۇبۇسىندىن ئايلىغانچىنى چىقارپ، سارىياغىز يۈزۈنى، گىنىڭ مانگلايىنى خۇلۇقمان سۇيۇرىشىدىدى، سىتۇلۇڭ ئۆستۈندە ياتان ئىنكلىرىنى گىزگىنە داقىنىپ گۇردى-دە، سۇنگرا ئۇلارنىڭ ئايلىسىنىم ئۇنىڭكى پىرىندە غۇيدى. - مېن سىزىڭ ياغدايىڭىز دۆشۈنباغى، ئاغىردىر، ئۇنام بىلىن. يۈنە سىزىم دۆشۈنچىك بۇلۇڭ، دۇرۇش، ئۇمۇمان، ئاجى زاتىدىر، ئۇنىڭ سۇنىڭى خاسام ئاجىدىر، قىندىر. يۈنە ئۇنىڭ كاتە بىننامىلىغا سالايمالى پىرى-دە بۇلىندىر، مېلىم، ئىنە، ئازىر سىزىڭكى يالى ياغدايدا، چۆڭدەر ئاغىر بىتىڭى چىكىڭدە. يۇغسام، ئادام ئۇلىنىڭ ئىزىدا ئۆلۈپ بىلىر...

اۋررامسئىنئىنگ 0 يىناغى

باشىم سارئ بىلن بۇلان گۆرۈنگىن سۇنگ زىلئىخانئىنگ بىرىنمە يۈكى يىنگىلدى. شۇنداق سۇنگ اۋز ايندىكى ياغدايىنئىنگ مئدامالئىقئىغىنا، آدماسئىنئىنگ-دا چىچ چاچان ائزىنا غايدىپ گىلمىچكىدىگىنە اۋۇنۇگ اۋز-ۋۇزۇنى بۇيۇن ادىسى گىلدى. اينستىتۇتئىنگ دىركتۇرى بىلن اۋرۇنبا سارنىنئىنگ آدمكار چىلىگىنى دىگىشدىرىپ: "بىر يامانا بىر ياغشى بار" دىدى. "مىنىگ ناخاق پرە تۈركىمىن گۇۋنۇم گىچىپ يۇرن بۇلماسىن؟ - دىيىن سۇراغى-دا اۋل اۋزۈنە برىپ گۆردى. - تۈركىمىن حىل-حىل، ادىل بىلىكى مىللىتلر يالى-دا. بىر ايبى-اشا قۇنىسرواتولىگى دىيىمىسنىگ، باشقا نامانى ايتپ گۆرچى؟"

شېلىلىكىدە يىنە بىرناچە گۆن گىچدى. بىر گۆن ايشىن چىققاندا، اۋۇنۇگ غايدالئىندا دۇنيا پىدا بۇلدى.

- غايتىدئىگمى؟

- غايتىدئىق اۋز-ا. ايلدىن اير گىدىانگ دىيىنسۇنگلار، غاتى ستۇلى ۹ دان ۶-۱ چىلى ساقلاياندىرئىس، كىتاپخانا ايشلىان گۈنلەم بۇلايماسا. بۇ گۆن-ا ايلىنگ سۇنگۇنا-دا غالىپدىرئىن. تۈۋركدە اينگلار سىنىگك يۇق. حاوا-دا، ايندى بىزىنگى قىن: اۋىە بارسانگ - پىكلىك - دىرت، داشاردا اگلنىسنىگ، اۋ-دا دال. غالىنگ دىلى اۋزىنئىنگ دىيىچك گىيىندىن چكىنمان دۇرانگۇق. شىلە دۇنيا-دا مۇنئىنگ اۋزى.

دۇنيا ارقايتىن گۆرلدى:

- دىيىنم كاندىر، ايدانام، بۇ دۇنيادە ايلىنگ گىيىنە غۇلاق سالىچاق بۇلسانگ، اۋندا يۇنە گۈيلۈنىپ يانتىرمليسى غالبار. بۇ دۇنيادە اۋزۈنگە گۇۋنۇگ پىتىپ ياشامالى، كۆچدىن بارياقانگ سىن ايلە انگقارما، ايل سانگا انگقارسىن - انا، اتملىسى. گۆرۈبىلمىدىگىنگ - گۆزى چىقىسىن. ادام پاحىر يىكە گىزك گىليار بۇ ياغتى يالانچا، اۋسۇنگ ايندىكى گىلمەدە، ارقايتىن ياشارئىن دىيىرىنگ بارمى نا؟ چىم گىلن دۇورانى سۆرن

ياغشى. غۇي، كىم نامە دىيسە، شۇنى دىيسىن! سۆيىگىنىگى - سۆي، غۇيىچاغىنىگى-
غۇي!

آي، حاوا-دا - دىيىپ، زىلئىحا-دا اۇنۇنگىنى ماقۇللادى. سۇنگىي آيلارنىڭ
تۇقاتلىغىنىدان، ئىزنىگىدلىرى ائىدىلىيان ياس سۇزلىرىندىن سۇنگى، دۇنيانىڭ گىيى بۇ
واغت اۇنۇنگى غۇلاغىنا ئازلىك، تۆپ ائىسىندا يۇزۇنگە چاوان سالقىن شىمال بۇلۇپ
دۇيۇلدى. - چىم گىلن دۇورانى، ائىتدە، سۆرن ياغشى. يۇنە دۇوران سۆرسىنگ-دە،
سۇنگى سىردىپ گۇرسىنگ، اۋ-دا يالان يالى بۇليار غاليار ائىنى، حامانا، بىر گۇن-دە
ياشامادىق يالى! واح، ۲۹ يىلمى يا-دا ۲۹ ائىمى - بىلىپ بىلىنىگى بىل-دا، ائىل يۇنە
دۇيشدە گۇرنىن يالى جىممىسى. سۆيىچى گۇنلىگى-دە سۇنگىي آزارى ئىنگىل دال، ائىل
يۇنە ئىنىگە تىكىن بۇلۇپ باتىار.

-شۇنى ائىدىان-دا مەن. بۇ دۇنيا-دە باشارسىنگ، غىنىچ ائىمە دىيسىن-ە. ائىل
كىمىشىن ائىل اۋوردىر يالى؟ دىين-ايدان كاندىر، كىم بىزدىن آرتىق؟ - دۇنيانىڭ
گىتىدىگىچە گىيىنىگى اۋغرى بىلى بىر آقبا گۇنۇكىدى: - حائىسى بىر ائىمىنىگى ائىلە
سىردىپ ائىچك؟ نىچىزار گۇل اۋمۇنگى كۇل ائىچك؟ اۋمۇنگى بۇنى بۇرنۇنگى دىشىكىلى
يالى گىزىگ-دە، اۋلىنگىسۇنگى، سانگا يادىنگارلىك دىكىچكىرمى؟ مەن-ا، دۇغرىسى،
اىلىنىگى گىيىنە غۇلاق غابارتمامى بىرىيىم غۇيدۇم. نامانىنىگى آلىنىدىان؟! ائىل اۋزۇنى
اۋنگارسىن، كىم بىزدىن آرتىق؟! يۇر، اۋيە گىدىلى، گۇۋۇن آچىشارىس بىرىسلىم. يادالىارام
حالىس. بىر اۋزۇم، پأسىگىل بىرچك يۇق.

زىلئىحا ساغادىنا سىردىپ، اۋنجۇلى گۇردى.

-گۇۋۇن آچىشانىمىز- ياغشى ولىن، بۇ گۇن اۋيە گۇللە بىلىن ائىغىز گىلچك
دىيىپىدىلر، واغىتىندا بارماسام، گۇزلىرىنى تىگىلرلىر. كىچىم حىچ غۇيانۇق "ياننىگا گۇچۇپ
گىلچك" دىيىپ. مەن قىن گۇريان، گىيىنىگى اۋز غاپىنىگىدان گىرىپ-چىقىپ يۇرسە،
تۇركمىنچىلىكدە اۋلام بىرچىلى. دۇۋرە گۇرا ياشامالى دىيىلى بىلىم آتا-بابا
سۇنىگىگۇنىگە بار زاتىدان ائىل چكىپ بۇلانۇق. اۋلارا: "بۇليار، گىلانىنىگى!" دىيىپ بىلىمۇق.
آخىردا-حا دىيىملى بۇر-لا ولىن.

دۇنيا اۇنى غۇلدادى:

-جركى زادئىنگ واغتى بار. بۇلماسا، ئىتك بىركى ئىل حۇلۇقمانگ دىيأيرلر.
سۇنگلۇق بىلن اۋورنىش گىدرسىنگ-دا. مىنگم، ائىنحا، غىزىم، تۆولمە، اىيام ۱۲
ياشادى. چاغالار تىز اوليالارلار. دۇغروسى، اۋزۇنگ بۇ دۇرمۇشان غانئپ
پىتىشمانك، اىيام اولارا گرك برملى. مىنم ناتجىگىمى بىلمۇق، غىزىم پىتىشسە...
گىپوئىنگى اۋيۇنگە گىتسىنگ غۇۋۇمى يا-دا گىتسىنگ، بىللى دال. اۇندا ارتىر ايشىدىن
سۇنگ گىدأىلى مىنىنگا، بۇرمى؟ مىنگم يۇرگىم غىسىار، اىكىمىز دىرتدش دىيىسىنگم
بۇلجاق، اۋتۇرارىس، دىردىنىشرىس ياسسنا دىنگىچ. "بۇلار دىيأىسىنە، ارتسىم دىنچ
گۇنى!

بۇر - دىيىپ، زىلئىحا بۇيۇن آلدى.

سۇنگام يۇلدا، اۋتۇبۇسىنگ اۋستۇندە اۋز ادىن ايشىنە گىنگ غالىدى: نامۇچىن
حىزە دىنگىچ بارئپ گۇرمىدىك اۋيۇنە بىردىن "باراينىن دىيىدى-دە، بۇيۇن آلايدى؟ كىلتە
غايدان بۇلماسا-دا ياغشندىر؟ كاشكى دۇنيا بىلن مۇندان اۋنگ تىركشىپ يۇرن
بۇلسانگ! امما سۇنگرا يەنە اۋز-ۋزۇنە: "بىلە ايشىلأىلرىنگ حىمىسى-دە بۇ واغ
باشارئپ بىلىلر، مانگا كۇمك ائجكلر، ياغدايمى پىنگىللىشدىرچكلر "دىيىدى.
دۇنيايىنگ اىنستىتۇتداقى آبراينىنگ اۋزى اۋچىن بىرنمە دۇشۇكسىزدىگىنى
ياتلادى. "باشى بۇش گلىن-دا... يۇنە اۇنى دىيىسىنگ، بۇ اىيامدە يەكە ياشايان غىتمى؟
يرى، اۋزۇنگ نامە اىندى شۇلانگ بىرى دالمى؟.."

دۇنيا بۇ واغ اۋيۇنە پىتىپ، غىسساغارا اۋيألىك ادىندى-دە، دىرو اىرتىرە
تاينىللق گۇرۇپ اۋغرادى. اۋل اىلكى بىلن تىلفۇنۇنگ باشىنا گچدى، تىرۇبقانى آغزىنا
دگىرىپ، انايى ئىلغىرئپ، كىمدىر بىرى بىلن يۇواشجadan سىرلى گۇرۇنگىلر ائدى.
سۇنگرا اىچرىسىنە بىرلاي سىرنجام برماگە گىرىشىدى: يۇودى، ئىلمادى، قاقئشددى،
سىلكىشىدىردى. آراسىندا-دا غىزى جىمالا اۋنۇنگ اىرتىركى ائىلمى ايشلىرىنى تابىشددى.

-ئرتىر بىزىنگ ئۇيۇمىزە ئۆچ-دۇرت سانى مۇھىمان گىلچىك. سىن بۇ پردە
غالىسانگ، مانگا آياقباغى بۇلارستىنگ. ئۇنسۇنگام يات مۇھىمانلانگ آراسىندا سىنىنگ
ايشىنىگ يۇق.

-كىم ئۇلار، اجە؟

-سىن تانانگۇق. يۇنە دىيلىنىنى ئىدىر. يۇق، بىرىنى تانايانگ، ئاتا داندىنگ. آق
ژىگۈلىسىم "باردئر. يادىنگا دۇشپارمى، ئۇنگلر ئۇل ايكىمىزى ماشىنىنا مۇندۇرپ،
ايلاردى؟ گچىن ئىل حايوانات باغىنا-دا ئاكىدىپىدى. يادىنگا دۇشۇقمى؟
-ئا، ئاتا دادىمى؟ - جىمال بىگىنچىنە غىغىردى. - ئۇل مانگا پۇلام بىرپادى،
سۇيچىم، ساقىغىجام! دۇنگدۇرما-دا ئالپ بىردى، چىشىرىلىن شارام! آيلامپاجا-دا
مۇندىردى! ئۇل ئامۇچىن ايندى گىلنۇق، اجە؟

-يەنە گىلپ باشلار، ئاتىنا، ئرتىر گىليار - اجسى آرتىقماچ سۇراغا يۇل غۇيمايدى. -
يۇنە غىغىرئىپ گۆرلەم... ياننى بىلىن يەنە بىر يات مۇھىمانام گىلچىك. سىن ئرتىر ئۇقۇودان
گىلنگىسۇنگ، ايبىپ-يىچ-دجىك، اگىنما، دايانگلارا گىت. گىچىدن سۇنگ ئۈزۈم بارئىپ
ئالپ غايدارئىن. يا-دا ئرتىر ايرىدنجىك گىلپرسىنىگ. - ئۇل بىراز بۇرۇننى دىنگىلدى. - آي،
يۇق، ئۇل-ا بۇلماز. غۇۋۇسى، كۆمۈشلەر گىت. يۇغسام، دايانگ سۇراغ كۆكۈنى
ياغدئار: "ئامۇچىن يەكە گىلدىنگ؟ اجىنگ نىردە؟" بۇ زاتلارنىڭ بىزە گىرگى يۇق. مىنگ
دىيىنىمى ئىدىجىك، كۆمۈشلەر گىت، شۇنداق غۇۋۇسى بۇلماز.

-كۆمۈشلەر گىدىسىم گىلنۇق. داياملار گىتچىك، ئۇلانگ تىلۈيزۇرى رىنگىلى!

بۇ واقت غاپىدا بىر ماشىن ساقلاندى.

-بار، گۇر، كىم گىلدى؟ ئاتا دايىنگ-ا دالدىر-دا؟ اجىم ئۇيدە دىي، گىلپسىن.

دۆۋدىكىلاپ چىققان غىز جاغاز ئاتىنا ئالى سۇۋاتلى گىلدى.

-ئاتا دادىم اكنى، مانگا ساقىغىجام گىتيرىپىدىر! يۇنە ماشىنى ئۇنگكۇسى دال، تاز.

-يۇۋاشراق گىلە دىيىدىم مىن سانگا، غىز!

دۇنيا يۇزۇگرا آينا سىردىپ، تۇۋلانىشۇپ دۇران زۇلپىلىرىنى سىپادى-دا، داشارى

بۇنىلدى.

-گىلورى-دە، گىچورى! نامة گىتىردىنگ؟

غۇوى گىن، اوزىن بۇيلى يىللماناق يىگىت ماشىننىنگ باغاتىنى اچىپ
دۇرشۇنا گىنگىن يىلغىردى.

-اۋدۇر-بۇدۇر. نامة دىيىن مەن سانگا؟ گىرك بۇلايلاق جىمە زادى گىتىردىم،
اۋزۇنگ بازارا گىدىپ يۇرمە، گۇرۇشىدىر-دە، نامة يىمىيان بۇلسا ايداي، مەن يەنە بىر گىرك
بارىپ غايدايارىن. ياغدايلىنگ غۇۋجامى؟

دۇنيا، زۇلپىلرىنىنگ اۋچىنى اۋىناپ، دىلئەم-دىلئەم ائىدى.
-سۇرالىنگ بارى اربە دال... بۇ گىتىر زاتلىنگ مىنگ اۋچىنىمى يا-دا باشقا
بىرى اۋچىن؟

-ايكىنگىزە-دە بۇلار، غايغى ائمە! گىرك بۇلسا، بازارا يەنە بىر گىرك بارىپ
غايدايارىن. بۇ اداملىنگ ياننىدا اۋزۇنگ قىچىلغى يۇق. گۇرۇشىنگ يالى، ماشىنى-دا
تازىلىدىم. اينىگ سۇنگى مۇدل.

-بىرى بۇلىا، اۋۋۋنەمە، گۇرۇم بار، گۇربان. گىتىر زاتلىرىنگى دۇشۇر، شۇلام بۇل
بۇلار. غالانى بۇ يردىم تاپىلار. بۇش اۋيە گىلگىزۇق.

-ايچىندە اۋزۇنگ يالى نازىن گىلىن اۋتۇران اۋيە بۇش دىيماگە كىمىنگ دىلى
ايلانار؟ ساغلىق بۇلۇپ، شۇ ايش دۇزلىسە، اۋيۇنگدە آسلا-دا بۇش يەر غالىماسا
ئادىسىنگ!

دۇنيانىنگ يۈزى چىتىلدى.

-مەن اۋزۇنگ اۋچىن ادمۇق، بىلىپ غۇي، سىنگ اۋچىن اديان.
-بۇلار، غادىرئىنگى بىلرىن. باشقا نامة دىيىن؟ دۇنيە دۇرسۇن، سەن دۇر! يا-
دا، ترسىنە!

-سىنگ اۋچىن جىمە زات ترسىنە. يۇنە اۋل آيال سىزە آنگساد-ا دۇشمىز، دىنگ
ارقان زىنگىر-مىسە-دە بىرىدىر؟ مەن سىنگ بۇ يۇمشۇنگدان چىكىنىم چىكىنىدىرىن.
ايشىدش، يۇر-دە-گۇز بۇلشۇپ يۇرۇس گۇندىلىك. يۇنە سىنگ يۇزۇنگىن گىچىپ بىلىمان
ايدىان.

-آرقايىن بۇل - آتا اۇنى كۇششيدىردى. - اۇنۇنگ بىلن تانئشجاق بۇليانام يۇنه-
مۇنه آدام دال، بىر ادارانگ حۇجايىنى، اۇنۇنگ اِليندىن اۇنچا-ۇنچا آيال گچىندىر. - آتا
دۇنيانىنگ يۇزۇنه غىيلاق غاراپ، كۇپمانلى گۇلدى. - اۇزى باشنى چارار،
ايكىمىزىنگى يۇنه بىر يۇل آچماق.

-اۇنگۇبىرلى اكن-دا اۇندا اۇل اۇنگكۇلىرى بىلن. اِللا سىر اۋران زئلحا اۇنۇنگ
نامىسىنه گركىمىش، اۇدا-كۇزه دۇشايدينگىز-له بىله؟ - دۇنيانىنگ سىسى بىرنمه اۋىكىلى
چئقدى. اۇل، حامانا، اۋزۇنه كىمباحا غاراليان يالى گۇردى، بۇ-دا اۇنۇنگ بىرنمه چتىنه
دگدى. آتا ياغدايى انگىپ، اۇنۇنگ پىرلىكسىز كىنسىنى يازماغا گىرىشىدى.

-بىليلىنگى نامە، گپ بۇ پردە اۇل آيالىنگ ياشىندا، دا، گۇركۇندە-دە دال،
يۇغسام... - اۇل يانگاداندان سىرلى يىلغىردى، - يۇغسام، اۇل آيالىنگ گۇركم ياش
گىلىنلنگكىدىن پس دال. بۇ زاتلارنىنگ انگرئىسندا دۇران آدامنى سىن تانامان دۇرانگۇق،
اۇل يۇنه پرە اۇدا-كۇزه دۇشمىز. مىنىنگ چاقىم، اۇل اۇنگا چۇنگىگۇر آشق بۇلدۇمۇقا
دەيىبارىن. دىپىنگ ائرانماز بايلغىنى-دا سىنىنگ ايشىشىنگ آياغىنىنگ آشاغىنا
اۇقلاماغا تايىن. آح، ناتىچك، سۇيگى سۇيگى بۇليا-دا، يۇرگىنگ اىرنىنە چارە بارمى؟
-ئايىلىن-دا، بۇ تايدا باشغا بىر گۇمۇرتىكلىك ياتان بۇلماسا-دا بىرىدىر؟

آتاننىنگ ياپ-يانگىچا-دا گۇلۇپ دۇران يۇزۇندە ناگىيلىك آلاماتى گۇرۇندى.

-بۇ اۇلۇلانگ اۋز آراسىنداقتى داوالار، ناتىسلىر - شىتسىنلىر، بىزە نامە؟ جر
كىمىنگ اۋز باشارچاق ايشى بار، شۇندان انگرئىسى بىلن غىرئىقلانماق يۇق، سانگا-دا
ماسلاحات بىرمۇق. اۇنسۇنگام، آدام كۇپ بىلدىگىچە چالت غارارايار. مىنگ-اىنتىك ياش
بۇلاسىم گىليار، آسىنگ؟

بۇ غۇرناليان غارانگقى ايشىنىگ دۇيۇندە نىچىكىدىر بىر ياقىمىسزىلغىنىنگ
ياتاندغىنى دۇنيا انگشردى، يۇنه مۇنى اۋز اۇنگۇندە-دە بۇيۇن آلماق ايسلىمىدى.
زئلحانى اۇنۇنگ اۋيۇنە آلدو بىلن چاغىردىان آدام اۇنۇنگ غاررئلغىنىنگ بۇساغاسىندا
دۇران نازىك گۇركۇنىنىگ گىزىلن آشغى بۇلسا، اۇنۇنگ گۇنۇنى بۇلاجاق يامان نىيتى
بۇلماسا، اۇندا دۇنيا اۋچىن شۇل غۇوئى. آتاننىگ ايكى آغىز گىپى مۇنۇنگ اۋ دىيىن بىله

دالدىگىنى بىلدىردى. ايندى اۇل ئاتىلى؟ اۇنگا ئىزنا غايىتماغا يۇل بارمى؟ بار. يۇنه بۇ
ايشىدىن بۇيۇن غاچىرسا، اۇندا آتا بىلن آراسى غۇۋۇلاشماقدان گىچن، غايتا حاس-دا
ئىرتىلىش، بىلكى-دە، دۇيۇندىن اۆزلىر. اۇنۇنگ بۇلسا، ئىتكىلر آتادان اۋمىدى كآن. بارى-
يۇغى بىر يىل مۇندان اۋزال داللى آتانتىگ اۇنۇنگ اۋيۇنه غۇشۇنى گۇتريپ گىلماگە
حىيال اديپ يۇرنى. دۇنيا سۇيىچى آرزۇلار چۆمۈپ بارىاندىغىنى دۇيدى. يۇق، اۇل
آتانى ئىزنا غايتاراپ گىتىرمىك اۋچىن نأمە ئىملى بۇلسا-دا ادر. دىيىمىك، آرتقىماچ
سۇراغ بىرمىگىنگ گىرگى يۇق. زىلئىحا دۇرمۇشا چىقىمادىق ياش غىز دال، باشىنى
چاراماسا، اۋزۇندىن گۇرسۇن.

-دۇشنىۋىلى. حانى گۇرلى، بىر زادى بۇلار-لا. غاچانام" آلا! "دىيىاندىر،
قۇوانام. خۇش اۇندا، حازىرلىكچە!

گۇيۇزۇنگ آغراملى بۇلگى گىچىپ، ئىرتىر-اغشام خۇۋا چىگرۇپ اۋغراپدى. حالى-
شىندى ياغىش ياغىپ، تۈۋرۈك-داش تازىلىياردى. آشاغابادىنگ چاقلانگىچا باغلارنىدا وه
پاركلارنىدا غارا غارغالارنىگ اىلكىنچى سۇرۇلرى پىدا بۇلۇپ، آداملار باغنىگ
آشاغىندىن يۇرچىك بۇلانىلارنىدا، ايندى يۇقارتىق آتياچلى گۇز آيلىياردىلار، ياشلارنىگ
اىچىندە آتياچدان دېسىنە غازت يا-دا جۇرنال تۇتۇپ يۇرۇپ بارىانلارنى-دا گۇرسە
بۇلياردى. "غا-اق! غا-اق!" اديشىپ غارقىلداشىپ، غارغالار بۇلسا، سۇلچە تىبىل
تاپدىقلارى سۇرۇسى بىلن گۇتريلىپ، باغلارنىگ دېسىندە آيلىياردىلار. بۇ گۇن
آغشاملىق ايشىدىن چىقىپ بىلە بىر اۋغرا يۇرۇن ايكى زىناتىگ يۇلى-دا شىلە باغلارنىگ
بىرىنىنگ اۋستۇندىن دۇشدى.

-آرتىپ غالىمىش! - دىيىپ، دۇنيا يۇقارنىسنا گۇزۇنى دىكىدى. - بۇلانگى نأ
گۇرگى، اۋزال آداملانگ آلداسى غىت يالى؟ دۇيمان دۇرقانگ دپانگە ماچىلادىپ،
ماسغارا ئىچكىلر.

-بۇلانگ بارى بۇلۇپ بىلىشى-دا. يۇنه سىغىرلار بىلن آداملانگ اۋچمايانىنا
شۇكۇر ادايملى - دىيىپ، زىلئىحا سۇنىگى دۇۋوردە دۇچار بۇلان ياقىمىسۇز ياغدايلىرىنى
ياتلاپ، سىلىندى. اۇنۇنگ اچىگىندە بىراز زىرنىچ دۇيۇلدى، سىبابى اۇل بۇ واغت

ايشىدىشىنى اوزۇنە ياقىن سايىدى. اما دۇنيا اۇنۇنگ گېيىدىن باشقا مانى چىقاردى، شۇل سىباپلىم اۇنۇنگ يۇزى غىزاردى. اۇل، حامانا، زىلحا نامىدىر بىر زاتلارنى ائىگىش ئىشلىە دىيىان دىك اۇزۇنى اۇنىگىسىز دۇيدى وه اۇندان سۇنگ ايلالارنىگ ايكىسى-ده بىر مىدان دىمىدلار. زىلحا بىرناچە يىل بىلە ايشىلىسلىر-ده دۇنيانى اۇنگلى تاناماياندىغىنى گىنگ گۇرۇپ ياتلادى. نامىدىن اۇزال اۇلارنىگ حوىي ائىشمادىقان؟ دۇنيانىنگ اينىستىتۇتا گىلىنى يانگى يالى بۇلسا-دا، بىرگ بىرگى تانارچا واغت گچىپىدىر، اۇچ-دۇرت يىل از واغت دال. بىلكى-ده، دۇنيانىنگ يۇواشلىغىندان اۇل گۇزە ايلان دالدىر؟ حىزە دىگىچ زىلحا اۇنۇنگ سىسىنى غاتالدىننىنى ايشىدنۇق، يۇنە اۇل ايشىش ايلالار بىلن ياغ بىلن يۇپىك يالى غارلىنىپ-غاتىلنىام گىدىيىرئۇق. زىلحا اۇنۇنگ بىلن يۇلدا يۇلداش بۇلۇپ گۇردۇمى؟ يۇق. بىلە دۇز ايشىدىمى؟ يۇق. اۇل دۇنيا بارادا نامە بىلىار؟ بىلىان زادى يۇق، يۇنە اۇنۇنگ مىلايىملىغى زىلحاننىگ گۇنۇنە ياربار.

اۇلارنىگ اراسىندا غايتادان گۇرۇنۇگ جانلاناندا، اۇل نامە سىباپىدىن ادامسى بىلن ايرىلىشاندىغىنى گۇرۇنۇگ بىردى. بۇ گۇرۇنۇگى دىنگلان زىلحا: "دۇغرى ادييسىنىگ، بىلە گۇدك ادام بىلن نادىپ بىر ياسىنىغا باش غۇيچاق؟" دىيىنى دۇيمان غالدى. زىلحاننىگ بىنە بىر غۇوى گۇرن زادى، دۇنيانىگ اۇيۇنىگ مىسە-مالىم پاكىزلىگىدى. اۇنۇنگ اۇيۇندە اُحلى زات ائىقرداپ دۇر. اىلكى اۇلار مىحمان اۇتاغدا دىواننىگ اۇستۇنە اۇتۇرسالار-دا، بىرسالتمىدان اشحانا گچىلىرىنى بىلمان غالدىلار. دۇنيا بىش-دۇشۇنگ اۇغۇنا چىقدى، زىلحا-دا اۇنگا ياردام ائمان اۇتۇرۇپ بىلمىدى.

سىنگ اياغنىگ دۇشدى، غىز - دىيىپ، دۇنيا دگىشىدى. - يۇغسام، بۇ ايقارادا-دا واغىتىندا اۇتۇبۇس گىلمان، گۇنۇنگى گۇك اىسكا دۇويان واغىتى بۇليار. بىر غاراشدىرۇپ اۇغراسا، ادىل يۇنە اۇغۇل بابىگە غاراشدىران يالى اداييار.

نامىدىر بىر زادا اُحمىر ادىن زىلحا اۇلۇدان دىمىنى ادى.

- اۇغۇل بابىگە غاراشان-دا اۇزۇنگ بۇلما...

-شۇنى ايدىان-دا.

اۇنۇنگ ائى-ياغى بۇلدىن كىشىنى گۇرن زىلحا تۇللا ائىدى:

-ئانتىك، غىز، اۇ گىدنى بىشىرىپ؟ ايكىمىزە ساجلچە بۇلندا بۇلمايarmi؟
اسلا بىش-دۆش اتمىك بىر گركىمى؟ مىنگ-اكان ايشدام يۇق.

-ايشدانىڭ بۇلانتىنى ايسىسىنىڭ - اۋى ايسىسىنىڭ جۇغابى ناغت بۇلدى. -
آدامنىڭقى جىزىت-خۇرماتىدۇر-دا. سىنگىم ار اۋمىرۇندە بىرىنجى گرگىلشىنىڭ. ايندى
حاجان يۇلۇنگ دۆشچىك، آلا بىلىار.

-اۋلام-ا شىلە -دېيىن زىلتىحاننىڭ يادىنا دۇنيانىڭ غىزىنىڭ باردىغى دۆشدى.
-حانى غىز جاغازنىڭ نىراك گىتىدى؟

-بار اۋلام. دايالارنا داغىن گىدىندىر-دا. چاغانگ يىكە بۇلماسىن، حىچ اۋىدە
ساقلاپ بۇلۇنۇق، اۋقۇودان گىلدىگى، "دايزاملارا" دىيىپ، اياغىنى غازاپ دۇر. گر-دا
سۇنگراق. غايتا بىرسىللىم ارقاينى اىچ دۇكۆشلى، اۋل گىلىنچا.

-اۋنىڭ بىزە نامە آسغىنجاغى بار؟ بىزىڭ گۆرۈڭگىمىزە دۆشۈنىپم دۇراسى
يۇق-لا، "گىل" دىيىلمى اكنىڭ.

-اۋزى گىل-لە "حا" دىيىمان.

دۇنيانىڭ بىشىرىان تاغاملارنى تايىن بۇلۇپرىدە، غاپىدان تارجه ماشىنىنىڭ
يۈواشجىدان ياقىملى سىسى گىلدى. اۋتۇران پرىندىن بۇينۇنى سۈيىندۈرىپ، داشارتق
سېردىن زىلتىحا اۋى ايسىنە حابار غاتىدى:

-آ غىز، سىنگكا گىلدىلرمى، ماشىن دۇردى-لا غاپىنگىدا؟

غاراشيان مىحمانلارنىڭ گىلدىگىنى گۆزۈنى آيلاندان بىلن اۋى ايسىنىڭ
سىسى ارقاينى چىقىدى.

-بىلىدىم يۇلر-ا بارىك يالى، آي، گىلن دۇولت دىيىلىدىر، ناحارمىزى بۇلدىن
آتاردىق. اۋ بۇلنامام "مىحمان مىحمان گىتىر" دىيىلىدىر. سىنگ اياغىنىڭ دۆشۈملى اكنى
دىيىپ، مىن يانگى يۇلدا-دا آيتىدىم-!!

-اۋنىڭ-ا شىلە ولىن، يات اركىكلر بىلن ايكىمىزىڭ-ا اۋتۇرۇپ جىزىلىمىز
بۇلارمىقا؟ مىن اۋتاگىدىيىن بۇلماسا، سۇنگ پىنە بىر گۆن گىلپىرىن-دا؟ ايندى نىردە
ياشاياننىڭى گۆردۈم، اۋزۇم تاپارنى.

دۇنيا ئۇر-گۆكۈن گىلدى.

- غۇيسان-ا، غىز! بىركى سانى ارىك گىلدى دىيىپ، تۈرۈبىمىك بۇلارمى؟ "گىلن دۋولت" دىيىلىپدەر، خانى كىمىدىكىلىنى بىر گۈرلى انتىك.

اۇنيانچا مئىمانلار غاپىندان گىردىلەر. اۋى ايسى اۇلارنى گۈلر يۈز بىلن غارشى آلدى. گىلنلارنىڭ بىرى اۈزىناق ياش بىگىتىدى، بىلىكىسى ۵۰-دىن گىچن، ساچلارنى كۈمۈش سىپن اپى كىشىدى. اۇلارنىڭ ايكىسىم گىنۋولىدى. ياش بىگىت كۈينىكچە-دە بۇلسا، اۈنۈنگ يۇلداشى پىنجىكلى، بۇينى نىپىس غالىستۇقلى. گىلنلارنىڭ ايكىسىنىڭم يۈز-گۈزۈنىڭ تىر-تامىزلىگىنى آسىستىرنلىق بىلن سىنلاپ پىتىش زىلغا اۇلارنىڭ بۇ اۋىە يۈزۈگرا يۈنكىندىن سۇولاندغىنا ايكىرجىنگىلدى. آيال آدامىننىڭ تىيغى سىنچىلغى بىلن گىلنلرى غاباق آستىندىن سىنلاماغا باشلادى. يۈزۈگرا سۇولان بۇلسالار، اۇندا كان اگىلنلر دىيىپ، اۈمىت ائدى. اىما اۇلارنىڭ گىنىشىندىن چىن تۈتسانگ، اۇندا يۇرىتە مئىمانچىلغى دىيىپ چىققانا مىنگىز باردىلەر. دۇنيانىڭكىمى يا-دا باشقا بىر پىرە، بۇ بىللى دال. زىلخاننى گىزلىن آلادا غۇيان زادىنىڭ بىرىم بۇ گىلنلارنىڭ ايكىسىنىڭم يۈزۈندە حايستىر بىر تانىش آلاماتلارنىڭ بۇلماغىدى. يۈنە ناچە چىتراشسا-دا، اۇلارنى اۈنگ نىردە گۈرندىگىنى آنگىشترىپ بىلىمدى، اۈنسۇنگ "گۈنۈمدىر" دىيىپ، اۈزۈنى كۈششىردى. اۇنيانچا-دا اۋى ايسى بۇ گىلنلرى زىلغا بىلن تانىشدرماغا گىرىشىدى.

- تانىش بۇلۇنگ، بۇ مىنگ بىلە ايشىلىان كاردىشىم زىلغا آمانۇونا. بىر قاينىتدە اۈتۈرماساغام، بىر غاتدا تىلىم يىل بارى ايشلاپ گىلىاس.

- اۈران غۇوى! - دىيىپ، گىلنلارنىڭ ياشۇلىسى اىنى اۈزادىپ، زىلخاننى

دىقانلادى.

اۈ دىين بىر خۇسۇك بۇلماسا-دا، زىلغا-دا يات آداما اىنى اۈزاتمالى بۇلدى. اۈنۈنگ اۈز اىنى آيراتىن بىر حىجۋو بىلن غىسشى آيالى گىنگىرگىندىردى. گۈۈنۈنە، اۈنۈنگ كۈپى گۈرن گۈزلرىندە-دە ناخىلىدىر بىر دۈشۈكسىز حىجۋو چاۋۇپ گىدن يالى

مۆللى تاحىرئىنگ حودايلغى - اق ولساپار 100 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

بۇلدى. بۇ آدمىنىڭ سىپىچىق غىكىماق گۆزلىرىدىن چىن تۆتۈپ، زىلغا اۇنگا اۈز
ايچىنىدىن "ياشۇلى غارا تىلىكى" دىيىپ ات غۇيدى. اۋي ايسى:
-بۇ بۇلسا، قۇۋۇس، سۇودا بازاسىنىڭ باشلىغى. - دىيىپ، ناخىلىدىر بىر دابارا
بىلن ائغلان ائدى.

-دىركتۇرى - دىيىپ، "ياشۇلى غارا تىلىكى" دۆرتدى.
-حاوا، دىركتۇرى. - دۆنيا بۇ يردە نامە يالنگىشلىغىنىڭ باردىغىنى بىلمىسە-دە،
اۋۇنىڭ ائزىندان غايتالادى. - بۇ ياش يىگىدە بۇلسا، آتا دىيىارلر، اۋۇم ائىملارنىڭ
قاندىداتى.

دىنگە شۇندان سۇنىڭ "ياشۇلى غارا تىلىكى" زىلغاننىڭ اىلىنى غۇيىردى.
غىسغاچا تانىشلىقدان سۇنىڭ گىلىلر اشحانا-دا غىمماىباحا ائىرلارنىڭ ائىنى
غالىدئىپ، مىحمان اۋتاغىنا يۇنلدىلر.

-بۇلار اۋزاق اۋتۇرماقچىنىڭ، بىلىنگۇقىمى؟ - اركىكلر اشحانادان چىقان بادىئا
زىلغاننىڭ اۋي ايسىنە برىن بىرىنچى سۇراغى شۇ بۇلدى.

-بىلىمدىم - دىيىپ، اۋي ايسى مۇنسۇردى. - گىلن باتلارنى سۇراماغام بىر حىلى.
دارىقما، گۇررىس-دا بىر سالىمدان. آتا مىنىڭ اۋز داشقىراق غارىندا شىم. قۇۋۇسام يات
آدام دال اۋيدىان، تىركشىارلر اۋزىلر-ا. حانى بىر ناچار-بىلىكى ابرلى، سۇنىڭ
گۇرۇبىيرىس-دا...

بۇ يردە زىلغاننىڭ گۇۋونۇنە بىرىنچى گىرك چىگىلىك گىتىدى. اۋۇنىڭام سىبابى
مىحمانلار دال-دە، ايسىم دۇنيانىڭ اۋزى-دى. اۋي ايسىنىڭ چىركىلىرىندە، يۇز-
گۇزۇندە ياقىمىسۇز بىر سىر چاۋۇپ گىدىن يالى بۇلدى. اۋل اۋزۇنى ارقاينى تۆتۈپ،
اۋنىڭكۇسى دىين يۋاشجا گىلچىك بۇلىاردى، يۇنە نامۇچىندىر سىسى يا اشا حايال، يا-دا
بىردىن غاتى چىقاردى. اۋۇنىڭ بۇلشۇنا گۇز-گۇرتلە ياسامالىق ارالاشدى. مۇنى ائنگان
زىلغا-دا اۋزۇنى ايتىسىز دۇيدى.

گىلىلرىنىڭ ولىن، گۇرۇشىنە گۇرا، بۇ زاتلار ازارنى-دا دالدى، اۋلار مىحمان
اۋتاغدا دىيىنىڭ اۋرناشقىلى اۋتۇردىلار. اۋل يردىن "حا" دىيىمان، چاسلى گۇلكى

غارا تىلكىنىڭ ”بۇلشۇنا زىلئىخاننىڭ پىسىندى اۇتۇرمادى. اۇل بۇ ادامنى اۇنگ نىردە گۇردۇكا؟ گۇنۇنە دۇشۇنۇكىز بىر گۇمان گىدىن زىلئىخان قۇۇسا ائنامسىزلىق بىلەن سىرتىدى. اۇل بۇ ىردە اۇز غارشىسۇنا غۇرنالان حاسىئىدۇر بىر حىلگەر اۇيۇنگ چىتىنى گۇريائە مىڭىردى.

بۇ تۇتاندىن دۇران دۇشۇشۇق بىزى اۇران شاتلاندۇر - دىيىپ، اۇنيانچا ياش بىگىت شلايىن گۇرۇڭىز باشلادى، اىنە بۇلغۇرى اىلدى. - قۇۇسام سىزى غايىنانا تانايار. اۇل سىزە چاكىز حۇرمات غۇيان اداملارنىڭ بىرى. - آتا اىلنداكى بۇلغۇرى شامپان شىرابىندان پۇرە-پۇرلۇپ، زىلئىخان اۇزاتىدى. - ائىنگ، زىلئىخان امانۇنا! آشاغىنا سالىقتا غۇياماسانگىز، آز-كىم چۇغايىدام. آي، ائىكلەر بىزىڭ اۇنگايىسىزلىغىمىز غالجاق دال اۇيدىان، گۇريان ولىن، ائىلئىمدا-دا شىلە، دۇرمۇشدا-دا. شۇنچا اۇقاساغام، ىنە-دە باردىن غايدىارئىس. قۇۇس اۇزۇڭىز غۇيامالىئىدنىڭىز-دا، بۇ سىزىڭ اۇغۇرۇڭىزدان آخىرئى!

مىنچانلارنىڭ اىقابىرى قاناغاتلانماق بىلەن يىلغىردى. سۇنگام يۇزۇنى غالىدۇردى-دا:

-اۇورنىر! دۇرمۇش ايسلىندىك ائىلئىمدان گىنگىدەر جىم كۇپتاراپلئىدۇر. دىنگە ائىلئىم بىلەن ياشاپ بۇلماز. ائىلئىم - دۇرمۇشنىڭ دىنگە بىر ساحتىپاسىدۇر. اۇلام - بۇلۇپ بىلىس.

- غىزئىلا غاپلايمالى سۇزىلر! - دىيىپ، آتا اۇنۇڭ شۇوچۇنىنى يىتىردى. آي، غىزئىل بىلەن ايش سالىشيان اداملانگ گىپى-گۇرۇڭى-دە اۇيتىگىشك بۇلار!

نامۇچىنىدىر اۇنۇڭ بۇ سۇزلىرىنە جىمىدىن پىر زىلئىخان اۇنس ىردى. ”ياشۇلى غارا تىلكىنىڭ ”داش كىشى غارايانغىز-دا بۇلسا، اۇزۇنە چىكىجىدى، سىپايندى، چال سىپىن ساچلارنى، اۇنۇڭ شاحسىيىنە ائنام دۇردىاردى. يۇنە يۇزۇنداكى حاسىئىدۇر بىر گۇمۇرتىك تانىشلىق زىلئىخاننىڭ اۇنگۇندە چۇزمىسى قىن ماتال بۇلۇپ كىردى. بۇ غارايانغىزدان بۇلدۇملى سىپاتى، يۇغىن گۇورا گلىشىپ دۇران ياقىملى مۇرئىلدىنى اۇنگ اۇل نىردە اىشىدىدى؟“ ائىتدە، مۇنۇڭ داش كىشىندە گۇزلىرىدىن اۇنگىگە تىلكا

مىنگىزىيان پرى يۇق - زىلئىحا ايچىنى گىلىتىدى، غاباق آستىندىن اۇنى حاس-دا ايچىگىن سىنلادى. - يۇنە ايچىنىدە بىر پردە تىلكى اۇتۇرانا مىنگىزىيار. اۇل تىلكى مۇنۇنگ گۆزلىرىندىن بارىك ائىشقىلايار. بۇ پردە نامە سىر ياتىرقا؟ نامۇچىن بۇلار زىلئىحانى گۆرمىك ايسىلدىركا؟ بىلكى، بۇلار مۆللى تاحىرئىنگ گىزلىن جانكۆپرلىرىدىر؟ "ايندى اۇل بۇ مىنحمانلارنىڭ بۇ تايىق تۇتۇندىن گىلىدىگىنە دۆيۈندىن ائىنانىپ بىلچىك دالدى. زىلئىحاننىڭ آيال بىلىسىگىلىچىلىگى اۇيانىپ، اۇل بۇ واقاننىڭ سۇڭۇننىڭ ناما يازغانغا غاراشدى.

-زىلئىحا آمانۇنا! سىزە سۆز بىرلىيار! حىممە كىشى سىزە غاراشىار!
بۇ سۆزلىر اۇنى غايتادان اۇتۇرلىشىغا دۇلاپ گىتىردى، يۇغسام اۇل اۋز اۋتۇجۇسىنىڭ ائىزىغا دۇشۇپ، آللۇوارالاردا گىزىپ يۇردى. ياش بىگىت چالاجا گۆزۈنى سۆزۈرەك يىلغۇردى-دا، اۇنۇڭ اگىسىلىمىدىك بۇلغۇرئىنا الىنى اۋزاتتى.
-زىلئىحا آمانۇنا، مۇننىڭىز بۇلۇنۇق، بىر اۋۋۇردام ايچمۇنسىنىڭىز، بىز رازى دال.
اينىڭ بۇلماندا اۋز دىيىچىك سۆزۈڭىز اۋچىن-ا داتمالى بۇلارسىنىڭىز! بۇ بىر يۇنە-مۇنە شامپان دال، گۆلگۈنە شامپان دىيىلىانى. قۇۋۇس بۇلماسا، ايكىمىز يالى آلئىمنىڭ دۇداغىغا دىگىلى زات دال، ايشىبىل بىلن مۇنى تاپچاق بۇلسانگ، داغدان مۇمىيا تۇپىنگلان يالى. آلئىنگ، بۇتېر بۇددانام الىنگىزە! حايىسنىى حالايانگىز: غارا ايشىبىلىمى يا-دا غىزىل؟

-مىن آسلا ايشىبىلى حالامۇق، ياش واغىتىم كۇپ ايشىپ، مادامە دىگىپدىر.
آلئىملىق دىرچىسىمىم اىندى غۇرامالى، يۇنە اۇندا-دا شامپان شىرابى بايرامچىللىقتا-بىلىكىدە ايچىلمان دۇران زات دال، اۇنۇڭ گۆلگۈنلىگىنىڭىز-دا زىئانى يۇق. بىر كىمى، مىن بۇ گۆن نامە بايرامچىللىقتىن يادىما سالىپ بىلىمۇق. دۇنيا، بىلكى سىن مانگا كۆمىك ادرسىنىڭ؟

زىلئىحاننىڭ اچىنىدىكى كىنايا ساقاق باشىنداقتارنىڭ كىيىنە باداق اتارلى، اۇلارنىڭ يانگى داغا بايراپ اۋغران گىچىلىرىنى ائىزىغا ياتاغا غابارلى گۆرۈندى. بىر بادا اۇلارنىڭ حىچ بىرى-دە نامە دىيىگىنى بىلىدى. آتا سىسىنى چىقارمان، بىلىكىلەر

شراپ غۇيان بۇلۇپ، اِگلىنسە، دۇنيا دىيىجىگىنى جىلاپ بىلمان يايىداندى. بۇ ياغدايدا "ياشۇلى غارا تىلىكى" اۇغۇرتاپنىجىلغىغىنى گۇرگىردى.

-سېم دىيىان-، آنا، اۇمۇر گېيىنگ-سۇزۇنگ اۇغۇرۇنى اۋورنمان گىچىك. نادىپ
الئىلىق دىرچىسىنى غۇرايشىنگىزا مەن حايان. گۇلگۇن شامپانى يا-دا ايشىبىلى
گۇرمىدىك بارمى؟ اۇل زاتلارنى مازاملماق ناما گىرك؟ ساچاغىنگ اۋستۇندە غۇيلان
تاغاملار دىنگە انگىرئىنگا لىزىت بىرلىدىر، بۇلانى شۇل. حانى، زىلئىغا امانۇونا، ائىنگ
باقالى، تاغامىنگ جىزىتىنە بىر زات دىيىنگ!

زىلئىغا تۇست آيدىنپ، بۇلارنىڭ اۋىگۇندىن سۇۋۇلمالى دىيىن نىتىجا گىلدى.
يۇغسام، بۇ اۋىنۇنگ دۇۋامىنى گۇرۇپ بىلىمىز...

-مىندە اۋىتىگىشك سۇزۇق. - دىيىچك سۇزۇنە غاراشىپ اۋتۇران آداملارنىڭ
يۇزۇنە دۇغۇرلاپ سىردىپ بىلمان، زىلئىغا غاپىدالداق كىم-كىم غارالىپ بارىان اۋىلاقان
آينانى نازارلادى. - نۇش بۇلسۇن، اىچىنگ اۋزۇنگىز، مەن بۇ زاتلارنى اىچىك گىزگىمى
گچىرايدىم اۋىدىان.

بۇ سۇزۇلر دىلىنە گىلىدە، اۇل تۇقاتلاننى دۇيمان غالىدى. اِگىلىرى غىسىلدى.
-زىلئىغا امانۇونا! سىزىنگ دىيىانىگىز نامە؟ جى، دىرى آدامام بىر دۇرمۇشدا
دۇياردىم؟ آدام جىمىشە اۋىنگە سىردىپ ياشامالىدۇر، دۇنيانىڭ لىزىتىنىڭ يۇزۇنە اۋىراق
بۇلماز. مۇحاممى پىغامبىر بۇ زاتلارنى اىچىمگى غاداغان اِدندە، ىدى اۋىلچاپ، بىر
كىسماندىر. مەن بىر گىرك اۋقۇمۇش آداملارنىڭ بىرىدىن اۋسۇللىق بىلەن سۇراپ گۇردۇم:
نامۇچىن پىغامبىرىمىزنىڭ شىرابى مۇسۇلمانا غاداغان اِدىنى. اۇل آدام كۇندىن
اۋچۇرسىز سۇۋاتلىدى، مەن اۋىنگ دىيىنە ائىنانىان. اۇل شى دىيدى: مۇحاممى
پىغامبىرىنگ اۋزى شىراپ اىچىدە اۋىنگا ياقماندۇر، شۇنۇنگ اۋچىمىم اۇل شىرابى اۋز
ائىماتىنا غاداغان اِدىيدىر دىيدى. اۇل اۋىن مۇنى كۇنە كىتاپلارنىڭ بىرىدىن اۋقاپ
گۇرۇپىدۇر. مەنىڭ چاقىم، مۇحاممى پىغامبىر يا-حا ارتىق اىچىن بۇلمالى يا-دا اۋىنگا
ياراماز مەن غابات گىلىدىر. گېيىنگ كىلىسى، اۇل اۋزۇنە اۋسۇپ، كۇللى مۇسۇلماننىڭ

زىلئىغا اۇتۇرانلار يۇرتىتە گۆركىزىپ، اۇز بۇلغۇرئىنداقى شىرابى باشنى چىكىدى-دە،
واقاننىڭ ئىزىغا تۇماشا ئىمىك اۆچىن تايىنلىق گۆردى. ساچاغنىڭ باشنىداقنلارنىڭ
گۆۋرۇمى گىنىگىدى. "ياشۇلى غارا تىلكىنىڭ "بۇيۇنداقى غالىستۇغىنى غۇشادىپ،
اۇتۇران پىرىندە آزاجىق آرقان غايشاندغى-دا، دۇنيانىڭ گۆزلىرىنى گۆلدۈرۈپ،
غايداللىنداقى آتا سىردىشى-دە، آتاننىڭ اۇنىغا اۇنگىكۆدىن غۇلاي سۆيىشمىگى-دە،
زىلئىغاننىڭ سىنچى گۆزلىرىدىن سىپىمادى.

"ياشۇلى غارا تىلكى-د" اۇز گىزگىندە بۇ بۇلىشى سىنلاپ، سىرلى يىلغىردى.
اۇنۇڭ يۈزۈندە چۈنگىگۈر قاناغاتلانماق دۇيغۇسى دۇردى. شۇنداق سۇڭ اۇنۇڭ
زىلئىغا بىلەن گۆرۈنگىلىمىك حۇۋسى اۇنگىكۆدىن-دە آرتانا مىنگىزدى. ئىمما زىلئىغا پىنە-دە
اۇز پىكىرلىرىنە گۆمرا بۇلدى، اۇل بۇ پىردىن چالتراق چىقىپ گىتىمىسە، اۇزۇنىڭ
غاراشلىمادىق بىر ياغدايا دۇچار بۇلماغىندىن چىكىندى. اۋستىسەنە-دە، اۋزاق واغىندان
بارى داتمان يۇرسۇڭ، شىراپ اۇنۇڭ باشنى آيلاجاق يالى ئىدى. اۇنسۇڭ اۇل ئىدىل
اينىگىنىڭ اۋستۈندە اۇتۇران يالى، ئىنجاللىغىنى يىتىردى. ساچاغنىڭ باشنىداقنلار
حر گىزك چاسلى گۈلشەندە، اۋلاننىڭسى بۇلدى. اۇتۇرانلار اۇنۇڭ بۇ ياغدايىندىن
حابارسىز گۆرۈنىۋىدىلەر. بىر آيلاودا سىردىپ گۆرسە، ساچاغنىڭ باشنىدا آتا بىلەن دۇنيا
يۇق، اۇلارنىڭ حۇمۇردىسىنىڭ ايواندان بىر پىردىن گىلىۋىدىگىنى زىلئىغا ئىگىشەردى. بۇ
اۇنۇڭ حۇۋسالاىنىڭ حاس-دا آرتىدەردى.

-اۇلار داش چىقىدۇلارمى؟ - دىيىپ، اۇل غارشىلىنىدا اۇتۇراندىن

نۇمۇچىنىڭىنى اۋزى-دە بىلىمان سۇرادى.

-حاۋا- "ياشۇلى غارا تىلكى "زىلئىغاننىڭ گۆرچىلىرىنە گۆرجىنى گۆس-گۆنى
دىكىدى. - گىزلىن گۆرۈنگىلى بار اۋىدان. گل، ايكىمىزىم واغىتى بىدىر گىچىرمالى. پىنە
بىر اىچكىدىن دادىپ گۆرلى. اۋمۇنگىزدە حىچ چاقان اىچىپ گۆرمىدىك بۇلسانگىزام،
مىڭ بىلەن پىكە گىزك قۇنياق گۆتىرىڭ. اۇنسۇڭ مىن سىزدىن رازى بۇلايىن. -
گۆرۈنگىشىنىڭ اچىگىنىڭ آشا يۇمشاماغى اۇنسۇزام ئىنجاللىقىسىز آيالى اۇنگىكۆدىن-
دە پىر غۇرقۇزدى. مۇنداقنلار سىز، واغىتى گىلدى حاساپ ئىدىن "ياشۇلى غارا تىلكى"

گۆررۈنگى گىتدىگىچە ايچگىنسىردىياردى: - ائنانايئىنگ، مېن سىز يالى پاكىزە آيالى
اۈمۈمدە گۆرمۇندىم! - اۋل اىلىنى جۆبۈسىنە سۇقدى. - مېن سىز اۈچىن يۇرىتە بىر
سۇوغا تاجازام گىتىردىم. - ياشۇلى غارا تىلكى "ناشۇجا غىمات باحا غۇتئىنىنگ
ايچىندىن گۆۈر غاشلى ائىن يۈزۈگى چىقاردى-دا، اۋنى آيالا گۆركىزدى. بۇ يۈزۈك
سىزىنگ بارماغىنىگىز گلىش دىيىپ آلدىم. مېن مۇنى يۇنە پرە سايان دالدىرىن.
زىلئىغا اۋر-گۆكدىن گىلدى، اۋنۇنگ غالاغۇپلۇغى يىتچىك دىر جىسىنە يىتدى: "يۇق،
بۇ دۇشۇشۇق تۇتۇندىن بۇلمالى دال! بۇ آدم كىم؟"
- سىز كىم؟ - دىيىپ، اۋل آخىرسۇنگى حۇوسالاسىنى آچ-اچان داشىنا
چىقاردى.

"ياشۇلى غارا تىلكى" اۋنۇنگ يۈزۈنە سىردىپ گۆلدى.
- مېنى؟ سىزىنگ كۆپ يىللاردان بارى آشغۇنىگىز. سىزىنگ بىر سۇزۇنگىزە زار
بۇلۇپ گىزىن آدم. - اۋل زىلئىغانىنگ يانگاقلا رىئىنگ ادىل ياش غىزلارنىگى يالى لۇولاپ
يانىشنى گۆرۈپ، گۆز-گۆرتلە كىزلىدى، اۋزۈنە ائىنامى آرتدى. - حانى، اىلنىگىزى بارىك
پرېنگ! پرېنگ، پرېنگ! بۇ يۈزۈگى بارماغىنىگىز اۋز اىلم بىلن داقماسام، مېن آرمانلى
بۇلارنى.

- اۋنگۇرتى مانگا اۋزۈنگىزىنگ كىمدىگىنىگىزى آيدىنگ. گۆۈنۈمە بۇلماسا، مېن
سىزى اۋنىگم بىر پردە گۆردۈم اۋيدىان؟

- يۇق، سىز مېنى گۆرن دالسىنىگىز، بلكى.. آي، يۇق، كىم بىلىار، يۇلدا-ائىزدا
غابات گلىش بۇلماغىمىز-دا آخمالدىر. بىز بۇتىن اۋمۈمىز بىر شاردە ياشاپ يۇرۇس
آخىتىن. بۇ بىر دۇرمۇشدۇر: تۇي دىيىار، ياس دىيىار...

- اكر غابات گلىشىمدىك بۇلساق، اۋندا سىز مېنى نىردىن بىلە ايچگىن تانايانگىز؟
مىنگ بۇ پرە گىلجىگىمى سىزە كىم آيتدى؟

"ياشۇلى غارا تىلكى" اۋنۇنگ يۈزۈنە حۇوسالا بىلن سىرتدى.

مىن اۇزۇم بىلدىم. اتادان سۇرادىم. مىن سىزىنگى جىر بىر ادىمىنىڭىز بىلەن
غىزىقلاندىپ يۇرۇن، بىر واغىت يۇرگىمىنى اچقاقتىم، يۇنە اۋغۇرنا بارمادى، اۇزۇڭىز
بىلەن...

زىلئىخا بۇ ادامنى تانامان غۇيماقاقتىننى بىلدىردى. مۇنۇڭ اۋچىن اۋل
بىرىنمە غايرا چىكىلىپ، ارقاينىراق اۋتۇردى-دا، گۇرۇڭىڭىزنى يانگىسلايان اچىڭدە
گۇرلىدى:

-اداملار اللأ پىتىسۇڭ، گىرگىز زادىنى بىرى بىرىدىن ياشىرمان ايدىپ بىلەر.
بىزىڭ ايدىنى چىچ بىرىمىز-دە پىتىگىچكە دال، خىيالىنىت اچىڭدە گۇرۇڭىڭىز اۋر يالى.
اگر سىز اۇزۇڭىزنىڭ كىمىدىگىڭىزنى اچىق ايتماغا چىكىنئان بۇلسانگىز، اۇندا مىنىڭ
بىلەن دۇشۇشۇپ ناتىجىدىڭىز؟

مىن سىزە ايدايىن، بارنىنى ايدايىن، يۇنە سىز مانگا بۇيۇن بۇلجاقتىڭىزنى
اۋنىڭىدىن سۇز بىرىڭ!

زىلئىخاننىڭ كىناياسى بۇ گىرگىز اۋنىڭىدىن گۇچىدى.

بىلكى، سىزە: "اۋلىمىز پىرىنگى، اۋلىمىز سىنىڭكى!" "دىيىن قاسام-دا
گىرگىدەر؟ يا-دا بىلە دالىمى؟

"ياشۇلى غارا تىلكى" اۋتۇران بىرىندە ائىجالتىسۇز غۇبىسۇندى. اۋل بۇ ايالدىن
دۇۋۇنىڭ اىغىنى گىلىندىگىنە لاپىچ بۇلۇپ، خۇتتىلىگىنە تۇتدى.

-يۇق، مىن بۇ يۇزۇڭى سىزىڭ بارماغىڭىزغا خۇت اۋز الىم بىلەن داقماسام، چىچ
زات ايدىپ بىلچكە دال. مىن اۋز نىيتلاپ آلان زادىمىڭىزنىڭ خاق ايسىنە غۇۋۇشاننى
اىلكى گۇرىيىن. اۋنىڭ اۋلدۇرسىڭىزىم، گۇلدۇرسىڭىزىم، مىن سىزىڭ اىلىڭىزد.

اۋل بۇ سۇزىلار بىلەن اۋنگە اۋمۇزۇك اۋتۇپ، زىلئىخاننىڭ اىلىدىن ياپىشىدى. زىلئىخا
غايرا چىكىلدى. اركىك ايسىلە-يىلىمە-دە، گۇرۇڭىڭىزنىڭ اۋغۇرۇنى-از-كىم اۋىتىگىملى
بۇلجاقتىننى سىزىپ، يۇزۇڭى غۇتتىڭىزنىڭ اۋستۇندە گۇچىڭىزنىڭ غۇيدى-دا، چىلىم
اۋتلاندى.

-آتا مانگا سىز حاقدى كآن گۆررۆنگ بىردى. اۇل بىر واغتلار سىزىنگ اۋىنگۆزە غاتنان اكنى. آرتىدان بىر كۆچ گىزك بارىپدىر. آدامنىڭىز بىلىم آراسى غۇوى اكنى. يۇنە سۇنگرا سىزىنگ آدامنىڭىز اۋۇنگ يۇلباشچىسى بۇلماقدان بۇيۇن غاچىرىپدىر، اۋلارنىڭ ايكىسىنىڭ آراسىنا بىر آيال دۇشۇپدىر. - زىلئىخاننىڭ گۆررۆنگىشى سۆزۈنە دىنكى بىرپ، غارىشسىندا اۋتۇرائىنىڭ يۆزۈنى اينە-غانا سىنلادى. - اۋل آيالىنىڭ آدى گۆلنابات بۇلماي. - ياشۇلى غارا تىلكى "نامە باردا گۆررۆنگ بىر ئاينى غۇوى بىلىن سىپاتدا پە-دە بىر گىزك گۆررۆنگىنىڭ آراسىنى بۇلۇپ، آيالى بۇيدان-باشا آچ-اچان سىنگىگىن گۆزدىن گچىردى. آسۇل اۋل زىلئىخادان گۆزۈنى آيىرماغى قىن گۆردى. زىلئىخا بۇلسا، "گۆلنابات" آدىنى ايشىدىن اىندامىندا دۇران اۋشاجىق سانگىگىلدا خۇندە گىلمىك آزار بۇلدى. - آنا، اۋل گۆلنابات دىيىلىن گىلىن سىزىنگ آدامنىڭىز بىلىن يىتى تانىشاندان سۇنگ، اۋنگا آتانى يامانلاپدىر، اۋل مانگا آزار بىر بار دىيىپدىر. سىزىنگ آدامنىڭىز غاچارى گىلىپ، آنا يىتە دىيىمىنى دىيىپدىر. آتانىڭ دىيىن زاننىڭىز غاچارى بار. "مىن اۋنى اۋل گىلىنىڭ ياننا دىنگە بىر گۆۋۈن آچماق اۋچىن، بىر گۆن اىنستىتۇتدا كىيىنى بۇزىلارنىدا اكىتىم "دىيىپ. سىزىنگ آدامنىڭىز بۇلسا، آلىپدىر-دا يانگقى گۆلنابادا آشقى بۇلۇپ اۋتۇرىپىدىر. اۋستىسەنە-دە، آتانىڭ حاس-دا غاچارىنى گىتىر زات، اۋۇنگ سىزى تانايانلىغى بۇلۇپدىر. اۋل مانگا سىز حاقتىدا بىرىنچى گىزك، آنا، شۇل دۇۋۇردە گۆررۆنگ بىرىپدى. ياش اۋغلان-دا، گۆزۈنىڭ گۆرن زاننىا يۇرگى چىداماندىر. شىلە ائىلمى آدام بۇلۇپ، سىز يالى پاكىزە آيالىنى، باغىشلانگ ولىن، يۇلدا يۇلغانا چاللىپ بىلىشىنە حايران غالىپدىر. اۋل اۋز ادىن ايشىنە اۋۇنىپ، گۆلنابات بىلىن سىزىنگ آدامنىڭىزنىڭ آراسىنى آچماق بۇلۇپدىر. اىما اۋل گىلىن بىر ياپشاشانۇنگ، سىزىنگ آدامنىڭىزنى سىپىدىرماندىر. اۋۇمان، مىن اۋلارنىڭ حايسىنىڭ بىر ياپشاشاندىغىنى بىلىمۇق، يۇنە آيرىلشاشالارنى گىلمىدىر. آنا مانگا اچىى يانپ بۇ زاتلارنى گۆررۆنگ بىرىدە، سىزىنگ سۇراتىڭىزنى-دا گۆرگىردى. مىن سىزە غايىبانا آشقى بۇلدۇم.

زىلئىغا ايىكى الى بىلىن يۇزۇنى تۇتدى. شۇل واغتام اۇل اۇز" ۇغۇلحاجات " بارماغىنىنگ گۇدنىگسى يات اللره دۇشندىگىنى سىزدى. اۇل اللر اۇران اتيياچلى حركت ادياردىلر، اۇلارنىنگ بۇلىشى ساي-سبايدىن يره غۇنان تۇتغۇشى تۇتچاق بۇلىان يالىندى. اۇلارنىنگ حركتى، گۇرايماگه، ياقىملىدى، ايمىرىندىرلىدى. بىرسالئم ايىكى الى بىلىن يۇزۇنى تۇتۇپ اۇتوران زىلئىغا اخىرى ايناگالىپ، پىرىندىن تۇردى. بارماغىنداقى گۇوحر غاشلى آلتىن يۇزۇگه گىگىرگىنىپ سىرتدى. اۇنى اىماي بىلىن سىپالاپ گۇردى. سۇنگام مىثلايىملىق بىلىن بارماغىندىن سىپىرئىپ، سىتۇلۇنگ اۆستۇندە غۇيدى.

دۇنيا! آي، دۇنيا! مىنگ گىدىر واغتىم بۇلدى، اوغراتچاقمى؟

يۇزۇگى غايتادان اۇنۇنگ بارماغىنا اۇتۇرمىك اۇچىن حاسىرا پىرىندىن تۇرۇپ اىلىنى اۇزادان" ياشۇلى غارا تىلكى "اىالنىنگ سۇوۇق گۇزلىرىنە گۇزى دۇشندە، اۇزۇنى حالقا اشاق غۇبىردى. بۇ حكاياتنىنگ اۇز نامىسىنى غۇراماق اۇچىن اۇتارنىلماياندۇغىنا زىلئىحاننىنگ اقلنى چاتدى. اۇنى گىنگ غالىدئران زات، ساچىنا اق گىرىن بۇ ادامىنىنگ دۇرمۇشنىنگ اينىگ يۇنىكىجە يۇرلىگىسىنى-دە بىلىملىگىدى: ارىنى يامانلاپ، حى-دە اىالنىنگ يۇرگىندە اۇرۇن آلىپ بۇلارمى؟!

اۇنيانچا-دا اوى ايسى انگىردان چىم-غىزىل بۇلۇپ، آلاقچاپ گلىدى.

نامە بۇلدى؟ گىتىجك دىيىمىنگ نامە؟ قۇوۇس غۇلمادۇويچ، بۇ نامىنگ آلاماتى؟

مىحماننىنگ آتاسىنىنگ آدنى اشىدىن زىلئىغا دۇنگۇپ غالىدى. اۇنۇنگ سۇوۇق

نازارى غارشىسىنىداقا نايزا بۇلۇپ سانجىلدى: "گۇر، اۇل كىم بىلىن تاباقداش بۇلان

اىنى! " - ياشۇلى غارا تىلكىنىنىنگ "گۇز آچىپ-يۇماسى سالىمدا بۇز-ياز بۇلان يۇزۇندە

زىلئىغا حايدار غۇلمادىنىنگ اۇزى اۇچىن اشا ياقىمىسىز يۇزۇنى گۇردى. -اي، تانگىرم! بۇ

غۇرۇلىان دۇزاغا سىرتىس-ه!" اۇل اۇزۇنە زۇر سالىپ، يىلغىرچاق بۇلدى. يۇنە يۇزى

ولىن، اوى بىلىن سۇوارىلانا دۇندى.

-حىچ زادام بۇلۇنۇق، دۇنيا. غايغى اتمە. يۇنە زامانلار اربىلىشىپ، يىكە اىالنىنگ

بۇلۇندا بت نىيىتىلى اۇچىنلار پىدا كۇپ گۇرۇنىار، اۇزۇنگ بىلىانگ، يۇلام داش، مى غاتى

گىچ بۇلمانقا، ابراي بىلىن اۇبە اشائىن.

زىلئىخاننىڭ يىگىرنچىلى باقىشنى تاپ گىتىرمىدىك سىرلى مۇھىمان ھىنىنە
تۆسە بىرلى تىلىكى كىمىن، اۋمىسۇم ايوانا غارشى يۇملۇقدى.

بىي دىيىمىن-ە! - اۋي ايسى زىلئىخادان آسلىشىدى، سۇمقاسىنا اىلىنى
پىتىردى. - اۋتۇر آرقايشن! ياتىپ گىتىسىڭىم بۇلار. يا-دا گىچىدىن سۇڭ سىنى ماشىنلى
التىپ گىلرلر. خۇلۇقماق ناما گرک؟

زىلئىخا ايشىدىشىنىڭ يۇزۇنە، خامانا اۋنى بىرىنچى گرک گۇربان دىك، دىقانلاپ
اۋزاق واغىلاپ كىنايالى سىرتدى. سۇڭام يانگىنلى گۇلۇمىسىردى.

ساغ بۇل، خۇدۇر-كرىمنىڭ اۋچىن، دۇنيا! بۇ ياغىشلىغىنىڭ اۋلۇنچام
يادىمىدان چىقماز. كۇنلر: " ھاىوان آلاسى داشىندا، آدام آلاسى اىچىندە! " دىيىپ،
راست ايدان اكنلر. مىن اىندى سىنىڭ اىنستىتۇتدا نادىپ ائىملىق درجىسىنى آلاشنىڭ-
دا، آدام بارىشنىڭ اۋستۇنى باسنىپ، بىلە چالت دۇقتۇرلىق تىماسىنا گىرىشىنىڭ-دە گۇز
پىتىرايىدىم اۋىدىان. يۇنە مىن غاتى يادادىم، واغىتام گىجىگىپىدىر، غايدائىن. يۇنە مىن
سىڭ بۇ جىزىتىڭى بىرىنە سالىپ بىلىمىمىكەم اۋىدۇپ غۇركيان، ائىپلاشماسىنىڭ-دا!
دۇنيا زۇر بىلىن گۇلن بۇلدى. آزاجىق يۇزۇنى ساللاپ اگلىنىسۇڭ، يۇرگىنى
آچدى:

-گۇۋنۇڭگە دىگن بۇلسا-ھا آيت. نامۇچىن گىتىچك بۇلىانگ؟ اۋل سىنىڭ
اۋغۇرۇڭدا اۋنىڭدىن ياننىپ-كۇيۇپ يۇرن آدام. سىن نامىدىن چكىنىانگ؟ غايتا اىنستىتۇتدا-
دا ياغدايىنىڭ دۇزىلر. " ھا " دىيىمان، قاندىدا تلىغى غۇرارىشنىڭ. كىم بىزدىن غۇۋى؟ اۋلى
اىلىنىڭ ادىانى شۇڭا مىڭىزىش، يۇنە جىر كىم اىل يۇزۇنە تاقاۋاسىراي، اىما، سىردىپ
گۇرسىڭ، سامان آستىندىن سۇۋ غۇيىريانىدىر. اىنستىتۇتدا بۇلۇپ گىچيان زاتلاردان مىن
ھابارلى، ھىچ كىمىنىڭ بىزدىن آرتتىق بىرى يۇق. خۇندانبارىسى بۇلۇپ يۇرنلىڭىم آشاقلنىق
بىلىن نامىلر ادىپ يۇرنىنى بىلىاس.

زىلئىخا بۇ گۇرۇڭلىرى ايشىدىپ، غاھاردان يانگا اۋنىڭكۇدىن-دە پىتر
سانگىڭلىدادى. بۇ يۇۋاش گىلنى اۋزال تانامان گىزىشىنە قايتىلار غالىدى.

-سېن اۈزۈنگە اۋسيانا-خا دالسىنگ-دأ؟ مېنىڭ چكىنيائىم يۇق. يۇنە آدم اۋز مېرتېسىنى كىمىندىر بىرىندىن چكىنىپ غۇرامالى بۇلسا، اۇندا بۇلمادىغىندىر. "آلم بۇلماق آنگسات، آدم بۇلماق قىن" دىيلىندىر. مېنىڭ مېرتىام ايله دال-دە، ايلكى بىلن مېنىڭ اۈزۈمە گىرك. بۇ مئىلمانلار بۇ تايىق تۇتاندن گىلمىدىگىنم، اۋل يانگقۇننىڭ حايدار غۇلمادىڭ ايلن-چالاندىغىننام خالىدىن بارى آنگىپ اۋتۇرئىن، يۇنە...

دۇنيا اۋنۇڭ سۇزۇنى شارپا يۇلدى:

-اۇندا نامۇچىن گىتچىك دىيىيانگ؟ اۋتۇرالى، گۇۋۇن آچالى. بۇلار نامە اۋتۇرماز چا ارىكلىرمى؟

زىلئىغا دۇنيانى تاناماجاق بۇلدى. ايشدە اۋمۇر يره باقنىپ گىزىان بۇ آيالىڭ خازىركى دىيىپ دۇران زاتلارنى اۋنۇڭ اۋزالقى كىشېنە دۇيۇندىن مىڭرأنۇقدى. اۋل زىلئىغا بىلە-بىلە زاتلارنى نادىپ تىكلىپ ادىپ بىلياركا؟

-مېنىڭ بىلە ايشىلردن داشدادىغىنمىدان سىن بىحابارمىڭ - دىيىپ، اۋل اۋز-ۈزۈنە حايبى گىلىپ، باشىنى ياقادى، سىسىنى اىندىرتدى. سىن نادىپ مانگا بۇ تۇرى غۇرۇپ بىلدىڭ؟

دۇنيا دۇيدانسىز ياغدايدا چىنلاقاي گۇرۇشە گچدى. اۋل اىلنى زىلئىغانىڭ اگىنىدە غۇيدى.

-اۋلىنىڭ ائزىندا اۋلۇپ بۇلماز، زىلئىغا. سانگا-دا ياشايش گىرك، ايكى گىزىك گىليان يۇقدۇر بۇ دۇنيا. ايله گۇرأ بۇل سىنم، اۋزۈنگى ياقما، گۇركۈڭ كىمىنگىدىن كىم؟ ادىيانىڭكى ايل بىلىمسە -بۇلدۇغىندىر-دا، باشغا سانگا نامە گىرك؟ سىڭ بىلن كىمىڭ نە ايشى؟! بۇ دۇنيا سىندىم گىچىر، مىندىم. غىران دىگىن، گىچىم باربار! دۇنيانىڭ غۇرلۇشى شىلە، ايكىمىزدە گۇنأ يۇق. قۇۋۇس غۇلمادۇۋىچ سىن دىيىپ اۋلۇپ ياتىر، آتا-دا كان واغت بارى غۇلاق ايتىمى غۇراندى. مىن آخىرى سىنى چاغىرئىپ برماگە رازى بۇلدۇم. سىن مىنى يۇرۇغارا ادىپ گىتمە. اىنگ بۇلماندا، بىلە اۋتۇرئىڭ، گۇرۇڭكىلىڭ، حالاماسانگ اىندىكى گىزىك دۇشۇشما-دا. يۇنە خازىر بىدىپ گىتمە، مانگا-دا زىيان ادرسىڭ.

گۆز باغلانان كۆچدە تاقسى تۇتجاق بۇلۇپ دۇرقا-دا، اۇيۇنە يىنسۇنگام، اۇنۇنگ غۇلاغىندا دۇنيانىنگ سىسى يانگلاندى دۇردى: "غال! غال! گىتمە!"

زىلئىغا غالمادى، يۇنە اۇل دۇنيا بىلەن ادىن گوررۇنگىندىن واغىنى بىلەن آينگالئىپ بىلمىدى. بۇلان ياغدايا ناحىلى دۇشۇنمىلى؟ دۇنيانىنگ ايكىيۇزلىيلىگىنى دىيىسە. تۇيس شۇل "يىگدىنگ پىرە باقانىندان غۇرك! "دىيىلى-دا! تۇبا-تاغسىر! زىلئىغا اۇنى اوتاندۇرئىن اۋىتدى، اىما دۇنيا اوتاناردان گچىن يالى؟ آحمال بۇلسانگ، غايتا اۋزۇنگى اوتاندۇر جاق يا-دا ائرىپ، اۋزۇنە ياران ادىنچك!

زىلئىغا: "يىدىنىنگىن بىرىنە دۇرمۇشا چىقانىنگ غۇوى دالمى نامە؟ "دىيىندە، دۇنيا اۇنگا اگلىنما: "دۇرمۇشا مەن اىيام چىقنىپ گۇردۇم. زۇردان باشمى غۇتاردىم. ارىمدىن غۇتولامسۇنگام، غاينىملاردان غۇتۇلئىپ بىلمەن، ۵ يىل اۋمۇمى كۇيۇردىم. داشمى غابدانلار يۇردۇلر. جايىمى چالشىپ، زۇردان ارانى اچدىم. "دىيىپ، جۇغاپ بىردى. " - اچمانگ-دا نامە؟ اۇلار سانگا نامە يامانلىق ادىلر؟ بار، ارىنگ-اسىندىن الىلى بىزار اكنى دىيلى، غاينىلانگدان نامە يامانلىق گۇردۇنگ؟" - "اۇلارنىنگ مەنىنگ اىچكى دۇنيام بىلەن ايشلىرى يۇق. بارى بىلىلرى-يىتىلرى: بىزى يۇزۇغارا اتمە، ياغنىنگى غۇشقى باسما، زادا حۇر-زار اتمىرىس. مەن نامە بۇ دۇنيا دىنگە ايكى سانى غارىرى تۇنگىنگانىنگ ابراينى ساقلاماق اۋچىن گلىنىمىشىمى؟ اۇندا-دا اۇنگى غاينىلارئىمىنگ. يا اىيىپ-يىچمىك اۋچىنمى؟ مەنم ادام، مەنىنگم ادىل ايلىنگىكى يالى يىكجە اۋمۇم بار. " - "انا، شۇل اۋمۇنگ يىكجە بۇلانى اۋچىمىم ابراينىنگى ساقلاپ گزىملى-دا. " - "سەن ساقلاپ گزىن اكنىنگ-دا. آلئىپ گۇرلى، ادامنىنگ اۇنى ساقلاپمى؟ سەن اتانىنگ بىر گوررۇنگىنى اشىتىدىنگىمى؟ اشىتمىدىك بۇلسانگ، اۇندا مەن گوررۇنگ بىرىن! " - "ازارا غالما، اشىتىدىم. يۇنە مەن اۇنۇنگ اۋچىن اۋتۇپ گىدىن اداممىدان ار آلئىپ بىلمەن. ار آلماقچى بۇلانىتمىدا، مەن نامە اتمىلىمىشىم؟ حاپاچىلئىغا اۋزۇمى اۋرمالىمى؟ تازىدىن ارە چىقمالىمى؟ نامە اتمىلى؟ بلىكى، سەنگ اۋيۇنگە گىلىپ، آرام-ارام سەنگ دىيەن اركىلرىنگ بىلەن دۇشۇشۇپ دۇرمالىدۇرئىن، شىيلىمى؟"

دۇنيانىڭ يۈزى اۆيتگاپ گيتدى. اۆل بىر گۆرسىڭ، آغلاجاغا مىڭزىسە، بىر گۆرسىڭ، زىلغا بىلن غارىششاغا مىڭزىدى. سۇنگرا ايوانا غارشى اۇغرئىن گۆز آيلادى- دا سىسنى پىلىتدى.

”بۇلار پۇللى آداملار. اۆستىسەنە-دە، آدامچىلئىقلى. بۇلار يالئىنى ايل گۆزلەيم تاپانۇق. باشنىغا غۇنان باغت غۇشۇنى اۆچۇرما. بارئبىر سىن ايندى يىكە، ائىسنىڭم- ائىسنىڭم ايلنىڭ دىلى پىتر. غۇۋۇسى، تۇتۇن باشدان پىلىسىنى. جىم-ا غۇراغنىڭ بۇلار، جىم - گۆلنىڭ-ا، داش-تۇۋرگىنىڭدە ناملار بۇلۇپ يۇرنىنى، غىتچىلئىق، ” گۆن گۆپچىلىنىڭكى، غۇۋۇرغا-دا - دىشلىنىڭكى! ” اۆل سىنى زادا زار ائىز! ”

”مىنى بىلە آلادا ادينىنىڭكى اۋنىڭ بىلماندىرىن. تانگريئالقا سىن، آلادانگ اۆچىن، دۇنيا! يۇنە مىن، حۇدايا شۆكۆر، زادا زار دال. زار بۇلان گۆنۆم زىيىل چۆقۇرئىندان اۋزۇمە ايمىت گۆزلىمىن! جىر كىس اۋز ياغدايئنا پىلت، ائىتدە، سىنم اۋز ياغدايئنىڭكى اۋزۇنىڭ غۇۋى بىلرسىڭ. مىن سارپاسنى ساقلائنىڭا دىگىان اركك بىلن ياشادىم، شۇنۇنىڭ اۆچىنىم اۋلن گۆنى، اۋنۇنىڭ مەرتىسىنى آياق آستىنا سالماق نىيەتتىم يۇق. اۋزۇمىنىڭكىنى-د.”

دۇنيا آچ-اچان نازارلئىق بىلدىردى:

”سىن ايدىل اۋن ائىتى ياشلئىغا غىز جاغاز يالى-دا، زىلغا، دىيممايىن دىيسىم! سانگا ايدىلئار آخىرئىن، سىنىڭ سارپانگ دىرىكانگ ساقلائماندىر دىيىپ! نأمۆچىن دۆشۈنمىدىك بۇلانىڭ؟ دىرىكانگ شىدىن آدام اكر، حۇداي ساقلاسىن، سىن اۋنىگورتى گىدايىن بۇلسانگ، نادردى؟ سىن مۇنى اۋيلائىپ گۆردۆنگىمى؟”

زىلغا غۇسسالى سىلىندى:

”نأتسە-دە، اۋنۇنىڭ اۋز ايشى. دىرىكام ايدىنى-دە -اۋنۇنىڭ اۋز ائىسابئىنا گۇرا... اۋنسۇنگام، مىن بۇ ايدىلئانلارنىڭ بىرچىگىنە-دە ائىنانامۇق. اكر اۋل بىر ائىمسىز ايشى ايدىن بۇلسا، اۋندا حۇكمان سىبابى باردىر. اۋل سىبابىنىڭ دۆيۈنە پىتمان، مىن اۋنىڭا پىتگۇمان بۇلۇپ بىلەرمىن. -اۋل بۇ يردە گۆلنابات دىيىليان آيال بىلن حۇكمان گۆرلىشىپ گۆرمىگى يۆرگىنە دۆۋدى. نىچىزار بۇ غىباتلارلا چىدامالى؟! اۋنۇنىڭ سۇنىڭقى سۆزلىرى آشا

يادا چىقىدى: - جىر نىچىك بۇلندا-دا، " سىن ايشىكىدىن چىقىسەن، مەن دىشىكىدىن چىقارمىن " ئىمك تۈركمەنچىلىككە آيال ماشغالا گىلىشىمىز. - " تۈركمەن نامە آدام دالمى؟ - دۇنيا يانگىنلىق گۈرلىدى. - نامە تۈركمەن بۇلانى بىلەن آيالدا يۈرك، اۋىكىن، باغىر يۇقىمى؟ " تۈركمەنچىلىك " دىيىپ، بىزىنگە خالىس ايشىمىزى گۇرپا رلر. اۋنى واغىز ادىانلىك اۋز آخلاغىنى بىر بىلىدىنىك، ائىماتا سىغماز! " - " دۇغرى آيدىانك، تۈركمەن آياللىندا-دا يۈرك-دە، اۋىكىن-دە، باغىر-دا باردىر. يۇنە اۋندا سىنگە خاسابا آلمايان يەنە-دە بىر زادتىك بار، اۋل-دا اۋت، دۇنيا! . ساغ اۋتۇر، اۋندا! - زىللىغا غاپا غارشى دۇزۇملى يۇردى. - بۇ دۇنيادە سىن اۋز دۇشۇنجانك بىلەن، مەن-دە اۋز دۇشۇنجام بىلەن ياشايان، شۇنگا-دا شۇكۇر! "

"غال، گىتمە، زىللىغا! شۇنگە اۋكۇنرسىنگ! "

"مەن بۇ يەردە گىلىمە اۋكۇنران! "

زىللىغا داش چىقىپ، اۋلۇدان بىر دىمىنى آلدى، غۇرقۇلى اۋىدىن واغىتىندا غۇتۇلدىم خاساپلادى. يۇنە ئىتك بۇ-دا جىمىسى دال اكنى. آرانى غاتى آچمانقا بۇ اۋىنۇنگ اۋز غارشىسىنا اۋلۇدان غۇرلاندىغىنا اۋل يەنە-دە بىر گىزك گۇز پىتىردى: دۇنيانىنگ اۋىۋىنىنگ غابداندا يىنگىل ماشىن ساقلاندى، اۋندان جىم حايدار غۇلمات دۇشدى. اۋنى تانان زىللىغا غارانگىنى يانىۋلدا باشىنى يايىپ غالىدى...

دىمىر ساندئىغىنىڭ سىرى

ايلىنىڭ اغزىنا دۆشسىنىڭ، حان بۇل، بىگ بۇل، آياپ غۇيمازلار، غىباتدان يۈكۈنگى پىتىرىلر. مۆللى تاحىرئىنگ آرقاسىندىن ناچە دىيىسىنىڭ گۆرۈنىڭ ادىلچىكىدىكى ايسە اۈز-اۈزۈندىن دۆشۈنۈكلى دالمى؟ تانگىرى زىنىنى اۈنۈنگ غۇرساغىنا گۇمرالايىن غۇيۈپدئر. بۇ آيىپ دال. يۇنە ايل اىچىنىدە نامانىنىڭ آيىپ، نامانىنىڭ-دە آيىپ دالدىگىنى آيراتتىن سىلچىرماگە كىمىنىڭ واغىنى بار؟ اۈنسۇنگ كاتە آيىپ زادىنىڭ مېرتىبا، مېرتىبلى زادىنىڭ-دا آيىبا اۈورۈلپ گىدىپىردىگى-دە بار. اداملار اۈغرئىنىڭ اۈغرۈدئىغىنى، كىزىبىنىڭ كىزىپدئىغىنى، جىلىپازنىڭ جىلىپازدئىغىنى باغىشلاپ بىلرلر، يۇنە زىنىنى ولىن، حىچ حاجان باغىشلامازلار! بۇ ايسىم دىنىگە تۈركىمىنىڭ پىتاباغىتلئىغىمى؟

اۈنسۇنگام گۆيىجى ناماليم، اىل پىتىردىن اۈزاقداقنى تانگرا تۇقۇناندىن اۈنۈنگ نازارى دۆشنى چىكلاينىڭ حاس انگسات. مۆللى تاحىرئىنگى-دا شىلە بۇلدى، اۈنۈنگ ايل دىيىپ اۈن جىر ادىمى بىر دۇست دۇرتسە، ايكى-دە دۇشمان دۇرتدى. اىنىڭ باركىسى، حامانا، اۈل تارپىدان دىيىن يالى اۈللانقان بىر اقنىلدار شاحىرى ياساپ، اۈز ايلىنە آل سالانمىش دىيىپ چىقاردىلار. زىياننىڭ نامىدىن ائباراتدئىغىنى آيدىپ بىلىان يۇق، يۇنە ايل اىچىنىدە گۆرۈنگ ولىن ياتانۇق. بۇ واقاننىڭ اۈزى بىر اىرتكا چالئم ادىپ، اۈنى آيدىپ پىرىنگە-دە: "بىر بار اىن، بىر يۇق اىن" دىيىپ باشلاسانگ، تۆپىس گىلىشايچىك. دىيىمىك، اۈندا شىلە... كۈنە دۈۈرلردە، چىن بىلن ۲۰۰-۲۵۰ يىل مۇندىن اۈزال تۈركىم ايلىنىدە بىر سۇپى ياشاپ گىچىنىمىش. اۈنۈنگ اتاسى ائىم كىشى بۇلانسۇنگ، اۈز اتاسىندىن چىكىنىپىمى يا-دا غۇرقۇپ، يا-دا يۇنە ايشىسىزلىكىدىن، اۈل سۇپى اۈۋۈت-اۈندۈ بىر اىن بىركى اۈينام دىنى اچىنگلى غۇشىغى-غازالى اۈرۈندىن سۇنگقۇلار چىرشاپ غۇيۈپ گىدىنىمىش. اۈل دىنى غازالارنىڭ يارنى سىل، يارنى-دا غىزىلباشلار يۇق ادىنسۇنگ، باغىشلار دىنىگە اۈچىدىن بىرىنى يۇيماق حۇرماتى پىتىپىدىر. انا، اۈنسۇنگ، اۈنس بىرپ گۆرسىنگ، اۈل سۇپىنىڭ تۈركىمىنە دىنىگە ادى غالانمىش. اىلتەدە، بۇ-دا

كىچى-گىرىم پاي دال، يۇنە بىر گۆندىن بىر گۆن، اگر بارماق بۇكۇپ ساناسانگ، يارئم آستر چىمىسى مۇندان اۋىنگ تۆركىمىن دۋولتىنىنگ دۋىيۋىنىنگ تۇتۇلايان دۋورۇندە رىسپۇبلىكانىنگ باشتۇتائى بىر گۆن دانگ بىلەن آلمىلار ئىيىننا چاغىرئىپ: "بىزە اۋىلاقان بىر مىللى شاحىر گىرك!" "دىيىن يالى ادىپدىر ولىن، گۆن اۋىلاۋنە سانمانقا مۆللى تاحىر دىيىن بىر آلىم اىمگىنمان، اۋىلاقان بىر مىللى شاحىر ئى تاسلاپ اۋىنگۆندە گۆتلىدىپ غۇيايانمىش!

مۇنۇنگ اۋچىن اۋىل اۋىر اۋتۇپ گىدىن آخۇن آتاسىنىنگ كۇنە ساندىغىندا بىرىنمىچىك دۋكۈنمىلى-دە بۇلان يالى؟ كۇنە ساندىغىنىگ دۋىيۋىندە آتام دۋورۇندىن بارى ايدىگىسىز ياتان بىرناچە مۇنگ سىتىر غۇشى-غازالى يانگقى سۇپىنىنگ آدئنا گچىرىپىدىر ولىن، اى گۆرمۇش، اينە، بىر گۆزۈنگە سۇيىن بىيىك مىللى شاحىر اىملە گىلىپ دۋرۇپىپىدىر!"

بۇ يردە اىرتكى غۇتارىار، شۇ گۆنكى باشلانيار. اىلكى بىلەن-دە: "اۋىل كۇنە ساندىق كىمىنگكى؟" "دىيىن سۇراغ يۈزە چىقيار. بۇ سۇراغنىگ جۇغابى بلى: "مۆللى تاحىرئىنگ آخۇن آتاسىنىنگقى. "دىيىمىك، اۋىنۇنگ اىچىندىن چىقان غۇليازمالارنىگ شۇل آخۇننىگقىندىكى ايكۇچسىزدىر. حانى تۇتارنىق؟ اۋىنۇنگ گىركى يۇق، يۇنە اۋىندا-دا بىرى بار: مۆللى تاحىر آتاسىنىنگ غۇشى-غازالارنى اىلكى ياتدان اۋورنىپ، سۇنگرا اۋىلارنى يۇق ادىپىدىر. نامۇچىن؟ بۇ ناحىلى سۇراغ بۇليار؟ اىلتەدە، بىيىك زاتلارنىگ حاتىراسىنا! ياغىنى، سۇنگرا آتاسىنىنگ اۋىنۇن مۇنگ سىتىر غۇشى-غازالارنى اىيام آدى اىغزالان يۇق، اىغزالارنى! - اىلكىچە سۇپىنىنگ آدئنا گچىرىمىك اۋچىن! ياتدان ايدىلان سىتىرلىرىنگ اىغىتبارلىغى گۈچلى بۇليار، مۆللى تاحىر مۇنى بىلىپىدىر وە اۋىر اىلقىنىنگ ياغىرىشلىگىنى اۋىلاماق اۋچىن پىدالانىپدىر. مۇنى دىيىمگە تۇتارنىق بارمى؟ اىلتەدە، بار: اۋىنۇن مۇنگ سىتىردىن اىغدىق اۋىل غۇشى-غازالارنىگ چىچ بىرى كۇنە غۇليازمالاردا دۇشانۇق. اىغلاق دۇشنى تۆركىمىنىگ اۋىر تۇپراغىنى غۇراماق اۋچىن آت اۋستۈندە گچىرىن سۇنگقى آستىلارنىدا بىلە يىتىگىلىرىنگ بۇلۇپ بىلچىكىدىكى گىنگىرگىنلار، اىسىم كىمىنگىدىر بىرىنىنگ اۋىر آتاسىنىنگ بىيىك ادى مىراسىنى

آلاغادا كىسكىنىنگ آدئنا گچىرمىگى حاس بىر گىنگ-تانگلىق دالمىكا؟ اگر مۆللى تاحىرئىنگ ياتدان آيدىپ بىر ئۇل سىتىرلىرى بىر بىيىك شاحىرئى دۇردىن بۇلسا، اۇندا اۇل آقلىدار نامۇچىن اۇنۇنگ اۇز آتاسى بۇلمالى دالكا؟ اىرتكىچىلرىنگ مۇنگا-دا جۇغابى تاييار: "ستالىنچىلىك دۇرۇردىدە اۇنۇنگ اۇز آخۇن آتاسىنىنگ آدى غارالانئىدئىر."

بىلكى-دە، اۇنۇنگ اۇز آتاسىندىن گۇونى غالان پىرى باردئىر؟ بىلكى، اۇندان گىزىلىگىن آر آلماقچى بۇلاندئىر؟ اگر بىلە بۇلسا، اۇندا اۇل اۇز آرئى پىرىنە سالئىپ بىلىپدئىر! چۈنكى اۇز آتاسىنىنگ بىيىك اىدى مىراسىنى كىسكىنىنگ آدئنا گىزىلىگىن گچىر نالئىردە اۇغۇل اىتك اىبىيادىنگ تارئىندىن اۇق!

زىلئىغا بۇ پىلىپىرى اىشىدىدە، جىگىز بىر ياغدايا گىنگ غالاردى: بىرناچە مۇنگ فىلۇسۇفىكى غۇشى سىتىرلىرىنى يادىندا ساقلاپ بىلن كىشىنىنگ اۇز آتاسىنىنگ آدىنىنگ اىردە-گىچىدە آقلىنچاق دىغىنى، ستالىنىزىمىنگ باقى دالدىگىنى آنگلامايشىنى دىيىسە؟ بۇ ناخىلى يۇنىملىك! مۆللى تاحىر يالى بىر حالقنىڭ غۇوانجىنا اۇرۇلن آداما بىلە تۇخىمىلىرى آتماغىنگ ناما گىرگى بارقا؟ بۇ پىردە ناخىلىدىر بىر اىنچە تىلىسىم ياتان بۇلماسا ياغىشندئىر؟ بىر اۇقدا تۇركىمنى ايكى غۇوانجىندىن دىندار جاق بۇلۇنىان-ا دالدىر-دا؟ يۇنە، زىلئىغانىڭ پىكىرىچە، ايكى دال-دە، دىدوانا مۇندۇرىلىانلر اۇندان-دا كان. چۈنكى مۆللى تاحىرئىنگ ياتدان آيدىپ بىر ئۇل غۇشى-غازاللارنى اۇز آخۇن آتاسىنىنگقى بۇلسا، اۇندا بۇ غالىپ ايشە آق پاتا بىر كىم بۇلۇپ چىقار؟ تۇركىم دۇولتىنىنگ دۇيۇنى تۇتان اگىرت. اۇنسۇنگ بۇ پىردە مىللىتىنگ اىچىندىن اۇر جاق زات نىشانا آلئىيانلارنىڭ سانى دال-دە، آتلارى بۇلماسىن؟

حانى مۇنگا پاخىم اىدىپ دۇران؟ آداملار بۇ گۇرۇنكىگى دۇيۇنە-دە يىتچى بۇلمان، دىنگە اۇنى اغىزدان اغزا گچىرمىك بىلن مىشغۇل. مۆللى تاحىر چىچ خاچان-دا بۇ گۇرۇنگە باش غالىرئىمادىق بۇلماغا چىملى. چۈنكى بۇ خاقىندا اۇنۇنگ اىلىنگ اۇنگۇنە چىقئىپ، ايدان-دىيىن زادى غالىماندئىر. زىلئىغا دىنگە آدامسىنىڭ اۇزاق يىللار يۇردىن گۇندىلىگىنى دۇرۇپ اۇغراند ا بۇ تارئىنىڭ اۇستۇندىن باردى. اىما گۇندىلىكلىرى اچئىپ اۇقانى اۋچىن اۇل سۇنگ كان اۋكۇنمىلى، گۇزىباش دۇكىملى بۇلدى. چۈنكى

اۋستۇندىن واغت گېچىن يازغىلارنى اۋقادتىغىچا زىلغا اۋز ياسىتىشنى اۋل دىرىكا گۈۋۈن دىپىرلىك تاناپ پىتىشماندىگىنە گۈز پىتىردى. بۇ آچىش زىلغا حر بىر زاندىن آغىر دىگدى. مۆللى تاحىرئىنگ سىرىنە پىلە-پىلە پىكىرلەر گىلىپ-گىچىلەر اۋىدۇپ، پىرى، كىمىنىڭ يادىنا-ۋىيۇنا دۆشەر؟ كىمىنىڭ؟ ناھىلى اىلچىلىك!

سۇنگرا اۋل اىلنە آچارنى آلپ، اىلچىلىك گىزك دىمىر ساندىغىنىڭ ياندىنا باران گۈنۈنى، باي، نايتىلد-ا! بۇلچاق ايش بۇلانسۇڭ، اۋكۈنچىدىن نە پىدا؟ اۋنگا دىنگە خىرچىنى دىشلاپ، سارالپ گىدىن قاغىزلارنى آغىرلىشىدىرىمىك غالىدى.

بۇ گۈن اۋل ايتىك خىچ زاندىن حابارسىز ۋە اۋز آدامسىندىن غالان دىمىر ساندىغىنىڭ ياندىنا اىلچىلىك گىزك غۇلايلاشپار. دىمىر ساندىق سىرلى دىمىر. زىلغا اىلنە آچارنى آلپ، حاتدا اۋنى سىفىنىڭ غاپىسىنا اۋتۇرسۇڭ-دا، اپ-سىلى واغىلاپ يادىناخىراپ اىلىدى، ائزىنا تىسايچىك يالى-دا ايتىدى. يۈنە آيال آدام يۈرگىنە بىر زاندى دۈۋىنسۇڭ، ائزىنا غايدىارمى نەمە؟ مۆللى تاحىرئىنگ اۋزى دىرىكا گۈزۈنىڭ گۈزىچى يالى غۇران چاقلىنگىچا دىمىر ساندىغىنىڭ غۇلىۋىنا آچار گىردى. زىلغانىڭ گۈۋىنە، سىفىنىڭ غاپىسى ناھىلىدىر بىر زاندىن اۋاز بىلەن آچىلدى. شىدىپمى اۋل اۋز اچىرىنى بىمۇچىر آغىرلىنىدىغان حابارسىز، مۆندىرلىپ غۇلان سارالان دىپىرچىلەر غارشى، حاس دۇغرىسى: گىلچىكداكى اۋقۇسىز گىچىلەر، آچى گۈزىلاشلىرىنا، ايكىرچىنىڭلىرىدىن ۋە اۋز-ۋزى بىلەن آغىر گۈزىدىن يۈكلى گۈزىلەر غارشى اىلنى اۋزاتىدى...

نايتىسىنىڭمىش پۇرسات! نايتىسىنىڭمىش گۈن! دىنگە بىر مۆللى تاحىرئىنگ يانىۋىلاشنى دال، ايسىم كۆللى تۈركىمىن اۋچىن-دە، اۋل گۈندىلىكلىرىڭ غاتى اۋمە-دۈمە آچىلمايدىق بۇلسا، باھىيتىلى بۇلمازمىدى؟! بىلكى-دە مۆللى تاحىرئىنگ خۇت اۋزى اۋچىن-دە...

اۋل اۋز گۈندىلىكلىرىنى: "آدامنىڭ ياشىرىن سىرلارنى بۇلۇپ بىلەر..." دىيىپ سۆزە باشلاپار. يۈنە اۋنۇڭ ياشىرىن سىرلارنى بۇ ايلدە كىمە دىقاردى؟! مۆللى تاحىرئىنگ ياشىرىن سىرلارنى ايشىدىن آداملار اۋنى تۈپىس يۈرگىدىن يىگىزىلمىرى؟ اۋنگا

ئالتى ئاقىمىزلىرىمىز؟ خايسى بىر مىللىتىنىڭ ئۆزى خاقىقى كىشىنى گۇرۇشى گىلىئىدىر
ئۆيدىيىڭىز؟ خايسى بىر مىللىت مۇنگا چىندار؟ مىللىتلەر-دە ئىدىل ئادىملار يالى ئاخىرىن،
ئۇلارمى دىنگە ئۆگۈنى ئالايىلار. سىن ئۇلارنىڭ خاقىقى سىپاتىنى ئايتىسەن، سىنى
يىگىرىمى ئۆرۈپ بىلىمىز. بۇ غىلىق سىزە كۈنتى ئاياللار ئاتلادىنۇقىمى؟ ئۇلار-دا دىنگە
ئۆگىنىش زارى، دىنگە ئۆگى كۆپىيىلەر. ئۆمىسىن، ئۇلار سىنى يىگىرىلەر، سىندىن ئۆرۈ
يۆز ئۆرۈمى بىلىن. ئىگىر ئاتدا ساقلىسا-دا، دىنگە يىگىرىش ئادىم خۇمۇندە ئاتلار.
مۆللى تاحىر يالى ئاقىلى ئار ئۆمچىن بىلە ئۆشۈكلى جىم ئۇرۇن كۈنكى قاندى
بۇزۇق؟ ئۆمچىن ئاشىشنىڭ بۇ قاندىنى ئۆگىمىزلىك ئىدىكا؟ كىم مۇنگا جۇغاپ
بىرىپ بىلىش؟ كىم؟ بۇ بىر مائال. ئۆزىڭ سىپىنى دىنگە چاق ئاتىسە بۇلار. بىلى، ئۆز
ئۆز مىللىتىنى شىلە بىر يىگىرىدىر ئىلىن، ئار ئالماق خىجۇئى ئۆزى گۈنۈنە غۇبان ئالدىر؟
ئىسىنە، ئا-دا شىلە بىر چۆكىر غۇئى گۈرىدىر ئىلىن، ئۆز مىللىتىنى ئىل دىنگە ئۆتۈمى
ئۆچىن ئۆزى يىگىرىش گۈرۈمىگە قايىل بۇلاندۇر؟ خايسىقا؟ بىلى، ئۇلارنىڭ خىج
بىرى-دە ئالدىر، بىلى، ئۆز ئۆزىنىڭ بۇ ئاستىدا غايتالانماق ئۆگىرىش گە چاقاناشا
بۇسساندۇر؟ بىلى-دە، ئۆز ئۆزى باقىلىشنىڭ دىنگە ئۆز مىللىتىنى باغلى ئالدىگىنە گۈز
ئۆتۈمى؟ ئا-دا ئۆزىنىڭ ئۆز ئادىتى ئۆمە-دۆمە مائىچ بۇلغاننى بىلىدىر؟ ئۆزىنىڭ
شۇنىڭ ئۆچىمى بىلىشلى ئۆزىنىڭ چىتىنە دىگىمى يۆزىگە ئۆتۈمى؟ ئامە سىپىدىن ئىدىل
شىلە بۇلۇپ بىلىمى ئالماش؟ مۆللى تاحىر-دا ئادىم-، ئىسىم ئۆزىنىڭ خايسىنى بىر
كۆپىلىك دىمىرى بۇلۇپ بىلىمى؟ خاقىقاتتا خاس ئاقىنى: ئۆز مىللىتىنى ئۆزۈندىن
ئىلىرى ئۆتۈپ، ئۆزى ئۆزىنىڭ، پىروايسىزلىقتىن، ئىگىدارمىلىقتىن غۇتارماق
ئىسلان بۇلسا ئاتىش؟ خاقىقى دىنگە ئۆزۈپ مىللىت ئىدىپ بۇلماقچىنى، ئۆزىنىڭ
چىتىنە دىگىمى پىرىنىڭ-دە بارىقىنى مۆللى تاحىر ئۆشۈمى، ئىسىم كىم ئۆشۈمىنى؟
بىلە ئۆزىنىڭ دىنگە ئۆز خاقىقى ئۆزۈندىن، ئۆز ئات-ئىرىدىن، ئاننىنىڭ
ئۆزىنىڭ خاس ئىلىرى ئۆتۈن ئۆزىنى ئىدىپ بىلىر! ئۆزى جىر بىر ئۆزى
باشارماز. شۇنىڭ ئۆچىمى، ئى، سىز، ئۆز ئىلىنى چالما سۇيۇپ، چالما يىگىرىپ يۆزى
بىغىراتلار! ئۆزى يارىپ-ئالتا سىلاپ، ئۆزى يارىپ-ئالتا-دا غۇركىان بىيۇچىر، سىز

مۆللى تاحىر كىمىن ارىنىڭ سۆيگۈدىر-يىگىرنىنى اۆز داراجىق غۇلاچىنىڭز بىلن اۆلچىك بۇلمانگ! بۇ سىزە يىگىرتىمىز، سىزىنىڭ غۇلاچىنىڭز بىلە ايش اۋچىن كىلتە گىلر! اۇنۇنگ دالى دريا كىمىن مۇۋچ اۋران دۇيغۇلارنىا چىگىدىنىڭ چتى يالى دۇشۇنىمك اۋچىن، اينىڭ باركىسى اۇنۇنگ بارى ياننىداقى غۇچاق بۇمالى! اۋولۇپ، ساندان چىقارنلان، غۇل ادىلىپ بۇرلۇپ ئىقتىلان مىللىتىنىڭ درىنە بارى-بارى درماننىڭ نىي دىگىچىنى بۇيۇن آماق، اىتدە، يىگىل دالدىر. اكر اۆزگە پىكجە سىرىشە غالانلىغىندا، مۆللى تاحىر-دا بىدىپ، اۆز حالقۇننىڭ چتىنە دىگىپ، اۆزۈنىڭ بۇ دۇنياسىنى گۇمانا غۇيۇپ گىتمىدى...

زىلخا يادىانئىپ، اىكىرچىنىڭلۇپ، دىمىر ساندىغىنىڭ اچىنداكى غات-غات گۆندىلىكلىرىنىڭ بىرىنە اىنى پىتىردى...

”مىن بۇ تۈركىمىلردىن شىلە بىر يادادىم، جى، مىن يۇنە غۇباي! مۇنۇنگ كىمىن مىللىتى گۆندىز اىنىڭ چىرالى گۆزلۇم تاپمارسىنىڭ. بۇ مىللىتە ياغىشلىق ياراشماز! مۇنۇنگ تۇخۇمنى تۆكىمگە چىتاراشانلارا آرام-ارام مىن دۇشۇنىان! - زىلخانىنىڭ دىپە ساجى سىخ-سىخ بۇلدى. اۋل اۆز اىلىنداكى دىپىرچا غۇرقى بىلن سىرتدى. خاسىررا ياپىپ، غايتادان اۇنۇنگ داش يۇزۇنداكى يازغىنى اۋقادى. يۇق، چىچ حىلى يالنىشلىق يۇق، بۇ ادامسىنىڭ گۆندىلىگى، ادامسىنىڭ الى بىلن يازنلان حات! اىما بۇ نە خىكايات؟! جى، تۈركىمىنىڭ-دە تۇخۇمنى تۆكىدۇمكى بۇرمى؟! اۋل نامە بىرىنىنىڭ پىرىنى اىيمانىمىدىر؟! تۇبا-تۇبا... زىلخا ائىرنى اۋقادى: - بىر پىدە ارغىن مىللىتى گىتىر دىيىسىلرم، تاقوانى گىتىر دىيىسىلرم، تۈركىمنى اىلت. بۇ مىللىتىنىڭ پىلىسىنە-ائىننا دۇشۇنىپ بۇلماز، ادىلچىك يۇنە شىمالدىر! - زىلخا پىنە-دە ائىگ-تانىگ بۇلۇپ ساغىندى. گۆندىلىگىنىڭ اۋىگۈنە-ائىرنا سىردىشىدىردى. مۆللى تاحىر اۆز سىفىنە باشغا بىرىنىنىڭ يازغىلارنى گىتىرىپ تاشلان-ا دالدىر-دا؟ بلىكى، اۋل كىمىدىر بىرىندىن اولۇراق سىتاتا آلاندىر؟ زىلخا اۋىگىدىن جۇدا پىلت حات يازۇوننا شۇبجە بىلن سىنىگە-سىنىگە سىرتدى، ساراللىشان ساحتىپالارنى تىرسلىن-ۇنىگلىن اغدارىشدىردى. يۇق، چىچ حىلى يالنىشلىق يۇق، گۆندىلىك اۋنۇنگ ارىنىنىڭكى! زىلخانىنىڭ يۇرگىنە خۇسالا

ارالاشىدى. ئۇل غۇرقاراغا دا ئاقماغىنى دۇۋام ئىدى: - تۈركىمنى ئادام ئىچىك بۇلانىلار ئىنگىلىزچەسىدە يانپ-يېشىپ كېچىدىر. مېن ئىنگىلىزچە ئۇلار ئىنگىلىزچەسىنى ئاقلاماينى؟! تۇغۇل بېگ، چاغرى بېگ، ئالپ-ئارسلان، سۇلتان سانجار، سۇلتان جالالدىن، نىسىمى، بۇرچاندىن سىياسىلى، ماغىنىمۇلى، غايغىنىز كىمىن ئىنگىلىزچەسىنى ياننىدا مېن كىم؟! مېن يۇنە بىر سان، بىلكى-دە بىر غۇرى سان... يۇنە مېن بىر تۇپار نادانلار ئىنگىلىزچەسى كېچىمىشە نىچىكىسى يامانلىق ئىنجۇۋى بىلەن دۈۋ-دۈۋ تۇپۇلشنى كۆردۈم. كۆزلىرىم كۆرمە يۇلغان بۇلسا، مۇنداق غۇۋى بۇلاردى! ئۇزۇنى غۇراماغا ئوقۇپلى مىللىتىنىڭ ئىچىدىن بىلە ئاداملار چىقارمى ئىسىم؟ بۇ خالىق ئۇزۇنە تانگىلىنىڭ بىر يىلىغىنا-دا ئىيە چىقىپ بىلگە مېنگىز ئۇق، ئىچىزىڭم ئىچىزى! مۇنۇڭ بار بىلىغى تالانغا دۆش. بۇ بىر كۆپى كېچىپ، ئازى غالان خالىق. تۈركىمنىڭ كېلگىنىڭ بارلىغىنا مېندە ئىندى ئانام ئاز. بىلكى، ئىيىغانىڭ ئۇزى مۇنۇڭ يىتىپ كېتىمىگىنى ئىسلىنىدىر؟ ئىيىغان چىچ خاچان بىلمان بىر ئىشى ئىتمى! ۲۲. ئا ئا ئا ئا... ۱۹۶۰...

ئىلىغا ئىدىل سېرىمىدىن غايدان يالى بۇلۇپ ئۇتۇردى. ئۇل كۆزۈنىڭ كۆرۈنۈشىگە ئىئانچاغىنى-دا، ئىئانچاغىنى-دا ئىيىت ئىدىپ بىلىمدى. مۇنى مۇللى تاحىر يازان دالىدىر، يۇق! ئىي، خۇداي! ئادامنىڭ بىلە-دە بىر جانى يانپ بىلگە ئۇغۇشما! ئىلىغا ئىللىرىنى ساندۇر ئادىپ، ئىندىكى سادىپنى ئاغداردى.

"تۈركىمنى ئىزنىڭ كىسۋىسى كۆگەر! بۇ دىنگە غۇل بۇلۇپ ياشاماغا ئىناسىپ مىللىت، ئركىنلىك مۇنكا ياراشماز. مۇنۇڭ ئىنگىلىزچەسى بىر بىرىنى ئىئانچاغىنىدۇر. كۆچمىلىگىنە جاننىڭ ياقچاقمى يا-دا كېچىسىز زېرىنچىلىگىنە؟ زېرىنچىلىك بۇتىندۇنيا يارۇشى كېچىرىلسە، بىرىنچىلىگى تۈركىم ئالار. كېلىتىنىڭ، ئارلى-نامىلىنىدۇر، ئىمما بۇ دىنگە ئىندى ئىدىپ دىرىسىندىكى زات، شادىنىت يا-دا مىللىت دىرىسىندە دال. بىر سۇز ئىچىن بىرى بىرىنىڭ داماغىنى چالچاقاندۇر، ئىمما دىل بىرىكىدىرىپ، مىللىتىنىڭ ئارنى-نامىسىنى غۇرامالى دىيىنىڭ - دۇران پىرىدىر. شۇنۇڭ ئىچىن بىر چىقىپ بىلسە، ئىسلىدىك غۇرۇمىساق مۇنۇڭ دىپىنىدە ئا ئۇلۇنچا ئاغىلداپ ئۇتۇرۇپ بىلەر. ئار-نامىسا تۈركىمنىڭ ئۇز دۆشۈنىشى بار. ئۇل دۆشۈنچە ئۇرتا

آستىلارنىڭ، اتام دۇرۇنىڭ دۆشۈنچىسى. ئاقتىلنا سىرت: "گۈزۈم گۈرمىسە، ... بۇرى
ايىسىن!"، "غۇلاق ئىشىدىنى گۈز گۈرمىسىن، گۈز گۈرنى، باشا گىلمىسىن!" "بۇ ايركى
اۇرتا آستىر اخلاق باش-باشداقلىغىندىن حابار بىرنۇقىمى؟

مۇنۇڭ ئىگىسى گۇرۇغلۇدۇر، اۇلام: "بۇ گۈنلۈگىنى تاپان، اىرتىلىگىنى غايغى
ئىتمىز!" "دىيىار. بۇ دۈۋىلىلىك دۆشۈنچىسى دال، آلامانچىنىڭ، تالانچىنىڭ
دۆشۈنچىسى. حۇنقار پاتىشا اۇنگا بىلمان ايدانۇق: "ئىك اۇغرىسى" دىيىپ. دۈۋىل
دېرىسىنە پىتن حالقنىڭ گۈزۈندىن سىرتىنىڭ، گۇرۇغلا باشقا ئاھىلى باحا بىرچك؟
تۈركىمىنىڭكى يالى داغىنىقلىق بۇ تۈۋرىكە باشقا غالان دالدىر. اۋزاغا گىتسە، بۇ اۋلى
بىتابغىچىلىق... ۲۳. ئاىايى. ۱۹۶۰...

زىلتىغا دۇداغىنى دىشلەپ، باشىنى يايقادى. بىلە-دە بىر ادام بۇلار اكنى!
ئامۇچىن بۇ داشىندىن حىچ چاپان بىلە پىكىرى ايتماقتا؟ مۇنۇڭ ياننىدا تۈركىمە بىر
زات دىيىچك بۇلسانگ، يايىدانار يالى بۇلدۇق. اۋزى-دە آستىل بىلە پىكىردە گىرن اكنى.
"تۈركىم دىيىمك، بىلكى-دە، غارىغىش سىنگىن مىللىتىر؟ گىچىشىدە بىر
ياغىشزادا بۇ مىللىتە: "ئاللاھىم، قىيامات آخىر بۇلنىچا باشىڭ بىرىكمىدى!" "دىيىپ
غارغانمىش. ئادىپ بۇ حكاياتا ئاتناماق؟ غارىغىش سىنگىمىدىك مىللىت اۋز اركىنە بىلە
دېرىدە اۋۋارامچىل بۇلۇپ بىلىمى؟ بىلكى، اۋۋارامچىللىق يۈۋىللىكىدىن گىلىپ
چىقىندۇر؟ تۈركىم دىنگە گىچىشىنى دال، گىلجىگىم اۋۋارام ادىن حالق." حالق "
دىيىمك، اۋنۇڭ ائىگى-دۆشۈنچىلى اۋغۇللارنى دىيىمك دالمدىر؟ اۋل ياغىشزادا مۇنگا:
"اۋمۇر كىشأ ياپجا بۇلاسىڭ-دا!" "دىيىندىر. يۇغسام، مۇڭ يىللىق تارىخى بۇلان
حالقام، جىي، اۋز باشىنى چارامزمى؟! ۲۷. ئاىايى. ۱۹۶۰..."

"اتام باخىر: "تۈركىم بىر قاقاباش مىللىتىر، اۋنگا ياغىشلىق ادىن اۋزۇڭ بۇلما
دىيىردى. بىندە بىلىپ ايدان اكنى. مۇنۇڭ ئىگىسى گۈچىلى بۇلۇپدۇر دىيىلىار، بۇلشى
بۇ بۇلسا، ايردە-گىچىدە مۇنۇڭ گۈچىلى دۈۋرى بۇلايدىمىمۇ؟" گىچىن گۈنۈن دىيە-دىيە،
اغلماق تۈركىمىنىڭ حالى! "دىيىن شىدايىنىڭ گىپىنى غىزىلا غاپلاسانگ! بۇ، چاپان
گۈرسىڭ، گىچىشىنى ياتلاپ، زىرنىپ يۇرن جىپىسىز مىللىت بۇلماغا چىلى. اجىز،

بيوچ. ئىشاناسى - بىرى بىرى، غۇنگىشى غۇنگىشنى گۇزۇندە اۇقى بۇلسا، اۇر جاق. آ.آ-ئىنگ دىيىيىنە ئىنگ ائانما جاق، اۇل: "آتى بۇلان اۇز دۇورۇندە رۇما گىدىپىدىر، بۇ تايدا غالانلار - اىشكىلەر! "دىيىار. جاي گۇررۇنگ. سىلجۇقلار، قىئىقلار، غايىلار، باياتلار رۇما گۇترىلىندە، بۇ تايدا اۇزۇنى اۇنگارماز چاروا تايپالار غالاندئر. بىزم اۇلارنىڭ پىتاغت نىسىللىرى. ۲۸. ائايىايى. ۱۹۶۰...

زىلئىحا بۇ گۇررۇنگىلردىن اۇنگىم حابارلىئى. تۇركمىنىستانداق تۇركمىنلر حاققىئىمى يا-دا رۇما گىدىنلر؟ كۇنە تۇركمىن مىراسىنىڭ حاق ايسى كىملر؟ تىكلر تۇركمىنى يا-دا يۇق؟ بۇ جىدلر اۇنۇنگ اۋچىن تازىلىك دالدى. مىسلم، نامە اۋچىن گۇرۇغلى: "اسلىم دىيىسم، ادى بگىنگ اۇغلى مىن، تىكلى، تۇركمىنلى ايلدىن بۇلار مىن!" دىيىار؟ نامە اۋچىن تىكانى تۇركمىندىن آيئىار؟ مۇنگا مىنگىش جىدلر حر مىللىتدە-دە باردئر-لا، زىلئىحا اۇنى گىنگ گۇرۇپ دۇرانۇق، گىنگ زات باشغا... اۇل پىنە-دە بىر ساحىپانى اعداردى.

"بۇ گۇن ستۇدنتلر مىندىن: "نامۇچىن تۇركمىنلر ائزاغالاق؟" دىيىپ سۇرادىلار. مىن اۇلار: "بىز ائزاغالاق دال. كىم بۇ گىپى تاپىان بۇلسا، اۇنۇنگ دۇشۇنچىسى آرتقىدئر. - دىيىدىم. - بىز يۇردۇنگ سىناغات مىركىزىنى آرزان چىگ مال بىلدىن اۋچۇن ائىملى، بۇ بىزىنگ اۋچىن اۋلى مىرتىپ. "اۇندا اۇلارنىڭ بىرى: "مۇغالىئم، تۇركمىنىستاننىڭ اۇزۇندە ماتا دۇقايان فابرىك غۇرۇپ بۇلانۇقمى؟" دىيىدى. مىن اۇنگا: "اۇنى ائىسىنگ، ائىلە گىلدىن ائىقىدئىسادى ياغداي اۋىتگەر، بۇ تايدا ائىنفراسترۇكتۇرا اۋسىر وە دۇقما-سىناغات فابرىكىلى مىركىزى شأجرلىرىنگ ايلاتى ائىشىسىز غالار، بىلە زادا يۇل بىرىپ بۇلماز. اۋلى دۇولتىنىڭ مىركىزى باي بۇمالى. بىزىنگ يۇردۇمىزنىڭ مىركىزى رۇسىسىيا، اۇل پىرە داشارى يۇرتلاردان كان مىئىمانلار گىليار، رۇسىسىيا باي بۇماسا، بىزىنگ ابراىئمىز غاچار. اۋلى يۇردۇنگ غىراق-چىتىندە ياشايارىس، بىزە مۇسكوداقى يالى اۋوادان، قاشانگ جايلا ناما گىرك؟ - دىيىسم: "دۇغرى! "دىيىشىلر. اۇنسۇنگ دۇوام ادىرمىسىنگ، نە آلاچىنىڭ: "بۇ تايدا آداملار، گۇرشۇنگىز يالى، ائالاشقىلى. مۇسكودا ياراماز جاي غۇرسانگ نازانلىق دۇرار، سىبىلى اۇل پىردە آداملارنىڭ ائىگ-دۇشۇنچىسى اۋسىن" دىيىدىم. بۇ

گۈرۈنگىلىرى دىنگلاپ، ستۇدنتلار بۆلۈمىنى سالارلار اۆيتدۇم، اما اۇلار بۇ ايدىنلارلاردان: حالقلارنىڭ ياشاشىش دىرچىسىنداكى آراتاپاۋۇت غۇنۇلغۇسىز دىيىپ دۇشۇندىلار. اۆزلىرىنىڭ يۇنە يردىن ياراماز ياشاماياندىقلار، مۇنۇڭ اۇللان "مانىسىنىڭ" باردىغى اۇلار غاناتلاندۇردى. ۲۹. انايىلى. ۱۹۶۰...

زىلغا چالاجا باشنى ياقادى، يىلغۇر جاق بۇلدى: "ىسىم، مۆللى تاحىر يالى بىرى: "بۇ شىلە بۇلمالى" دىيىپ، سۇبۇت ادىپ دۇرسا، گۇرگۈلى ستۇدنتلار ائىنمان نىرا گىتسىنلار؟ كۆللى تۆركىمنىڭ اۆزى اۇقۇۋچى اۆدیتۇرىياسىنا مىنگز اۇقۇمى نا؟ بىرسىڭ اىيچىك، اۇرسىڭ - اۆلچىك!"

زىلغا گۈندىلىگىڭ بۇ ساحتىسىنىڭ يازىلان واغىتتا سىردىپ، حىرچىنى دىشىلدى: اۇندان بارى ۲۰ يىل گچىپىدىر، اما، حىي، اۆيتگان زات بارمى؟ سىن بۇ مىللىتە نامە چارە ادرسىڭ؟ بۇ بىر ائىمىنى بىرىپ، اۇغرۇنى يىتتىن مىللىت-دا. تۆركىمنىڭ بىر اجىز پىرى بار، اۇل-دا ائىنگدارمالغۇندۇر، اۋوگا دۇرارى بۇلماز. غارىنى چالا دۇرۇپ، اۋوگۇسىنى يىتسىڭ، ايشالار يۇرۇر. بۇ بىر اۋواررامى اۋزۇنى يىقان حالقدۇر! غارا بۇقۇرداغىندان بىر زات اۋتۇپ دۇرسا، غالىنى بىلن اۋنگشار.

زىلغا اۋقان سىتىرلىرىنە دۇشۇنمىك اۋچىن گۈندىلىگى غاپدالدا غۇيۇپ، پىكىرە باتدى، گۈزلىرىنى يۇمدى. حىيالىندا بىر واغىقى گچن گۈنلىرى جانلاندۇر جاق بۇلدى: ۶۰-نچى يىللانگ اۇرتالار... اۇل واغتلار مۆللى تاحىرئىڭ دۇرمۇشىندا نامىلر بۇلۇپ يۇردى؟ نامۇچىن اۇل گۈندىلىگىندە بىلە غاچارلى سىتىرلىرى يازدىقا؟ "شۇل واغى اۇل اۋز دۇقتۇرلىق دىسىرتاسىياسىنى غۇراجاق بۇلۇپ يۇردى - دىيىپ، زىلغا اشاقى دۇداغىنى دىشىلدى.. غارشىسىندا-دا تۇتۇش ائىلملار اكاكىمىياسى دۇردى. آچىق گۈرشە چىقماسالار-دا، اۇلار اسىستىرئىلقدان غۇرۇپ بىلن حىيللىرىنى غۇرياردلار. نىڭ جاننىڭ يانماسىن؟ مۆللى تاحىر ايكى اۋدۇڭك آراسىندا غالىپدى. ماركسىزىمنىڭ دار چىغرىندان چىققاق بۇلىانى اۋچىن اىيىان كۈتگى-دە يىتلىك دىيىسىڭ، اۋنۇڭ داشىندانام يۈك اوردۇلار. كۈزحىن كاردىشلىرى اۋنۇڭ اۋمۇمى يۇرلىگىن چىققاق بۇلىاندغىندان پىدالاننىپ، اۋنى كىرىشە بۇلاجاق، آرايدان دۇشۇرچىك بۇلدۇلار. ادىل

شۇل واغتلار اۇنۇنگ ادامسى حالئس بۇرچا غابالانا چالئم ادياردى، حالئى تىنگدى. زئىلخاننىڭ يادئنا بىر واقا دۆشدى... اۇل آتاسى اۋيۇندە بىر چىدە گزىپ، اۋيە غايدىپ گلىندە، گۈزىلگىنچ پردە ايكى غۇلاچ يۈپۈنگ ياتاندئغىنى گۇردى. اۋوادانجا يۈپك يۈپ نامۇچىندىر زئىلخاننىڭ گۈزۈنە گىلمأندى. بلكى، اۇنۇنگ آشا بركلىگى اۋچىندىر؟ آداتچا، بۇ حىلى يۈپدىن غۇوى سىرتماق چىقپار... اۇل يۈپۈنگ نادىپ اۋيە دۆشندىگىنى زئىلخا ادامسىندىن سۇراماڭنىڭ ايتىينى تاپمادى، يۇنە بۇ واقا يادئندان-دا چىقمادى. زئىلخاننىڭ شۇندا يادئندا غالان يىنە بىر زات - مۆللى تاحىرئىنگ چىندىن آشا ياداولغىندى، ساققالئىنىڭ اۋسگۈنلىگىدى، تلىم گۈندىن بارى سىرنىلانىغىدى. اۇنۇنگ آداتى واشىيلىگىندىن نام-نىشان يۇقدى. زۇرايىقدان يىلغىرچاق بۇلسا-دا، ائزى آغا يازارلى گۇرۇنياردى. مۆللى تاحىرئىنگ مۇنگا مىنگزىش تۇتۇق واغتى اۋنگدە-سۇنگدا بۇلدۇمۇقا؟

اۇل دۇورۇرلى ياتلاپ، زئىلخا بىرىنمە كۇششدى: مۆللى تاحىرئىنگ اۇل واغىتى يازغىلارنى ائنانىپ بۇلارمى؟ بۇلار جانى ياناننىڭ يازغىلارنى. "جانى يانان تانگىرئىسنا غارغار "دىيىلمأنى نامە؟

شۇل غۇسسالى گۈنلرىنڭ بىرىندە ادامسىننىڭ ياش شاگىردى كىمال گلىپ زئىلخادان حابار تۇتدى. اۇلام اۇنگا گۈندلىكىن كآبىر ساحتىپالارنى اۋقاپ بىردى. حۇرلۇغىندىن دۇداقلارنى غۇراپ دۇران كىمال اۋز مەرھۇم حالئىپاسىننىڭ تۈركىم مىللىتى بارادا يازىپ گىدىن اينىڭ گىزلىگىن پىكىرلىرىنى غۇلاغا اۋورۇلىپ دىنگىلدى.

"تۈركىمە ايل دىنگىنە پىت دىيىمە، كۈلگدە ياتىپ، اىرتكى اۋتار دىيى! بۇ مىللىت رالىققىدان يۈز يىللىق يۇل داشدا، ائتىگم اۋرتا آسىرلارنىڭ دۇمانىندا ياشاپ يۇر. تۈركىم آقماغىنا" حان "دىيىر، آقتىللىسنى آقماقسىرادار، داناسىننىڭ چىتىنە دىگر، آسىرگىز، آيدان زادىننىڭ دۆيۈنە پىتىپ بىلمان، غارشىسىندىن تۇرار. مۇنۇنگ كىمىن پىنگىلىس مىللىت يۇقدۇر. كاشكى مۇنۇنگ اۋچىن جاننىڭى ياقاننىڭا دىگىسىدى... ۱۹۶. II. ۲..."

"پارس آياللارنى چاغلارنى: "تۈركىم گلىار "دىيىپ، غۇرقۇزىپ ياتتار اىكىلر. جى، شۇندانام بىر آبراي بۇلارمى؟! بۇ كىلىكىسىرىنڭ آبرايى. دىرگە گچىان مىللىت بۇلسا،

غۇنىشىنىڭ ھالقار دۈۋىت بۇلۇندا، بۇدا باشىنى بىرىكىدىرىدى، بىرىكىدىر ئايمۇندىر-! ھازىر ساققالى تۇرپا يالى، ياشۇلۇسۇن دىگىچ: "بىز ئاۋز باشىمىزدا دۈۋىت بۇلۇپ بىلىمىز!" دىيىپار. ئۇندا مىللىتىدىن دىيىمىگىم، ئاتا-بابانىڭ ياتلامامىز ئارتىق! مۇندىن ئانگىردا دىنگە چۈپىدىمىز لىرىنگ دىر جىسى غالىپار. بۇ گىدىشىنى گىتسە، ئايىلىن-دا... II.8.196...

كىمال ئىنجالىقنىڭ غاچىپ، پىرىندىن غۇزغاندى. زىلنىڭ ئاۋنىڭا ئاشاقلىقنىڭ گۇز ئايلاپ، يەنە بىر ساقچىنى ئاۋقاپ ئاۋغاردى.

"مىن ئاۋزۇمنىڭ تۈركىمىدىگىمە ھىم ئىسلىپ، ھىم ئىسلىپ، نامىس ئىدىپان واغنىمىم بار! ئى، تانگىر، سىن ئاۋچىن مىنى تۈركىم ئىدىپ ياراتتىڭ؟ سىنىڭ ئاۋگۇنىڭدە ئامە يازنىم باردى؟ سىنىڭ بۇ جىرىنىڭ نىنىڭ دۈزىمى؟! بۇ ئىشىنىڭ غارىشىنى باش گۇتسىم گىلپار! ئاۋچىن مىنى ئاۋز مەرتىسىنى بىلىمىزنىڭ ئاسىنىدا ياراتتىڭ؟! دۇيا غارىنا ئىمىزلىكىدىن سۇرۇغان گىلىنىڭ يۈزۈنىڭ رىنگى ئاۋچۇك، ئاۋلۇپا چاغا مازارنىدىن دۇلدى، ئاۋبالار ئاقساقالسىز غالىدى، جىر داماغنى ئاۋ يۈۋىدىن مىللىتىنىڭ باسىم كۆكى كىسىلچىك. ئى، تانگىر، سىن ئاۋچىن بۇ مىللىتى بىلە گۇزىسۇز ئىدىنىڭ؟ بۇ ئىتباغىلار رىھىمىنىڭ ئىنىمىڭمى؟ بۇ ئىلىنىڭ سىنىڭ ئاۋگۇنىڭدە يازنىم ئامە؟ سىن بۇلار ئاۋچىن باشدا مەرت ياراتىپ، ئىندىم ئاۋق ئاستىدا ئاتىنىڭ؟

آرزۇم دىيىمىم پىنچان بۇ گۇن،
دېمە ئاچ - پىدە پايىم.
آرمان، يۈرگىمە دۈۋۇن،
اگىسىك دۇغدى گۇنۇم، آيىم.

دۇش بۇلسام، چۈللىرى كىس -
قايتىل مىن ئاۋمۇنە بۇرىنىڭ.
نچۇن تۈركىم ئىلىدىنىڭ سىن،
چاڭلاپ غۇيدۇنىڭ مىنىڭ ئاۋرىم؟

گىجە-گۈندىز يانپ-كۆيمىك،
كۈنە يۇدا، كۈنە يۇلدۇر.
اۋزال-ئېت تۈركىمىن دىيىمىك،
مىللىت دالدىر، گىر ئاقبالدىر! ؟

تانگىرىم، سانگا آرزۇم چۇخۇر،
آل مىندىن آمانات جانى!
آر اۋمىرۈندە مانى يۇقدۇر،
بۇلماسا ايليىندە مانى.
۱۳. ۱۹۶۰. ۱..."

زىلئىغا سايىپىنى ياپىدى-دا، گۈزلىرىنى يۇمىدى، اسلى سالىم غۇزغانمان
اۋتۇردى. سۇنگرا گۈزلىرىنى آچىپ، اينادان داشارقى غارادى، اۋز مىللىكىندە اۋسۇپ
اۋتۇران بىر چۇغدام نار آغاچنى سىنلادى. نار چىبىقلارنى يالانگاچلانماز ئىنىگ اۋنگ
يانىندا، اۋشاجىق، نازىك ياپراقلار غىزىل-الوان اۋۋوسىيلىرى. اۋل نار آغاچنى اۋرى
اكيپىدى. شۇندا اۋل: "كۈنلىر: اۋمىرۈنگە بىر آغاچ اكمىسىگ يا چۇلدە بىر غۇيى
غازماسانگ، اينىگ بۇلماندا بىر يىلان اۋلدۈرمىسىگ، بۇ دۇنيا گىلدىنىگ-گىلدىنىگ -
دىس-دىنگ، دىيىر اكيلىر "دىيىپىدى. زىلئىغا: "آللانامە، ائىنجا، بىر نار-ا اكيلىگ! "دىيىندە،
اۋل: "حاۋا، مىن-ا اكيلىم، سىم ايسىسىگ! "دىيىپ گۈلۈپىدى. زىلئىغا تۇقات بۇلۇپ،
باشىنى آشاق سالىدى.

-گىلنىجە، يىنە بىرىكى سايىپا اۋقاسان-ا! حالپانگ دىيىچىك بۇلان زادىنى ائىتىك
النىپ بىيلىمۇق.

كىمالنىگ سىسى زىلئىغانى اۋقۇدان اۋياران يالى ائىدى...

"ئىككى داشنىنگ آراسىندا غالىسا-دا، تۆركىن باشىنى چارار -...بۇ ساحتىا بىرىنمە غانئىمدارق يالى-لا دىيىپ چاققان زىلئىغا بىرىنمە خۇسلى دۇوام ئىدى. - يۇنە بىز بۇ گۈن دۇرت داشنىنگ آراسىندا غالىتىق...شۇنداق باش ئىلىپ چىقىپ بىلىمىك، بىز اۇندا -حىچ كىم! حركىت ئىلمى بىرىندە يىدانجانغىلىق، يىاللىق ئىدىن حالىق، حاقى گىتىسە، گىنگ گۈرمىلى دالىدىر. زىرىنچ - اجىزلىنگ گۈمىنچىسى. اۇنسۇنگ زىرىنچىلىكى اۋچىن تۆركىنى نىنگ يىگىرىنچىك؟ اۋز اىلىنە گۈل اۋمۇنى باغش ئىدىن، اۋنۇنگ اۋدى بىلىن گىرىپ-كۈلى بىلىن چىققان ئادام، پالتاسى داشا دىگىپ، اىرۇ-گىچ اۋنگا غازىلى داراسا، ئامانى گىنگ گۈرچىك؟ بلانگ كۈرۈگى كىمدە؟ تۆركىنە ياغشلىق ئىدىن مۇزدۇنا غاراشمالى دالىدىر. مۇزدۇنا غاراشسا، باغرى كۈپر، بۇ كۈيۈنچ، دۈشۈنىسنگ، يىگىرىنچىدىر! تۆركىنى سابىر كاسىسىنىنگ دۈيۈنىنىگ دىشكىلىكى اۋچىن يىگىرىنچىلىك مۇمكىن دال -سىنىنگ غانئىمات بۇلايشىنىكى! - زىلئىغا غىرئىلان بۇقۇرداغىنى آچادى. - تۆركىنىنگ يىتمى-دە، آرتىقماچلىقى-دا اۋلۇدان غۇپپاندىر. مىللىت باردىر - يۈكە بۇلماز، مىللىت باردىر - يۈكچۈدىر. تۆركىن اۋلۇدان آغلاپ بىلىان مىللىدىر. يۇنە مۇنۇنگ كىمىدىكىنى بىلىمك اۋچىن ئىتتىجىك واغى گىرك. بۇ اىلكى آزالتىغا چىقماي، ئركىنلىكدە بىركى غارىن آيلانانسۇنگ، سۇنگرا بىلدىر اىمىسە كىملىكى، حازىر بىلچىك گۇماننىگ يۇق. بۇ خالقا رۇخى اىيىمىت بىرلى. گۈندىلىك! يۇغسا، اۋونىنگىم بىر، دۈۋىنىنگىم، نىتىجە يۇق. غۇلاغىنا، بۇغازىنا، آقپامغىنىكى يالى، غۇرشۇن غۇيلان.

تۆركىن اىلكى بىلىن غۇلچۇلۇققان غۇتۇلماي. يۇنە غۇلچۇلۇققان غۇتۇلماق دىيىمىگ، ئىتكى اۋنداق ساپلانماق دىيىمك دال. غۇلچۇلۇققان چىققان ئادام جىم اۋمى اۋتۇنچا غۇل بۇلۇپ غالىپ بىلىر. رۇخۇنگ ئركىن بۇلماسا، آياغىنىدا غاندىل بۇلدى ئا، بۇلماي ئا! آياغى غاندىللى غۇل رۇخى غاندىللى غۇلدىن يە ياغشندىر. تۆركىنىنگ رۇخۇنا غاندىل اۋرلان، اربىدى شۇل. اۋل غاندىل، اۋل زىنچىر گۈزە گۈرىنۇق، رۇخۇننىگ دۇزاغا دۈشندىكىنى تۆركىنىنگ اۋزىم بىلىنۇق. بۇ واغى ئىلمى ايش - تۆركىنە رۇخى اىيىمىت بىرلى. مۇنگا اۋز تارىختىنى اۋقاتماي، شۇل دىرمان بۇلار...بىزە حازىر دىرماچ پىتىنچىدىن سابىرلى ماغارئىچى حاس زىرۇر. يۇنە، اۋنى دىيىسنگ، مالدان-باشدان گىچىن

دئىماچ غۇچ يىگىتلىر بۇلماسا، بۇ پىتاغت خالقى كىم اركىنلىگە چىقارار؟!
...۱۹۶.III.۷

-آنا! آنا! - دىيىپ، كىمال پرىندىن تۇرۇپىرلى گۇرۇندى. - مېم شۇنى دىيىپان-دا!
بىرىنكى: "اۋقۇلۇ بۇلسا، گۇنۇنى گۇرر "دىيىپار. مېم اۇنگا ائنانيان. يۇنە، نامە ائلمى
پىزمىندە ساقلاپ بۇلۇنۇقمى؟ بۇلىار-ا! ستالىن اھلى ائىملارنى، آكادىمىكىلى تۇرما
دئىقنىپ، تۇسساغ ادىپ ايشلىتمىدىمى؟ ائىمدىر-دا، ائىنە قاغىز-غالامنى، آبىلالارنى
پىرسىنگ، نىردە بۇلسا-دا، ايشلار اۇتۇرار-دا، آلاچى نأ؟ تۇركىمنى اۋقادىپام بۇلار،
سۇۋاتلى ادىم. يۇنە ايلكى اۇنى غۇلچۇلۇقتان چىقارمالى! ستالىننىزىمنىگ رۇحى
غۇلچۇلۇغىندىن!

زىلئىخاننىگ سىسى ائىمىسىز چىقىدى:

-ئايلىپىن-دا، ستالىنم يۇنە باحانا بۇلايماسا؟ بىلىكى مىللىتلىر نأ اۋنۇنگ زارىنى
گۇرمدىمى؟ اۋلار-دا لىنىم گۇرندىر، ستالىنم. اۋل ايكىسىنىگ تاپاۋۇدنىم.
كىمال بۇ گىزك پرىندىن تۇردى.

-لىنى بىلىن ستالىننىگ آراسىندا تاپاۋۇت آز بۇلايماسا، گىلنە... ائىتدە، جىر بىر
زادنىگ اچىندىن غۇۋۇسنى گۇزلىك - اداملار ماحسۇس، مۇنۇنگ اۋزى آداتى
ياغداي. داغى چىقالغانگ بۇلماسا، حات-دا ايكى غارقاچىنىگ اچىندىن-دە،
رچىمىلىسىنى سايلاسا بۇلار...

-يۇۋاش! - دىيىپ، زىلئىخان گۇرۇنى تىگىدى. - تامدا غۇلاق بار، تانگقادا - گۇز!
دىيلىپىدىر، بىردىن بىرىنىگ غۇلاغىنا دىگايىمىن، اۋنسۇنگ بۇجاغاز گۇنۇمىزدىم
دئىرئىس. سىن غۇۋۇسى اۋز ايشىنىگىن حابار پىر، جىي، بىر اۋنگە سۇيشيان زات بارمى؟
كىمال پىنە-دە ستۇلۇنگ باشىنا گىچدى، كىلىسىنى تۇتدى.

-گىلنە، مېن ائىندى ائىلمىق درجىسىنى ائىپ بۇلاندۇرئىن. مۆللى تاحىرئىنگ
غارشىنداشلارنى مانگا ائلمى ايش غۇراتمازلار. مېن اۋلاردان چىكىنىپ دۇرامۇق، آي
ايلانار، يىل دۇلانار، حاقىقات آخىرى پىر كىرتىر. يۇنە بۇ واغت دال، بۇ واغت اۋنگە يۇل
يۇق. بۇ واغت ماغىتمغۇلۇننىگ: "ايدنىگ آر-نامىسىزى يىگدە، بۇ گون اۋنۇنگ

زامانئىدر! "دىيىن دۇورى. مىنگ يالئارئىنگ، حاسام بىر مۆللى تاحىر يالئارئىنگ دۇورى دال.

زىلئىغا غاتىرغانچاق بۇلدى.

-يىلىيانگىمى نامە، كۆشك، مۆللى تاحىرئىنگ، آرمان، اۋمىرى كىلتە بۇلدى، يۇغسام اۋل بۇ گۆنلىرى-دە غايدۇوسىزلىغى بىلەن اۋز دۇورۇنە اۋورردى. اۋز ايشىنگە بىر بۇلسانگ، كان زات اۋىتگاپ بىلەر.

كىمال اۋزۇنە اديليان تىنا دۆشۈندى، شۇنۇنگ اۋچىنم اۋل اۋزاق دىمىدى. احىرسۇنۇگۇندا دىل ياراندا، اۋنۇنگ سىسى چىنىنگىن غۇسسالى چىقىدى:

-تۇتۇش بىر جىمغىت غارشىنگدا دۇرقا، يۇل آماق چىتىن، گىلجە. اۋنۇنگ اۋچىن مۆللى تاحىر يالى اگىرت بۇلمالى. گۇريان ولىن، بىزىنگ حىچ بىرىمىز اۋنۇنگ درجىسىنداكى ادام دال. مىن كاتە اۋيلانپ گۇريان ولىن، حۇداي كىسىن، اۋنۇنگ اۋزۇمىز يالى ادامدئىغىندا-اىككىرى جىنگىلىيان. اۋنۇنگقى يالى ائىلم، قاناغات، تۇتاتىرلىلىك ادام اۋغلۇنا بىرلن دالدىر. اۋل اۋلدى ولىن، ائىغا، ايندى دىنگە اۋنۇنگ شاگىردى بۇلانىمىز اۋچىنم بىزىنگ ائىر-پىلگىمىزى اۋورۇپ يۇرلەر. بىزە اۋزۇمىزى غۇراماق-دا اغىر ايش، باشىمىزى چاراساق اربۇلدۇغىمىز.

بۇ واغت زىلئىحانئىنگ كىلىسىنە بىر پىكىر گىلدى:

-يىلىيانگىمى نامە، كىمال - دىيىپ، اۋل اىنى اۋنۇنگ اىلىنىنگ اۋستۇندە غۇيدى. بىلكى، مۆللى تاحىرئىنگ يۇلى، بۇ چىر كىمىنگ اۋز يۇلى بىلەن گىتىمگىدىر؟ سىن مۇنى پىكىر اديپ گۇرمىدىنگىمى؟ چىر كىمىنگ اۋز يۇلى بۇلمالى، شۇندا اۋل اىنگ گۆيچلى ادام بۇلار! كىمال اۋزگانىنگ ارچان يۇداسىندان يۇرسە، بىر باشغا، اۋنۇنگ اۋزى اۋزۇنە تازە يۇل سالسا، بۇ دۆبىۈندىن باشغا. - كىمال زىلئىحانئىنگ يۇزۇنە آلتىرانگىنى سىرتدى. گۆزلىرىندە: "ناحىلى بىلە؟" دىيىن سۇوال گۇرۇندى. زىلئىغا حاس تۇركۇلدى: - مىنىنگ دىيىيانىم: چىر كىم اۋز يۇلى بىلەن گىتىملى، شۇندا اۋل مۆللى تاحىر بۇلار. اۋزگانىنگ يۇلۇندىن يۇرۇنلىگىندە، مۆللى تاحىر-دا، ائىر گىتسە، ااداتى بىر آلم بۇلاردى-دا! حىچ كىم اۋنى تانامازدام، اۋلن گۆنۈنىنگ ارتىسى-دە، ياتدان چىقار گىدردى. اينە،

سېم اۈزۈنگ اۈچىن يۇل آرچامالى، اۈنسۈز سىن بىتەر گىدرسىنگ. بېيىكىنگ اربەت تاراپى -اۋلار اۈز غۇلايىنا بارانى لاجىنگ بالئىغىنگ اۋشاجىق بالئىقلارنى يۈۈۈدئشى يالى يۈۈۈدئپ غۇبېر ياندىرلر، مۇنى بىلگىن!

كىمال بۇ اۋىدىن: " ايندى مېن اۈز اىچىك ايشىمى بىلىان - دىيىپ، رۇحى گۈترىلىپ چىقىدى. - مېن اۈز حالئىپامىنگ ايشىلىرىنى غايتادان حاس چۈنگ اۈۈرنىملى، اۈندىن آلمالى زادىم - اۈنۈنگ ايش اۈسۈلى ۈە دۈرمۈشداقنى دۈرنۇقلىنىغى! شۇنى اۈۈرنىم، اۈندىن داشلاشماق بىلېن بۇلمالى. بىلكى، ستۈدنتلەر-دە بۇ يۈنكىلىگى اۈۈرتىلىدىر؟ مىسلىم، اۈنۈرسىتتە بىر اۈۈرنىش تۇپارنىنى اچىلسا نادىركا؟ ستۈدنتلەر بۇ ايدىيانى پىتىرمىلى. اينىگ اساسى-دا، اۋلارا حاقتاتنى گۈرۈنگ بىرمىلى، مۆللى تاحىر دۇغۇرداقنى حاقتاتنى! غۇي، بۆتىن انلىملار آكادىمىياسى بۇلۇپ چىنى باسئىرچاق بۇلايسىنلار، اكر ياش نىسىل آلپ گۈترسە، اۈندا مۆللى تاحىرئىنگ ادنى-دا، ايشى-دە اۈلمىز. يۇغسام، مېنىگ بىر اۈزۈمە يا-دا مېنىگ يالئلار بۇ ايش باشارتماز. ستۈدنتلر، دىنگە ستۈدنتلر مۆللى تاحىرئىنگ اركىن تاغلىماتنىنى اۈلۈمدىن حالاس ادىپ بىرلر! "

كۈچە بىلېن آلنگاساپ بارىان اۈزئىنق حۇر بىيگىدە غابات گىللر بۇ واغت نامە سىباپدىن اۈنۈنگ اۈكچىسىنىگ پىنگىل غۇپىاندئىغىنا دۈشۈنىپ بىلنۇقدىلار. اۈنۈنگ اۈزئىن اىللىرىنى حاللانلادىپ، حامانا، پىر بىلگى تۇتچاق بۇلىان يالى اگلىبراك حايداپ بارشنىا گۈزى دۈشندە، كىمىسى چالاجا يىلغۇرسا، كىمىسى گىنگىرگىنىپ، كىمىسى-دە سىنگرىگىنى يىغرىپ، دۇداق چۈۈرۈپ غالىباردى. اىلچىلىك. كىمالئىگ ولىن بۇ حازىر ازارئىنا-دا دالدى، اۈل ستۈدنتلرىنگ اراسىنا پىتماگە غىسسانىباردى.

زىلئىحا مىحماتنىنى اۈغرادانسۇنگ، گۈندىلىكىلىرى سىفە، ياغنى دىمىر ساندىغا سالىدى. اىما دىمىر ساندىغىنگ غاپئىستنى ياپچاق بۇلۇپ دۇرقا بىللىكى دىپدرچىلردىن ايراتتىن غۇيلان، حاس تازە بىر كىتاپچا گۈزى دۈشدى. اۈنۈنگ داشى ياشلىدى، اۈل ارىنىنىگ ايركى يازان دىپدرچىلرىدىن تاپاۋوتلىدى، غىمىتابىحادى. زىلئىحا دۈرۈپ بىلىمان، اۈنى اىلنە ادنى. غاتنىنى اچان بادئىنا-دا، مۇنۈنگ، بىلكى-دە، ارىنىنىگ اينىگ سۇنگىنى گۈندىلىگىدىگىنى گۇمان ائدى. زىلئىحائىنگ يۈرگى ائدىردى، گۈزۈنە

بېيلىنىكسىزدىن ياش آيلاندى. ستۇلۇنگ باشنا گچىپ، ياشل كىتاپچاننىڭ غاتلارنى
آعدار ئشددىپ اۋغراي.

”مېن اۋز اۋمرۇمى ايشىمە غۇربان ائىدىم. بىر پىدامىنگ باھاسى ناچە - اۋنى مېن بىلىمىن، ايل بىلر، مۇنۇنگ اۋچىن ايل - گۇن، آي - يىل، دۇۋۇز بار. يۇنە بىر زادى بىلىيان: نىچمە ارلر اۋز اۋمرۇنى پىدا اتمسە، مىللەت - مىللەت دىر جىسىنە يىتمىز. بۇ مىللەدە غايغۇسىز بىزە گۇرلدە بۇلدى. بىز اۋز اياغىمىزنى اۋنگا دۈزدۈك. ايندىكىلر، بىلكى، بىزدىن اۋۇرلرلر. مېنىگ نىسلىم اۋز مىللەتى دۇغۇدا چىنلاقاي اۋىلانماقدان غۇرقۇپ گزدى. بۇ نىسلىدە اۋز حالقۇنا، اۋز مىللەتىنە پروايسىزلىغى يۇرىتە اۋرناشدۇرۇلار. غايغۇسىز يۇق ايدىلىنسۇنگ، تۈركىمىن اۋنگۇجىسىنى يىتىردى، باش بۇلماسا، گۇۋرە لاش دىيىلىنى. اۋز حالقۇنگ مىللى كىملىگىنى اچماق دۇشمانچىلىق دىيىلىپ بىيلىندى، اۋنگى گۇنۇبىرىن غارا كىتابا يازىپ، ائزىنگا كۇلگە داقدۇلار. اۋقان لىكسىيىلارمىنگ، ايدىن چىققۇشلارمىنگ رۇسچا سىتىرمە - سىتىر تىرىجىمىسىنىگ ايردە - گىچدە پانئاغۇتنگ اۋرتاسىنداقى يىگىرنىچى چال جايدان چىقجاغى ايكۇچىسىز. مېنىگ بۇتىن اۋمۇم گۇز اۋستىندا گىچدى: تۈسساغ بۇلۇپ - تۈسساغ دال، ازات بۇلۇبام - ازات. حاىپ گىچىن اۋمۇر. اكر - دە اۋز اركىمە غۇيان بۇلسادۇلار، بىلكى - دە مېن مۇندان كان اىسە كۇپ ايشى ايدىپ يىتىشىردىم. آرمان... ۱۹۸۰.۱۱.۲۹”

”مىن گۈندىلىگىمدە ئۆز مىللىتىم دۇغرىدا يۈرگىمە ئۇرۇن ئۇيلاشمى يازدىم، ئۇلارنىڭ ياغىشسىنى-ياماننىنى ياشىمادىم. غايىتاندا ئۇقۇمدا، يازاننىم ئۆز گۈزۈمە-دە رىھىمسىز بۇلۇپ گۈرۈنىار. يۈنە مىن ئۆز سۆزۈمدىن دىنمۇق. مىن تۈركىمنى آغلاق دۇشۇپ، ايجىزلان خالق سايىان. يۈز يىل غۇل بۇلان خالقنىڭ دىردى مۇنگ يىلا آرقق! مىنى پىرىشده سايانلار ايرۇ-گىچ مىندىن يۈز ئۈرۈرلر، ئۇنۇنگ ئۈچىن سىباب غىتمى؟ مانگا چىن خۇرمات غۇبجاقلار - مىنىڭ دە، بۇلۇپ بىلىسم، ادىل ئۈزلىرى يالى آدامدىغىما دۇشۇنلر بۇلار.“ تۈركىم پالان زادى اتمز ”دىيىپ، خۇوابى يانگرايانلاردان: “ تۈركىم آداممى يا يۇق؟ ”دىيىپ سۇراسىم گىليار. اكر تۈركىم آدام بۇلسا، ئۇندا، دىيىمك، ئۇلام آدامنىڭ ادىن زادتىنى ادر. دىيىمك، آداما ماحسۇس غىلغىقلارنىڭ حممىسى تۈركىمىندە-دە باردىر!

تۆركمىنى ايلدىن اويتىگىشىكىدىر اۆيدۇپ گۆز اۋىگۆنە گىتيرىلەر، بۇيۇندىن حايىسندىر بىر اۋزبۇلۇشلىغى داقجاق بۇليانلار اۋنى بىچارلىگە ايتىرلىدىكىلىنى بىلمىدىلەر. بۇ دۇنيادە داشنىغا چاك چكىپ، ايلدىن اۋزىگە ياشاماق مۇمكىن دال. انقىدئسادئيتىنىگ نامانى گۆترسە - شۇلام سىنىگ اۋزبۇلۇشلىغىنىگىدۇر!

اگر بىز تۆركمىنى اۋرتاچا آرىفمىتىكى اۋمۇئادامزات آحلاغىنىگىدۇر چىسەنە پىتيرىپ، شۇل درجىدە - دە ساقلاپ بىلىك - زۇر بۇلدۇغىمىز، اۋندا تلىگىنىگى گۆگە زىنگىرلى! حايىسندىر بىر آيراتىن تۆركمىن آحلاغى بارادا گۆرۈنگىم بۇلۇپ بىلمىز! بۇ بارئىياتان حىيالىتلىكىدىر! اۋز حالقىنىگى دار اۋلىگىغا باباجاق بۇلماقۇدۇر. دىنگە آقلى - حۇشى چاكلى آداملار اۋيتىگىشىك تۆركمىن آحلاغى بارادا تاقال اۋقاپ بىلەر. اۋل آداملار اۋرتا آسىرلارنىگ حۇمارئىندان اينىگالمادىق گۆيدۇكلردۇر.

مىن ايلكى بىلدىن اۋزۇمدىن تۇتايىن. مىن كىم؟ مۆللى تاحىر، تۆركمىن. دىيىمىك، مىندە تۆركمىن غىلغى بار. بىلە بۇلسا، مىن ناخىلى آدام؟ داشمىدان گۆرۇيماگە، اينە، بىر سالنقاتلى، دىنگە اۋز ايشى بىلدىن گۆمرا بۇلۇپ يۇرن ياشۇلى آدام، آلىم. اىما كىم مىنىگ اىدىپ يۇرن ايشىلىرىمى ائىق بىلىار؟ مىن، پرى گلىندە، يالانچىلغىم ائىدىم، يۇز گۆرن پىرىمىم بار، نامارتلان پىرىمىم. ايسىم، مىن ياشلىقدا كىپى - ساپا قۇوالاشمادىمى؟ پرى بۇليار، اركىگىنگ اينىگ غۇۋۇسى حامانا مىن بۇلايىن، مىنىگم يۇزۇمە كۆز دىگىسىن! باشغا نامە دىيىمىن؟ ائىك بۇ - دا جىمىسى دال. ساجىمىدان اق گىردى، ايسىم مىنىگ غىزا - گلىنە گۆۋنۇم گىدنۇقىمى؟ ستۇدنت غىزلاردان بىرى يۇزۇمە يىلغىرئىپ باقسا، ائىجالغىم غاچانۇقىمى؟ اينە، سانىغا آدامزات دىيىنىگ! كىم - دە كىم: "يۇق، بۇ بىلە دالدىر!" دىيسە، اۋندا اۋل اۋز - اۋزۇندىن يۇز گۆرۇيىدۇر. "تۆركمىن بىلە دالدىر، حاققى تۆركمىن بىلە ايشى ائىمىز" دىيىلەر، اۋزۇم، تۆركمىن تانايان دالدىرلر. بىرىنجىدىن - ا، كىم حاققى تۆركمىنى گۆرۇپ گلىپىدىر؟ ايكىنجىدىن، مىنىگ بۇلشۇم شىلە، اۋزۇم تۆركمىن. دىيىمىك، تۆركمىن بۇ ايشىلرى اىدىپ بىلجىك اكن - دال! اۋچۇنجىدىن، آدامزات پىلان ايشى ائىمىز دىيىپ بۇلارمى؟ بۇلماز. آدامزادنىگ ائىمىجىك ايشى يۇقدۇر. تۆركمىن - آدامزات، يا داللىمى؟ اۋندا تۆركمىنىگم ائىمىجىك ايشى يۇقدۇر! باشارماجاق ايشى - دە: بىيىكلىكدە -

دە، پىلىكەدە-دە. دىنگە زۆرۈر شىرتلىرىنگ جىم مۆمكىنچىلىگىنگ دۆرمىگى گىرگ. آدام
ئىنىنى آدام ئىدر. آدامنى آدام ئىدىن ئۇنۇنگ تىرىپىسىدىر. آداملار ئىرى-بىرىنىنگ
زۇلمۇندىن حالاس ئىمگىنگ يىكە-تاك يۇلى، ئۇلارنىڭ جىر حاسىنىنا ئىراتىنلىقىدا آدام
تىرىپىسىنى بىرىمكەدە. "مىن دىپامدۇكى ئىلدۇزلى ئاسمانا ۋە ئۇز غۇرساغىمداقلى آخلاق
قانۇنلارنى گىنگ غالىمغىمى بىس ئىدىپ بىلىمۇق!" "دىين دانا حاق ئىدۇپدۇر.
چاغالغىمىدىن غۇرساغىمغا غۇيلان آخلاق قانۇنلارنى بۇلمادىق بۇلسا، ئۇندا مىنىنگ
زىچىنىم ئىقغىنچى گۆيىچە ئۇورۇلدى. چىن تۈركىمىن ئاخىلى بۇلمالى دىين جىل،
ئىتدە، چىچ چاچنام غۇتارماز، مىللىت دۇغۇرداقلى جىلدىم ياتماز. مىن ئۇز پىكىرىمى بۇ
گۆنلۈكچە" ئىنگ يارماز تۈركىمىن مىندىرىن "دىين ئۇمىت بىلەن جىملىان. ۴. XI. ۱۹۷۰..."
زىلغا گۆندىلىگىنگ ساحتىپالارنى ئاغدۇرۇش ئىدىپ ئۇتۇرۇشنى، بىر
پىرىندە يارپى ساحتىپاللىق يازغىنى گۆردى. گىنگ پىرى بۇ ساحتىپادا چىچ خىلى سىنە
يۇقىدى، ئۇنۇنگ يازىلان واغىنى ئامالىمدى. زىلغا ئۇنى ئۇقاماغا گىرىشىدى...

"مىنىنگ ئۇز حۇدايلغىمى سۇيلىمى گۆنۈم گىلدى - زىلغاننىڭ يۆرگى ئىرسىدى، ئۇل
گۆزىشىنى ساقلاجاغام بۇلمادى، ياشلى گۆزلىرىنى آق قاغۇزنىڭ يۈزۈندە گىزدىرىپ،
يازغىنىنى داشنىدىن ئۇقاپ ئاغرانتىنى دۇيمان غالىدى. - مىنىنگ ئىندى گۆندىلىك
يۇرۇسىم گىلۇق. يادادىم. بىلكى، ئىدارا باشقا زات يۇقدۇر، دىيىگىمى دىيىندىرىن؟
بىلىمۇق. يۇنە ئىرۇ-گىچ ئچىلمالى سىر ۋىلەن غالىدى... مانگا بۇ مىسلىنى غۇزغاماق قىن.
گۆرۈنگ بىزىنگ ئۇلى پىدىگىمىزىنگ - پىدى كلاسسىق شاحتىرئىمىزنىڭ ئىنگ ياغىنى
ئىلدۇزنى مىنگ ئىدى مىراسى دۇغۇدا. ئۇنۇنگ مىراسىنىدا جىللى پىللىرىنىڭ بارلىغىنى
كىم بىلىنۇق؟ يۇنە شۇل جىللىنىڭ دۆرمىگىنە كىمىنگ سىباپ بۇلاندغىنى بىلىان
كانىمىكا؟ مىنىڭ دۆۋۈرۈشلىرىم بۇ جىللى كىمىدىر بىرى غۇتارنىقلى چۆزۈپ بىلر
ئۇيدىلر، ئۇز ئارالرىدا شىلە ئادامنىڭ بارلىغىنا ئۇلار ئاتىنلار. يۇنە مۇنۇنگ بىلەن
ئاللاشمۇق قىن، يۇغسا، گۇرايماگە، ساپاگىنىڭ بىر ئۇجى حۇت مىنىڭ ئۇز ئىمىدە ...

ئىمما مېنىڭ ايندى اديپ بىلچىك زائىم يۇق: بۇ مىسلىنىڭ چۇزگۇدى تارىئىنگ غاراماغىنا گچدى. غۇتارئىقلى!

اۋزاغا چىكىن بۇ جىدلى سۇنقى ئۇقادى غۇيماق اۋچىن م-ئىنگ ادىبى مىراسىندان يۈزلىرچە غۇشى-غازالنىڭ اۋزۇنىڭكى يا-دا دالدىگىنە كىپىل گىچىلى. بۇ اگىرت اۋلى جۇغاپكارچىلىكى كىم بۇيۇنا آلپ بىلر! مۇنۇڭ اۋچىن اىلكى بىلن ناما كىپىل گىچىانلىگىنىڭكى ائىق بىلىملى. اۋل غۇشى-غازالار اۋن مۇڭ سىتىردىم اعدىق. اۋلار م-ئىنگ ادنىا بىلن، يۇنە كىمىنگىدىگىنى ائىق بىلىان يۇق. مۇنى، حۇدايلئىغىمى ايتسام، مېم ائىق بىلىمۇق. اۋلارنىڭ اسلا اوتۇرى يۇق! يۇنە اۋر واغىتىندا مېن اۋلارنىڭ كىمىنگىدىگىنى ائىقلاماغا سىنائىشدىم. بىر اۋزۇم! .. سىبابى شۇل واغىت مېن شىلە پىكىردىم: بۇ غۇشى-غازالار تۈركىمىن كلاسسىقى اديبىياتىنىڭ اۋلى پىدىگىنىنىڭ حايىسى يىلدۇزنىڭكى ادنىا گىچىرىلسە، شۇل جىم تۈركىمىنىڭ اىنىڭ ياغىتى ادىبى يىلدۇزنىا اۋرۇر. ياشلىق - گۈللىك.... ايتىدە، مېنىڭ اۋر حالقىما اديپ بىلچىك ياغىشلىغىم - تۈركىمىنىڭ گىچىش شائىرلارنىڭكى اراسىندان بۇ اۋلى مىراسا حايىسى بىرىنىڭكى مئناسىپىدىغىنى كىسگىتلىمىدى. مېن شۇنى-دا ايتىم. چۈنكى اۋل اسىرلىرىنىڭكى اراسىندا انگرىباش كامىلى كاندى، اۋنسۇڭ اۋلارنى دىنگە م-ئىنگ يازىپ بىلچىكىگىنە مېن يۈركىن ائاندىم. حازىر ائانايان. مۇنۇڭ اۋچىن مېنى ايسلان يازغارىسۇن، ايسلان-دە -يالقاسۇن.

اۋل غۇشۇلار تۈركىمىنە شىلە زىرۇردى، بىزە كۈللى تۈركىمىنە اۋرتالىق دانا شائىر گىركدى! بۇ يۈكى-دە، مېنىڭ ائانچىما گۇرا، دىنگە م. گۇتريپ بىلچىكىدى. ئىمما شۇل دۇۋۇردە: "دىندار شائىر، دىنى واسپ اديپدىر، سۇۋدا بۇرجۇزىياسىنىڭكى وكىلى "

دىيىپ، اۋنى اديل ايت آلان ساناجا دۇندىرىپ بارىاردىلار. شۇل تازە تاپىندىلار، دۇغۇرسى، اۋل اگىردى تۈركىمىنە غايتارپ ىردى. مىللى غۇۋانچىمىزنى بىر تۇپار ناداننىڭكى ايلىدىن غۇتارچاق بۇلۇپ، مېنىڭ اۋز حالقىمىنىڭكى اۋنۇندە گۇنا ايش ادىن بۇلماغىم-دا احمالدىر. شائىرنىڭكى ادىبى مىراسىنا اىل غاتماغىنىڭكى يازىق كىمى يۇق. يۇنە اۋل سىتىرلىر ايندى اۋنۇڭكى دۇردىچىلىگىنىنىڭكى ايرىلماز بۇلگى، ايتىرچاق بۇلسانگ، اۋز

ايتىنگىن كىسلىندىن انايى دال. ايسه، "آرمانىم غالىدى"، "بۇيلارنىڭ"، "اويات ايليير"، "غارا گۆزلىرىنىڭ"، "بۇ گۆن"، "غالىپ مىن"، "مىرت بىلانى"، "مىرت بۇلماز"، "خار قىلدى"، "زاماندىر"، "سان بۇلسام"، "زامان بۇلمادى"، "يىلى ايندى بىچارىم"، "باش ياغشى"، "آمانا گىلر"، "آزادىم قانى؟"، "شىرغازى" يالى غۇشغۇلارنى يازان م. دال-دە، باشغا بىرى دىيىسىڭ، شۇنداق سۇنقى دۇرچىك سۇراغلاردا جۇغاپ تاپمالي، اۇلام آنكىسات دال... مۆنگىلرچە سىتىرىنىڭ آراسىندا چىرچىلگى غۇوشاقلارنى-دا بار، اۇنى كىم بىلىنۇق؟! اۇلار، مىگر، دىلدىن دىلە گىچىدە يۇلاندىر. كۆندىن غالان ادىبى مىراسىنىڭ آراسىندا يۇلاننى غىتىمى! اۇلارنىڭ آراسىندا باشى بۇزۇلمايدىغى آز. آسلىندا شاحىرئىنگى خۇت اۇز الى بىلەن يازان غۇلىيازماسى تاپىلىنچا بۇ جىللىر آرتتىق دالمى نا؟

بىردى كىر بابا دۇغرى آيدىار: "شىرغازى" يالى بىر غۇشغىنى يازماق اۋچىن يا ماغىنىمغۇلى بۇلماي، يۇغسا-دا - اۇنۇڭ تايىداشى". "آرمانىم غالىدى"، "بۇيلارنىڭ"، "اويات ايليير"، "غارا گۆزلىرىنىڭ"، "بۇ گۆن"، "مىرت بۇلماز"، "آزادىم قانى" غۇشغۇلارنى خاقدا-دا دىنگە شۇنى آيدىپ بۇلار.

واح، شۇ نىتىجىسىز داوالار بۇلمايدىق بۇلسادى، اۇندا ياتقان بىلىان بىلىكى غۇشغۇلارنى-دا قاغىزا گچىرىدىم، يايىدانايدىم، اىما دىيىنىم بۇلمايدى...
يەنە-دە بىر زات ...آتام پاحىر آيداردى: اۇتۇزنىڭ يىللانگ تۇتخا-تۇتۇغى بۇلمايدىق بۇلسا، بۇخارادان گىتيرىلەن اۇل غىممايلى غۇلىيازما-دا يىتيرىلمىدى، بۇ جىللىرىم بۇلمايدى... ىرى بۇليار، بۇ خاقدا سۇڭ بىر گۆن...

زىلخا كىتاپچاننىڭ ساحتىلارنى سۇڭۇنا دىڭچىك ايكۇچ غايتا آعدارىشىدىر. اىما بۇ يازغىنىنىڭ ئىزىنى تاپمايدى. اۇنى دۇوام اىتىك يا-حا آدامسىنىڭ يادىنا دۇشمانىدىر، يۇغسا-دا اۇل مۇنى ايسلىمىدىر. دىنگە بىرناچە ساحتىلانى گچىرىپ، نامۇچىندىر بىر غۇشغۇچىق چىرشاللىدىر.

تۈركىمىن، تۈركىمىن تۈركۈمدىر،

تۈركىمىن مېنىڭ گۈركۈمدىر،

تۇقلىنى سالتار سىكىزە،

دۆمىسىن آلار دۇقۇزا!

زىلغا قاغىزلارى دۇرۇپ گىدىپ اۇتۇرۇشنى، آراتتىن غۇيلان يە-دە بىر سىنىز
ساحىپاننىڭ اۆستۈندىن باردى. اۇندا شىلە يازغىلار باردى: " بارۇن بۇدە ؟:- تۈركىمىنلر
آدامزادىنىڭ آراسىا تىنىنە دۆشۈن غارا تىگمىلدىر، اۇلار آدامزات اۆچىن اۇتانچ، آدامزات
اۇلارنا حاق چىندام ادىپ يۇر! - XIX آستر."

بۇ سۆزلرە دۆشۈندىرىش يا بىلىك يۇق، يۇنە ساحىپا: " اۋلدۆررلر، غۇرت
تۇتۇلسا... " دىيىپ سۇنگلانىار. ماغىتمغۇلۇننىڭ بۇ سىتىرىنىڭ نامۇچىن گىتىرىلىدىگى
بىللى دال. بىلكى، اۋل سىتىر بارۇن بۇدىنىڭ تۈركىمىنلر حاقدا آيدان آدالاتسىز سۆزلىرىنە
جۇغاپدۇر؟ زىلغا اۋز ياننىدان شىلە چاق ائدى. يۇغسا نا، غۇرت بۇلسانگ، اىلە دۆشمە،
اىلە دۆشىنىڭ، ياغىشلىق تاماسىنى اتمە، رحىمە غاراشما!

سۇنگرا مۆللى تاحىر اۋز اىلى بىلن اققىلدارنىڭ " ناگە ياتىپ سىن؟"
غۇشغۇسىندىن اىكى تۇپاغىنى گۈندىلىگىنە گۇچۇرپىدىر.

اي، اۋلىكىسى آبات، مۆلكۈنە ماغرۇر،

مۆلكۈنڭ باقاسى يۇق، ناگە ياتىپ سىن؟

اي، ائقبالى بىدار، دۆۋلته مىسرۇر،

دۆۋلەت وپاسى يۇق، ناگە ياتىپ سىن؟

شىرىن جان رىشىسى تىندە اۋسالىدۇر،

نېسىنىڭ بىر مېگىسىر، مال بىر آسالىدۇر،

دۆنيا آبى -سىلدىر، اۋمروڭ بىر سالىدۇر،

اۋمەرە ائغىتبار يۇق، ناگە ياتىپ سىن؟

گۈندىلىكداكى سۇنقى سىتىرلر ئىمىر گىجە يازىلان بۇمالى، سىبابى سىيا
دال-دە، يۇنكى غلام اولانلىپدۇر. باشۇجۇندا قاغىز-غلام غۇيۇپ ياتماق اۇنۇنگ اۇمۇر
ىندىگىدى: « تۈركىمنى اۋز اۋاررامچىلىغى يىقماسا، باشغا يىقانام، دىزا چۈكىرىم
بۇلماز...»

«ماغنىمغۇلا غۇلايلىندا، تۈركىمىن اۋزۇنە غۇلايلىيار، ماغنىمغۇلىندا داشلاشلىندا،
تۈركىمىنچىلىكىدىن، اۋزۇندىن داشلاشلىار...»

كۆمىك ئىتچىك بۇلار، اۇغرۇنا بارسا-خا، انىخا، بىر كۆر آبراي، بۇلماسا-دا، خامىر سۇۋى...

آدامسىنىڭ اۇلۇمى بىلن اۇنۇڭ اۈز اۈمرۈنىڭ-خا مانئىسى غۇتاردى، غالانى دىنگە ياتلاما. بىلكى، غىزىنىڭ بالدۇرنا نىيى دىگر؟ مۆللى تاحىرئىنگ غىباتىنى ياتىرچاق بۇلشۇندىن اۇنگلى تىجە چىقمادى، اۇل گۆرۈنگىلر كۆوسارلاپ آيلانپ يۇر، كىمدىر بىرى آرام-آرام اۇنى يۇرىتە غۇر جايانا مىڭزىش. غىبات گۆيجابرسە، زىلخا-دا يىنە اۈت الىپ باشلاپ، پىلسە، اۇلام آز-كىم كۆششيار. شىللىكىدە، اۇل آستىل گۆللانىڭ بالدۇرئىنى اۈنۈدىسا ئاتچىك! بىر گۆز گۆللە ياننا گىلىدە، زىلخا بۇ گۆرۈنگى يۇرىتە غۇزغادى.

-راتىر آغشام خاللىڭۇزلى گىتىر! مىن، اۇنگ بىلن گۆرلىشچىك. يۇنە سىن اىمىلرە گىدىلى ياتىملىق دىيىي، باشقا ارتىقماچ زات آيتماغىن، گىرگى يۇق.

گۆللە مۇنى سىسىز-اۈينسۆز بۇيۇن آلدى. اىسىنىڭ اۈز بالدۇرئى بىلن ئىتچىك گۆرۈنگى اۇنۇڭ اۈچىن غىزىقلىدى. "اىم اۇنگا نامە كۆمىك اىدىپ بىلرگا؟ - دىيىپ اۈيلاندى. - نامە اىدندە-دە بۇلماز، ايش-ايشىدىن گىچىن، اۈلارنىڭ خارچانگلاشپ يۇرۇشلىرى خاچاندىن بارى! خاللىڭۇزلى بىرىنىڭ اۈستۈدىن بارمانقا اۇل اۈردىن آرانى آچمالى. بۇ تايدا باشقا اىدىپ بۇلچاق كۆمىك يۇق."

ارتىسى آغشاملىق زىلخا ايشىدىن گىلىدە، يىنگە-بالدۇر اىيام مىخمان تامدا اۈمۈلدىشپ، چاي اىچىپ اۈتۈران اىكىلر. زىلخا ايشىگىنى چالشىرئىپ، يۈۈۈنئىپ-آردىنئىپ، بۇلارنىڭ ياننا گىلدى. اىسى گىلن دىسىيىنە گۆللە اىيىمىنىڭ اۈغرۇنا چىقىدى. سۇنگرا تا گۆرۈنگى غىزىغانچا جايغا غارا سالمايدى. گۆرۈنگى خۇدۇر-كىرمىدىن باشلاندى دىيىسىڭ-دە بۇلچاقىدى. بىرساللىم اۈتانجىراپ غاراشانسۇڭ، خاللىڭۇزلىنىڭ اۈزى زىلخا خابار غاندى:

- آقماق مىخمان اۈي اىسىيىنە خۇدۇر اىدىم-ا دىيىپدىلر ولىن، اۈندا-دا، گىلىنىم اىكىمىز اىيام دىنچىمىزنى الىپ بىتىشىدىك. مىن سىزە چاي غۇيۇپ بىرىم-دە گىلىشمان

دۇر جاق دال. مە، بۇ جاغاز كاسائىم اىچايىنىڭ، ياداپ گىلىنىسىڭىز. سىزىنىڭ ايشىنىڭىز قىتىش، مېن-ا كىتاپ اۇقاپ چۆرك ايمىلى بۇلسام، آچ اۇلايملى.

زىلىغا يىلغۇردى. اۇل ياش گىلىنىڭ سادىوارلىغىغا حايان غالىدى. "اداملار بۇ ائىلىمى اىنستىتۇتلارنىڭ داشىندىن حۇواتىر ادىشىپ يۇرلر، اىچىندىن حابارلارنى يۇق. ايسىم، حاللىڭۇزلى اۇل تايىق ائىسىڭ، مىسىم، شۇل اىنستىتۇتلارنىڭ بىرىندە كىچى ائىلىمى ايشىكار بۇلۇپ بىلىمىمى؟ بىرىم بۇلار! كىمىدىر بىرى حۇسسالىق ادىپ، اۇنى سۆيىملى، گىركىلىچە كىتاپلارنى تاپىشۇرۇپ بىرىملى، يالىڭىشسىز گۇچۇرماننى اۋورتىملى، بۇلدۇغىندىر-دا شۇل! باشقا نامە گىرك؟ ادىل حازىر-ا اىنىڭ اىساسى زات ائىلىم دال-دە، باشلىقلارنىڭ بىر دىيىنىنى ايكى غايىتلا تىمزالىق. ائىتدە، حارپ تانامالى، بۇغۇنا بۇلمان اۇقاپ بىلىملى. اۇنسۇڭ بىركى يىل شىدىپ يالتانمان كىتاپ گۇچۇرىشىدىر بىرسە، دىيىسىرتاسىيانىڭ ماتىريالى تايىندىر-دا. ناماننى نىرىدىن گۇزىلىدىگىنى اۋورتىسە، غالىنى ائىسىم. اكا دىيىمىننىڭ اىنستىتۇتلارنىڭ ائىلىمى ايشىكارلىرىنىڭ غىللا يارى شىدىپ ائىم بۇلۇنۇقمى؟ حايىسى بىرىنىڭ زىنىنى كىتاپدان گۇچۇرمىكىن ائىرئىق گىچىار؟" بى دىيىمىن-ە، باشىڭا دۆشسە، سىم باشاراسىنىڭ-لا. ائىلىمىدەر-دا، اۋورتىسىنىڭ اۋورتىسىنىڭ، اۋورتىلىنىڭ شاحى بارمىشىمى؟

-آي، اۇندا-دا...

زىلىغا اۋر غارشىسىندا غىز اۋتۇرۇشنى ادىپ، بىر ائىلىمى حالا دىرأپ اۋتۇران گىلىمى ائىنە-غانا سىنلادى. "نىگۇزىل گىلىن. يۇنە مۇنۇڭ حۇردۇغىنى. آز-كىم ائىنە-غانىغا داغى چىقايىسا، سىغىرۇپ سىردىپ اۋتۇرمالى ماشغالا. - اۇل حاللىڭۇزلىنىڭ مىلمىتىل اوللاقان غۇيۇن گۇزلىرىنى سىرتىدى اۇل گۇزلىردە ياشلىق، اۋتانچ جىم احمىر بار، جىم دۆشۇكسىز مۇين. يۇنە نامە؟ دىرماچلىق جىم چىكىنىڭىلىك. بۇ گىلىنىڭ بۇ دۇنيانىڭ اۋىگۇندە بىلە نامە يازغى بارقا تۋۋرك-داشىندىن اۋتانىپ ياشار يالى؟"

-ائىلىمىڭ بىر زادى بۇر-لا... دۇرمۇش ائىلىمى دىيىمىم بىر زات باردىر، اۇلام چىچ بىر ائىلىمدىن كىم دالىدىر. آيال ماشغالا شۇنى اۋزلىشىدىر بىلىسە، غالىنىمىغا گۇزۇنى بۇمسى-دا بۇلار.

زئىلحا اۆز گېيى بۇ گىلنە باشدان بىلە يىتى دىگر اۆيدۆپ چاقام اتماندى، يۇنە،
ائىحا، بىر گۇرسە، حاللىنگۇزل گۇزۇنى بالقىلدادىپ، اغلاپ اۆتتۇر. زئىلحا اۇنگا "دۇر،
اغلاما "دېيىمگە-دە يىتىشىمدى، ياش گىلىن اىيام دۇشۇنى ازدى. بۇلاسى، اۇنۇنگ
آنگىرسى دۆلۈپ دۇران بۇلماغا چىلى؟ زئىلحانى گۇرندە اغلايىر يالى گۆللە مۇنگا نامە
دېيىدىكا؟ بۇ نا تېيىينە دۇشان دىرتلى يالى بۇزۇلئىردى-لە؟

حاللىنگۇزل پىرىندىن اۇربۇيۇنا تۇراند، اۆي ايسىنىنگ اۇنگا گۇزى گىتىدى. ياش
گىلىن وانئالى اۇناغا گىدىپ، يۇزۇنى يۇوۇپ گىلدى.

-حاللىنگۇزل، گۇزىاش اىنىنگىم-أ غۇوى ولىن، گل، اۆتۇر، بىلە پىكىر ادىپ
گۇرلى، چى، دۆزلىچك زادى يۇقىمى ياغدايلانگ؟ - زئىلحا اۇنگا حاس غۇلايراغئىندان پىر
گۇركىزدى.

-ئايىلىن، مەن-أ كىلىنىگ اۋجۇنى يىتىرىندىرىن. - حاللىنگۇزل يەنە گۇزىاش ادىپ
باشلادى. - دۇغا-تۇمارام الىپ گۇردۆم، اۋل زاتلار ائانئىبام بارامۇق يۇغسام ولىن. چىچ
زادنىگ اۇنگا پىداسى يۇق، غىران دىگەن، ايللىنگكا دۆزلىار گىدىپىر يار ولىن، مىنگك-أ
بۇلچاق دال اۆيدىان. غايتام اۋل ادىلمان غالان دۇغانى ادىلىم بارى اۇنگكۆجسىنىم
يىتىردى، غىران دىگەن.

-ايرىلئىشسانگ نادىار؟ - زئىلحا اينىگ سۇنگقى دىيىجىنى اينىگ اۇنگۇندىن
دېيىدى اۆتۇرئىردى. مۇنگا اۋزم حايران غالدى، ايسىم اۋل حاللىنگۇزلى اۋرى بىلىن
ايرىلئىشدىرماق اۋچىن بۇ اۋيە گىتىرتدىمى؟ بىلە يۇنتىم گىنگىش اۋچىن آسلا اۋنى ياننىنگا
چاغئىرماق ناما گىركىدى دىيىسەن-ه؟! اىمما ايندى اۇنگا جۇغابا غاراشئىرمىك غالدى.

-ايرىلئىشئىپ، مەن نىرأ گىدىين؟ اۋيە گىلىم، چىر گىرك "ۆز تاپاننىگ "دېيىپ،
يۇزۇمە اۋرىارلار. غاچىپ گىتىچك پىرىنگ بارمى؟ اۋز الىنىگ بىلىن اۋز مانگلاينىنگى
ياتئىرسانگ، ادام اۋغۇلۇندان دىلات بۇلماچاق اكنى.

-باحاناسى نامە؟ نامۇچىن اۇنگشانگىزۇق؟

حاللىنگۇزل اۋوحولدى.

-ئىككىمىز ئىنگىلى بۇلۇنۇق دىيىپار. مەن ئىبلىس ئامىسىنىڭ بۇلماي ئىتتى، غىران دىگەننىڭ. مەن- ئىلىنىڭ ئىدىيىنى ئىدىيە، كاشىكى كىم بۇلسا بىر زات. -
-ئوغلۇنا سۆزىنىڭ ئادىپار: "ئىنگىلى دۇغرى دىيىپ؟"
-ئۆزىڭنىڭ سىنىدىن ئۆچ كىچىنىڭ دىيىسە!

خالىغان كۆزلىنىڭ بۇ سۆزلىرى ئىدىيە ئۆتەشچىكى، پالتاسىنىڭ داشا دىگەندىكى
ئىچىنىدىن كۆرۈنۈپ دۇردى. ئۇنىڭ ئۇل يانگاداندا خۇنۇيىرىيان آغلاماغا باشلايدى.
ئۇي ئىسىنە ئۇنى غۇيدۇرماق ئىش بۇلدى. ئۇنىڭ يۈزىگىدە ئۇشاجىق خۇوسالا دۇردى.
بۇ ئىشە باش غۇشۇپ، ئاخىر ئىدىيە-ئۇل دالىدەر-ئۇل باشىدا يۇق ئىلىنى ساتتىن ئىلىيەن
بۇلماسا-دا بىرىدىر؟ ئاق غارىيالى بۇ كىلىنىڭ دىردى يامان آغۇر كۆرۈنىپار-لە؟ كۆزلىرىدە
چىققىنىسىز كۆنە دۇشۇپ، ئىكى تاراپىنى دىگەننىڭ ئىلىماتى بار. غۇرقۇنچ. ئىلىغا
ئۇنىڭ ئامە يىغىشلىق ئىدىيە بىلەر؟ ئامانا، ئۇنىڭ ئىككىرىنى ئىگان يالى خالىغان كۆزلىرى
ئۇسلانما دىق كىچى ئۇرتا ئىتتى.

-ئىلىغا دىيەر، مەن سىزنىڭ ئىلىنىڭ ئىدىيە-ئۇل دالىدەر؟ ئۇل دالىدەر؟ ئۇل دالىدەر؟
ئىدىيە. بىر ئىدىيە ئىلى غايتا ئىلىماتى. كۆرۈنۈش ئىلىماتى كۆرۈنۈش ئىلىماتى.
چىقار-دا قۇواي، ئىلىماتى كۆرۈش: "ئۇل، يۈزۈڭگە! "ئىلى! يۈنە مەن ئىلىماتى
چىقارماق، ئىلىماتى شۇل ئىلىماتى. يۈز تۇتار ئىلىماتى، بىر ئىلىماتى كۆرۈش ئىلىماتى،
غايىنىلما، ئىلىماتى ئىلىماتى. ئىلىماتى بارارا ئىلىماتى. ئۇ غىران دىگەن چىقارغان بۇلۇنۇق
دىيىپ، ئىلىماتى ئىلىماتى بارىپار. ئىلىماتى چىقارغان بۇلۇنۇق، ئىلىماتى ئىلىماتى.
خالىغان كۆزلى ئىلىماتى بىلەن ئىلىماتى، ئىلىماتى دى. - ئىلىماتى ئىلىماتى! كۆرۈش
زادىنى ئىلىماتى، ئىلىماتى دۇشۇپ ئىلىماتى، بۇلۇنۇق، كۆچە غايتا ئىلىماتى! دىك
باشىمى دىپىرىك ئۇل بىر ئىلىماتى ئىلىماتى! ئىلىماتى، ئۇل ئىلىماتى شۇرمانگىلاي بۇلما دىيىسە-
!

ئىلىماتى خالىغان كۆزلىنىڭ ئىلىماتى ئىلىماتى، ئىلىماتى، ئىلىماتى.
غارىشلىقلى ئىلىماتى غارى بۇلدى. "ئىلىماتى ئىلىماتى، ئىلىماتى بۇلما ئىلىماتى
بىرىدىر؟ - دىيىپ، ئىلىماتى-ئۇل ئىلىماتى. - ئىلىماتى بىر بۇلما ئىلىماتى، غارا

گىلايمىسە-دە ياغشندىر جىرنا مانگا-دا؟ پىرى، اۋزالقى دىردىنگ آزمىدى دىيىسە-ه؟! مۇنى ايندى نادىپ آباراي بىلن ائزنا اۋغرادىپ بۇلارقا؟ "اۋل گىزلىن حۇوسالا بىلن ايچىنى گىلدپ، غىسساجىنا آشحانا باقان غىغىردى.

-گۈللە! آي، گۈللە! گىتىر ناحارنىڭ بىشىن بۇلسا! بىركى اغىز ايمىسك، اجىغايان اۋغۇشياس. سىن ناتىجك، حاللى؟

آگشام ناحارنىدان سۇنگ اۋلار اۋچ بۇلۇپ اۋتۇردىلار. حاللىگۈزلى ايچىنى دۈكدى. اۋنۇنگ گۈرۈنگىنى دىنگلاپ، اىلى-غىزنىڭ بىر زادا گۈزى ىتدى، بۇ پردە اوللاقان بىر سىر يۇق. حاللىگۈزلىنىڭ ماشغالاسى بۇزۇلجاق، يۇنە ياش گىلن مۇنى چىقىغىنىسىزلىقتىر اۋىدۇپ، اۋزۇنى جىلاگىلار. اۋل اربىدىن آيرىلجاغىنىدان دال-دە، ايلىنىڭ گىپ-گۈرۈنگىنىدىن ايدانىار. بۇ تۈركىمىچىلىكدە آداتى بىر ياغداي.

-مىن گىجە گىلسە، غۇرقۇبرىان - دىيىپ، اۋل يۈرگىنى آچدى. - مىنك اھلى بۇيداشلام گۈندىزدىن گىجىنى غۇوى گۇربارلر، مىن بۇلسام گىچىدىن داغدى بۇلدۇم. جىر گىجە پىر سالامدا، مىن اۋر مازارنىمى غازاندىن انايى دال. اۋل ملۇل بۇلۇپ گىلار-دە، مانگا آزار بىرىپ باشلايىار. جىركىنى پىس بۇلانسۇنگ، گۈزۈنە يۇق زاتلار گۈرۈنىار. كاۋاغت گىجىنىڭ يارىندا تۇرۇپ، غۇپغۇن ادىار، سىن بۇ اۋىدە اۋىناشنىڭ گىزلىنىڭ دىيىپ، ايچىرىنى آغدار-دۈنگىر ادىار. مىنك ائزىمدان پىچاقلى قۇۋالايار. اكر مىن شۇل واغت ايلنە دۈشسىم، اۋل مىنى سۆممۈللىجك. يۇنە مىن ايندى تۈرگىن بۇلدۇپدىرنى، اۋنگۈندىن كۆپ زادى دۇيىان، غىلغىنىنىڭ گىنگ دالدىگىنى بىلدىگىم، بىلىكى جايلانگ بىرىنە گىرىپ ايچىندىن غۇلپلايان-دا، اربىرە چىلى چىقامۇق. مىلىسگە-دە چاغىرئىپ گۈردۈم، يۇنە اۋلار پىچاغى اولانماسا، بىزىنىڭ ادىپ بىلىجك زادىمىز يۇق دىيىلار. اۋل پىچاغى اولاندى، يۇنە مىن اۋنى جىر اۋنىڭىنە گۈركىزىپ بىلىجك دال، آيىپ بۇلجاق. غىران دىگىمىش، ايلىنىڭكى يالى تىرك چىكىن بۇلسا، مۇندان غۇوى بۇلاردى، تىركىشىلر تۇۋشاتىۋى دىيىلار، ماشغالاسىنا آزارى يۇقمۇش.

اىلى-غىز بىرى بىرىنىڭ يۈزۈنە سىردىشى.

-واح، كۆشك، بۇلسادى اىنگىدە بىر پىسدىن تۇتاسان-ا. آراسسا، ايشىنگىگر بىگىت بۇلسادى بىر دىيى آحئى!

-مىن غاراباغتا ايندى دىركلى آرزۇوام غالان دالدىر. ايندى مانگا آراسسا، ايشىنگىگر بىگىت بىتدىر اۇيدىانگىمى؟ خۇدايىنگ دۇزىمىدىگىنى ال بىلن دۇزىپ بۇلجاق دال اىنى. مىنىگ خۇوس اىنىم دىنگە واغت گچىرمىگىنگ خۇوسىندە بۇلۇپ چىقىار...

اىرتسى ايرىدن غىزى بىلن بالدۇزنى اۇغراپ دۇرقا زىلغا اۇزۇنى گۇنالى سايىدى. چۇنكى حاللىگۇزۇل بۇ اۇيدىن پرىشان حالدا گىتىدى، اۇنگا كۇمىگىنگ دىمىگىنى بۇيۇن آماق غۇسسالىدى. اۇزىن گىجە آغلاپ چىقان گلىنىگ يۇزى- گۇزى حازىم دۇزايىن دىيىنۇدى، غاباقلارنى يىللىپ دۇردى. اىر كۇمىك اىچك بۇلسا، اۇندا زىلغا بۇ واغت اۇنگا: "يانما گۇچ-دە گىللى!" دىيىملىدى. اىما اۇنى دىيىپ بىلىدى، چكىندى. اۇنۇنگ ئىشكىش اۇرى گىجە-گىرىم گلىپ، اۇستۇنگە دىزىپىرە نانتىك: "حلىمىمى آزدىرانىگ دىيىپ؟"

زىلغادان اۇزۇنە دىركلى كۇمىك يۇقدۇغىنى انگلان گلىن سۇسلاندى، يۇواشجا خۇشلاشپ گىتىدى. بۇساغادان چىقىپ بارىارقا زىلغا اۇنگا: "بۇ اىركىلرىنىگ دۇزۇولىسى بارمى نا، اۇنگۇشجاق بۇلۇبىرلر - دىيىمىكىن اۇزىگە چارە تاپمادى. - آدامنىگ باشىندا غۇوى گۇنىم دۇرماز، اىرت گۇنىم، سىنىگىم گىچر - ... سۇنگام اۇزۇنە كايىندى: - بىرچك اقىلنىگ شۇ بۇلسا، اۇنى اۇيۇنگە چاغىرماق ناما گىركىدى دىيىسە، آماق حلىي! مىنىگىكى غايتا" دۇرئاننىگ اۇستۇنە - اۇرنا "دىيىلنى بۇلايان بۇلماسا-دا ياغىشندىر" باشىنى آشاق سالىپ بارىان حاللىگۇزىلىنىگ رۇحى اۇچىن گۇزىلرىنە ياقىن آرادان سىرتىنىگ، يۇرگىنىگى غىسدىرئاردى. اۇوادان مىلمىتىك گۇزىلرىنىگ دۇيۇنە اغىر حاسرات چۇكۇپدىر. اۇل گۇزىلر سۇنگرا زىلغاننىگ يادىندا اۇمۇرلىك آحىر بۇلۇپ غالىدى...

بارى-يۇغى بىر چىدىن حاللىگۇزىلىنىگ پاتاسىنا بارىندا، زىلغا اۇزۇنى اغىر يازىقلى دۇيدى. اۇل باشلارنى تىلىكى، اگىنلىرى دۇنلى اىركىلرىنىگ آراسىندان يۇزۇنى پىرە سالىپ گىچىپ بارىشنىا غاپداللاشپ بارىان آيال: "آن-حا، شۇل اۇتۇران اۇ"

پاخرئىنگ ارسۇماغى بۇلمالى "دېيىدە، قىتلىق بىلەن يۈزۈنى غالدئىرئىپ، كېيىنكى چۈنگۈندە بىر اربەت بۇلۇپ چۇمىلىپ اۇتوران نىشكىش ياش يىگىدى گۇردى. اۇنۇنگام گۇركى گلىنىنىگكىدن پس دال اكنى، يۇنە گۇزۈنە گۇزۇنگ دۇشسە، يۇرگىنگ غىسىار، اۇلاردا ياشايشىدان نام-نىشان يۇق. مۇمكىن بىر واغتلار بۇلاندئىر، ايتىدە، بۇلاندئىر، داغى نامە؟! يۇنە حازىر ولىن، چىچ زات يۇق، اۇل گۇزلردە دىنگە دۇپسۇز پروايسىزلىق حىم دۇرمۇشداقن اۆزىنگىلىك بار. مېگرم، اۇل حازىر اۆز باشداش يانيۇلداشئىدان مۇدۇمىلىك آيرىلاندۇغىنا-دا دۇشۇنيان دالدىر. يۈزۈنى ساللاپ، پىر دئىرماپ اۇتۇرئىشى اۆز ادىن ايشىنە دۇشۇنياندىر دىيىدىر، يۇنە ولىن، حازىر-دە كۆيى-كۆچسى باشقا زاتلارداش. تابىدئىنگ بىر غاپداشئىدان گۇتتىمگ-ا بىلدە دۇرسۇن، اۇل اۆز گلىنىنى اينىگ سۇنگىقى يۇلا ئلىپ بارىان گۇلگچىلىرىنگ ائزنى پىر اىگرىمىكان؟

ياش گىلنە ياشاماغا دلالاتى دىگىدىك اداملار گۇن اويلاشە سانان دىسىنە حاللىگۇزلىنىگ اۋوادان تىنىدىن غالان يىنگىلىك غارا يانغى اۋولۇيا ئلىپ گىتىدىلر. اۇلارنىگ حايداپ بارئىشلارئىدان چىن تۇتسانگ، اۇندا شۇ گۇنۇنگ اۋرۇندە غۇنامچىلغا يىنە-دە بىرناچە گىزك غاتنامالندىرلار دىيىدىر، ياردى. زىلئىلئىنگ چاق ادىشى يالى حاللىگۇزلىنىگ ادامسى گۇلگچىلىنىگ اىچىندە گۇرۇمىدى. اۇنۇنگ اىنە-اتاسى: "اۋغۇمىزى غىنانچ خالىس بۇرۇپ يىقدى، گۇلگچا يارار يالى بۇلمايدى "دىيىپ، ايل يۈزۈنە سىپايىچىلىق ايتىلر.

زىلئىلغا پاتادان گىلىپ، اۋيە گىردى-دە، غاپنىنى اىچىندىن غۇلىلاپ، ديوانا اۋزۈنى اۋقلايدى. اۇنۇنگ اۋمىسۇم اۋيدە ايلكى كىلىسىنە گىلىنى: "مىن مۇلۇچە بۇلمايدىم "دىيىن پىكىردى. - بىر يىندە اىلجىراپ يۈز تۇتدى، مىن كۆمىك ايدىپ بىلمىنىم-ا - بىلمىنىم، غايتا اۇنۇنگ اۋدۇنى اۋلچىرپ غۇيىرىيىدىرىن. چاغىران-دا - اۋرۇم. ايندى مىن كىم بۇلارنى؟ كىم؟ "اۋل يۇرگى حۇلاپ، ياسىشغا يۈزۈنى بىردى، اىچى-يىچىنە سىغىمان اغلادى. بىرىنمە سۇنگراق يىنە مۇللى تاحىرئىنگ دىمىر سىفى آچىلدى. زىلئىلغا، حامانا، گۇيىمىنچە گۇزلىان دىك، اۇنۇنگ اىچىندىن باش يىل چىمىسى مۇنداق اۋنگ يازغى ايدىل كىتاپچانى سايلاپ الدى.

"آدام گۈندىلىك مآخرە مأتآچ. داشنىدا بۇشلۇق املە گىلسە، اۇل ياشايشىدان دۇيۇپ بىلر. گ. مۇنى بىلىنۇق، دىنگە آزارئنى چكىار. اۇل اۇزۇنىنگ يىكديگىنى گۇربار، سىبايىنە دۇشۇنۇق. شىرتلىرىنگ اۆيتگاندىگىنى بۇشن آلاسى گىلنۇق. باي، مېم-ا دىلە اۆكدلايدىرىن-ۇو! " شىرتلىرى "بۇلندا نامە بۇليار؟- دىيىچ بۇليانتم: اۇل غىزلىق دۇورۇنى كۆيسىار، اۇ دۇورم ايندى يۇق. بۇلانى شۇل. مېن اۇنۇنگ ياقئن آدامسنا اۇورۇلىپ بىليرىنى؟ اكر اۇنى باشارماسام، مېنىگ مېن بۇلمادىغىم! ۱۹۷۰.۰۹.۳..."

زىلئحا حاسىر-خۇسۇر كىتاپچانى ياپدى. گىررە غاچارى گىلدى، گۇزلىرىنى يۇمدى. سۇنگ يەنە بىر ساحتىپانى آچدى.

"قافىرادا جىمغىتچىلىك ف-لارنى بارادا جىدل بۇلدى. مېن حىچ بىر ف-ئىنگ باقى دالدىگىنى آيتىدىم. اىلكيدۇرمۇش، غۇل اىچىلىك، قاپىتالىزىم، سۇسىالىزىم بۇلارنىگ جىمىسى شىرتلى دۇشۇنچىلر. سۇنگقنى آيدامدا، كۇپۇسى دىنگىلماگە غۇرقۇپ، چىقنۇپ گىتدى. اۇسسا بىگ مانگا گۇزۇنى سۇزۇپ سىرتدى. سىردىرسىن. ايندى ۳۷-نجى يىل يۇق، دىوارا سۇيىمچىلىرىنى بىليان! ماركسىزم-لېنىنىزىمىنگ اۇزى دىيالىكتىقانى اۇوردىار. بىلىكى ف-لار چالشان بۇلسا، حازىركىم باقى دالدىر!"

۱۹۷۰.۱۱.۱۷..."

زىلئحا آينا غارادى. داشاردا ياغىش ياغىپ دۇر... اۇنۇنگ آغىسى تۇتدى. "بۇ آدام ياشادى، جىبىر چكىدى، سۇيدى، يىگىردى، ايندىم، دىنگە يازغىلارنى غالىدى، "ۇلدۇنگ- اۇچدۇنگ، گىلدىنگ- گىچدىنگ! "وپاسىر دۇنيا!"

اۇل گۈندىلىگىنگ ساحتىپالارنى آغدارىشدىرۇپ، گۇزلىلى ساحتىپانى گۇزلىدى، تاپدى.

"گ-دە مېن اۇز آيالىمنىگ ياشلىغىنى گۇربان. واح، اۇل گۈنلرە يانگاندىان دۇلانئ بۇلسادى! آرمان، آرمان... واح، آرمان... گ-ئىنگ غۇجاغىنا مېنى ايتىربان آحمىر دالى نامە؟ مېن مۇنى كىمە، نادىپ دۇشۇندىرىيىن؟ حىچ كىس مۇنگا دۇشۇنمىز، آيراتنىام زىلئحا. اىما اىتچك آلاچىم يۇق، مېنىگ گۇزۇم باغلى، غۇلۇم دانگىلغى، اۇز بۇرگىمدە دۇران دۇيغى مېنى گۇنۇمە غۇبانۇق. مېن دۇنىدە اينگ باغلىلى آدام. دىيىن

واغىتىم دىيىن ماشىغلام بىلىنم اۋمۇر سۇردۇم. اۋل گۆنلر ايندى ارتكا اۋورۇلپ مىندىن آرا
آچدى، مىنم شۇل ارتكىنىنىڭ ئىزىدا سىر-سپىل..."

يىنە-دە بىر ساحتىا آغدارىلدى...

"گ. اۋچىن گرک بۇلسا، زىلئىغا بىلن غۇشى پايلاشمالى-دا بۇلسا، پايلاشارىن.
اۋ نأحىلى غۇش پايلاشق: اۋىدىن چىقىپ گىتمىلى-دە بۇلسا دىيىدىگىم! - گ.
ياشمالى! مىن باشقا زادى بىلىمۇق!"

ايچىپ بۇلان چايلى كاسسىنىنىڭ دۆيۈندىن سىنىگك چىققان يالى، زىلئىغاننىڭ
آنگرىسى بارسىنە گىرلى گۇرۇندى: "گۇر، مۇنۇڭ مىنىڭ آرقامدا ادىپ يۇرن
ايشىلىرى! اۋ نأحىلى غۇش پايلاشق؟ اۋ نأحىلى آيرىلشماق؟ واح، باغرىما ايندى
ياندى..."

اگر-دە جاي واغىتىندا غاپى جىنگىگىردامادىق بۇلسا، اۋندا زىلئىغا اۋ دۇنياداكى
آدامسى بىلن تۇتۇشۇشقا گىرجىدى. دۇواملى جىرلان جانگ اۋنى پىرىندى تىز
غالكدىردى.

-سالاماللىكىم، گىلنجه!

-سالاماللىكىم!

-سالام، زىلئىغا امانۇنا!

غاپىنىڭ آغزى ياش اۋغلان-غىزلاردان دۇلدى. ستۇدنتلر. زىلئىغا بۇ بۇلشا
گىگىرگىنسە-دە، اۋلار اۋىيە اۋلى بىگىچ بىلن سالىدى.

-گىلنىڭ باقالى! گىچىڭ ستۇلۇڭ باشىنا!

بىز اۋز فاقۇلتىتىمىزدە مۆللى تاحىرئىنگ اۋغرى بۇيۇنچا گىتىچك ستۇدنتلرىڭ

جىمغىيتىنى دۇرتدىك.

زىلئىغا:

-حايىسى اۋغرى بۇيۇنچا؟ - دىيىنى دۇيمان غالىدى. يۇنە ستۇدنتلر، حامانا بۇ

سۇراغا اۋنگىدىن تايىنلانئىپ گىلن يالى، پىرت جۇغاپ بىردىلر.

-ئاساسى ماقسادمىز دىل بىلىمىنى، ئىدىيىتى سىياسىياتىدىن غاراشسىز
ئورنىمىك. بىز سىزىنىڭ ئۇيۇڭىزى سۇراپ-يىدۇپ تاپىدۇق. - ئۇلارنىڭ ئىچىدىن
ئاقىرى ئىشلىتىش باشىغا ئىچىن باتلارنى خاىبارلارنى بىردى: - بىزە ماتىريال گىرگ. ئۇنىڭ
ئۆمۈر جەم دۇرمۇش بۇلۇندىن. بىزە مۆللى تاحىر بارادا جەمە زادى بىلىمىك ئىسلىتىش.
- ئۇل بارادا جەمە زادى مەن بىلىمۇق، كۆشكىلەر. بىلىمىك ئىسلىتىش، يۇنە
بىلىمۇق ئىكەن. آي، ئامە، بىلجە ئۇيۇڭىزى-دا. يۇنە ئاساسى زات: چاچ بىلەن خاىرىنى
غاتىشەنمەزلىقىدۇر. گۇۋەرىنىڭ كۆلۈڭ ئىچىدىن چىقىشنى دىيىن، ئۇلى ئاداملارنىڭ
بىيىك ئىشلىرى-دە كۆپلىچە ئۇلارنىڭ كۆل بۇلۇن ئۇيۇڭىزىنىڭ ئىچىدىن چىقىندۇر. -
سۇنغا بىرلاي يۈزلىرىنە گۈز ئىلاپ چىققان زىلغا بۇ گىلەرنىڭ يانگى ئىكەنچىلىكىدىن
سايلاپ ئۇلغان-غىزلارنىڭنى گۇردى. بۇلارنى كىم ئىيىدىكە؟ - سىز ئاچىنى قۇرسۇڭ
ستۇدنتلىرى؟

ئۇلار بىرى بىرىنىڭ يۈزۈنە سىزدىشىدۇر.

بىرىنچى!

زىلغا ئۇلۇدان دىمىنى ئالدى.

-ئۇنىڭ يالى جەمەت دۇرسىڭىز، مۇغالىلارنىڭ كىيىمى بىردىن سىزە؟

ساقچى ئىخلاسى بىلەن بىر غاپدالا دارالان بۇگدايىنىڭ ئۇلغان جەمەتىدە دىرگ

جۇغاپ غايتاردى.

بىز ئىتەك مۇغالىلارنىڭ گىگىشمۇق. بۇ بىزىنىڭ ئۆز ئىنىسىياتىمىز. خاچان

جەمەتىنىڭ دۇيۇنى تۇتارنى، ئانا، دىنگە شۇنداق سۇنىڭ دىئاندا ئىتەقچى.

زىلغاننىڭ بۇ ياش ئۇلغان-غىزلار خاىيى گىلدى. ئۇنىڭ يۈزى غايرالدى:

"آگىزى سارى جۇيىچىلىك. سىزىنىڭ گىگىشىڭىز ئىرتىرىڭ ئۆزۈندە بىلى بۇلسا

ئادىسىڭىز ئىلى يەر. بىر-بىردىن چاغىرىپ، ئالارلاپ ئۇلغانلارنىڭ-خا گۇرسىڭىز

ۋىلىن... "يۇنە خۇسالىسىنى دىشەن چىقارنىپ، ياشلارنى غۇرقا سالماق زىلغا ئۆزۈنە

ئۇسلىپ بىلىدى. ئىلى بىلەن ئۇلارنىڭ ئۇنىڭنى سىماۋارنى غايتادىپ، گۇك چاى

غۇيدى. غىش آچارىن دىيىپ، آياپ يۇرن اۆلجە بالئىندان بىر بانقاسىنى گىتىردى. سۇنگرا اۇلار بىلەن بىر-بىردىن تانىشىدى.

-آدنىڭ نامە دىيىدىڭ، كۆشك، سىن؟ - اۇل يامانجا بۇگدايرىڭگ ستۇدنىدىن ايكىنچى غايتا سۇراشدى.

- غۇشا.

- غۇشا جان، سىز اۇنىۋىرسىتتە يانگى گىرن بۇلسانگىز، مۆللى تاحىرئى ئىتك اۇ دىيىن تاناىام-ا پىتىشەن دالىسىنگىز؟ كىم اۋورتىدى سىزە اۇنىڭ يالى جىمغىت دۇردىڭ دىيىپ؟

-حىچ كىم. يۇنە بىر مۇغاللىم بىزە مۆللى تاحىر بارادا كان غىزئىقلى گۇرۇڭ بىردى. اۇل مۆللى تاحىرئىڭ شاگىردى. بىزىم اۇنسۇڭ اۇغلانلار بىلەن گۇرلىشىدىك-دە، بايىك غايتىق، اۇلى قۇرسىلاردا نام اۋچ-دۇرت سانى ادام بىزە غۇشۇلجاق دىيىدىلر. اۇلار مۆللى تاحىرئى تاناىان اىكىلر. اۇلار: "بۇ تايدا باشقا اۇنۇڭ يالى پىرۇفسۇر يۇق "دىيىلر. يۇنە اۋزلىرى حازىر گىلىپ بىلىمىدىلر، ايشلىرى كان.

"واح، آغزى سارتجالار... - زىلئىحا يەنە باشىنى يايقادى. - اۇلار سىزە گۇرا اقبىراق-دا، اۇنسۇڭ اۇلار" يىشلى "بۇلايلار.

ئىمما بىر سىماوار چايى اىچىپ بۇلىانچالار زىلئىحا اۋز اۋنچۇسىنى بۇتىنلى اۋنۇتىدى. غۇرقىنى-ۋىركۇنى بىلىمىان ياش اۋسۇرىم بىلەن گۇرلىشىمىك دىيىسىڭ ياقىملىدى. اۇلار دىررۇ زىلئىحانام تازە جىمغىتىڭ ايشىنە غاتناشماغا بۇيۇن اىدىلر. زىلئىحا اۇلار ايسلان اىلى ماترىياللارنى تاپىشماغا بۇيۇن بۇلدى. باشلانگىچ اۋچىنىم اۋىدىن اۇلار مۆللى تاحىرئىڭ داشى اۋوادان آغاچ رامالى اۋلاقان سۇراتتى، بىرناچە اىلمى كىتاپلارنى سۇوغات بىردى. ستۇدنتلر بۇ يىردىن اۋران شات بۇلۇپ گىتىدىلر، اۇلار خۇت اىرتىردىن اۋزلىرىنىڭ ايشە باشلاجاقتىلارنى ايدىپ، زىلئىحانى-دا بىگىدىرىدىلر. زىلئىحا اۇلار ائناناننى دۇيمان غالىدى: "كىم بىلىار - دىيىپ، اۇل ياشلار اۋغرادانسۇڭ، اۇل اۋز يانئىندان ياغشى اۋمىت اىدى، - بلىكى، زامانلار اۋىتىڭاپ

يۇرئىدىر؟ بىلكى، بىز غارراندئىرس، شۇل سىبايلىم "سۆيتىدە آغزى بىش، سۈۋى اۋفلاپ ايچر!" "ايداندىرىس؟ اۋز-ا بۇ اۋغلانلانگ غارا چئنى."

شيله ياقمىلى اۋمىتلار بىلن زىلتا ستۇلۇنگ اۋستۇنداكى غاپ-غاچلارنى يىغناشدئىرپ، اۋى ايشىلىرىنە گۇمرا بۇلدئى، بۇ گۇن آغشام ياناندا-دا، اۋل سۈيجى آرۇولار بىلن پىرىنە گىچىپ، اۋزىن گىجە سۈيجى دۈيشىلىرى گۇرۇپ چئقدئى. دۈيشۇندە اۋنۇنگ ادامسى اۋيە گىلىپ، اۋنۇنگ ساجئنى سىناپ: "گۇردۇنگى، زىلتا، جىمىسى دۈزىلر، غايغى اتمە!" "دىيىبارمىش. بۇ دۈيغۇلار مايىل بۇلان زىلتا اير بىلن بىگىنچلى اۋياندى، اترىر چاينى-دا دىيىسنگ ايشدا، كىپلى ايچدى. اترىرىنگ آراسسا حۇۋاسى چىگرگىم بۇلسا، جانا ياقمىلندئى. اۋل ستۇلۇنگ اۋستۇنى يىغناشدئىرپ يۇرشۇنە ايچىنى گىلئىدى: "بۇ تازىلىگى غىزلارا-دا پىتىرمىلى، باي، بىگىرلر-ا. اۋلارنىگ ايكىسى-دە دادىسىنىگ غىزلارنى آخىرئى!"

اۋل گۇن اۋل اينستىتۇتنىگ غاپىسئىندان-دا بىر واغقىنلارنى دىيىن دىيىسنگ بىنگىل ادىملاپ گىردى. ايشىلىرى-دە گۇزۇنە اۋنگۇلرىندىن حاس مىلايىم، حاس ماحىم بۇلۇپ گۇرۇندىلر. زىلتا بۇ گۇنۇنگ آستىل نأحىلى گىچىنى-دە بىلمان غالدئى. اۋنگا اينگ قىن دۈشىن زات ايشىلىرىنە بۇ تازىلىگى واغقىندىن اۋنگ بۇشلامان ساقلانماق بۇلدئى. "بۇ حابارنى حازىردىن ايشىتىدىرسىم، ستۇدنتلىرىنگ باشلانگىجىنىگ اۋنگۇنە بۇۋت باسدرايمايىن، سۇنگ اشىدايىلرىندە-دە، يۈركلىرى يارنلاياسى يۇق-لا!" دىيىپ، اۋز-ۇزۇنى كۇششىدىردى.

آگشاملىق اۋيە گىلىسۇنگ، اۋل چاي ايچىپ، سۇنگرا غىزلارنى ياننا چاغىرماقچى بۇلدئى: "كىم بىليار، بۇ ايشىدە اۋلارنىگ-دا كۇمگى دىگىمگى آحمال؟" اىما اۋل غىزلارنىا جانگ اتمەگە پىتىشىمدى. بىر پىردىن كىمال يۇزۇنى آق تام اديپ، پىتىپ گىلدى.

-گىلنجه، ستۇدنتلر گىلىپ-گىتىدىمى دۈيىن سىزىنگىكا؟

-حوا، گىلدىلر. نامە حابار؟ اىگىلىكىمى اۋزى؟

-ايگىلىك نىرە، گىلجە، اۇلار اۋرتىن گۈن مىنى ايش ادينديلر. ايبام بىر گۈنۈڭ ايچىندە اۋچ ادارا چاغىردىلار. اۋل... چال جايدا: " سىز غاداغان جىمغىنىنى آچىاق بۇلىانگىز " دىيىپ، مىنىڭ آل-پىتىمدىن آلدىلار. " - مۆللى تاحىر نا جىناياتچىمى اۋنۈڭ آدنىا جىمغىنى دۇرتىمىز يالى؟ " دىيىسىم، " - يۇق. يۈنە جىمغىنى دۇرتىمىك بۇلانۇق. كىم ايسلىسە، كىتاپچانادان كىتاپلارنى آلستىن-دا، اۋيۈندە اۋقاپرىسىن " دىيىلر. مانگا: - "اۋز دۇردىن جىمغىنىنىڭى دىررو اۋزۈڭ ياتىر - دىيىدىلر. - بىزە بىلە خۇپلى باشلانگىچ گىرك دال. ستۇدنتلرە سىياساتا غۇشۇلماق بۇلانۇق، اۋلار ائلىم اۋورنىملى " دىيىپ تۇتىارلار. مىن اۋلار: " - اۋندا ستۇدنتلرە شۇل جىمغىنى خۇوا يالى گىرك. سىبابى مۆللى تاحىرنىڭ بۇتىن اۋمىرۈنىڭ مانىسى-دا ائلىمى، ادىبىياتى، فىلۇسۇفىيائى سىياسىلاشدىرمازدان اۋورنىمىك آخىرى! " دىيىپ، دۇشۇندىرىچك بۇلدۇم. اۋلار بىرى بىرىنىڭ يۈزۈنە غاراپ، باتتىقسىز سىرتارثىيارلار: " - بىز مۆللى تاحىرى سىندىن غۇوراق تانايارىس. اۋنۈڭ لىنىڭراددا كىملىر بىلىن غاتاناشاننى-دا، اۋمىرۈنىڭ آخىرنىا دىڭىچ ناخىلى پىكىردە بۇلانلىغىنى-دا بىلىلارىس. سىن بىزە آقتل اۋورتىچك بۇلما، دىيىلىنى ائ! " دىيىدىلر. ايكى گۈنم مۇحلىت بىردىلر. اۋلارنىڭ آراسىندا غاباقلارنى پىلىنىپ دۇران، آقىاغىز يۈزى پۇسالاق بىرى بار، آنا، شۇل مىنىڭ اۋستۈمە حاس-دا كۇپ جىرلىدى. گۈنۈمە بۇلماسا، اۋنۈڭ مىندە اۋنگىدىن آرى كۈين يالى.

-اي، تانگىرىم! - زىلىغا لىلىنى غۇشالاپ يۇقارتىق اۋزاداننى دۇيمان غالىدى. - بۇ ايكىيۈزلى شىرپاكىلىڭ تاپيان گىپىنە باقسانا! ائلىمى، بىلىمى سىياسات بىلىن غارىشدىرمالى دال دىيىن آدامنىڭ تاغلىماتىنى اۋورنىمىك سىياساتمىش! بۇلار ناۋمە دىيىپ، ناۋمە ايدارسىڭى؟! بۇلارنىڭ حايىسى بىر تىلىسىمىنە جاننىڭى ياقچاق؟ بۇ يۇرتدا دىنگە باشنى باسرىنىپ ياتان پىڭىر. بار، كىمال، پىت-دە، ستۇدنتلرى بۇ پىلادان غۇتار، غۇي، اۋلار باشلان ايشلىرىدىن ال چىكىسىلر، يۇغسام بارنى سۇرلاپ، اۋقۇودان قۇۋارلار. واح، غالىڭى پىندە اۋزال نا گۈن گۇربار چاغاسىنى اۋقۇۋا سالچاق بۇلۇپ.

-مىن ايندى اۋلار ناۋدىپ گىپىمى دۇشۇندىرىكام؟ اۋلار شىلە بىر دىزماچ، زادىنىڭ چاقى دال. اۋلار مىنىڭ ايشدىن قۇۋۇلجاغىما-دا ائانمازلار. اۋنسۇزام مىن باش يىلدىن

بارى دىنگە لابۇراتىلىق بىلەن گۈن گۈرۈپ يۇرۇن، ساپاق پىرۇقلا، بىر سىلەم دىنگە يارامان
غالان مۇغالىملىك وغلانلەن ساپاغى. ايندى ئاھىلى بۇلار، مەن بىلەك دال.
زىلئىخاننىڭ ياش بىيگىدە يۈرگى آوادى. آز-كەم غاتىرغاننام دۇرمايدى:
"بۇلارنىڭ بىلە بالدۇرئىننىڭ اينچىدىگىنى، بىر ايش اندىنگى، انزىندا دۇر جاق بۇل-دا!
يۇق، ساجل غايتاۋۇل گۇردۇكلرى حىنە سۆمچىكلەر. بىدىم بىر ايلە-گۈنە پىدا اديپ
بۇلارمى؟! تۈركمىنىڭ چۇكۇپ غالانى شۇنگ اۋچىن دالمى ئا! اۋنگە چىققاقلار، يۈنە
شارپىق داتجاق داللىر:" جەم شىت بۇلجاق جەم دىرى گزچەك "دىيلىنى-دا! بۇ نىردە
گۈرلەن زات؟ بۇلانگ بىلە غۇوشاقدىغىنى دىيىسەن-! - اۋزۇنىڭ اجىزلىاندىگىنى
انگىشەن يالى، كەمال اۋتانىپ دىمدى. زىلئىخا-دا دىمدى، يۈنە اۋنۇنگ يۈرگىندە بۇ
واغت ناچە دىيىسەنڭ حاراسات غۇپپاردى. - مۆللى تاحىردان انز غالمادىنى بۇلار-دا،
اينگ گۈچلى اسپىرانتى-دا، انىخا، غامىش يالى غالىتراپ اۋتۇر. ايسەم اۋنۇنگ اۋزى
بۇلسا نادىكا؟

شۇندا زىلئىخا بىر واقانى ياتلادى. مۇنى اۋنگا اير دۇۋۇردە آدامسى گۇرۇنگ
بىرىدى. مۆللى تاحىر پىرېۋرگدا اۋقاپ يۇرگا گۇز آستىنا دۇشۇپدىر. سىبابى
اسپىرانتلارنىڭ كىچىك اۋشىملىگىندە، كىلىسى غىزىپ، اۋل تۈركمىنىستان
غاراشىسۇز دۇۋىت بۇلۇپ ياشاپ بىلەر دىيىپ، سۇبۇت اىچەك بۇلۇپدىر. شۇل گۈنۈنگ
اىرسى-دە اۋنۇنگ غارشىسۇننا جىنايات ايشىنى غۇزغاپ، "چاغا اۋغۇرلايان بانداننىڭ
اغزاسى "دەيىن ايتىپلا ما يۇنگكەپدىرلەر. گۇرۈنىڭ گۇرگى، ادىنىڭ بىرگى بۇلمازمى
اۋنسۇنگ؟ سۇراغ اۋستۈنە سۇراغ، ادارادان ادارا غاتناماق، حايات اتمالار. آراسىندا
اۋنى اۋقۇدودان قۇۋدۇم-دا اديپدىرلەر، اما مانگلايى گۈچلى بۇلۇپ، يۇلباشچىسى بۇ
قارارى ياتىردىپدىر. چاغاسى اۋغۇرلانان بىر ايال يارمە-ياش آغلاپ، حۇت اۋنى
گۇرگىز يارمىش. اكر-دە اۋل يىتىن چاغا تىز تاپىلمادىق بۇلسا، اۋندا مۆللى تاحىر اياغىنى
ساللاپ گىدىرلى بۇلجاق اكنى. آنا، شۇندا، حامانا، غامغانگ آحمال دىيىپ،
مۆللى تاحىرنىڭ سۇراتىنى مانگلايدان جەم غاپدالان اۋتۇپ، سۇز بىلەن-دە كىشىنى
چىكىپ غۇبۇپدىرلەر." اۋرتادان اۋزىن بۇيلى، يۈزى اۋرتا اۋرتالىنىڭقى، مانگلايى گىنىڭ،

گۈزلىرى اولاقان، دۇداقلارنى كۆتى، بۇرنى كۈنگىرلى. آيراتىن بىللىگى يۇق... "مۆللى تاحىر سۇنگ-سۇنگلارام:" يۈزۈم-اۋۇزۇمىنگى، آيراتىن بىللىگىم-دە باغلىق اۋىلىنىلگىم! "دىيىپ گۈلدردى.

مۆللى تاحىرئىنگ بىر گىزىك ايشىدىن غانئى غاينادىپ گلىشى-دە زىلئىحانئىنگ يادىندا. آسىل آشاغابادا اۋۇزۇدىن اۋىنگۇرتى اۋۇنۇنگ اۋقان پىرىدىن دىگىشلى "حاسىيتناما" گىلن بۇلسا نأتىجى. حامانا، اۋل "انتقلاىمادىق ياغدايدا چاغا اۋغۇرلىغىنا غاتاشماقدا حۇقۇق غۇرايىجى غۇرامالارئىنگ بىللىگىندە دۇران "اداممىش. بۇ غالىپ آيىپلامانئىنگ غۇرقۇسى تا اۋمۇرىنىنگ آخىرئىنا دىگىچ-دە اۋۇنۇنگ باشىندان آيرىلمادى. دىگىشلى اىدارالاردا كا دايم بۇ آيىپلامانى اۋىنگا يانگىزىدىپ دۇرماغى حىچ واغت آرتتىماچ سايمادىلار. مۆللى تاحىر ائىلملارئىنگ دۇقتۇرى، پىرۇففىسۇر بۇلدى، ايل-گۈنۈنگ غۇوانجىنا اۋۇرۇلدى، اىما نىيتىقازا اىدارالار جىر اۋۇرۇمدە اۋۇنۇنگ اۋىنگۇندىن چىقىپ، آشنىا آوى غانتىپ گىزدىلەر، زىحىنىنى ياقىدىلار. مۆللى تاحىر زىرىنىدىمى؟ باشىندان غۇم سۇۋۇردىمى؟ يۇق! اۋل دىنگە خىرچىنى دىشلاپ، بۆتىن اۋمۇربۇيى اۋۇز اتمىلى ايشىنى اىتدى. زىرىنماگە نە واغتى، نە-دە ايسىلگى بۇلدى. بلىكى، اۋل زىرىنچىدىن ايش بىتىمىگىنە اير دۇشۇنىدىر؟

زىلئىحا غارشىسىندا باشنىى آشاق سالىپ اۋتۇران ياش بىيگىدە اۋلۇدان دىمىنى آلپ سىرتدى.

-كۆشك، بۇلماسا، سىن:" اىندى اتمىن، بىر گىزىكلىكچە گۇنامى اۋۇنۇنگ "دىي-دە يالبار. -بلىكى، اۋلار سىنى بۇ گىزىك باغىشلارلار. -بۇ اۋى ايسىنىنگ ياش بىيگىدە بىرىپ بىلن بىكە-تاك گىنگىشى بۇلدى.

-واح، ائىناناۋىقلار! -دىيىپ، كىمال خالىپاسىنىنگ دۇل غالان آيالىنىنگ يۈزۈنە سىردىپ جانتىقدى. سۇنگام-ام-سام بۇلۇپ، دۇنگۇپ غالىدى. دۇل آيالىنىنگ يۈزۈندە اۋۇز اجىزلىگىنىنگ دۇردىان ائراسىنى گۇردى. شۇندان سۇنگ اۋل ادىل كىمدىر بىرى ياقاسىندان سىلتاپ تۇرزان گۇرنۇشده پىرىدىن تارسا تۇردى-دا، اۋۇنە كاىيىنىپ اۋغرادى.

-بىزىڭ مۆللى تاحىر چىقمايدى! بىزىڭ جىمىمىز چىگىدىڭ چىچە خۇپ
گۆرىك، حىنە سۇمىيان آلاقالار! آتالمانلار! بىزىڭ اىنىمىز كېك، اىچىمىز ياتا
سۇ! بىز بۇينى بۇش، دىلى، الى باغلى غۇللار! - كىمالى تانار يالى بۇلمايدى، اۇل
رىڭكىنى دۇ-اق اديپ، غارا چىنى بىلن غىغىرئىپ باشلادى. اديل حازىر چىچ بىر غارا
گۆيجۇڭك اۇنى دىئىرنا چۆكرىپ بىلمىگى آچىق گۆرۇنىاردى. - مۆللى تاحىر بىزە ناملرى
اۋورتىدى؟ يۇق، اۇل بىزە دىنگە اۋوردىپ غۇيمادى، اۇل بىزە ناحىلى ياشامالدىغىنى
گۆركىزدى! بىز ايرۇ-گىچ آزات يۇردۇڭك آزات اۋغۇللارنى بۇلماي. آرمان، بىز اۋنگا
مىناسىپ دال. يۇردۇمىزنىڭ ايرۇ-گىچ آزات بۇلماغى مۆمكىن، يۇنە اۇندا ياشاماغا
مىناسىپ آدام بۇ تۇپراقتا غالاندىر اۋيدىمۇق. آداملارنىڭ اۋزى بىر چۆپر، دۆشۇنچىلىرى
ايكى چۆپر، مەرتلىك، غايرات، آر-نامىس دىيىلن زاتدان پىكجە تۆركىمىدە-دە
حامىرمايالىق غالمادى! بىز كىمدىن غۇركىارىس؟ بىز نامدىن غۇركىارىس؟ بىز حاچانا
چىلى بۇينۇمىزنى بۇرۇپ ياشامالى؟! حاچانا چىلى! كىم بىزى بىر سۆرى مالا
اۋوردى؟ كىم؟! گىلىس شۇل آدام شۇ واغت بۇ تايىق! بىز ايندى ايسلامزۇق غۇل
بۇلماغى!

-بىز دىيمە، "مىن" دىي... - دۇل آيال اۋنگا تۇقات سىس بىلن گىڭىش ېردى. - بۇ
ايلدە ئىتكىلر غۇلچۇلئىغى سايلاجاقلار آزدالدىر. مىن سانگا بىر واقانى گۆرۇڭك ېرىپ.
داشارى يۇرتلارنىڭ بىرىندە گۆز ېچىمىڭىڭ تازە اۋسۇلى تاپىلئىدۇر. بۇ مەتۇد بۇيۇنچا
اۋپراسىيا ائىنىڭ، كۆرلىرىڭ كۆپۇسىنىڭ گۆرۇنى آچسا بۇلجاقمىش. لۇقمانلار مۇنى
كۆرلەر بۇشلاپىدۇرلار، اۇلار ېگىرلر اۋيدۇپىدۇرلر. اىما اۇلارنىڭ آغراملى بۇلگى دۆرلى باحانا
تاپىپ، اۋپراسىيادان بۇيۇن غاچىرئىدۇرلار. سۇڭى، گۆرلۇپ اۋتۇرئىسا، اۇلار، اگىر
ساغالسارلار، كۆرلۇگى اۋچىن ېرىليان كۆمىك پۇلۇڭ كىسلىچىگىنى بىلىپىدۇرلر... سىن
مۇنى يۇنە دىگىشىمدىر اۋيدىمە، بۇ چىئىدان بۇلۇپ گىچىن زات.

كىمال يۇرۇنى آشاق ساللادى، اۋنۇڭ بىر دىمدە بادى غاچىدى، سىسى
غىرئىلچىق چىققى:

-ھاوا، مېن ايسلامۇق. مېن يادادىم، مېن ايندى ارکين بۇلجاق، چىچ کىمىنگ
اۈنگۈندە بۇيۇمى بۇراسىم گىلۇق. ايلم نأتسە، شىتسىن!
-كاشكى ايلسىز-گۈنسۈز ارکين بۇلۇپ بۇليان بۇلسا...
كىمالنىڭ سىسى ائنامسىز يانگلاندى:
- غادىمى حىندىلر: "چىن ارکىنلىك - رۇحى ارکىنلىكىدەر - "دىيىپدېرلر، گىلنچ.
زىلنچا پىرىندىن تۈرۈپ، كاسە-چاينىكلرى يىغناشدۇرۇپ اۇغرادى.
- غادىمى حىندىلر اۈنى اجىزلان اۈچۈرلارنى دىيىندىرلر: گۈنچ گۈرگىزىپ
بىلىمدىك واغتلارنى.

شۇنداق بىر چىدە گىچىسۇنگ، اۋلار كىمال بىلن كۈچدە تۇتاندىن غاباتلاشدىلار.
اغماسارا اۈز پىكىرىنە گۆمرا بۇلۇپ، اۈيە يىتىپ گىليان زىلنچا اۈنگۈندىن زۇمپا چىققان اگنى
غارا ايشىچىلرىنىڭ ايشىگىندىكى تانىش يۈزى گۇرۇپ:
-كىمال، بۇ سىنى؟ - دىيىنى دۇيمان غالىدى.

كىمال ايام قۇممۇنال اداراننىڭ زىيىل چۇپىليان بۇلۇمىندە ايشلاپ يۇرن اكن.
-گىلنچە، غۇركمانگ، بۇ مېن - دىيىپ، اۋل زىلنچاننى كۆششىدېرپ، زۇرايقدان
يىلغۇر جاق بۇلدى. اما بۇ نە آغى، نە-دە يىلغۇرمادى. - گىلنچە، مېنى اۈز آرزام بۇيۇنچا
اۈنيورسىتېتىدىن قۇودۇلار، "ياش نىسىل بىلن ايشلىشىم بۇلۇنۇق. اۋلارا ياراماز تاسىر اديار"
دېيىن كىسگىتلىمە بىلن. اۋلار مانگا: "سېن يۇردى بۇلغۇسىز ايدىيالار بىلن چاپالامازدان
اۈنگۈرتى ايلكى اۈنۈنگ زىيىلىنى چۇپىلمانى اۈورن!" دىيىدىلر.
-اۋلار كىملىر؟ - زىلنچا سىسىنى پىلىدىپ سۇرادى.

-كگب-چىلر - كىمال پىشىرداپ، يۇواشچا جۇغاپ بىردى. - يۇنە سىز غايغى
اتمىنگ، مېن ستۇدېنتلرى حالاس ائدىم، جىمىسىنى اۈز اۈستۈمە ائدىم. - زىلنچا گېدىن-
سۇزدىن غالىپ، دىنگە باشنىنى ائدى دۇردى. - گىلنچە، مېن سىزە بىر زات ايدايىن، بارىك
گىلنىڭ... - كىمال اگىنىدىكى حۇپۇل-سۇپۇل ايشىگىنى چكىشىدېرپ، "يۇواش!" دىيىن
مانىدا سۆيىم بارماغىنى دۇداغىغا يىتىردى. - بۇ زىنگىندىلار سىردىنگ، گىلنچە...
گۇرۇنكىزىمى؟ مېن حازىر چاپالارنى اۈورنىپ باشلادىم. بىر سىردىنگ، يىكجە-دە ائلى

سۆنگىك گۆرمىرسىنگىز... آداملار سۆنگىكلىرى تا دۇبىيۇنە چىلى گىمىرماگە مېجبۇر بۇلارلار، پىكجە-دە-ئەت غالىندىئىنى گۆرمىرسىنگىز! بۇ نامانىنگ آلامتدئر اۇيدىانگىز؟ بۇ يۇردۇنگ انقدىسادىئىنگ حالىس چۆكلىگىنىنگ آلاماتى! مىللىت حازىر آشقلىئىنگ ايتىنە دىنگى گىمىرپ اۇغراي! اىما: "آچ-دا بۇلسانگ، آشق ايتىن ايمە، دۇق-دا بۇلسانگ، تۇپۇق ايتىن غۇيما!" دىيىن تۆركىن ناقتلى بار آخىرئى! دىيىمىك، مېنىگ چاقىم چاق بۇلسا، اۇندا سۇسىال پارتلاما اوزاق غاراشدىرماز، حالىق باسئىم اياغا غالار!

زىلئىغا بۇ گىزك آشا ياداو جىم غۇسسالى سىلىندى.

-حاي، نايىلىن-دا، كۆشك، بۇ آداملار مېتىسىنى غۇراندان، آشقلىئىنگ ايتىنى دال، سۆنگىكۆنى-دە گىمىرمانى اۋورنایمىسلىر ياغىئىدئر...

سۇنگرا اۇل يۇل بىلىن بارىشئا اۇن يىل چىمىسى مۇندان اۋزال بۇلۇپ گىچىن بىر واقانى ياتلادى... بىر گۆن اۋنىورسىتتە غۇملى آقساقال گىلىپ: "مانگا مۆللى تاحىر دىيىلىانى گۆركىنگ، اۇنگا بىر سۇراغىم بار!" دىيىپدئر. ستۇدنتىلر-دە اۇنى ادبىيات قافىراسىنا آلپ گىلىپدئرلر، اۇنسۇنگ اۇل: "مىن ۴۰ يىل بارى ماغىئىمغۇلنى اۇقايان، يۇنە اۇندا بىر دۆشۇنمىان يىرىم بار، شۇنى مانگا دۆشۇندىرايىسنگىز" دىيىپ، كۆپۇنگ آراسىندا مۆللى تاحىرئى نازارلايدئر. آقساقالنىگ يۇنكىن زات اۋچىن غۇمدان آشغابادا گىلمىجىگىنى سىزان آلئىم لۇح-لۇح گۆلۆيدىر: "مىن بۆتىن اۋمروم ماغىئىمغۇلنى اۇقايان، يۇنە شۇندا-دا دۆشۇنمىان يىرىم غاتى كان. اكر بارى-يۇغى بىر يىرنە دۆشۇنمىان بۇلسانگىز، اۇندا سىز مىندىن حاس اۋكدە چىقىپسىئىگىز، ياشۇلى!"

گىپدە يىنگلىنىنى بىلىپ، غۇملى آقساقال شۇندان سۇنگ كان واغت گىچىمىنكا: "بلىكى، ايردە-گىچىدە مۇندان اۋزۇنگ يالى آلئىم چىنقايدى-دا" دىيىپ، كۆرپە اۋغلى كىمالى مۆللى تاحىرئىنگ مۇغاللىمچىلئىق ادىان فاقولتتىنە اۋقۇوا گىتىرىپ گىتىدى.

گۆررۆنگ ادىان بۇلسادى دىيىسە! گىگ زات، يۇنە اۋيۇنگدە گۆمۆردىشە غارامچا بۇلماسا، اۇندا تلويزۇر گۆرۈپ-دە جىزىل اتمىچىك اكينىگ. سۇنقى گۆنلردە زىلچا يىكلىگە جىم اۋورنىشىپ، جىم اۇندان ايت يالى باسلىنىپ اۋغرادى. اۋل اۋزۇنى نىراك اۋرجاغىنى بىلىنۇق. بۇ گۆنم اۋل داشارتق بۇيۇنى اۋزادىپ، انزى اۋزۇلمايىن گۆرۈشى سىنلاپ باشلادى. اۋتىگچىلر اترىدىن اغشاما اۋنۇنگ ايناسىنىڭ اۋنگۈندىن ايلاك-بىلاك گچىشىپ دۇرلار، انزى اۋزۇلچىك گۆمانى يۇق. زىلچاننىڭ گۆۈنۈنە، اۋلارنىڭ جىمىسى-دە بىر اۋيدىن چىقىپ، يەنە بىر اۋيە دۇلانىپ بارمالى يالدى. كىسدىن سىنلانا اۋلار اۋلاداسىز جىم پروايسىزدىلار، دۇل ايلاننىڭ ايناسىنىڭ غابادىدىن دۇنيانى قۇۋالاپ، گچىپ گىدىلارديلر. اۋلارنىڭ حايىسىدىر بىر اۋلاداسى بۇلاياندا-دا، اۋۇنۇق-ۇشاق بۇلمالىدى، زىلچاننىڭ گۆۈنۈنە شىلدى. اۋلار ايناننىڭ انگرىسىدىن حايىسىدىر بىر دۇل ايلاننىڭ اۋزىلرەنە گۆزى گىدىپ سىردىيانىدىن حابارسىزدىلار، آسلا اۋنۇنگ دۇلدۇغىنىدەن. اىما زىلچاننىڭ اۋزى مۇنى غۇۋى بىلىلدى: اۋل دۇل! اۋنۇنگ بۇ غىش گۆنى غۇسسا چىكىدىن باشقا داغى اۋلچى يۇق. اۋل يردىن يىكە چىققان دال، يۇنە "حاح" دىيىدە "ماح" ياننىدا حازىر بۇلۇپ بىلچىلىرىگى بىرىنى-دە بۇ واغت گۆرسى گلىپ بارانۇق. گۆرسى گلىپ، يۆرگى اۋزۇلىپ بارىنى بىل-دە اۋنۇنگ آراسى داش. غاتى داش. يۇنە اۋيدە اۋمىسۇملىك بۇلسا، زىلچاننىڭ گۆۈنۈنە، اۋل ياقىنلاشپار، تۈۋرگىندە جاغىل-جۇغۇل كۆپلىرىسە-دە، گۆۈنۈنە، اۋل اۋمانا غاچىپ يىتىپ گىدىلار. اۋنۇنگ غىزى بىلن گىيوسىنى اۋز ياننىغا گىتىرماگە غىسسانمازلىغىنىڭ دۆيپ سىبابى ايسىم بۇ دالىمى؟ اۋل ايتىك اۋز اۋدامسىدىن مئدامالىق ايرا دۇشنىدىگىنى غۇتارتقىلى بۇيۇن الىپ بىلىنۇق. يۇغسام، اۋلارچا واغت بۇلدى. مۇنى بۇيۇن اۋلدىغى، شۇندان انگرىسىنى اۋلچاپ-دۇكۆپرەك غالپار. اۋمىرۇنگى غالان بۇلگىنى نىچىك ياشامالى؟ بىر اۋزۇنگىمى؟ يۇق، "يىكلىك - حۇدايا ياغىشى". "يىكلىك، غىزىنا" گۆچۈپ گىل "دىيىملى بۇلار. يۇنە حازىر دال، بۇ گۆن دال، بۇ غىش دال. تۈۋرگىنىگى جاغىل-جۇغۇلى اراتانسۇنگ، باشقا جىلى دۇرمۇش باشلانا. اۋنۇنگ ايتىك مۇللى تاحىرئىنگ گچىشىنى اۋورنىسى

گىليار. گۇرۇپ اۇتۇرسا، اۇزى دىرىكا اۇل اىتىك ارى دۇغرۇدا آز زات بىليان اىنى. اىما اۇل جىمىسىنى بىلىملى، اۇنۇنگ مۇنگا خاقى بار، آر آلماق اۋچىن دال، يۇنە شىلىكىن. زىلىخا پىرىندىن تۇرۇپ، اىنانىنگ اۇنگۇنە غۇلاي باردى. غارشىسىندان اۋۇسىيان چاپغىن شىمالا دۇزىمان، پالتۇلارنىنىڭ ياقاسىنى غالىترىشىپ، چالاراق بۇكۇدىشىپ بارىان ياش-لىنگە دىققەتلى سىرتدى. "اي، تانگىرئىم، بۇ دۇنيانىڭ گىچىگىچىدىگىنى! بۇ اىندى مېنىڭ اۋمۇمىنىڭ سۇنگۇمۇقا؟ اۇنگىدە باشقا حىچ زات يۇقمۇقا؟ سۇيگى-دە دۇيغى-دا، ناز-كرىشمە-دە؟ - اۋلۇدان دىمىنى آlanda، اۇنۇنگ اغزىندان خۇۋۇر چىقىدى. - سىنىڭ اۋمۇر بۇلايشىنىڭى!"

خالىس يۇرگى غىسىپ، اۇنۇنگ يادىندا دۇنيا دۇشىدى. اۇل زىلىخا يالى يىكسىرەپ اۇتۇران دالدىر. بىلكى، اۋيۇندە خازىر مۇئىمان باردىر؟ مېسىم، آتا-يا-دا قۇۋۇس غۇلما دۇيغى؟ گىنگ ياغداي، دۇنيا نۇمە سىبايدىن بىلە دۇرمۇشا اۋزۇنى اۋردۇقا، كاشكى آقلى-خۇشى پىرىندە بۇلماسا؟ يا-دا پىرىندىن گىلمە يىنگىس بۇلسا؟ زىلىخانى اۋزۇنە ياران ادىنىپ بىلجىگىنە نادىپ ائاننىپ بىلدىكا؟ بىر اغشامدا اۋنى اۋز ياننىنا آلايائىن اۋتىدۇمىكا؟ بىلكى، اۇل قۇۋۇس غۇلمات دىيىلىانە اىتىك يىكە گىزگىم ارىندىن اۇنگىگە ارىك بىلن ياتىپ-تۇرۇپ گۇرمىدىك آيالى وادا پىرىندىر؟ بىلە آياللارنىڭ سۇراغىنىڭ ياش گىلىنىڭكىدىن پىس دالدىگىنى اۇل اۋنگىم اشىدىپ گۇرۇپىدى. قۇۋۇس غۇلمات مۇنۇنگ اۋچىن دۇنيا ناچراك اچىلدىكا؟ آحايدار غۇلمات؟ اۇل اۋچۇسى بىر اۋيا نادىپ اۋىشۇپ بىلدىلركا: آتا، دۇنيا، اۋنسۇنگ اۋلار؟ غۇلماتلار؟" پىس پىسى تاپار، سۇ پىسى!"

يىكە اۋزى يىنە بىرسالتم اىچىنى خۇملىدىپ اۋتۇرانسۇنگ زىلىخانىڭ اۋلار بۇلان غاچارى غۇۋشادى. "بۇ گون شىنە گۇنى - دىيىپ، اۇل يىكىر اىتدى. - مېگىم، اۋلار خازىر يىنە-دە بىر يىرە اۋىشىندىرلر؟ ساچاغنىڭ باشىنا گىچىن بۇلماقلارنى-دا آحمال؟ دۇنيانىڭ اۋيۇنىنىڭ زىلىخانىڭقىندان شاغالاڭلىتىلگەنغا-خا شىك يۇق. بىلكى، زىلىخا-دا اۇل يىرە گىتىملىدىر؟ بارماغا باحانا غىتمى نۇمە، جىر زات-دا بۇلسا، اىكىسى بىر اىنستىتۇتدا ايشىليار. غۇجاق آچىپ غارشىلاجاغى چىن. خازىرلىكچە. سۇنگرا زىلىخا اۋز-ۋۇزۇنە گىنگ غالىدى. اۋنگا نۇمە بۇلۇپ يۇركا؟ خاچاندان بارى اۇل بۇ زاتلار بارخ غۇيمايان

بۇلۇپ چىقار؟ اقلى بىر پىرىندىمىكا؟ اۆيتگاپ يۇرن-ا دالدىر-دا؟ زىلتىحا اىلىنى ياقاسىنا يىتىردى. تۇبا، تۇبا... مۆللى تاحىر ئادىپ آيالى دىرىكا دل آياللار بىلن حام-چام بۇلۇپ بىلدىكا؟ يا-دا اۇل زىلتىحادان بىللى-كۆللى سۇواشىپ، اۇل-دا مۇندان بىحابار غالدئىمقا؟ ادىنى اۇنگۇندىن گىدىن اركىكلر-دا! " نىرا گىتىدىنگ؟"، " نىردىن گىلىدىنگ؟ " دىبيان يۇق، اتىسايپ اۇرلىرىندە. آسلىندا آيال بۇلۇپ دۇغۇلما دىيىسە، اۇندا-دا تۆركىمىنىگ اىچىندە! بىرى اربىدىن حاساپ سۇراجاق بۇلسا، زىلتىحا سۇرامالىدى، اىما اۇل مۇنى اۋورنىدى. سىرد-ا مۇنگا، مۆللى تاحىر-دا بۇ بۇلۇشدىن ادىل بىلىكى اركىكلر يالى پىدالانىدىر! نىنگ اۇنسۇنگ غاچارىنگ گىلمىسەن؟ ياغىتى آينا سىردىپ اۇتۇرشىنا زىلتىحا غاشىنى چىتىدى، اىزغارلى كۇچدىن اتيياچلى باسىپ بارىان اۋتىگچىلرىنگ گىنىشىنە حاس اىچگىن سىرتىدى. سۇنگام بىر گۇرسە، اىيام گىيم شقافىنىنگ اۇنگۇندە دۇر. اۇل داشارىنىنگ غىزغىنىنگ يۇقدۇغىنى اۋتىگچىلرىنگ غالىنگ گىنىشىدىن آنگىپ، يۆنگ قۇقتاسىنى اگىنە سۇقدى، اۋستۇندىن يىگىل پالتۇسىنى گىيىپ، ائىرم اۋچىن آينانىنگ اۇنگۇندە اىلسىنە-بىلسىنە اۋورۇلدى-دە، غاپىندان چىقىپ گىدىرىمىزدىن اۇنگۇرتى كىمدىر بىرىنە تىلفۇن ادىپ، اۇنۇنگ بىلن دۇشۇشچاق پىرىنى بىلىشىدى.

اۋتىگچىسى سىرك اۇل كۇچدىن غارم-غاتىم دۇيغۇلار غارك بۇلۇپ، اۇنگە غارشى گىدىپ بارىشنى اۇنۇنگ يۆرگى ادىل تۇتۇلان غۇش كىمىن اۋرۇنياردى. گۇمانى حالىس گۇيچىلىندە، اۇل بىركى گىزك ائىزنى-دا غايدارلى گۇرۇندى، يۇنە يىنە-دە اۇنگە گىتىدى. بارىان دۇشۇشغىندىن ناچە چكىنسە-دە، اۇل اىندى ائىزنى دۇلانچاق دالدى. اۇنۇنگ مۆللى تاحىردان آر آلماق نىيىتى يۇق، يۇنە اۇنگا آخىرئىنا چىلى دۇشۇنسى ولىن گىليار، شۇل سىبايلىم اۇل بۇ دۇشۇشقا بارىار. " بىركى گىزك-ا، " بارچاق " دىيىپ، ناحاق غاراشدىرئاندىرئىن، اىندى گىلمىك-ا بىر؟ " دىيىپ، اۇل يۇل بىلن بارىشنى اىچىنى گىلىدىار.

پايتاغىنىنگ چىترأگىندە پىرلىشيان اۋمىسۇم باغچاغا زىلتىحا اۇنگۇرتى گىلدى، دۇشۇشمالىسى جىنىز گىلماندىر. غاراشدى. يانگى اىندامى اۇل سۇوۋغا دىگىدىرأپرىندە-دە

غۇلاي-غۇلتۇمدان اۆز ايشى بيلن گچىپ بارىانلاردان مِسە-مألىم سايلاىتپ، غۇوى گىبن بىر آيال گۇس-گۇنى اۇنۇنگ اۇتۇران اۇتۇرغىچنا غارشى غايتدى. حالىدن بارى غاراشىپ اۇتۇرسا-دا، ادىل حازىر اينجىگىنىنگ سانگىنگىلداياندغىنى زىلئحا دۇيدى. "اللىنى احماللادان" دىيىپ، گۇزلىنگ بۇ زاننىنگ ياشىنى گۇز-گۇرتلە اۇسدۇرىدىگىنى اۇل كىمسىز بىلدى. باش-ۆچ ادىم غۇلايىنا گىلدە بۇلسا، رىنگىدن، قۇسمىقاداتان ناچه اجىر چكسە-دە، بۇ آيالنىنگ يۇزۇنىنگ يانگى اللىنىنگ اۇنۇندان گادىپ اۇغرانتىنگ يۇزۇدىگىنى يالنگىشسىز كىسگىتىلدى. غۇرجاغىنىگ گۇزلىرى يالى كىرىپكىم اۇللانغان آلا گۇزلىرىنگ يۇقارشىنىداق بىر يازىلئىپ، بىر چىتئىلئىپ دۇران غاشلار ناچه دىيىسىنگ تىمار برلىپدىر...

- قافلىرىنگ بىرىنە چاغىرايىچام بۇلدۇم-دا، ايشىسىز ارىكلەر گۇرنۇش بۇلۇپ اۇتۇرمالى دىيىدىم - دىيىپ، بۇ آيالدان حۇوى باسئان زىلئحا سالام-چىلىكدىن سۇنگ اۇزاق اگىلمان، اۇتۇنچ سۇرايان اچىنگدە گۇررۇنگ اچدى.

-زىلى يۇق-لا - دىيىپ، گۇررۇنگىدشىنە يىتى سىنچى نازارنى دىكىپ يتىش گۇلنابات اۇنى كۇششىدىرى. - قافدىم ايرىلمىياندىر اۋىتمىنگ، شاچ چىتقچاق بۇلسا، چىقارچا بۇلاندىر، باي، غاتنالاندىر-! - اۇل اينچىمىك يۇزۇنە گىلىشىپ دۇران اۇللانغان آلا گۇزلىرىنى زىلئحاننىگ گۇورسىندە ايشىدا مَن گىردىرىپ، "باسىم دۇزسۇزىمى اتچاقدرئىن" دىيىان يالى اىتدى. - بۇ باغام ارپىت دال، ارىك بىلن دۇشۇشماغا. چۇلاجادا. حۇوانگ مايىللىغىنىدا. آياق يىغىنانانسۇنگ، آدام آزار برچىك گۇمانى بۇلماز، امىش-دە اۇتۇر اۇنسۇنگ، تا دانگ ساز برىانچا! باي، جىلدىر-! - زىلئحاننىگ يۇزى غىزاردى. گۇلنابادىنگ مۇنى گۇرۇپ، گۇحى گىلدى. - يۇنە شۇ غارالار غاتى گۇرىپ، جىل ادىرسىنگ، غاغىلداشئىرىا، غىران آلانلار! جىمىسىنى سچمە بىلن ولىن، پايرات-دا! آي، سىزىم بۇ زاتلارنى گۇرنىسىنگىز-لە، نامۇچىن گۇررۇنگ برىپ اۇتترىن دىيىن-لە، "بۇنىكى سىرچە دۇنىكا جىك-جىك اۋوردىر" ادىپ؟ - اۇل حىيالىتلىك بىلن تۇورگىنە غارادى، آغاجلارنىگ كىيىرىنى دۇيۇندىن تا چۇر دىپسىنە چىلى اۋىتىگىشك بىر نازار بىلن سىنلاپ چىقدى. - بۇ باغدا گىچىسى بىلن اۇتۇرئان واغنام باردىر. ارتىس

دۇنيا تازىدىن اينىن يالى بۇلارسىنگى، ئىبتىدە، اۇمۇر اۇيۇندىن اۇرلىان آياللار مۇنگا دۇشۇنمىز... اينىدى-خا اۇل دۇۋۇرلارم گچىپ بارىار. - سۇنگام اۇل دۇيدانسىز پىردىن اۇز گىيىنە اۇزى يۇۋاشجا گۇلدى. گچىپ نامە، غارراپ بارىانگىمى دىيىسەنە، گۇلنابادىنگى بار بۇل-!!

زىلتىغا بۇ آيالىدان، خامانا، اۇللانقان زات تاماقىن يالى اۇنۇنگ يۇزۇنە ياراماساق يىلغىرما بىيىن سىرتىدى. سۇنگرا-دا مۇندان اۇزى اۋتاندى: " مەن نامۇچىن بۇ لۇلا ياراماساقلىق ئىلمى؟ "يۇنە مۇنى داشىنا چىقارپ، سىپايىچىللىغىنى ئالدىن بىرمىدى. نامە-دە بۇلسا، قافىدە اۇتۇرسانگ، بىر كاسىچىك چاي ئالىپ بۇلار اۇنگۇنگە، قۇفجاغاز يا-دا... يۇنە ايلانگىن-بىلانگىن سۇۋۇمسىز گۇز دىكىلىر، جىزىلىنگ بۇلانۇق، اۇزۇنگى يىتتىرايىانگ-دا.

گۇلنابات اۋۋادان گۇزلىرىنى چالاجا سۇزۇپ، ايمىرىندىرىجى سىسىنى سۇيىكدۇرپ خۇلۇقمان گۇرلىدى.

-اىلىكىلەر مەنم شىيلىدىم، غىز. اۇ زاتلار سۇنگ اۋز-ۋۇزۇندىن غالىشىار اىكىنى. اركىكلردىر-دا، بارىنىنگ ايسىلگى شۇل بىر زات، كىيىدىن چىقسالار بۇلانى. اۇلارنىڭ اىچىنىدە "بۇ اۋىتىگىشك اىكىنى "دىيەر يالىسىنى مەن-ا گۇرمىدىم. سىزىنگ ادامنىڭىزام - سىز مۆللى تاحىرئىنگ آيالى دىيىدىنگىز دالىمى؟ - شۇلانگ بىرىدى. اىنگىردان گىلر، ادىل يۇنە اچ بۇرىنگ باردىر! " نامە يىل آيال گۇرمىدىنگىمى؟ "دىيىرسىنگ ولىنىم، غايتام اۇندا-دا دىشلىرىنى شاقغىلدادىپ: " خانى، بۇل، كۇپ اگلىنمە، اىكىمىزىنگ بۇش گۇررۇنگە واغىتىمۇ يۇق "دىيەر-دە، دىررو باسا دۇشايىر! - گۇلنابات ناز بىيىن گۇلدى. يۇنە اۇنۇنگ نازىك گۇلكۇسى بۇ گىزك زىلتىغانىنگ غۇلاغىنا اىچىقلىغىچ بۇلۇپ اشىدىلدى. اۇل اۋتانچىدان جىم گىزلىن غاشاردان يانگا سانگىگىلداپ، يۇزۇنى سۇۋدى. اىمما گۇلنابادىنگ ولىن پىنىگىنە-دە دال، غايتا گۇررۇنگىدشېنىنىڭ اۋتانچىندان لىزىت ئالىپ، گىتىدىگىچە خاس پىنخان زاتلارنىڭ اۋستۇنى اچىار.

-اۇنگ بىيىن اىلكى تانىشانىمىزدا مەنم ياشىدىم، كۇپ زادىنگ اۋغۇرۇنى بىلىمۇقۇدىم... - بۇ واغىت اۇنۇنگ يۇزۇنە اۋتانجى ياتلادىان بىر نىشان چايىلىپ، سۇنگام

گۈز آچىپ-يۇماسى سالىمدا يىتيرىم بۇلدى. - بىرىتەك زادى مانغا اۋوردىم سىزىنگ
آدامنىڭىز بۇلدى. ايلكى اۋنى مىڭ يانئما گىتىن مىڭ اۋنگىكى آدامنىڭ دۇستۇدى.
اۋل: "بۇ مىڭ مۇغاللئىم، گۈلنابات. مىڭ ائلمى ايشىم سىڭ بۇ گىچكى ائحلاسىڭىزغا
باغلى! " دىيدى. مىڭ آرتىغراق ائحلاسى ادايمىنى، سۇڭ يۇنە ياپئشدى ياتدى
ساقىرتقا يالى، آيرئالسا نادىرسىڭ! آ غىز، شۇل-ا يۇنە داشىڭغا غايماق چالىپ
يۇۋۇدئىپام غۇبىرچىك، آحمال بۇلساڭ!

زىلئىغا گۈرۈڭدىشىنىڭ يۇزۇنە گۈنى غالىپ سىرتدى. اۋنۇڭ گۈزلىرىندە:
"ادىل پىلە-دە دالدىر-ل دىيىن ائامسىزلىق باردى. مۇنى آڭان گۈلنابات زىلئىغا
پىتچىڭىز آتيان مانىدا يۇزۇنىڭ اۋغۇنا اۋندانام" يىچ "پىردىن غۇپىدى.

-اۋزم شىلە بىر اۋتانچىسىزىدى ولىن، دۇرشى بىلن تىلىسىماتىدى-دا، غىز! بۇ
شأجرەدە مىن-ا اۋندان بۇزۇق آدام باردىرام اۋيدىمۇق. مۆللى تاحىر دىيىلسە، ايل بىر اۋنى
پىشىدە يالى آدامدىر اۋيدىاندىر، پىشىدلىك نىرە؟! آڭتىردان گلىشىنە پۇرتفلىنى
غاپىنىڭ غىزئنا اۋقارلار-دا، حاسىر-خۇسۇر داشىڭغا گىچىر، "دۇرۇڭام" بىلىمىز، بىلىكىڭىز.
تۇيس شۇل ماغىتىمغۇلئىڭىز: "تۇپۇلندا، آچ غۇرت كىمىن تۇپۇلئىپ، آيى كىمىن
اسئلىشى گىركىدىر! " دىيىلىنلىرىدىن-دا! آي، ماغىتىمغۇلئى كآن اۋقان-دا اۋل، درىرو
بىلدىر اۋيار.

-ماغىتىمغۇلئى بىر پىرىندە غۇيسان-ا، جان دۇغان! - دىيىندە، زىلئىغانىڭ
سىسى گۈز-گۈرتلە ائىچلى چىقىدى. - بۇ آزغىنچىلئىڭىز آراسىنا ماغىتىمغۇلى نىرىدىن
گىليار!؟

اۋل اۋز آدامسى بارادا دىيىلىيۇنە "غالات! " دىيىپ بىلىمىيۇنىڭىزنىڭ آحمىرىنى،
بۇ شۇسۇز دىڭشىدىرمىسىنىڭ اۋستۇندە تۇتۇپ، لۇلئىدان چىقارچاق بۇلىانا مىڭىردى.
گۈلنابات گۈرۈڭدىشىنىڭ بۇ پىرىمىنە دۇشۇندى. شۇنۇڭ اۋچىمىز اۋل زىلئىغا
رچىمىسىز داراشدى.

-سىڭ آدامنىڭ يالى آزغىنى-حا گۈندىز ايلنىڭ چىرائى گۈزلايم تاپىپ بۇلماز!
-گۈلنابات چۇلا باغا اۋادان گۈزلىرىنى آيلاپ، اۋز نازىك سىسىدىن لىزىت آلىپ گۈزلىدى. -

اۋنىڭ بىلىيىنىنى بۇ شأجرده باشغا بىلىيىم يۇقدۇر. اي، حۇداي، آيتسانگام،
ائانانجا قىلار، غىز، بۇلار!

نأمدىر بىر زاندىن تىپىل تاپان غارغالاردان بىر بۇلگى " غاغىلداشئىپ"، گۇسۇرره
گۇگە گۇتريلىدىلر- ده، پىلرا كده يىنە آغاچلارنىڭ باشىغا غۇندۇلار. زىلئىغا اۋزاغراقدان
اۋتۇپ بارىان ايكى- كه اۋتىگچىنىڭ ايچىندىن بىردىن تانىش- بىلىش چىققا ماغنىدىن
حىدر ادىپ، گۇزلىرىنى ادىل اۋغۇرۇلئىقىدا تۇتۇلان يالى اىك- چىك ائىدى.

- دۇر ائىك، سانگا نأمة ائانانامۇق دىيىيان بارمى؟ بىتمە، مىنى ماسغارا ائىتمە...

گۇلنابات گۇرۇڭدىشىنە دۇشۇندى.

- كىم سىزى ماسغارا ادىيان، مىنى؟ - اۋنىڭ اۋادان آلا گۇزلىرى دۇشۇنكسىز
حىجۇو بىلن زىلئىغا دىكىلدى. - بىتمىسىڭىزلاڭ! مىنى اۋنىڭ ايكى گىرك گۇرۇشلى
دىيىپ، غاراشدۇرئىپ غۇيانام، بۇ گۇن يىنە گۇرۇشچك دىيىم اۋزۇڭىز، مىڭ نأمة يازغىم
بار سىزىنىڭ اۋنىڭىزده، غىز؟

زىلئىغاننىڭ بۇ بۇلشا كىچىسى دارالدى. اۋل گۇلناباتنىڭ اۋز-ۋزۇندىن تۇۋ ائىپ

گىدىر مەڭىدىن چىكىندى.

- مىن سىزى چاغىردىم، يۇنە مىن ائىك سىزە پالان زادى گۇرۇڭىز بىرىڭ

دىيىمۇغ-ا!

" - گىل " دىيىپ، بۇ تايىق چاغىرانگىسۇڭىز، مىنى بىر تۇپار ايشىمىدىن
غۇيانگىسۇڭىز، باشغا نأمة گىرك؟ آيت دىيىدىگىڭىز بۇر- دا اۋنىڭ شۇل! نأمة مىنىڭ
يۇزۇمدىن آي گۇرچكىمى يۇغسام چىتە چىقارئىپ؟

زىلئىغا اۋتاندى. " دۇغۇدانام، دۇيىپ- تىقارئا سىرتىنىڭ، بۇ آيالدا نأمة گۇنأ بار؟ "

- بۇلار، گۇرۇڭىز بىرىرىڭ، مانگا اۋنس بىرمانىڭ، مىن بىر اۋغۇرۇنى يىتىرىن

آدام... - زىلئىغاننىڭ سىسى آغلامچىراپ چىققى، اۋل حالى سۇمقاسىندىن

اىياغلىغىنى چىقارئىپ، گۇزىياشنى سۇيۇردى.

- مىنىڭ آداملاردان يۇرۇم اۋتانانۇق. آدام اۋغۇلۇنا بىرگىم يۇق. ارىڭ

نأخىلىدىگىنى بىلىسىڭ گىلىانى چىن بۇلسا- حا، دىنگلە، بۇلماسا، مىڭ واغىتمى ائىپ

ناتىجك؟ مېنى تۇرگىن دىن سىنگ ادامنىڭ. مېن داغىن يۇغسام بىر اىلمىسىز جە گىلىندىم، دىل ارىك گۇرسىم، اىلمى - اياغىمى يىتتىرىپ، ئامە اىتچىكىمى بىلمان دۇران. سىنگ ارىنگ ولىن، مېنى اىلگىلەز ادىپ گىدىندىر! اىندى مېن اىر-اىر گىر ادام اۇغلۇندىن پىس دۇشمۇق. مۆللى تاحىر مېنىڭ بۇ اۇغۇردىن خالىپام! - اۇل شىلە دىيىپ، زىلئىھاننىڭ يۇزۇنە خاياسىز گۆلدى. "خالىپا" سۆزىنى بۇ ايانلىقنىڭ اىزىدىن اىشەتمەك ياقىتمىسىز دى. اىما اۇل: - خاوا، خاوا، اۇل مېنىڭ خالىپام! - دىيىپ، اۇز دىيىنىنى تۇتتى. - اۇل - خالىپادى، مېن - شاگىرت. باي، اۋۇردىندىر! - كىپىدىن چىققاندىر! مېنىڭم اۇل واغتلار تۈپىس دىيىن واغىتىم، اۇردىن غالىپ، اۋۇزۇمى نىراك اۋۇرچاغىمى بىلمان يۇر... اۋلام اىچىنى سۇۋاتتى، مېن. اۇل - اۋقادىار، مېن اۋۇرچاغىمى بىلمان! اۋ واغتلار مېنىڭ اىتەك غىزلىق خۇرۇمام اۋچىمىدى، تىردىم، نازىكىدىم، اۋ زاتلانگ جىمىسى سىنىڭ ارىنگە گىدىندىر. بىر گىزگىم بار...

زىلئىھان بۇتەن سۈننىگى بىلەن ساندۇراپ، بۇ گۇرۇرۇنلىرى خىرچىنى دىشلاپ دىنگىلدى. اۋۇنۇڭ غاچارى سۆيىر دىپىسەنە اۋۇرۇپ، غۇلاقلارنى اىشەتمىسىنى غۇيانىڭقىرلاپتى. اۋۇنۇڭ اىندى غايتارغى بىرماگە - دە ياغدايى يۇقدى. لۇلىنىڭ خاياسىز سىسى اۋۇنۇڭ غاپىلانگىقىرلان غۇلاقلارنى اۋۇرۇرلادان بىر يىردىن گىلىاردى. زىلئىھان بۇ واغىت اۋۇر اىچىندىن گۆيچى بىتدىگىندىن ادامسىنا غارغىنىاردى. نىنىڭ غارغىنماچاق؟ مۆللى تاحىرئىنگ ماخىر سىپاتى بۇ واغىت اۋۇنۇڭ گۇزۇنىڭ اۋۇنۇڭ سىپاتىنى اۋىتىگىدىپ بارىاردى. گۇلنابادىنىڭ ولىن، گۇۋىنى بىر يالى، زىلئىھاننىڭ يۇزى سالىلاندىغىچە اۋۇل غايتا اكرلىنىاردى.

- اۋۇل اراسىندا بىر گىتىدىم، غىز، مېندىن. يۇنە سۇنگ بىنە - دە گىلدى. اۋۇنۇڭقىرىنىڭ، غىز، اۋۇنۇڭ، يانگى - ياقىندا - لا، بىر گۇن، بىنە چىقايدى بىر يىردىن. اۋۇنۇڭ چىلى مېڭ ادرسىمىم تىلىم اۋۇتتىگىدى - لە، غىز! اۋۇندا - دا سۇراپ - يىداپ تاپايتىدۇر. "نام بۇلدى، خانى سىن بىر چاق مېنى اۋۇندان يالىدىنىڭ - لا؟" دىيىدىم. غايتا غىسىملىجىراپ: "ياشىم اۋۇنۇڭ گىتىدىگىچە سىنى كۆيىدىم. اىندى گۇۋۇنۇمە بۇلماسا، سىندى باشقا بىكچە اۋۇنۇڭ مېڭ اۋۇرۇمى تاپماچاق يالى "دىيىار. اۋۇنۇڭ بىر اكرلىق، چىرتى

پىلىپ... يۈنە نامە، مېم اۋنگا دىڭچ اينچە تىلىسىملىرىڭ جىمىسىنى اۋورن آزى ياران
آيال، چىنئىمى، اىسىم، اۋلۇم دىرلەتچ... يىگىتلىگىنى غايتارنپ بىردىم-ا دىيىپ بىلچەك
دال، يۈنە گۇرتىن جانلانا-ا چىن! شۇندا اۋل مانگا: " سىن مېنىڭ اىمدە بۇ
اۋغۇردان اۋقان آياللارنىڭ اينىڭ زىنلىسى! " دىيدى.

- غۇي ايندى، پىس ات! - زىلغا يانگىنلى غىغىردى. سۇنگام اۋتيان-گچىلەر
اىشىدىرىمچەك بۇلۇپ، دىشىنىڭ آراسىندان سىزدىردى. - پىس ات، مېن چىدامۇق!
- چىدامان نا، غىز، سىزى بۇ تايدا آغاچا سۇيىان بارمى دىيىپ-لە؟ - چىلقاسىز
حىكىردى چىقىدى. گۈلنابات ساجلچە غۇزغاندا يۈزۈنىڭ غالىڭ پۇدراستىدان بىر
غاتنى غىسغانمان تۈۋرگىنە تۇراتتى. - غۇيۇپ نامە، مېندە گۇنا بارمىشىم، غىز؟ مېن
سۇرۇندىم-ا اۋنگ اۋستۈنە، اۋزى سۇرۇپ گىلدى، ياشۇلى ادام حالىنا. ايندى بۇ گۇنم
مېن گۇناكارمىشىم، حامانا. بە، بۇلانگ بۇلان بۇلايشىنى، غىز! اىلكى اربىڭىزە ارك
ايدىڭ، مانگا غىغىرمانگ! مېن حىچ كىمىڭم اربىنى اۋيۈنە بارىپ، اىلدىن چىكىپ الىپ
غايدامۇق، اۋزلىرى گىللىر، اىنچەك اۋغلان يالى دىلىنىشىپ. اۋنسۇڭ ايبى اۋزۈڭىزدىن
گۇزلانگ-دا!

زىلغا سۇڭقى گىزك سىفى آچاندا، گۈندىلىكلردىن گۈلنابات باراداقى يازغىلارنى
گۇزلىشىنى ياتلادى.

" -مۆللى تاحىرنىڭ اۋزى يۇق، خۇدايى بار. اۋنۇڭام حىچ كىمدىن آرتىق پىرى
يۇق اكن، حاوا، حاوا! - زىلغا جانى يانپ دىشىندى سىزدىردى. - اۋل-دا ادىل ايللىر
يالى اكنى! اركك-اىشك! مېنى آلداپ، سۈيت كۈلۈنە باتتىپ، آرقامدان ناملر اتماندىر؟
مېم اۋنگا گۇپ ائنانىان، آغزى سارى غۇشجاغاز! واح، شۇ واغت دىرى بۇلان بۇلسادى،
بازىردادىپ-بازىردادىپ، يۈزۈنە باسسامدىم، اچىم-ا سۇواردى-دا!"

"گ. گۈرلىدىن دال! يۈنە اۋز تىنىدىن اۋتانيار. تۈركم. آيال-نگ اۋچدانئۇتما
كىلى. الىپ چىقالى! ۱۹۶.۱۱.۱۷..."

" -مىز اتملى! - دىيىپ، شۇندا زىلغا سىسىنى ساقلاچاغام بۇلمان، غاچار-
غازاپ بىلن غىغىرئىدى. اۋنۇڭ سىسىنىڭ بادىندان دىسىنداكى غىمماىبا

”مىن گ-ىنگ حاسراتئىنا دۆشۈنىۋان. ئامۇچىن آدام بۇ دۆنپىدە ياشاسى گلىشى يالى ياشامالى دال؟“

”سىرت مۇنگا! - دىيىپ، زىلئىحا ايچىنى تۇتدى. - مانگا ئامە دىيىپاردى، بۇ تايدا ئامە يازىار! مىن گۇرگۈلىن-ا تا قوا اديپ غۇيدى. آتام اۇيۇمدە ئاھىليديم: دىيىنم - دىيىن، ايدانئىم - ايدان، حان اۇزۇم، سۇلتان اۇزۇمدىم. بۇ مىن گىلىمىدىن پىلاك آغزىنا غارادىپ غۇيدى. لۇكىلىگىم بىيىل مۇنۇنگ اۇيتىشيكلىگىنە ائنانئىم. واح، ئامۇچىن ائنانئىپ اۇمرۇنگى كۇيدۇردىنگ دىيىس-ە؟!“

اۇل گۈندىلىگى دىمىر ساندغىنىگ ايچىنە زىبىردادىپ زىنگىدى-دا، اۇزۇنى يۈزۈنىنگ اۇغرۇنا دىوانىنگ اۋستۈنە اۇقلادى. شۇل اۇغرا-دا اۇز آغىر گۇۋىسىنى دۇيدى. اۇل ايندى بىر واغىتقى لايلىك غىز دال! ارته-بىرىگۇن ۵۰ ياشامالى. مۇللى تاحىر بارمى يا-دا يۇق - دىس-دىنگ. اساسى زات اۇنگى ياشان اۇمرۇنگە مىناسىپ بۇلمالى. اينىدىن سۇنگ ياشايشىدان ئامانى آلغىلى بۇلجاق؟ دۇرمۇشنىگ شاتلىغى-دا، غايغىسى-دا ائردا غالىدى. مۇللى تاحىر جىمىسىنى اۇزى بىيىل اكىتىدى، اۇل اۇزۇنە گرگىنى داش يانى بىيىل آلدى. ايسىم، زىلئىحا ئامە گرگىدى؟ اۇل ئامە اۇمرۇندىن رازى دالمى؟ آدامىنىنگ آغزىنا غارانى بىيىل اۇل ئامە بۇتىن اۇمرۇنى اۇز ايسىلىشىچە ياشامادىمى؟ يۇق، يۇغ-ا! اۇنۇنگ گۈنى المىداما ايليگى پىتپىلىمىز بىلتىلىگىندە بۇلدى. بۇ شاجىردە، بۇ ايلدە اۇنگا گۇزى گىتىمدىك كىمىدىر؟ اۇنۇنگ اۇز ائنانجىندان، سۇيگۈسىندىن، جىي، يامانلىق گۇرن ىرى بارمى؟ ”زىلئىحا يۇزۇنى يۇقارتىپ غالىدۇرۇپ، مۇللى تاحىرئىنگ دىوارداق سۇراتىنا سىرتدى. آدامى سۇلجىچە غۇسالى نازارى بىيىل اۇز آيالىندان بۇ واغىت حۇت شۇنى سۇرايان يالىدى: ”ائنانجىنگدان يامانلىق گۇردۈنگىمى، زىلئىحا؟ سىن ئامىدىن ئاگىلە بۇليارسىنگ؟“ يىنە آغى، يىنە گۇزىاش. بۇ اۇيۇنگ بىلە يۇرگىنىغىنىچ بۇلايانئى. اينىگ اينچە دۇيغۇلارنىگ، سۇيگۈنىنگ جىم ناز-كۈشمانىنگ بىر كىم اۇتۇز يىل حۇكۈم سۇرن اۇيۇندە، گىل-گىل، بۇ گۈنكى گۈن، ئادىپ بىلە يۇرگىنىسدۇرئىجى اۋمىسۈملىك دۇرۇپ بىيلىار؟

دۈرمۈش - ساحنا، پىلك - بازىگار، آداملار بىرگىدىن ئىككىسىز ئۇيۇنچاقلار. ئۇلار بىر گۈن گۈل بۇلىقلار، بىر گۈن - آغلان، شىدىيىم گۈل ئۆمۈرلىرىنى كۈل ئىدارىلار. آدام مۇنگا دىنگە بىر مەزىلە يىتىپ، آقلىنىپ ياغىشقا غۇيالاڭسىۇڭ، ئىرتىدا بىر سالاندا گۈز يىتىپ بار. ئىمما ئۇندىن سۇڭ ئۇنىنى ئازدىن باشلامغا-دا واغىت غالانۇق. زىلغا ماشغالا ئالبۇمۇنى ئالە ئالاندا، مۇنگا دۈشۈنىپ باغرىنى پارالايار، ئىمما دۈزىچە زادىنىڭ يۇق، دىنگە خىرچىنىڭ دىشلاپ، باشىنى يايىقاپ ئۇتۇرماي. ماشغالا ئالبۇمۇنىڭ غاتلارنىدا ئۇنىڭ مۆللى تاحىر بىلەن دۈۋران سۆرن باغىلى يىللارنى غالىپدەر، ئۇلار ئىندى ياتلاما ئۇرۇلىپ ياتىقلار. ئۇل سۇراتلارنىڭ كاسىنە گۈزى دۈشەندە، زىلغا يىلغىرمان دۈرۈپ بىلىنۇق، كاسىنى گۈزەندە-دە، غۇسسا باتىار. مۆللى تاحىر "دۈرمۈشنىڭ آرتىسىنى" دىيىنلار يالغىشمايدۇق بۇلارنى، ئۇل ئادىدا آرتىستلىك دامارنى ئۇرۇنىڭ خاتىرىنى دىڭچە تىرىسىلدە دۈردى. "سەبەبى مەن ئۇزىل-پەيدىدە آرتىست بۇلمايلىدەم، مەنىڭ آرزۇم شۇلدى. يۇلۇمنى ئوردۇرۇپ، ئىلما باش غۇشۇم "دىيىپ، ئۇنىڭ ئۆزىم بۇيۇن ئالدى. آي، ئۇنىڭغا، تۈركىيىنىڭ واشىسى غىتىمى نە؟ بۇ خالىقنىڭ ئىچىدىن غايتا سالىقلىنىشنى تاپماق غارا گۈرگى. مۆللى تاحىر-دا شۇلنىڭ بىرىدەر-دا، يۇنە ئىنىڭ زىچىلىسى بۇلمايلى ئامال. زىلغا ئىندى مۇنى ياتلايدىغىچە ئىچىنى تۇتقار، گۈرۈپ ئۇتۇرسا، دىرىكە ئادامسى ئۇنىڭ ئىت-پىلگىنى ئۇرۇن بۇلسا ئاتىچە؟! ئۇنىڭ ئۇزۇنە غۇوانماغا، ئۆز گۈرۈنىنىڭ خۇزۇرىنى گۇرماگە پۇرسات غۇيماندىر، ئۇنى مۇملى بۇلۇڭە دۈندۈرىدەر. يۇغسا، ئۇزۇنىڭ كىم ئاتىنىڭ غىزى دالدىگى، گۈر-گۈر مەگىنىنىڭ ياقىن-يادا گۈرۈنگىدىگى ئۇنىڭ يادىدا دۈشمەندى؟ يۇق، ئۇنىڭ بىلىنى-بىتىنى آرىدى، ئۇنىڭ كىلىسىندە نەمە پىكىرىنىڭ آيلاندىغىنى بىلچەك بۇلۇپ، گۈل ئۇمۇنى سارپ ئىدى. ئۇنىڭ بىرچە ئىسلىگىنى ئۇنىڭدىن بىلىندە، ئىلاودا ئاتى چىققان دىك بىگىردى. بىگىر ئىندى، ئانا، بۇتىن ئۇمۇنىڭ ئاتىنىڭ چىقىپ كىرىنىڭ! - ئۇل ئۇزۇنە غىجالات بىرچە بۇلدى. سۇنىڭ: - بۇ پەردە نەمە ئىتلىك بار؟ - دىيىپ، ئۇزۇنە غازاپلى غارشى چىقتى. - ئىرتىمى ئىسىم؟ ئايلىنىڭقى شۇلدۇر-دا، ياندىقنى ئىككە يارنىپ بىلىسە، باشقا مەركىزى؟ زىلغانىڭقى-دا شۇ بۇلدى، بۇتىن ئۇمۇ ئادامىنىڭ

اۇغۇرۇندا خاللان آتدى. ياراندى، يارانماق كىمىنى غۇيمادى. شىللىكىدە، ايىكى اۇمۇردىن بىر اۇمۇر - مۆللى تاحىرئىنگ اۇمرى دۇردى. خانى اۇندا زىلئىغا؟ زىلئىغا نۇمە آدام دالىمى؟ اۇنۇنگ بۇ دۇنيادە ياشاماغا، اۇزۇنى گۇركىزماگە خاقى يۇقمۇدى؟ خىچ كىس اۇنگا "يۇقدى" دىيىپ بىلىمىز، يۇنە اۇل مىللىتىلىك بىلەن اۇز اۇمۇرۇنى آدامسىنىئىنگا غۇشدى. اۇنۇنگ ايشىنە، زىحىننە، آبرائىنا، آدئنا! حاوا، بۇ خۇت شىلە! اۇندا اۇل ايندى نۇمە ايسىليار؟ ايسىم، اۇنگكى اۇمرى اۇنۇنگ ايسىلىشىچە بۇلمادىمى؟ بۇلدى. اۇنگا زۇر بىلەن اتمىگىنى ائدىرىن بارمى؟ يۇق. يۇنە اۇز اۇمۇرۇنىنگ بۇلماندىغىنى، بىر كىم اۇتۇز يىللاپ، غۇي، اينىگ ياقىن - دا بۇلسا، باشغا بىرىنىنگ اۇمۇرۇنى ياشاندىغىنى اۇل دىنگە ايندى بىلىپ غالىدى. ناخىلى ائىچىلىك! زىلئىغا يۇرگى خۇولاپ، پرىندىن تۇربار، يارالى غاپلانگ دىك آپانگ - آپانگ باسىپ، اۇيۇنگ اىچىندە ترس ايلانىار. تۇورگىندىكى گۇربان آخلى زاتلارنى كۆل - ۇشاق ادىپ تاشلاسى گىليار. غاپ - غاچلارنىنگ شىلە پۇرساتدا اۇنۇنگ اىلنە اىلىپ، اۇز اۋادان جاچ اۇمۇرۇنى سۇۋۇق دىوارنىنگ يۇزۇندە تاماملانى آز دالىدىر.

دۇل دىيىنىنگ دۇل - دا! بىر گۇرسىنگ - ا، آدامسىنىنگ سۇراتىنى باغرئنا باسىپ، گۇزۇندىن بۇيۇر - بۇيۇر ياش دۇكۇپ اۇتۇر، ائىنا، گۇرسىنگىم، غۇر جىنى شۇل. خامانا، آدامسى بىلگىشلى اۇنى يەكە تاشلاپ، نىرأكىدىر بىر غۇۋى پىرە يەكە اۋزى گىدىن يالى... دالى - پۇر خان، جىر نىچىك - دە بۇلسا، گۇلنابات خاقىندا زىلئىغا خىچ كىمە، خات - دا گۇللأ - دە دىل يارمادى. بۇ گۇنكى دۇشۇشتىغا - دا اۇل خىچ كىسە دۇيدۇرمان غايتدى.

زىلئىخانى بۇ ياتلامالاردان بىر زاربادا اۋياران زات - دۇيدانسىز پىردىن اۋستىرىنە آبانان غارا بۇلدى. اۇنگا آياللارنىنگ ايكىسى - دە گىنگ غالىدى.

نادىپ تاپدىنىنگ، غىز؟ - دىيىپ، اۋزۇنە تىمار برىپ اۇتۇران گۇلنابات خۇش بۇلۇپ، دىيىنىنگ نازىك سىس بىلەن سۆيىكدۇردى. گىنىپسىنىگىم - لە، غىز، نۇمە دۇشۇشتىغا داغىن بارىانگىمى؟

-گىلەر پىردە گىلىمىنگى نامە، جىر زات گۇۋىنۇنە گىلىار آدام پاحىر ئىنگى - شانگىنگى سىس اۋمىسۇم باغى يانگىلاندردى.

بىلىيلىنگى نامە، اۋلىيا؟ - گۇلىنابات اۋز بۇيداشىنا زىللىخاننىگى اىچىنى ياقىپ، گۇرۇڭ بىرىپ باشلادى: - مۇنۇڭ آدامسى اۋلاقان پىرۇفسۇردى. شىلە سالىقالتى آدام. اۋزۇڭ بىلىيلىسىنگى، اىتدە، اىل يۇزۇنە... اىندە-دە اىلما اۋلاقان غۇنگۇر درىدىن پۇرتقىلى بۇلاردى. مەن-اۋل كىرۇقۇدىلىنگى درىسىندىمىكا دىيىلدىم، شىلە اۋلاداندى. اۋڭ اۋرۇم اربىت دالدى، پۇرتقىلىچىراك باردى. يۇنە شىلە دىنماچدى. انگىردان گىلەر-دە: "چىقارنى!" دىيىپ غىغىرار، اىتەك كۇۋشۇنىنگى باغىغىننام چۇرن دالدىر اۋرۇم! سۇنگام اۋزىن گىجە ياتىرماز، پىرۇفسۇر دىيىچكىسىنگى! باي، ياشقام جىلاك اىندىر-ا، اۋكىدى-دا... گۇۋىنۇندىن تۇر جاق بۇلۇپ، اۋمۇر اىتمىيلىنگى ادرىسىنگى نامە دىيىسىنگىم، غادىرۇم-ا بىلىيلىدى-لە... اۋنۇڭ يالىنى مەن اۋنگە-سۇنگىدا گۇرن دالدىرىن. اىللىنا-دا بارىپ "يش بىلىن باشقا شىجرە گىتىدىم" دىيىلىندىر-دا، كاتە مەن-ا شۇنى بىر چىدىلايم اۋىۋىدىن چىقارپ بىلىمىدىم.

بۇلىيا-لا، غىز، سىم، سۇيچۇتىمىن-ە، اركىلردىر-دا! سىن نا اۋلارا نايلىتىمى؟ مەن ايدىيان-ا، اۋىلىن گىجىسى غاچىپ يانما گىلىم بار. اۋنسۇڭ بىلىكىسىندىن نامە تاما اىتەك بۇلانگ؟

گۇلىنابات اۋز پىداسىنى دالاماسىنى بۇلدۇم ادىپ، گۇيا اۋز حۇنارىنى اقلاچاق بۇلىان يالى گۇرۇڭگە كىچىدى.

مىنگى بىلىيلىم، اىال آرسا، گۇناسى اركىگىنگى بۇيىنۇندىر. مەن داغىن تازە تىكىن كۇيىگىمى گىيىپ كۇچا چىقماغا-دا اۋتاناردىم، حاقتى، يۇۋۇپ، پىتىنى غاچىرۇپ، اۋنسۇڭ كىچىرىدىم. مۇنگا كىم ائانار؟ يۇنە باغىتىنگى ياتسا، اۋنگا چارە بارمى، غىز؟ بىز داغىن باشدان بىر غۇۋۇجا اركىگىنگى اىلنە دۇشۇن بۇلساق - مۆللى تاحىر يالى دىيىپىن-لە! - بۇ واغى اىتەك باش غارىش جىلى بۇلۇپ اۋتۇرمايلى. بۇ زاتلار سىن غۇۋى بىلىيلىنگى، اۋلىيا! يۇر، گىدىلى، يۇغسا بۇ نىجىس غارغالار جىزىل بىرەم، احمال بۇلسانگ، دىپانگە ماچىلادارلار!

سىزىم بىز بىلن گىدايىنىڭ، يەكە بۇلسانگىز، يۆرگىنىڭىز غىسپاندىر. ياتىپ
غايىتانگىز بۇلار! - گۇلنابادىڭ بۇيداشى يۆرگى آواپمى يا-دا باشقا سىبابە گۇرامى،
زىلغا غاراشىلمادىق تىكلىپى ئىدى.

زىلغا مۇنگا بىر اۋلۇپ بىلىمدى، اۋل اىندى "گۇررۇنگىمى غۇتاردىم" دىيىن
اچىڭدە بۇ آياللار جانلارنى دىگايچى بىر سۆز دىيىپ غالماغى يۆرگىنە دۆۋدى.

- غۇياۋىنىڭ، جىي، مېم سىز يالى ئاتاننىش آياللانىڭ اۋيۇندە ياتىپ بىلرىنىمى!
ايكى بۇيداش زىلخاننىڭ نامە دىيىپاينە دۇشۇندى. گۇلنابات اۋىكلاندىگىنى
بىر سۆزدە بىلدىردى:

- ادىل ادامنىڭىز يالى اكنىڭىز، غىز... اۋل بىندە-دە: "يات يردە تى اۋقلاپ
بىلىمۇق" دىيىپ، گىجائى چىرىم اتمان گچىرايىردى...

زىلخاننىڭى يە بۇلمادى. اۋتۇلدى. كىچىباش يالى اۋوسۇنىپ دۇران
گۇلنابادىڭ ائىگىم اۋزۇنە دىيەرە گىپىنىڭ كاندىگىنە-دە، اۋزۇندىن گىپ الىپ
غالماجاغىنا-دا اۋنۇڭ گۇزى يىتدى. اۋنۇڭ بىلن اغزىنىڭى دىگىم - يىڭىلكىلىك
بۇلجاقى.

- چىرىم ائىسە-دە، ائىسە-دە، اۋنۇڭ اۋز ايشى. مېن اۋزۇم بارادا آيدىان. "اۋرېم
غۇرپا يىقىلدى" دىيىپ، ائىزىندان غۇرپا بۇكىلىدىر اۋىدىمۇق. جىر كىسىڭ اۋز ابراى
اۋزۇنە گىرگ. يۇنە ار سارپاسىنى ساقلاماق جىلى اۋچىن كىچى دىرجه دالىمىكان دىيىان.
اىلتىدە، سارپاسىنى ساقلاشنىڭا دىگىان ار بۇلسا. اۋنسۇنگام، مېن اۋنۇڭ تانگىرىسى دال،
آيالى! - دىيدى-دە، اۋلۇدان دىمىنى الىپ، بۇ يردىن تىزراك داشلاشماق بىلن بۇلدى.

شۇل غايدىشنى، اۋل اۋز-اۋزۇندىن غاچيان يالى، ائىزنى سىرتىمىن، بادىنى
غۇوشاتىمىن، شۇجىرىنىڭ اۋرتاسىنى يىتدى. بۇ يردە از-كىم ساغىنىپ، دىزىنى اير يالى
اۋتۇرغىچ گۇزىلدى. اۋپرا وە باىت تاتىرتىنىڭ خۇلۇسنى گىرىپ، كۇنە خۇوزۇڭ باشىندا
سۇۋۇڭ آقتىشنى سىنلاپ، بىرسىلىم ايمىسالا اۋتۇردى. آغىر پىكىرلردىن داشلاشماق
اۋچىن چارە آغىتاردى. بۇ تاتىر بارادا پىواغىتتا پىكىر ئىدى. مۇنى ايكىنجى جاحان
اۋرىشى گىدىپ دۇرقا زىرۇر ادىپ آچىپىدۇرلار. ايلكىنجى ادىملىرى نىڭسى شۇولى

بۇلۇپدۇر: "زۇھرە ۋە تاحىر،" شاسىم ۋە غارۇپ، "سۇنگرا" لىلى ۋە مېچۇن !
"آلداركۇس" بالىنىنە نامە دىيىچك، اۇل حازىرە بۇ گۇنە چىلم-ا تۇماشاپچى يىغىنار.
زىلئىھاننىڭ اۈزى-دە بۇلار ارنىدان بىرنەچە گىزك تۇمىشا اىندىر. "زۇھرە-تاحىر-دا"،
"شاسىم-غارۇبا-دا"، "لىلى-مېچۇن-دا" بىر گىلىپ-يىكى گىلىپ غۇيان دالدىر. ايندى
نامۇچىن بۇ يردن تۇمىشاچىلارنىڭ اياغى كىسىلدىكا؟ حانى اۈنگىكى خۇوس، اۈنگىكى
خىجۇ؟ اۇل ايندى يۇق، سىبابى ايندى بۇ تاترىنىڭ گۇزباشىندا دۇران زىچىنلر يۇق.
حانى آلتى غارلى؟ حانى دانگاتار اۈز بىلن اۈنۇنگ اگىندىشلىرى يۇلىي مېتۇسدىر
آنانىلىي شاپۇشنىقۇ؟ حانى يۇلامان خۇمما؟ حانى آناگۇل آناغۇلى؟ مايا قۇلى؟
اۈلارنىڭ مۇوسۇمى سۇۋۇلدى، تاترىنىڭام شۇۋخۇنى ياتدى. بۇ سۇنگات اۈنگ
تۇركىمىلردە بۇلماندىر دىيىپ، تاترىنىڭ گۇيچۇنىڭ غاچاننىنى اقلاجاق بۇليارلار. اىما
مۇنگا كىم ائنانار؟ اىسىم، بىيىك سىلجۇقلانگ كۇشگۇندە بۇلمادىق سۇنگات بارمىقا؟
بلىكى، گۇرنۇشى باشغاچا بۇلاندىر؟ سۇلتان بۇلار-دا، ائشك تانسىنا تۇمىشا اتمىزى؟
اۈپرا، بالىت اينچە سۇنگات، اۇل ماھىللاىنىڭ دال-دە، سايالاننىنى آداملارنىڭ غادىر
غۇيچاق سۇنگاتى. بلىكى، مىللى اينىللىگىسىيا غاتالغىنىنىڭ يۇقا بۇلاندىنىنى اۈچىن بۇ
تاترى تۇركىمىندە اۈرناشان دالدىر؟ يۇنە بۇ سۇنگات گۇندۇغاردا بىر يۇرتدا يۇل آلسا،
تۇركىمىندە آلمالى، سىبابى تۇركىمىنىڭكى يالى باي دىسانچىلىق دابى جىر بىر ايلدە يۇق.
مىللى اۈپرا ۋە بالىت سۇنگاتىنىڭ اۈسىمى اۈچىن خالىق دىسانلارنى ايسە تايىنچاق
ماترىيال داللى؟ شىلە اگىسىلمىز كلاسسىقى بايلىغى، غۇرى بۇلان خالىقدا اۈپرا-بالىت
يۇل آلماسا، اۈندا كىمدە آلمالى؟ مېگىر، بىلاننىڭ كۇرۇگى تۇركىمىنىڭ مىللى سۇنگاتىنى
غۇيۇليان غادىرنىڭ يىل-يىلدا غاچيانلىغىنىداىر؟ بۇ خالىقنىڭ غاراماتىنى چىكپانلر
اينىڭ اۈلى ايكى تىرتىڭ آدىنى دۇرس غۇيماغى-دا باشارمادىلار. يۇغسا، نامۇچىن اۈپرا
ۋە بالىت تاترىنا ماغىتمىغۇللىنىڭ، آكادىمىكى دراما تاترى-دا مۇللاىپسىنىڭ آدى
داقلىمالى؟ اۈلارنىڭ ايكىسىنىڭ بىرىنىڭ چالشتىق دۇشنى گۇزە دۇرتۇلىپ
دۇرانۇقىمى؟" ائشك مۇلكۇنىنىڭ شاسى "مۇللاىپسىنىڭ آدى اۈپرا ۋە بالىت،

ماغىتمغۇلئىنىڭ آدى-دا آكادىمىكى دراما تاترا گلىشىپ دۇرانۇقىمى نأ؟ مۆللى پاحىر مۇنى نىچىزار دۆرتدىر چك بۇلدى، جى، نىتىجە چىققىمى؟

آدامسى يادىنا دۆشىندە، اۇنۇنگ غاچار-غازابى يانگاداندان غايناپ اۇغرادى. اۇل اۇزۇنى نأحقا پىرە گۆيمىچك بۇلياندئىغىنا، حازىر اۇز يۆرگىندأكى حاراسادئىنگ اۇپرادان، بالىدىن دراما، بلىكى-دە تراگىدىيا حاس ياقىندئىغىنا دۆشۇندى. اۇل بۇ گۇن اۇز آدامسى بىلن يۆزبە-يۆز گۆرلىشمىسە، ائىجالنپ بىلچك دألدى. اۇل تاترىنگ حۇلۇسۇندىن چىققى-دا، يۇلى كىسىپ گچىپ، ياقىنلاشپ گلىان اۇلاغا اىلنى غالدۇردى. آشغابدئىنگ گۇنبارتار چىتىندە تاقسىدىن دۆشىندە، اىلكى مەردىمى يۇران-دە بۇلسا، غۇنامچىلئىغا ياقىن باراندا، بادى غۇوشادى، چۇنگ پىكىرە غارك بۇلدى.

”گىلئىنىڭ، مۆللى تاحىرئىنگ دۇنيا آقلى پىردى، اۇندا نامۇچىن اۇل دىرىكا بىلە ايشىلرە باش غۇشۇدۇقا؟ نأمە سىباپىدىن آراسىندا كىپى-ساپا اۇزۇنى آلدۇرۇدۇقا؟ يا-دا ادىل بۇ مىسلا گلىندە، اۇنۇنگ-دا آقلى پىتمىدىمىكا؟ بلىكى-دە، آقلى آنگرى يانى بىلن پىتى اۇچىن شىدىندىر؟ بۇ دۇنيانىڭ سۇنگى پۇچ آخىرئىن. مۇنۇنگ اىنگ سۇنگۇندا نأمە بار؟ پىدى دىپىك غازلان غارا غابىر بار! اىنە، سىنىڭ اىنگ سۇنگۇندا آلقاق غالانگ! سىم گىرىسىنگ غارا پىرە بىر گۇن، زىلئىحا! اۇنگا گىرىمچك بارمى؟“

غاىغىللى پىكىرلر اۇنۇنگ ائىسغىنىنى غاچىرىاردى، اۇلار اۆزلىم-ساپلام گۇرۇشە گچدى. يۆرگىنىنىڭ چۇنگۇندىن بۇ مازار ئىستانلىقىدا پىدى دىپىك غۇم بۇلۇپ ياتان مآحرىم باسسىقداشنى دۇيغۇداشلىق چۇغۇپ باشلادى، آغىسى تۇتدى. ”اي، تانگىرىم، مەن نامۇچىن اۇ بىندأنى يازغار جاق بۇليارقام؟ نأ حاقىم بار؟ - سۇنگام پىنە اۇزۇنە غارشى گىتىدى: - حاقنىڭ بۇلمازمى، آرقانگدان تلىم جلى بىلن حام-چام بۇلۇپ يۇرىنى بىلرسىنگ-دە؟ غاراغىنى آقدىرمالى! واح، غۇتۇلدى آخىرئىن اۇل اىندى مىدىن، آردۇر جا غۇتۇلدى... غارا غۇما غارىلمادمى نأ؟ دىرى بۇلان بۇلسا بۇلمايمىدى بۇ واغت. غۇجاغىنا گىرىپ، گىنگ دۇشۇنە باشنىڭى غۇيۇپ، بىر اۇزۇنە آرز ائىنىڭ، ادىن ايشىلرى اۇچىن! اۇنۇنگ اۇزۇندىن باشقا كىمە آرز ائىچك؟ اۇنۇنگ يالى آدام بۇ دۇنيادە يۇق. دىرى بۇلانلىغىندا، اۇل، بلىكى-دە، جىمىجىسىنى دۆشۇندىردى، چىگ پىرىنى

غۇيمازدى، اۇنۇنگ بىر سۆزى مېنىڭ اۆچىن پىترلىك بۇلاردى، ائىجالاردىم، گۇنۇمدە كىر-كىمىر غالمازدى" آيالىنگ ايكى تانگىسى باردىر، اۇنۇنگ بىرى - اۆز اريدىر " دىيىلىرى چىندىر. اۇنۇنگ دىيىنى مېنىڭ اۆچىن قانۇندى. قانۇن. ايندى ئامە، اۋل گۇزۇنى يۇمدى دىيىپ، جىممە زات تىسىنە چۇرۇلمىمى؟ اۋىتگىلىمى؟ بلىكى، گۇزۇلم يۇقدۇر، گۇلنابادام، بۇ مېنىڭ اۆز اۋىلاپ تاپان زاتلارئىمى؟ اي، خۇداي، غۇراجاق بۇلۇپ، مېن غايتا مۇنۇنگ ابراينى دۇكۇپ يۇرن-ا دالدىرىن-دا؟- غابىستاننىڭ چىتىدىن گىرىنسۇنگ، اۋل: - يالىڭىشلىق اديان بۇلايماين؟ - دىيىپ، بۇرۇنى دىنگىلدى. - تۈركىمىچىلىككە آيال ادامنىڭ يەكە اۋزى اۋلۇيالىگە گىليان دالدىر. بارماق بۇيلاپ بۇلسا، بۇ واغت ياننىدا ارىك گۇبىكى بۇلان بۇلسا، غۇيۇ بۇردى، ارمان... ارمان!"

تۈركىمىنىڭ آنكىردان گىليان دۇزگۇنىنىڭ تىسىنە، بۇ غۇنامچىلىققا مېرھۇملارنىڭ باشۇچىنداقى مازار داشلارنىدا ياتانلارنىڭ سۇراتلارنى باردى. شۇنۇنگ اۆچىنىم چار تاراپنىڭ گۇز بۇلۇپ دۇردى. اۋلار ئاچە دىيىنىڭ خۇۋۇنگى باسىاردى. غارراپ، گۇرچىگىنى گۇرۇپ، ايشىتچىگىنى ايشىدىپ، ايندى بۇ يردە، باقىندە اۋرۇن آلانلار-دا، گۇكلۇگىنە اۋرلانلار-دا ايكى غىراداقى مازار داشلارنىدان اۋچۇگىسى نازارلارنى دىكىشىپ اۋتىرلار. آق اۋىلان زىللىحاننىڭ گۇزۇنە گىچ ايكىندى بۇلۇپ گۇرۇندى. اۋل چالتراق اۋز ادامىنىڭ ياتان يىرنە يىتماگە غىسسالىدى.

اينە، مۆللى تاحىرئىنگ مازارى. ادام بۇيى مازار داشىنىڭ يۇزۇندە اۇنۇنگ ااداتاقتىدان حاس سۇس گۇرۇنيان كىشى بار. اۋلن ادامىنىڭ سۇراتى ناخىلىدىر بىر دۇشۇندىرىپ بۇلماچاق، سىرلى غۇسسايلىن اۋرتۇلىار. بلىكى، شۇنۇنگ اۆچىندىر، كايىر اشا يىتى اداملار سۇراتىنى سىنلاپ، ادامىنىڭ دىرىدىگىنى يا-دا اۋلۇدىگىنى يالىڭىشسىز آيدىپ يىلىارلىر. مۆللى تاحىرئىنگ-دا سۇراتىندان چار تۈۋرگە يۈرگىنى غىيان غۇسسا يايارار. زىللىحا بۇ سۇراتنىڭ اۋنگۇندە نادىپ دىرتىنى اينيى-دە دۇيمان غالىدى. اۋل ادامىسى بىلىن غاچارلى گۇرلىشماگە گىلىپىدى، يۇنە حازىر بار غاچارى زىم اۋچانا دۇندى. گۇزۇنى ياشلايدى.

"ياتىرمىنىڭ؟ - دىيىپ، اۇل چالاجا پىشىردادى. - ياتىرمىنىڭ؟ يۆرگىنىڭ غىسانۇقىمى؟ بارچاق دالمى اۋيۇنگە؟ نادىپ بۇ يۆرگىنىسىنىچ يۇرتدا يەكە اۋزۇڭ مىندار ادىپ بىلىنىڭ؟ واح... - دىيىپ، اۇل سۇڭگۈنى آغا يازدۇردى. - واح، اۋز اركىنىڭداكى زاتمى دىيىسەن؟ اۋت گۇنامى، نادىين، مىڭ اليمىڭ گىلىان زات يۇق، گىزىپ يۇرۇن ايندى كۆلگە يالى. چاغراۋرى ياننىڭا تىزراڭ. مىنم ايندى بىدىپ، حۇرلانىپ يۇرمايىن. اۋزاق گىزىم، بۇجۇرغى آرتچاق بۇ دۇنيانىڭ... - بىردىنم گۇزىياش گۆيچلىپ، گۆرۈڭنىڭ حۇرپى اۋىتىڭدى، اۇل آدامسىندىن سۇراغ ادىپ باشلادى: - نامۇچىن سىن دىرىكانىڭ بىت ايشىلرە باش غۇشۇڭ؟ مىن سانگا آز بۇلدۇممى؟ حانى، اۋمىرۇڭنى مىڭ بىلىن گچىرچكىدىن-لە؟ مىنى نامۇچىن آلدادىڭ، ايله ماسغارا ادىپ گىتىدىڭ؟ اق گىرسە- دە، آنگ گىرمىدىك دىيرلر سانگا! سىن نامە ياش يىگىتىمىدىن بىدىپ اۋزۇڭنى شاتا تۇتار يالى! آلدىڭىمى ايندى آلمىتىڭى! گۇر، ايندى سىڭ اۇل حام-چام بۇلانىڭ ئىزنىڭدان ناخىلى گۆرۈڭ ادىلر، بىحاي-دا سىن ايندى، بۇزۇغام. دىنگە مىن بىلىان سىڭ يىلە دالدىگىنىڭى. ايله نادىپ گپ دۆشۈندىرچك؟ آغىز آغىزدان پىل آلىپ، اۋمادام چىقىپ باربار بۇ غىباتلار. بارىنا-دا اۋزۇڭ گۇناكار! يەنە مىن دۆزۈمسىز بۇلىان، غالىڭىڭ آغىزى جاحكىسىزلىڭ آغىزنى يىغچاق بۇلۇپ، خالىس دۇرۇپ غالىڭىم، بىلىانگىمى سىن شۇنى؟ - مۆللى تاحىرئىنگ كىشى بىر گۆرسىڭ پروايسىز، بىر گۆرسىڭىڭ گىگىرگىنىان گۆرۈشەدە آيالىنا غاراپ اۋتۇردى. زىلىغا اۋنۇڭ گۆزلىرىنە سىردىپ، اۋزاق واغىلاپ دىمدى. جىمىشكى ائىسى ماحرى دۇياسى گىلدى. يۇنە نامۇچىندىر، ايكىسىنىڭ آراسىندا ايندى دۆشۈڭسىز، گۆزە گۆرۈنمىان بىر پەردە باردى. اۇل پەردىنىڭ اۋزى گۆرۈنمەسە-دە، بارلىغى بىلدىريادى. مۆللى تاحىر اۋز آيالىنا اۇل پەردىنىڭ انگرىسىندىن غاريادى. "قىزىق گۆندىن سۇڭ اۋلىنىڭ رۇخى پەردىن گۆچىار" دىيىلىيىنە زىلىغا خايزىر ائاندى. اۋرى بىلىن شۇنچا يۈرگىن گۆرلىشچك بۇلسا-دا، نامۇچىندىر باشا بارانۇقدى. آدامسى گۆرۈڭىڭدىن غاچالاق ادىان يالىدى... زىلىغا مانگلايىنى تۇتۇپ آغلادى. - جى، يىلە-دە بىر زات بۇرمى؟! جۇغاپ بىر-ا! جۇغاپ بىر! نامۇچىن مىڭ بىلىن گۆرلىشىڭىڭ گىلنۇق؟ -يا-دا: "مىن-ا! ائىچكىمى ائىدىم، سىم ايندى

ئائىنىڭ شىت! "دەيىۋانلىقى؟ ئامۇچىن دەيمىنىڭ؟ مەن سىنىڭ ياننىڭغا يۈرۈپتە گەلدىم، بىر ئىشارەت گۇرچەك بۇلۇپ گەلدىم! آيت ايندى بىر زات، يېتەمە، غىنا ما مەن! سىنىڭ مەننى ئىشەيدىيەنلىكى بىلەن، سەن بىر ئۆلمەيىڭ! بىلە دەردانە ئادەم-دا بىر بۇتۇنلىق ئۆلۈپ گەيدىمى؟ بىلىملى ئۆلمەكچى بۇلسا، ئۇندا سەن ئۆلمەي دالىدىڭ. سەن ئۆز باھانىڭنى بىلمەن گەيدىڭ، ئائىلىدا تانگىرىڭ دىگەن يېتەمە بۇلسان، ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ بىرى بۇلۇپ گەيدىڭ. ئۆلگەندە، ئادىل شۇلارنىڭ بىرى ياللى ئۆلدۈڭ... سەن ئامۇچىن يېتىدىڭ، مۆللى، ئامۇچىن؟

مەن ايندى ئادىپ ياشاملى؟ - ئۆل چۈك دۇشۇپ، ئادەملىرىدىن سۇرادى. - آيت، مەن ئاتەملى؟ ئۆزۈڭ بىلەن دىگەن بۇلمايمى؟ غەبەتلىكنى ئىدەنلىرىدە ئاتەملى، باشىمى باسقىرىنىپ ياتمايمى؟ ئىشەتمەيدىك بۇلمايمى؟ يېنىمىزغا ئورمايمى؟ ئۆستۈمە سۇرۇنلار ئەمە جۇغاپ بىرەملى؟ سەننىڭ ئۆز پەتەيلىكلىرىڭنى يانگىزدەيدىنلار ئەمە دەيمەن؟ ئۆلەرنىڭ بۇقۇرداغىنى بۇلمايمى؟ يۈزكەسىر چالمايمى؟ ئەمە ئاتەملى، آيت ئاخىرى! آيت، مەن ئادىپ ياشاملى مۇنداق بىلەك، مۆللى؟

مۆللى تاحىر مازار داشىنىڭ يۈزۈندىن ئۆز ئاياللىغا ئۇنىڭكۆرسە ياللى غۇسسە بىلەن غارماغىنى دۇۋام ئىداردى. گۈن ئىككىنچى يېرىنە غۇلايلاڭغىچە-دا، زىللەتنىڭ گۈۋەنە بۇلماسا، ئادەملىرىنىڭ يۈزۈندەكى ئۇنىڭ غۇۋى گۇرۇنمەيدىك چۈشكەن تۇتاتلىق خاس ئىدىنىڭ بىلەيدىرىدى. زىللەت مۇنىڭغا خايران غالىدى. ئارقان چەكلىرىنىڭ، مۆللى تاحىر بىردىن يىلغۇرغا چاللىم ئىداردى. زىللەت سۇراتىدىن گۇزۇنى ئايرىپ بىلمەن، ئارقانچاقلاپ، ئادەملىرىنىڭ مازارىدىن داشلاشپ ئۇغرايدى.

"مەن ئادىپ ياشاملى، شۇنى آيت! - دەيمەن، زىللەت ئۆزلىنىپ يالبارىدى. ئۇنىڭ پەكسىرىمەكەن جەم ئالچىلىقدان يانغا چەكلىرى چەلغەم-چەلغەم يىغىرت ئاتان ئۇۋادان گۇز ئۇۋالاردىن بۇيۇر-بۇيۇر ياش دۇكۇلدى. - مەننىڭ ئۇنىڭمەن ئۆلەن گەنچەچەم سەندىنىڭ، خازىرەم-سەن. ياشىمەن آيت، مەن ئادىپ ياشاملى؟"

گۈن ئىككىنچى يېرىنە بارىپ، ئاشامنىڭ چەكلىرى ياقىنىلدى. مۆللى تاحىرئىنگى كەشى بۇ ۋاقىت مازار داشىنىڭ يۈزۈندىن ئۇنىڭ: "ئۆزۈڭ بىلەن، مەننىڭ سانغا ايندى

مۆللى تاحىرئىنگ حودايلئىغى – آق ولساپار 180 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

آقتل برره چاقتم يۇق... - دىيىان يالئدى. - سىن پانئدا، مېن بۇلسام، باقتدا. پانئىنگ
ايشلىرى باشغاچا بۇليار... پانئىنگ ايشلىرىنى اۇزۇنگ بىليانگ، زئلئحا! "

گۈيز، ۱۹۹۱

مازمۇنى:

ماغتئمغۇلئىنگ گۈزلىگىندە سۇزباش...	۵
قئرق گۈن...	۸۰
غارا سچكىلى...	۳۳
گۈنى گلىنىگ گۈزلىگىندە...	۵۲
گۈيز...	۷۶
اۇررامسئىنگ اۇيناغى...	۸۷
دېمىر ساندئىنگ سئى...	۱۱۳
آشقلئىنگ ائى...	۱۳۷
غئىشنگ بۇساغاسئدا...	۱۵۶

مۆللى تاحىرئىنگ حۇدايلىغى – آق ولساپار 181 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

ادىبى-چىر نىشىر
آك ولساپار

مۆللى تاحىرئىنگ حۇدايلىغى
رۇمان

ستۇكغۇلم، ”غاۋن“ نىشىرياتى
تۆركىن دىلىندە

مۆللى تاحىر ئىنگى خۇدايلىغى - آق ولساپار 182 آراپ حاتا گچىردى: ع. ص

رداكتۇر دىمىر گۇنۇپك
دىزاينچى سۇفيا ولسۇن
تېخنىكى رداكتۇر اينگر ستىن
كۇررېكتۇر آيلار اۇرازۇوا

چاپا غۇل چكىلدى ۵/۱-۲۰۰۷۷ ي. فۇرماتى ۱۴۵x۲۰۳. اۇفست قاغىزئ. اۇفست
باسمى. ۱۰ آرک. تىرازئ ۱۰۰۰ كز. سارغىت نۇ. ۰۷۲۲. باحاسى اتلاشتىغا گۇرأ.

شوسىيادا نىشىر ادىلدى
لايتىرارئ فاىكتىاياۇن
آك ولساپار

مۆللى تاحىر

نۇۋول

ستۇكخۇلم، پۇبلىسىيىنىڭ خۇۋسە گاۋن

اين تۇركىمىن

آك ۋىلىسپار ايس اۇنە اۇف تحە مۇست فامۇۋس تۇركىمىن ورىتېرس، لاۋراتە اۇف بۇتخ
ناتىۋنال آند اينترناتىۋنال لىتېرارى آۋاردس. تحىس بۇۋق ايس اۇنە اۇف حىس ۋلل
كنۇون ۋۇركس.

تحىس ايس آ رالىتى-باسىد نۇۋول آبۇۋت تحە دراماتى cلىفە اۇف آ مۇستىرىۋۇس
سكىنپىست'س فاتە اين تۇركىمىنستان دۇرىنگ تحە كۇلۇنىال پرىۋد.

اىتۇر دىمىر گۇنىپىك

دىسىگىن سۇفيا ۋىلىسۇن

تېخنىكال اىتۇر اينگىر سىن

پرۇۋدراڧر ايلار اۋرازۇۋا

مؤللی تاحئرئنگ حودایلئغئ – آق ولساپار 184 آراپ حاتا گچیردی: ع. ص

پریتید این سودن

مۆللى تاحىر ئىنگ خۇدايلىغى – آق ولساپار 185 آراپ خاتا گچىردى: ع. ص

پۇبلىسىيىنىڭ خۇۋسە غاۋن
ستۇكخۇلم